

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Hrabani Mauri uniuerso libri XII-XXII - Cod. Aug. perg. 68

Hrabanus <Maurus>

[S.l.], [9. Jahrh./10. Jahrh.]

[urn:nbn:de:bsz:31-64224](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-64224)

Handwritten text on a small rectangular label, likely a library or ownership mark, in a historical script. The text is partially legible and appears to contain a date and a reference to a library or collection.

Im Rücken
nein Fragmente

LXVIII

M

Faint, mostly illegible text from the reverse side of the parchment, appearing as bleed-through or light impressions.

a. 59.

Le. XVIM

Non e ysd qd robat
Expendia Simon et tiz

1. Ethimologia

INCIPUNT CAPITULA LIB. XII.

- De orbe.
- De parta dno.
- De regionibus.
- De insulis.
- De promuntorijs. EXPLICIT. CAP. LIB. XII.
- INCIPUNT CAP. LIB. XIII.
- De montibus.
- De collibus.
- De vallibus.
- De campis.
- De saltibus.
- De locis.
- De confragosis locis.
- De clustris ferarum.
- De lucis.
- De desertis locis.
- De deuis locis.
- De amoenis locis.
- De apricis locis.
- De lubricis locis.
- De estuatis locis.
- De naualibus locis.
- De litore.
- De specu.
- De hiatu.
- De profundo.
- De baratro.
- De heredi profunditate.

De loco coetu. EXPLICIT. CAP. LIB. XIII.

- INCIPUNT CAP. LIB. XIV.
- De aedificijs publicis.
- De portis.
- De uis.
- De plateis.
- De cloacis.
- De foro.
- De curia.
- De pretorio.
- De gymnasio.
- De capitolio.
- De arcibus.
- De amphitheatro.
- De sciro.
- De thermis.
- De balneis.
- De apoliterio.
- De tabernis.
- De macello.
- De carcere.
- De habitaculis.
- De aedificijs sacris.
- De aditibus.
- De parietibus aedificiorum.
- De repostorio.
- De officinis.
- De munitionibus.
- De tentorio.
- De sepulchris.

xxviii De edificis rusticis
 xxix De agris
 xxx De mensuris agrorum
 xxxi De tignis. *EXPLICIT. CAP. LIB. xiiii.*
INCIPIUNT CAP. LIB. xv.
 i De philosophis gentium
 ii De poetis
 iii De sibyllis
 iiii De magis
 v De paganis
 vi De diis gentium. *EXPLICIT. CAP. LIB. xv.*
INCIPIUNT CAP. LIB. xvi.
 i De linguis gentium
 ii De gentium uocabulis
 iii De regnorum militumq. uocabulis
EXPLICIT. CAP. LIB. xvi.
INCIPIUNT. CAP. LIB. xvii.
 i De pulueribus & glebis terrae
 ii De glebis et aquis
 iii De lapidibus uulgariis
 iiii De lapidibus insignioribus
 v De armoribus
 vi De ebore
 vii De gemmis
 viii De margaritis
 ix De cristallis
 x De iuro
 xi De metallis
 xii De iuro
 xiii De argento

xxii De aere
 xxiii De electro
 xxiiii De stagno
 xxv De plumbo
 xxvi De ferro. *EXPLICIT. CAP. LIB. xvii.*
INCIP. CAP. LIB. xviii.
 i De ponderibus
 ii De mensuris
 iii De numero
 iiii De musica partibus eius
 v De medicina et morbis. *EXPLICIT. CAP. LIB. xviii.*
INCIP. CAP. LIB. xix.
 i De cultu agrorum
 ii De frumtis
 iii De leguminis
 iiii De uitis
 v De arboribus
 vi De praes nominibus arborum
 vii De arboribus
 viii De herbis aromaticis siue communibus
 ix De oleis. *EXPLICIT. CAP. LIB. xix.*
CAPITULI xx.
 i De be
 ii De triplici
 iii De instrumentis bellicis
 iiii De beis & tabis
 v De aere
 vi De glia
 vii De his
 viii De uitis

3

INCIPIT LIBER XII. De terra

Terra est in media mundi regione posita omnibus partibus caeli in modo dū centri aequali inter uallo consistens quae singulari numero totum orbem significat. plurali uō singulas partes cuius nomina diuersa dat ratio. Nam terra dicta a superiori parte quateritur. humus ab inferiore uel humida terra ut sub mare. Tellus autem quia fructus eius tollimus. haec & ops dicta eo quod opem fert frugibus. eadem & arua ab arando & colendo uocata. proprie autem terra ad distinctionem aquae arida nuncupatur. sicut scriptura ait. quod uocauerit dñs terram aridam. Naturalis enim proprietās siccitas est terris. nam ut humida sit. hoc affinitate aquarum sortitur. cuius motum. alii dicunt uentum esse in concavis eius qui motus eam mouet. Sallustius uentum peuia terre citati rupta aliquot montes tumuliq; sedere. Alii aqua dicunt generale interris moueri & eas simul concutere sicut uas ut dicit Lucretius. Alii fungo eandem terram uocant. cuius pleriq; latentes ruinas supposita cuncta concutiunt. terrae quoq; iactus. aut motu aquae inferioris fit. aut crebris tonitruis. aut de concavis terrae erumpentibus uentis. Terra enim r̄stice plures significationes habet. aliquando significat patriā celestē ut est illud. Credo ui

dere bona dñi in terra uiuentium & illud euangelii. beati inquit inquit. quō ipsi possi debunt terram. Aliquando carnem dñi saluatoris significat ut est illud. benedixisti dñe terrā tuā. auertisti captiuitatem iacob. De iacob enim patri archa significat populū fidele. qui liberatus est a captiuitate diaboli per incarnationē saluatoris. Item terra significat scām mariā uirginem. de qua dñs nasci dignatus est. unde est illud. ueritas de terra orta est. & iustitia de caelo p̄spexit. Potest & aliter hic sensus intellegi. ueritas de terra oritur. quando confessio peccatoris offeritur. iustitia de caelo p̄spexit. quando fit remissio peccatorum qđ in publicam illius oratione p̄uenit. Ueritas enim de terra orta est. quando imā respiciens confitendo peccata sua dñm rogabat. iustitia uō de caelo p̄spexit. cum descendit iustificatus publicanus magis quā ille phariseus. Item terra aeclesiā significat ut est illud. dñi est terra. quamuis terram & in bono & in malo poni sepe uocemus. Hic tam aeclesiā debemus aduertere quae dño specialiter pura mente famulatur. Nā licet & omnia ab ipso sint condita. tamen illud ipsius esse proprie dicimus quod cum ueneratur auctorem. & ideo aeclesia non in merito fructifera bonorum terra suscipitur quia nutrit & continet & populū. Sequitur & pleni

tudo eius id est multitudo sc̄a qua repletur
 ecclesia. sed ne terram qua superius dixit
 angustam putares. aliquam fortasse regio
 nem. Nunc dicit orbis terrarum hoc est
 uniuersalem ecclesiam. quae totius mun
 di ambitu continetur. Intende uero qd̄
 dicit. qui habitant in ea id est non qui ue
 nunt & recedunt. sed qui fixa mentis
 stabilitate perdurant. Habitare enim
 manere dicimus quod errantium non est
 quod mutabilitati non conuenit. sed ille
 solus ecclesiam habitat. qui usq; ad obi
 tum suum infide rectissima perseuerat
 sicut & alius psalmus dicit. ut inhabite
 in domo dñi omnibus diebus uitae mee.
 Terra homo ipse ut in euangelio. aliud ceci
 dit interram bonam. Item in genesi. ari
 da terra nominatur. ut est illud. & uo
 cauit aridam terram. populum scilicet
 fontem fidei sitientem. & bonorum ope
 rum germen proferentem. Terra uero
 in malum posita est ubi corruptionem
 humanae naturae. uel peccatores & per
 ditos homines significat. Corruptione
 autem naturae illa dñi sententia de
 monstrat. qua ad hominem peccantem
 ait. terra es & in terram ibis. Peccatores
 quoq; terrae nomine ibi notantur. ubi
 dñs ad serpentem ait. terram comedes
 cunctis diebus. hoc est peccatores in sorte

tuam & perditionem trahes & eorum ini
 quitatibus pasceris. Similiter & illud qd̄
 alibi legitur. recedentes. a te in terra scriben
 tur. id est qui per apostasiam. a te auer ten
 tur. inter peccatores connumerabuntur.
 Terra carnalis potentia ut in ecclesiastico.
 quid superbit terra & cinis. Terra deserta
 populus iudaeorum. siue om̄s peccatores. ut
 in hieremia. terra deserta & inhabitabilis
 in qua nullus habitat. nec pertransit per eam
 filius hominis. id est dñs ih̄s x̄ps. Puluis pecca
 tores sunt sicut in esaiā dicit. p̄ diabolo & ser
 penti puluis panis eius. & alibi non sic impii
 non sic sed tamquam puluis. Lutum medicinae
 caelestis glutinū. ut in euanḡ. lutū fecit & li
 mit oculos meos. Aliter lutū peccatorum
 glutinū ut in ps̄. eripe me deluto ut non
 haerear. Lutum. adolatio deceptoris. siue
 hereticorū falsa delinitio. ut in hierem̄. ipsi
 aedificabant parietem. illi. uū limebant cum
 luto. absq; temperamento. **DE ORBE**
 Orbis a rotunditate circuli dicitur. quia si
 cut rota est. unde breuis & iam rotella orbi
 culus appellatur. Undiq; enim circū fluens
 oceanus eius in circuitu. ambit fines. Signi
 ficat ergo aut totum mundū iuxta historiam
 aut iuxta allegoriam uniuersalem ecclesiam. aut
 in contraria parte impios qui frequenter
 terrae appellatione declarantur. De quibus
 psalmista ait. iudicabit orbem terrae in

5.
iustitia & populos in aequitate. Nam sub
iustitia ad no iudicandi sunt qui per tina-
cia sua nulla remissione liberent. populus
autem significat eos qui ex hebreis fideles pba-
ti sunt & qui deuoti ex gentibus aduenerunt.
requirendum est sane quod & hic orbem ter-
rarum dicit & in alio psalmo ponit. inluxerunt
fulgura eius orbi terrae. & in alijs plurimis
locis ipso schemate terram perhibeat. Et
se condusam. iterumque centesimus sextus
psalmus quatuor cardinibus terrae spa-
tia comprehendit dicens. A solis ortu & occa-
su. ab aquilone & mari. Cui rei euidentissi-
mum quoque euangelium extat exemplum ubi dicit.
Emitte angelos suos cum tuba & uoce mag-
na & congregabit aqua tuos angulis terre.
Unde merito estimo perquirendum. quemad-
modum terra possit & quadratio & circulus
conuenire. dum scemata ipsa sicut geome-
trica dicunt uideantur esse diuersa
formam terrae ideo scriptura orbem uocat
eo quod respicientibus extremitate eius circu-
lus semper appareat quem circulum greci
orizonta uocant. Quatuor autem cardi-
nibus eam for mari dicit. quia quatuor
cardines quatuor angulos quadrati sig-
nificant. qui intra praedictum terrae cir-
culum continentur. Nam si ab orientis car-
dine in austrum & in aquilonem singulas rec-
tas lineas ducas. similiter quoque & si ab occi-

dentis cardine ad praedictos cardines id est
austrum & aquilonem singulas rectas li-
neas tendas. facis quadratum terrae intra
orbem praedictum. sed quomodo quadratus
iste demonstratiuus intracirculum scribide-
beat. eodides in quarto libro elementorum eui-
denter insinuat. quapropter recte scriptu-
ra sciam faciem terrae & orbem uocat. & quat-
tuor eam dicit cardinibus contineri.
Diuisus est autem trifarie. equibus una
pars asia. altera europa. tertia affrica
nuncupatur. quas tres partes orbis ue-
teres non aequaliter diuiserunt. Nam asia
a meridie orientem usque septentrionem
peruenit. Europa uero a septentrione usque
ad occidentem. atque affrica ab occidente
usque ad meridiem. Unde euidenter orbem
dimidium duae tenent. europa & affrica.
Alium uero dimidium sola asia. sed ideo
istae duae partes factae sunt quia inter
utrasque ab oceano mare magnum ingredi-
tur quod eas intersecat. quapropter si
induas partes orientis & occidentis orbem
diuisas. asia erit in una. in altera uero euro-
pa & affrica. Istae tres partes totum huma-
num genus cum insulis quae his adiacent
continent. Et bene tribus partibus distinc-
tus est orbis. qui sciam trinitatis fide im-
buendus erit. & euangelico documento
instruendus. unde legitur in parabola

6.
Sed uxor is quod mulier acceptū fermentū
abscondit in farina satis tribus. donec fer-
mentaretur totum. id est scā ecclesia huma-
no generi quod ex tribus filis noe semina-
tum in mundo fuit. fermentū euangelice
doctrinae in cordibus fidelium abscondit
donec natuū sūporē totū. per feccam fidē.
& scientiam spiritale conuerteret & in cultū
& seruitium dī. **DE PARADISO**

111

Paradisus est locus in orientis partibus con-
stitutus cuius uocabulū ex greco in latinū
ueritūtur ortus. porro ebraice eden dicitur.
quod in nram linguā deliciae interpretantur
quod utriūq; iunctū facit ortū deliciarū.
Est enī omni genere ligni & pomiferarum
arborū constitus. habens & iam & lignum
uitae. non ibi frigus. non aestas. sed perpetua
aeris temperies. e cuius medio fons spur-
pens totum nemus irrigat. diuiditur que
in quattuor nascentia flumina. cuius loci
post peccatū hominis aditus interclusus est.
Septus est enī undiq; romphea flamma
id est muro igneo accinctus. ita ut eius scū
caelo pene iungat incendium. Cerubin
quoq; id est angelorum presidium. ar-
cendis spiritibus malis. super romphea fla-
gratia ordinatum est. ut homines flam-
mae. angelos uero malos. angeli submoue-
ant. nec ui carni uel spiritui transgressi-
onis aditus paradisi pateat. Paradisus

id est hortus deliciarum. mystice aut eccle-
siam presentem significat. aut terram
iuuentū. ubi illi qui merentur per fidem
rectam & bona opera uicari sunt imper-
petuum. De quo dñs ad latronem in cruce
confitentem ait. Amen dico tibi. hodie
mecum eris in paradiso. Aliter aut para-
disus ut diximus significat scām eccle-
siam. de qua in genesi scriptum est. plan-
tauerat dñs dñs paradysum uoluptatis
a principio. Paradysus ecclesia est. sicut
de illa legitur in canticis canticorum.
Ortus conclusus soror mea sponsa. A prin-
cipio aut plantatur paradysus. quia eccle-
sia catholica a xpo qui est principium
omniū. condita esse cognoscitur. Fluuus
de paradiso exiens. imaginē portat xpi de pat-
ris fonte fluentis. qui irrigat ecclesiam suā uer-
bo predicationis & donā baptismi. De quo bene
per prophetam dicit dñs dñs. fluuus glo-
riosus exiens in terrā sitientē. quod quatuor
or flumib; de paradiso egredientib; terra
rigatur. solidū mentis nr̄e. edificū. pruden-
tia. temperantia. fortitudo. iustitia. continen-
tia. quibus quattuor uirtutibus. tota bono ope-
ris structura consurgit. Quattuor ergo para-
disi flumina terrā irrigant. quia dum in his
quattuor uirtutibus. cor infundit. ab omni de-
sideriorū carnaliū. estu temperatur. hē alle-
gorice. quattuor paradisi flumina. qua

tuos sunt euangelia ad predicationem in
 cunctis gentibus missa. Ligna fructifera omnes
 sancti sunt. fructus eorum opera eorum. Lignum
 uitae sancti sanctorum utique christus. ad quem quisque si por-
 taverit manum vivam in aeternum. Lignum autem sci-
 entiae boni & mali proprium est voluntatis
 arbitrium quod in medio nostri est positum
 ad discernendum bonum vel malum. De quo qui

India uocata ab indo **DE REGIONIBUS**
 flumine quo ex parte occidentali clauditur
 haec a meridiano mari porrecta usque ad or-
 tum solis & septentrionem usque ad montem caucasum
 peruenit. habens gentes multas & oppida
 insulam quoque taplane gemmas & elefantis
 refertam. crista & argenteo auro argentoque secun-
 das. utile quoque arboribus foliis numquam
 carentem habet & fluuios gangem & midan &
 ipanen illustrantes indos. terra india faboni
 spiritu saluberrima in anno bis metit fruges.
 uice hiemis & estias patitur. gignit autem tincti co-
 loribus homines. elefantos ingentes monoceron
 bestiam. psitacum auem. Ebanum quoque lignum
 & cinnamum & piper calamum aromaticum mit-
 tit & ebur. Lapidem quoque pretiosum. berillos.
 crisoprasos & adamantem. carbunculos ligni-
 tos margaritas & uniones. quibus nobilium femi-
 narum ardor & ambitio. ibi sunt & montes au-
 rei. quos adire propter dracones & gripas
 & inmensorum hominum monstra impos-

sibile est. Parthia ab indis finibus usque ad me-
 sopotamiam generaliter nominatur. prop-
 ter inuictam enim uirtutem parthorum & asiria &
 reliquae proxime regiones eius nomen traxerunt.
 Sunt enim in ea aracusia. parthia. asiria. me-
 dia & persida quae regiones inuicem sibi con-
 iunctae. in partem ab indo flumine sumunt. ti-
 gri clauduntur locis montuosis & asperioribus.
 sitae habentes fluuios idaspem & arben. Sunt
 enim inter se finibus suis discretae. nomina
 a propriis auctoribus trahentes. India enim
 quae in orientali parte mundi consistit
 & solis ortum prima suscipit. primitiua
 potest designare ecclesiam in gente iudea
 constitutam. quae aduentum solis iustitiae
 prima aspexit & lumen uerum huic orbi exor-
 tum per doctores suos in toto orbe predica-
 uit. ipsa & uerum aurum sapientiae. & argentum
 eloquentiae. gemmasque omnium uirtutum suf-
 ficienter habuit. arboresque semper uirentes. hoc
 est homines rectae fidei uiriditate pollentes
 non paucos habuit. Sed tamen bestiarum
 multitudine omnino non caruit. quia per-
 secutores christianitatis nominis plures inue-
 nit. & hereticorum uenenosa documenta
 exoriri praesensit. sed omnia figmenta di-
 aboli christi uirtute superauit. Assur inter-
 pretatur deprimens id est diabolus humanum
 genus deprimens ut in psalmo. & enim inquit
 assur simul uenit cum illis. Item assur diabolum

D.

uel potestates huius sc̄li significat. ut est il
 lud es̄. ue. Ue assur uirga furoris mei. Item
 ibi. noli timere popule meus habitator sion
 ab assur. In uirga enim percuti & te. & baculū
 suū leuabit super te in uia egypti. Rursū
 assur. anta cristū significat. ut est illud mi
 chee p̄phetæ. tunc erit pax terre nr̄ae cum
 surrexerint in ea pastores septem. & octo
 primates hominum. id est praedicatores
 legis & euangelii. & indagabunt assur. hoc
 est antichristum in fossa nembrot. hoc est in
 damnatione diaboli. Assiria uocata ab assur
 filio sem. qui eam regionē post diluuiū primū
 incoluit. hae ab ortu india. a meridie mediam
 tangit. ab occiduo tigrim. a septentrione
 montem caucasum. ubi portæ caspie sunt.
 In hac regione primus usus in uentus est pur
 pure. unde primum crinium & corporum
 unguenta uenerunt. & odores quibus romano
 rum atque grecorum effluxit luxuria.
 Assiria quae ab assur qui inter p̄ ut quidā uo
 lunt dirigens uel gradientis denominata est. quae
 & iam primū principatū p̄ insolentia in mun
 do arripuit. significat fastum imperii mun
 dam. De quo & iā in genesi scriptum est. de ter
 ra illa exiit assur & aedificauit nineuen. & roboth
 ciuitatem. de hac terra assiriorū pululauit
 imperium. qui ex nomine nini. belii filii ninū
 condidit urbem magnā quā ebrei appel
 lant nineuen. ad cuius uel ruinā t̄ poenitentia

tota ionae p̄tin & p̄phetia. Assiriu interpretant
 deprimentes. id est impii uel demones ut est illud
 hieremiae. quid tibi cum uia assiriorum. ut bi
 bas aquam fluminis. Et in bohanz partem intel
 leguntur assiriu ut dicit es̄. erit israhel ter
 tius aeḡptio. & assirio benedictio in medio
 terrae. Cedar ebreum nomen est. quod nostra
 lingua interpretatur tenebrae. Hoc ad sc̄li hu
 ius p̄tin & amatores. qui tenebrosis actibus in
 uolunt. illa magis diligunt. unde perire
 noscuntur. Sed ut uerbi huius breuiter nos
 camus originem. cedar israhel filius fut.
 qui genti suae nomen dedit. cuius fines usque
 ad medos persasq. plati sunt. hi nunc sarace
 ni appellantur. Quo uocabulo competenter
 significantur peccatores. inter quos se adhuc
 habitare suspirat. Media & persida. a regib.
 medio & perside cognominatae. qui eas p̄uin
 cias bellando aggressi sunt. ex quib. media
 ab occasu transuersa parthia regna amplec
 titur. A septentrione armenia circumdatur.
 ab ortu caspios uid & a meridie persida. hu
 ius terra medicā arborem gignit. quam alia
 regio minime parit. Sunt autem medic
 duae. maior & minor. Persida tendens ab or
 tu usque ad indos. ab occasu rubrum mare
 habet. ab aquilone uero meridiem tangit.
 ab austro carmaniam. quae perside annecti
 tur. quibus est susā oppidum nobilissimū.
 In perside primum orta est ars magica. ad qua

nebrod giga s post confusionē linguarum
abire ibiq per sas ignem colere docuit. Nam
om̄s in illis partibus solem colunt qui pro
lingua el dicit Persi & medi qui regnū post
Assirios tenuerunt significant gentiū prin
cipatū qui aliquando solutus fouent popu
lū dī. Unde legit in historis ueteris qd cirus
rex persarum atq medorum qui in esue
uaticinio p̄dictus fuerat soluerit captiui
tate iudaei & templū dī construi iuber & ob
hoc & iā seruus dī nuncupatus est ob qd & iā
auxiliū dñi illi p̄missū est ut subiciat corā
cogentes & dorsa regū uertat & merito. nam
medi & persi mensurantes siue mensurati in
terpretantur. Mensura ergo quamensi sunt
remeti ebatur eis. Mesopotamia grecam ae
thimologiam possidet quod duob. filiis ambi
atur. Nam ab oriente tigrin habet ab occiduo
eufraten. Incipit autē a septentrione inter mon
tem taurum & caucisum. cui ameridie se
quitur babilonia deinde caldea nouissime
arabia eddemon. Mesopotamia quae inter
pretatur eleuata unde iacob duxit uxore
significat gentilitatem unde xp̄s exquisiuit
sibi ecclesiā sponsā non habentē maculā aut
rugā. Nā sicut iacob relicta domo patriā ut
parentibus perrexit in regionem longinquā
ut acciperet sibi uxorem. non aliter xp̄s reli
quit parentes secundum carnem id est popu
lum israheliticū & patriā id est hierosolimā

9.
& om̄s regiones iudee & abuit ingentes. accepti
que sibi inde ecclesiā ut impleretur quod
dictum est. uocabo non plebē meā plebē meā
& non dilectā dilectā Babiloniae regionis
caput babilon urbs est. a quo nuncupata tā
nobilis ut caldea & assiria & mesopotamia
in eius nomen aliquando transierint. hanc
urbem primū nebroth giga fundauit. hanc
semitamis regina assiriorū amplauit. mu
rumque urbis bitamine & cocto latere fe
cit. uocabulum autem sumpsit a confusio
ne eo quod ibi confusione atq; permixtae s̄
linguae aedificatum turrim. Babilonia
quae interpretatur confusio & in qua prin
cipatus caldeorum qui int̄pretantur quasi de
monia ut quasi feroces. significat ciuitate dia
boli in qua sempiterna confusio est & ubi de
moniorum ferocitas in subuersione hominū
apparet in quo regnauit nabuchodonosor
qui interpretatur p̄phetia laguncula angus
te & significat diabolu. ipse enī uastauit ci
uitate dī & templū incendit. quia sc̄m eccle
siam insectat odus & homines qui tēplū dī fu
erunt. incendio mundanę concupiscentia
subuertere cupit. Nam ita de eo legitur.
Uenit nabuzardan princeps exercitus ser
uus regis babilonis hierusalē. & succendit
domū dñi. & domum regis & domos hieru
salem. omnemq; domū combussit igni & mu
ros hierusalē in circuitu destruxit. Omnis exer

fluuit

citas chaldeorum quereat cum principe mi-
 litum. reliquā autē populi partem quae re-
 manserat in ciuitate. & profugas qui tran-
 serant ad regē babilonis & reliquū uul-
 gus. transfudit nabuzardan princeps mi-
 litae & reliq. Venit nabuzardan qui inter-
 pretat uentilabrū siue prophetia alieni iu-
 dicii & significat. uti christū iustodi iudicio
 super peccatores. Princeps utique exercitū
 regis babilonis hierusalem intellegibilem.
 & succendit domū dñi. cum antiquis hostis
 qui & rex confusionis. & princeps omnium
 iniquorum est. tam malignorum spiri-
 tuum quā & iam impiorum hominū plebē
 inuadit fidelium. & domū regis & domos hieru-
 susalem. id est rectores et eos qui uideban-
 tur in uisione pacis manere in flammatores
 cupiditate subuertit. omnemq. domum
 combussit igne cum unius cuiusq. consen-
 sentiam per flammam inliciti amoris per-
 turbauit. et muros hierusalem in circuitu
 destruxit. cum intentionem orationis et
 uirtutum stulticia quae contra se ualere
 nouit inde sperantibus dissoluta. ne per
 spem uentiae. ad diuina succurrant. uixi-
 lii. et correctionis uitae adprehendant
 munimina. populūq. in captiuitatem
 ducent. de pauperibus terro. reliquit ui-
 uiores & agricolas. quia eos qui utiles uer-
 bo & exemplo esse poterant. per uita capti

uans. stultis & ebriabus commendat agricul-
 turam. quatinus non uinum gratiae spiri-
 talis & frumentum sane doctrine inuine-
 is. & agris populorum fructuosi & sed spi-
 ne magis & tribuli uittiorum exerescant
 Babilon quoq. mundus. aut roma est. ut in
 apocalypsi legitur. & babilon magna uenit
 in memoriam. ante dñm dare calicem uini
 indignationis. nae eius. et in esau. et erit ba-
 bilon illa gloriosa in regnis. in clita in su-
 perbia chaldeorum sicut subuertit de-
 sodomam et gomorrham non habitabitur
 usque in finem. et in hieremias calix aureus
 babilon in manu dñi. in ebrians omnem ter-
 ram. subito occidit. babilon et contrita est.
 Arabi appellata. idē sacra. hoc enim signi-
 ficare interpretatur. eo quod sit regio turri-
 fera odores creans. Hinc enim greci eudem non-
 mi beatam. nominauerunt. in cuius salibus
 et myrra et cinnamum peruenit. ibi nascit-
 auris ferax. sardonyx. gemma. eduris. molo-
 cides et pedorata. ibi inueniuntur. ipsa est.
 et salu appellata. a filio chus. qui nuncupat-
 est salu. haec autem. angusto terrae tractu
 ad orientem uersis ad persicum sinum
 extenditur. cuius a septentrionali ad ualde
 claudit occasum. sinus arabicus. Arabi
 quae interpretatur humilis siue cumpes-
 tris terrenum significat delectationem
 Unde scriptum est. in psalmo. reges

arabum et saba dona adducere Arabia po-
nitur pro hominibus suam et terrena se de-
lectatione tractantibus. Nam sicut illa patria
diuersis aromatis sensum natium mul-
cet. Ita isti ad delectationes mollissimas
in lecebris secularibus mutantur. Reges
vero arabiae sunt. qui blandimenta cor-
porum rigidae subiciunt disciplinae.
Similiter saba unde saba dicta sunt. quam
uis corporali delectatione preualeat. &
iocundis odoribus sit referta. suauiora ta-
men conuersi eius populi offerunt dona
uirtutum. Siriam sirus quidam per hibe-
tur indigena suo uocabulo nuncupasse.
Haec ab oriente fluuius euasit. ab occasu
in mari nro et aegypto terminatur. habens
a septentrione armoenam et capodociam.
A meridie sinum arabicum. situs eius porrec-
tus in inmensam longitudinem. In lato an-
gustior. Siria enim significat superbiam.
genium. quae sepius affligebat populum
di. unde scriptum est. quod benedab rex
sirie congregauit omnem exercitum suum
et xx et duo reges secum et equos et currus et
ascendens pugnavit contra sumanum et ob-
sidebat eum et reliqua. Mirifice benedab hostis
isrl. significat diabolum omnium bonorum inimi-
cum qui diuersos exercitus malignorum
spirituum ad subvertendum populum di con-
trahit. sed per pueros principum isrl un-

titur. cum per bonos audientes sanctorum doc-
torum. qui id quod aure audiunt. factis im-
plere nituntur. antiquus hostis. in fugam uer-
titur. omnisque suus exercitus. uincitibus xpi
turbatur. fugit quoque benedab rex siriae
in aequo cum equitibus. nec non egressus rex
isrl. percussit equos et currus. et percussit
siriam plaga magna. quid est quod bena-
dab rex siriae in aequo cum equitibus fuge-
re describitur. nisi quod princeps omnium
iniquorum diabolus quorum oculi subli-
mis sunt. Siria enim interpretatur sublimis
in aequo suae superbiae. confidens. cum equi-
tibus suis scilicet omnibus superbis. quia
ipse est caput super omnes filios superbiae
ab exercitu xpi. hoc est humilibus et dimi-
nentibus superatus in fugam uertitur. Ha-
bet autem siria in se prouincias commage-
nam feniciam et palestynam. cuius pars est
iudea. absque satacenis et nabathis. Com-
mageni prima prouincia siriae. uocabulo
commage urbe nuncupata. quae quondam
ibi metropolis habebatur. Huius est a septen-
trione ab ortu mesopotamiae. a meridie
sirie. ab occasu mare magnum. Tunc eadem
fuit de thebis aegyptiorum in siriam profectus. apud
sidonem regnauit. eumque prouinciam ex suo nomi-
ne feniciam appellauit. ipsa est ubi est titrus. ad
quam etiam loquitur. habet autem ab oriente
arabiam. a meridie mare rubrum. a se-

prouincia philistin urbem metropolim habuit
 quae nunc dicitur ascalon ex qua ciuitate omnis
 circa eam regio: palestina ē nuncupata huius ab
 oriente mare rubrū occurrit. meridiano latere
 iudaea excipitur. a septentrionali plaga titiorū
 sinitibus clauditur. ab occidente aegyptio limite ter
 minatur. iudaea regio palestinae ex nomine iudae
 appellata. ex cuius tribu reges habuit. huc pri
 us chanaan dicta. a filio chum siue a dōe chanaan
 orum gentibus. quibus expulsis eandē terrā iudei
 possiderunt. in tū longitudinis eius. a uico arfa
 usq. ad uicū iuliadē porrigitur. in quo iudeorū
 pariter ac titiorū cōmuni habitatio est. Latitudo
 autē eius. a monte libani usq. ad taberachis lacū exten
 ditur. In medio autē iudae ciuitas hierosolima
 est. quasi umbilicus regionis. totius terrae uari
 arum opum diues. frugibus fertilis. aquis in
 lustris. opima balsamis. unde secundū elemen
 torum gratiā existimauerunt iudaei eam pro
 missam patribus terrā fluentē lacte & melle
 cum hic illis dī resurrectionis praerogatiuam
 polliceretur. iudei amfessores inter pretantur.
 et iudaea interpretatur confessio. mystice scām
 aelestū signif. In qua dñs recta fide pia confer
 sione et bonis operibus semper laudatur. cuius
 etiā tipum hierosolimam quae interpretatur uisio
 pacis tenet. quia ille inde conspicitur. quia ē
 pax nra et facte utraq. unū. sed et hoc notandum
 quod et hierosolimē secundum historū ipsa ē urbs
 in qua dñs crucifixus est et sepultus et resurrex

amor tuus ad quam saluator in euangelio
 ait. Hierosolimē hierosolimē quae occidis pphe
 tas & lapidas eos qui ad te missi sunt & cetera
 ipsā gentē exprimens quae in hierosolim & in con
 finibus eius habitabat. Allegorice autē significat
 p̄sentē aēcliam. de qua scriptum est. hierosolim
 quae aedificatur ut ciuitas. Tropologicē uō
 fidelem animā quae pura mente dñm contem
 platur. Iuxta anagogen ergo. celestem patri
 am & scōrum angelorum ^{hī} habitatiōnē
 in celis. de qua dicit apostolus. hierosolim
 quae sursum est quae est mater nostra. De
 qua iohannes apostolus in apocalipsi sua suffi
 cienter narrat & structurā eius de lapidibus
 pretiosis. hoc est hominibus scīs mystice descri
 bit. Samaria regio palestinae ab oppido quo
 dam nomen accepit. quae uocabatur samaria
 ciuitas quondā regalis in isrl̄ quae nunc ab au
 gusti nomine sabastia nuncupat. haec regio
 inter iudaeā & galileam media iacet & incipiens
 a uico cui nomen est deas deficiens in terra aca
 bat. situs eius natura consimili. nec ullo dif
 ferens. a iudaea. Samaria enim custodia inter
 pretatur. inde nuncupata quod translatis
 decem tribubus achaldaeis. aliae gentes
 ab eis in ea substitute sunt. quae terram eis
 todirent. Solet autem samaria idolatriae
 imaginem sustinere. ipsi enim separati apo
 pulo iudaeorum simulacris multorum ani
 malium id est uaccis autem ammarum suarū

deus addecerant. possunt etiam insana
 nis et heretici accipi qui uidentur legis
 habere noticiam. sed errorum suorum simu
 lacta non cessant colere. et ideo separati apo
 pulo di. nullam possunt communionem
 habere. In iudea et draconidis regio cuius te
 trarcha fuit philippus sicut in euangelio
 legimus. dracontis autem dr terra iuxta
 desertum arabiae. quod postea iungitur.
 In iudea situm est et inter pretatur montana.
 Galilea regio palestinae uocata quod gignat can
 didiores homines quam palestina. haec autem du
 plex est. superior et inferior sibi tamen con
 nexae. sitae et feracis adherentes. terra coru
 opima et ferax et fructibus satis secunda. In
 ter pretatur autem galilea rota siue transmigratione
 facta uel reuelatio. quae aliquando signif
 icat praesentis uitae cursum ut in euangelio
 ubi de siluatore dicitur. reliquit iudeam
 et iterum uenit in galileam. quid est reliquit
 iudeam nisi reliquit infidelitatem illorum qui
 eum recipere noluerunt. et lapidem quem aedi
 fica. re debuerunt reprobauerunt. et abie
 per apostolos in galileam. id est in uolubilita
 tem huius mundi praecipiens apostolis. ite
 docete omnes gentes baptizantes eos in no
 mine patris et filii et spiritus sancti. quid autem ga
 lilea intransmigratione significet. ostendit
 illud quod angelus ad monumentum domini post
 resurrectionem eius mulieribus ait. praecedet

uos in galileam ibi eum uidebitis ecce dixi uobis.
 Nam quippe redemptor noster. a passione ad resur
 rectionem. a morte ad uitam. a poena ad glori
 am. a corruptione ad incorruptionem trans
 migrauerat. & prius post resurrectionem in gali
 lea ad discipulis uidetur. quia resurrectionis eius
 gloriam post lucem uidebimus. si modo a uitae
 ad uitatum celsitudinem transmigrauerit
 qui ergo nuntiatur in sepulchro intransmigra
 tione ostenditur quia is qui in mortificatione
 carnis agnoscitur intransmigratione in uita uidetur.
 Secundum illud autem quod galilea interpretatur reue
 latio. non iam in forma serui intellegendum
 est. sed in illa in qua aequalis est patri quia pro
 misit apud iohanne dilectoribus suis cum diceret.
 & ego diligam eum. & ostendam me ipsum illi.
 Non utique secundum id quod iam uidebant. & quod
 & iam resurgens cum discipulis non solum
 uidendum sed & iam tangendum post modum
 ostendit. sed secundum illam ineffabilem lu
 cem qua illuminat omnem hominem ueni
 entem in hunc mundum. secundum quam lucet
 in tenebris. & tenebrae eam non comprehen
 derunt. illuc nos praecessit. unde ad nos ueni
 ens non recessit. & quoniam praecedens non de
 seruit. illa erit reuelatio tamquam uera gali
 lea cum similes erimus. ibi eum uidebimus sicuti est ip
 sa. et & uidebimus transmigratione existo seculo in
 illa aeternitate si ei precepta sic amplectamur
 ut ad eius dexteram segregari mereamur.

Pentapolis regio in confinio arabiae et palestinae
 sita dicta a quinque ciuitatibus impiorum quae
 caelesti igne consumptae sunt. terra amplius
 ab hierosolymis olim uberrima. nunc autem
 deserta atque exusta. nam pro scelere incolarum
 de caelo descendit ignis qui regionem illam in
 cineres aeternos dissoluit. cuius umbra
 quedam et species in saulis et arboribus ip-
 sis etiam adhuc uidetur. nascuntur ibi poma
 uentura. substantia specie maturitatis ut e-
 dendi desiderium gignant. si carnis fatiscunt
 ac resoluuntur in cinerem fumumque exulant
 quasi adhuc ardeant. Nam pentapolis ami-
 nero diuinitum nomen habet. quasi quinque
 ciuitatum regio. Denique haec v. ciuitates in ea
 consiatae sunt. hoc est sodomia quae interpre-
 tatur pecus silens. Gomorra quae interpre-
 tatur populi timor uel seditio. Adama quae
 interpretatur humus siue terra. siue terre-
 na. Seboim quae interpretatur capreasum
 uel dumularum siue stacio eius mare uel
 stacio maris. Segor quae interpretatur par-
 ua. haec autem regio quia diuino iudicio propter
 scelera sua exusta est. significat eos qui quin-
 que sensibus corporis sui abutuntur in luxuria
 et uoluptatum terrenarum rerum rei sunt eterni
 incendii. si non eis poenitentia et correctio
 puerorum ante subuenerit. Aegyptus qui
 prius aetna dicebatur. ab aegypto darui fratre
 postea ibi regnante nomen accepit. haec ab ori-

ente sariae ac rubro mari coniuincta ab occi-
 dentali libiam habet. a septentrione mare magnum.
 A meridie uero in orientem recedit pertendens
 usque ad aethiopiae regio caeli imbribus. et
 sueta. et pluuiarum ignata. nilus solus eum
 circumfluens irrigat. et inundatione sua
 fecundat. unde et ferax frugibus multam
 partem terrarum frumento alit. ceterorum quo-
 que negotiorum adeo copiosa ut impleat
 necessarios mercibus etiam orbem terrarum. In-
 terpretatur autem aegyptus tribulatio coan-
 gustans et significat uam laborum quem mi-
 qui exercent in hoc mundo estuantes. pau-
 riciam lucta seculi sectando et negotia mundi
 exercendo. ubi nunquam animabus suis requiem
 inueniunt. sed de tribulatione huius uitae
 in angustiam perueniunt sempiternam. Potest
 autem aegyptus mundum significare ad deum con-
 uersum. ut in psalmo. ueniunt legati ex aegyp-
 to. et in ethiopia. in die illa erit altare domini in
 medio terrae aegypti clamabunt enim ad
 deum a facie tribulantis et mittet eis salua-
 torem et pro pugnatorum qui liberet eos.
 Item in mala parte intellegitur ut est illud
 ezechiel. cum dederit terram aegypti deso-
 litam. Deseretur autem terra a plenitudine
 sua quando percussero omnes habitatores eius.
 Item amos dicit. aegyptus in desolatione erit
 et idumea in desertum perditionis. Serthasie
 & gotia amagog. filio iseth. fertur cog-

nominata. cuius terra olim ingens fuit.
 Nam ab oriente indiae. A septentrione per pa-
 ludes meotides inter danabium et oceanum
 usque germaniae fines porrigebatur. postea
 uero minor effecta ad extra orientis parte
 qua oceanus sircus tenditur usque ad mare
 caspium quod est ad occasum. De hinc ame-
 riciae usque ad caucasi iugum deducta est.
 cui subiacet scythia ab occasu habens pariter
 multas gentes propter terrarum infecundi-
 tatem late uigantes. ex quibus quaedam a-
 gros incolunt. quaecla portentuosae ac tru-
 ces caribus humanis et eorum sanguine
 uiuunt. Scythiae plures terrae sunt loci
 plures habitabiles tamen plures nam dum
 implerisq. locis auro et gemmis afflaunt.
 griforum immanitate accessus hominum
 rarus est. Zmaragdus autem optimis hec
 patria est. Cuius quoque lapis et cristal-
 lus purissimus scythiae est. habet et flumi-
 na magna oscorum fischeri atque araxen. Sci-
 thia enim quae calore caret et frigore semp-
 durset. illos significare potest quia celo
 re sps sci extranei sunt. et sub illius regno
 consistunt. qui dixit. ponam thronum me-
 um ad aquilonem et ero similis altissimo.
 De quibus apostolus ait. abundantius iniqui-
 tas refrigerat ciuitas multorum. quorum
 truculentia caribus humanis uescitur.
 eorum sanguine uiuit dum innocentes

ledere non desistant. et per auaritiam eorum
 necessarios sumptus in proprium questum
 conuertunt. illi autem qui ex his inlo cuple-
 te terra et habitabili degent. eos significant
 qui de errore gentium et idolatria conuer-
 si ad terram aeclesiae ueniunt. ibique sine
 ta fide lucidi et preciosarum uirtutum gem-
 mis semper uiuentes caelesti conuersatione
 futurae patrie uiuunt. quorum iuxta apos-
 tolum. conuersatio hinc est. et in carne
 ambulantes non secundum carnem militant
 sed ea quae sursum sunt querunt. ubi xps est
 in dextera di sedens. et quae sursum sunt
 sapiunt non quae super terram. Armenia
 nuncupata ab armeno iasonis rex sali comi-
 te quia missio rege iason et collecta multi-
 tudine eius quae passim uigabat. ar-
 meniam coepit. et ex suo nomine nuncu-
 pauit. sita est autem inter taurum et cau-
 casum ac ipodocia usque ad caspium ma-
 re protensa. habens a septentrione cetau-
 mos montes. quibus trigis fluminis nar-
 citus et inuenus montibus archa diluuii
 sedisse perhibetur. hinc praeterea autem
 ararat. armenia siue mons uellicatus.
 Ararat ipsa est armenia siquidem in
 montibus ararath archa post diluuium
 sedisse perhibetur. et dicuntur ibidem
 usque hodie eius manere uestigia. Me-
 munt horum montium et hieremias

16.

Inuisione contra babilonem. Iosephus quoque in primo antiquitatum iudaeorum libro secularium litterarum historias profert. Annad uertens inquit noe tertiam diluuiio liberatam septem alios dies abire permisit. et uniuersa animalia bestiasque paternibus claustris emittens. ipse cum sua prole egressus est. immolans deo hostias. gaudensque cum liberis hunc locum armenij exitum uel egressum uocant. siquidem ibi cultores illarum regionum archum primum sechisse testantur. et lignorum quaedam super esse monimenta. arcae huius et diluuii. omnes qui barbaras scripserunt historias recordantur. quorum est uerosus chaldeus qui super diluuiio referens haec locatus est. Dicitur huius nauis in armenia propter montem cald uerorum pars aliqua permanere. et quosdam bitumen coeca euellentem circumferre quo utuntur uel maxime hi qui lustrantur. et se expiant. Sed et hieronimus aegyptius qui antiquitates poem cum pulchro sermone conscripsit. & nascas et multi alii. nicolaus quoque damascenus in xcvii libro refert. est in armenia super minadem montem nomine. ad quem multos in diluuiio confugisse autumant. ibique esse saluos. alios uero in arce aluco super natantes. ad eius uerticem peruensisse. et usque ad multas aetates ligna arce monstrari solita. quos quidem ego puto non esse alios. nisi eos quos moyses legiserit u-

deorum insunt uoluminibus edidit. Mystice autem arath siue armenia mundi istius principatum uel populum gentium significare potest qui bene mons uellicatus dicitur quia ab altitudine superbiae et idolatriae errore uulsus se se subdidit se ecclesiae quae est arca diuini et omnium animalium hoc est hominum continet in se genera. et in altitudine uirtutum consistens deuotionem futuram expectat in regno caelesti. Capadocia urbs proprie nominatur. haec incipit siriae sita ab oriente armeniam tangit. ab occasu asiam minorem. ab aquilone mare aegyptium et hemisterios campos quos habuere amazones. meridie taurum montem. cui subiacet alicia et hirsutia usque ad alicum sinum qui spectat contra insulam cyprum. terra eius ante alias nutrix equorum aliam per eam fluit qui quoddam ludae regna disiungit. aperit. Capadocia autem inter praecipua manu redempta. haec quoque triplice significare potest seum ecclesiam. qui xpi dñi nri operatione a potestate diaboli redempta est. Asia minor ab oriente capadociae cingitur ab aliis partibus undique mari circum datur. Nam a septentrione pontum eusinum habet. ab occasu pro pontidem. meridie aegyptium mare. habet prouincias. bithiniam. frigiam. galatiam. lichiam. carum. pamphiliam. isauriam. lyciam. habet autem haec in se septem ciuitates istas

hoc est ephesum smirnam pergamum thiatira
 sardis philadelphiam laodiceam inter pretatur
 autem asia elevata siue gradient aeclesiam signi
 ficant ad superna uirtutum gradibus proficien
 tem unde iohannes in apocalipsi praenominatis
 septem scribit aeclesis quae sunt massa. Nam ef
 fesus inter pretatur uoluntas siue consilium me
 um quod est ecclesia uoluntate et consilio di elec
 ta. Smirna inter pretatur caritatem eorum hoc
 est fidelium confessio. Pergamus inter pretatur
 diuidens cornua eorum id est ecclesia heretico
 rum tumores uel aeriaturum potestatum temp
 tamenta dissicans. Thiatira inter pretatur in
 luminata aeclesia uidelicet sole iustitiae in lumi
 nata. Sardis inter pretatur principium pulchri
 tudinis hoc est ecclesia dñi nri ihu xpi qui est
 principium pulchritudinis. Philadelphia in
 ter pretatur saluans id est ecclesia proprios saluum
 populos. Laodicea quae inter pretatur tribus a
 mabilis significat aeclesiam quae est amabilis
 dō. Galatia dicta a prius gallosum gentibus
 a quibus exstitit occupata. Nam galli in audi
 lum a rege bithyniae euocati regnum cōpac
 ta uictoria diuiserunt sicque deinde graecis
 admixti primum gallo graeci. Nunc ex antiquo
 gallosum nomine galathae dicuntur. eorum
 regio galatia nuncupatur. Interpretatur
 autem galatia magnifica siue translata
 et merito quia ab eorum trans lita infida
 uirtute facta est magnifica. Frigia dicta

a frigia europis filia haec et dardania ad iud. mo
 ious filia dicta, de quo homerus ait quem pri
 mus genuit caelesti iuppiter aere; hic enim pro
 fectus decorinthe ciuitate primus uenit in
 frigiam; est autem regio troadi super iecta.
 ab aquilonis parte galatae. meridiana
 uicina est licaoniae. ab oriente lidiae adhe
 ret. ab occidente. ellesponto mari termina
 tur; huius regio troia est. quam ex suo nomi
 ne appellauit troi. troianorum rex. gam
 medis pater; Duae sunt autem frigiae maior
 et minor; maior frigia smirnam habet. mi
 nor uero ilium. et licaoniam; inter preta
 tur autem frigia scissio pectorum.
 licaonia uero inter pretatur ad suscitand
 dum; Lidia autem alido regis fratre. qui
 in prouincia remanserat. cognominata
 est; Coniungitur autem ab occidente
 minoris frigiae. ab ortu smirna urbem
 habet. quam elles fluminis cingit. cuius ca
 pos pactulus et ther mus circum fluunt.
 arems auris dicitur. lidia autem inter p
 tatur defecata. Isauria ex situ loci per
 hibetur cognominata. quod undique
 aperta aurarum flatibus patet. Metro
 polim urbem seleuciam habet. Cilicia
 acilice. quodam nomine traxit. quem
 ortum fenice dicunt. antiquiorem que
 ioue fuisse asserunt. plurima iacet cum
 pis. recipiens ab occiduo. liciam. meridie

mare siccum. at ergo montis tauri iugabane
 cignus inter secat. in aeternam urbium habet
 tharim. In ea. et coris. cos. oppidum est. unde
 crocum plurimum et optimum uenit. spi
 rasse flagrantior. et colore plus auro.
 Inter pretatur autem cilicia coetus aut
 luctus. uel assumptio. uel uomitus eius.
 Haec typice personam poenitentiam gerit.
 qui peccata sua cotidie in ieiunio et ora
 tione deplorant. et ad dno ueniam depre
 cantur. Licia nuncupata. quod ab orten
 te. adiuncta cilicis sit. Nam habet ab ortu
 ciliciam. ab occasu et meridie mare. a septen
 trione cariam. ibi est mons cimera. qui noe
 tur nibus estibus ignem exhalat. sicut in si
 cilia et hna. uel in campama. Interpretatur
 au licia lacrimans. Albus regio idumeorum
 quae nunc gebalene dicitur. uicina petre
 auita. Amalechites regio in deserto ad
 meridiem iudeae trans urbem petram
 auita. cuius et scriptura recor
 datur dicens. amalech habitat in terra
 ad austrum. sed et iuxta eum alius cha
 naneus habitabat. qui et dimicauit
 contra filios israhel in deserto. de qui
 bus ita scribitur. amalech autem
 et chananeus habitant in ualle. Argob
 regio regis basan. supra iordanem.
 in sorte dimidiae tribus manasse. et
 est usque hodie. uicus areageras.

Haec typice personam poenitentium gerit. qui peccato suo cotidie in ieiunio et
 oratione deplorant. et ad dno ueniam deprecantur.

urbem arabiae. xy. ab ea milibus distans.
 contra occidentem. qui arga appella
 tur. quod inter pretatur sim machus
 mensuram. Inter pretatur autem argob
 maledicta. sublimitas. et quae est male
 dicta sublimitas. nisi fastus superbiae
 quae inter pretatur anathema tristi
 tiae. Aer mon regio ebreorum est
 quam obtinuit israhel. ebreus uero quo
 prelegente scripturas didici. affirmat
 montem hermon panca de immane
 re. quam quondam tenuerunt eui et
 amorrei. de quo nunc aestiue mueri
 rum obdelicias deferuntur. Cene regio
 principum idumeorum inter pretatur
 possessio. Eui la ubi aurum purissi
 mum quod ebraice dicitur zaab. et ge
 me piosissime. carbunculus smaragdusq.
 nascuntur. eam regio ad orientem uergens.
 qua circuit de paradiso phison egredi
 ens. quae nri mutato nomine gangen
 uocant. sed et uisus de minoribus noe
 euila ductus est. quae iosephus refert.
 cum fratribus suis a flumine coesne. et re
 gione indie usque ad eum locum qui
 appellatur heira possedisse. sed et is
 macl insolitudine euila habitasse scri
 bitur. quam scilicet scriptura ait esse in de
 serto sur. contra faciem aegypti. et ten
 dere usque ad terram assirorum.

Interpretatur autem ciuitas dolens siue partu-
 riens. Isthatha regio bechlem ciuitatis dauid
 in qua natus est xps. Est autem in tribu iu-
 da licet plerique male estimant in tribu
 beniamin iuxta uiam ubi sepulta est Rachel
 quinto miliario ab hierusalem in eo loco qui
 ab eo uocatur hippodromus sicut legimus
 in libro paralippemenon. Interpretatur
 autem esratha ubertas siue puluerulenta.
 Elath regio principum edom et ciuitas esau
 in decimo a petra miliario contra orientem.
 Interpretatur enim elath ad solut solitarus
 aut unum. Philistim quae nunc dicitur ascalon
 & circa ea regio est palestinae. Philistim enim in-
 terpretatur ruina duplex. Cetera ex cuius nomi-
 ne gergene uocatur regio trans iordanem
 a beletropoli milibus xxv. ad meri-
 diem. Erat autem olim terminus charianeo-
 rum ad australem partem et ciuitas metro-
 polis palestinae. Scriptura commemorat fuis-
 se eam inter cades et sur. hoc est inter duas
 solitudines quarum una aegypto iungitur.
 ad quam populus transfretum rubri maris p-
 uenit. altera uero cades usque ad sarraceno-
 rum extenditur. Interpretatur autem
 gergene ruminacionem uidit siue macheri-
 as. Gessem regio aegypti in qua habitauit
 iacob cum liberis suis. Gessem inter pre-
 tatur ad propinquans ad palpationem eo-
 rum siue uicinitas. Idumea regio

esau quae ex eo quod ille edom uocabatur
 nomen accepit. est autem circa urbem petra
 quae nunc dicitur gebalene. Iotheth regio
 principum edom in eadem de qua & supra doc-
 mus gebalene. Messe regio indiae in
 qua habitauerunt filii iectan filii eber.
 messe quippe interpretatur aqua rara et elatio.
 Theman regio principum edom in terra geba-
 letica. atheman filio elifaz filii esau sortita
 uocabulum. sed & usque hodie est uilla the-
 man nomine distans a urbe petra v. milibus
 ubi et romanorum militum praesidium sedit.
 De quo loco elifaz rex themanorum. unus quoque
 filiorum ismael appellabatur theman.
 Sciendum autem quod omnis australis regio
 ebraice theman dicitur. Interpretatur autem the-
 man auster uel africanus. Cedar de quo in eze-
 chiele principes cedar leguntur. sed & hie-
 remias et esaias in uisione arabiae huius uo-
 cabuli recordantur. Est autem regio in here-
 mo sarraceno-um a filio ismael cedar ita
 cognominata. Cedar autem interpretatur tene-
 brae et meror. Cotha regio assiriorum. co-
 tha interpretatur precipitium. Decapolis sicut
 in euangelio legimus. est regio decem urbu-
 m trans iordanem circa hippum et pellam &
 gadaram. Sathore regio aegypti iuxta hie-
 zechelem & hieremiam in qua profugi
 habitauerunt iudaei. Sathore uero inter-
 pretatur exploratio siue buccula lumi-

nisuel of turturis. Cellan sur regio allophilo-
 rum. porro gela interpretatur migra. ueltras
 migrata. Gesur regio alienigenarum infra.
 Nam gesur interpretatur iuxta lumen meum et
 applicante se lumine meo. Galilea dicitur regio.
 nam duae sunt galileae equibus una galilea
 gentium uocatur uicina finibus turorum.
 ubi & salomon xxv ciuitates donauit. Hirum
 regi turo in sorte tribus neptalum. Altera gali-
 lea dicitur circa tiberiadem & stagnum gene-
 sarech in tribu Zabulon. Interpretatur autem
 galilea uolubilis. aut transmigratione per-
 petrata uel rota. Gamela regio idumcorum
 pro qua aquila et simmachus interpretantur ual-
 lem salis. Macha regio regis gesur. Interpreta-
 tur autem macha mollitudo siue confractus.
 Masagam regio moabitaram ut scribit hierem-
 as. Masaga interpretatur requirentem siue
 reuertentem. Misor regio moab iuxta hiero-
 niam. Porro misor interpretatur directa siue
 campestris uel tribulatio. Mossach regio moa-
 bitaram sicut in hieremia legimus. posita est
 autem et supra mesia. Interpretatur autem
 mosach aquarum impetus siue ab eis tempora.
 Maon regio moabitaram iuxta hieremiam.
 maon interpretatur habitaculum. Mage-
 dan ad cuius fines matheus euangelista scri-
 bit dominum peruenisse. Sed et marcus eiusdem
 nominis recordatur. Nunc autem regio dicitur
 magedana circa getasan. Magedan enim

interpretatur pomorum eius iuxta caenacula eius.
 Nebeoth regio de qua scribit esaias. nam nebeoth
 interpretatur prophetans. Ofir est locus unde
 sicut in regnorum libris legimus aurum affere-
 batur salomon. fuit autem unus de posteris e-
 ber nomine ofir ex cuius stirpe uenientes aflu-
 uio cosene usque ad regionem indiae quae uo-
 catur hiena habitasse refert iosephus a quo pu-
 to et regionem uocabulum consecutam. Ofir
 autem interpretatur ignominia. Reblatha re-
 gio est babilonorum siue urbs quam nunc an-
 tiochiam uocant. Reblatha uero interpretatur
 multum ista siue multitudo. Saron cuius et esai-
 as meminit dicens. In palude sicut saron.
 usque ad presentem autem diem regio inter mon-
 tem thabor et stagnum tiberiadis saronas ap-
 pellatur. sed et caesarea palestinae usque ad op-
 pidum ioppe omnis terra quae cernitur dicitur
 saronas. Interpretatur uero saron princeps mero-
 ris. Sefela sicut scribit esaias pro qua aquila cam-
 pestrem. simmachus uallem interpretantur. usque
 hodie omnis regio iuxta cleutheropolim cam-
 pestris et plana. quae uergit ad aquilonem et
 occidentem sefela dicitur. Ithalassar regio est siriae.
 Ithalassar autem interpretatur appensus princeps
 Aethiopum regio ab indo flumine consurgens
 iuxta aegyptum in nilum et oceanum in meri-
 die sub ipsa solis uicinitate iacet. Chana an fili-
 us cham obtinuit terram a sidone usque ad gaza
 quam iudaei deinceps possederunt. cetera scha

Chanaan. Interpretatur autem chanaan motus eos
uel negotiator aut humilis. Significat autem
chanaan cupidus et auarus infimarum rerum et
sectatores secularium negotiorum. quos amo
uendos a suis sedibus constat. quia mundus tran
sit et concupiscentia eius. Pontus regio multarum
gentium iuxta mare ponticum quod asiam eu
ropamque determinat. Pontus uero inter
pretatur inclinans. Saronas quae interpretatur
campestris regio est palestinae. usque ad oppi
dum ioppe pertingens. Saronas quoque inter
pretatur captae tristitiam. Post asiam ad euro
pam stilum uel istum. europa quippe ut gen
tiles ferunt agenoris regis libiae filia fuit.
quam iouis ab africa raptam cretam aduexit.
et partem tertiam orbis ex cuius nomine appella
uit. iste est autem agenor libiae filius ex qua
libia id est africa fertur cognominata. unde
apparet prius libiam accepisse uocabulum.
postea europam. Europa autem inter tertiam
partem orbis diuisa incipit a flumine tanai.
descendens ad occasum. per septentrionalem
oceanum usque in fines hispaniae. cuius pars
orientalis et meridiana a ponto consurgens to
ta mari magno coniungitur. & in sulis gadis fi
nitur. Prima europae regio scythia inferior.
quae a meotis paludibus incipiens inter da
niuum et oceanum septentrionalem usque ad
germaniam pertingit. quae terra generali
ter propter barbaras gentes quibus inhabitat

barbarica dicitur. huius prima alania est quae
ad meotas paludes pertingit. Post hanc dacica
ubi et gothia deinde germania ubi plurimam
partem suae incolunt. Germania post sei
thiam inferiorem a danubio inter hrenum flu
uium oceanumque conclusa cingitur. A septen
trione et occasu oceano. a ostio uero danubio.
a meridie rheni flumine dirimitur terra.
diuisiua ac populis numerosis et in maribus.
unde & propter fecunditatem gignendorum
populorum germania dicta est. Cigna ues
treanas quarum pennae nocte placent. uisori
tes quoque feras et uros atque alces pasturit. mit
tit et gemmas cristallum & suanum. galli
cum quoque uisidem et cetera unum candidum.
Duae sunt autem germaniae. superior iuxta
septentrionalem oceanum. inferior circa hre
num. Prouinciae autem quas danubius a barba
rico ad mediterraneum mare secludit. Prima
est mesia. a messium puentu uocata. unde et cetera
uoceres ceteris horreum nuncupabant. haec
autem a oriente hostis danubii iungitur.
a boreo uero tracia. a meridie machedoniae.
a occasu istriae copulatur. Post mesiam autem
pannonia est. inde noricus ager frigidus et
parcius fructuosus. Post quem reuicus frugibus
ferax qui excipit galliam belgicam. Ithraciae
traciae feth filius ueniens nomen dedisse phibe
tur. alii a seuitia incolarum thraciam appel
latam dixerunt. huic a oriente pro pontis et

urbis constantinopolis opposita est. A septentrione uero ista obtenditur. A meridie uero egeum mari adhaeret. ab occasu macedonia illi subiacet. cuius regionem olim diuersi populi. masagete. sarmate. scythae. & aliae plurimae nationes incoluerunt. ampla est enim. ideoque plurimas continuit gentes. Ibrum fluum in traacia fundit. qui etiam gentes barbarorum plurimas tangit. Graecia a greco rege uocata qui cunctam eam regionem incoluit. andromache de pirro molosum genuit. a quo pars epiri molosia dicta est. Sunt autem puinae graeciae. vii. quarum prima ab occidente dalmatia. inde epirus. inde elladis. inde thessalia. inde macedonia. inde achaea. & duae in mari creta et cyclades. illiricus autem generaliter omnis graecia est. Dalmatia ad delmi maxima eiusdem puinae ciuitate traaxisse nomen phibetur. adhaeret autem ab oriente macedoniae. a septentrione messiae. ab occasu istria terminatur. a meridie uero adriatico sinu clauditur. Epirus a pirro achillis filio cognominata cuius pars scaonia quae ante molosia dicta est. a moloso filio pirri. quem de andromacha habuit. sed postquam occisus epirus. orestis insidus andromacham helenus suscepit. tenuitque regnum priuigni qui successerat patri. a quo molosia dicta est. pars epiri quam helenus postea a fratre caone quem inuenatu pignoratiam dicitur occidisse caonia

nominauit quasi ad solutum fratrem uicti.

Elladis dicta a rege ellano deucalionis et pirre filio a quo & prius graeci ellenes nuncupati sunt. ipsa est attica terra. attae prius dicta. Nam granus quidam graeciae indigena fuit. ex cui filia attae nomine attica terra uocata est.

Hae inter macedoniam et achaeam mechaia. cece. archadiae. a septentrionali parte coniuncta ipsa est et uetera graecia ubi fuit athenas ciuitas. mater liberalium litterarum et philosophorum nutritrix. quae nihil habuit graecia. clarius. atque nobilius in ea est et in arathomus campus opinione quondam prelii cruentissimus. Elladas autem duae sunt puinae. boetia et peloponensis.

Boetia autem dicta haec ex causa dum carinus a genitoris filius eurypam sororem a ioue raptam ex precepto genitoris quereret. nec reperiret. patris iram formidans confirmato arigno elegit exilium. Nam bouis forte conspectae. secutus uestigia. amplexus est sedem. ubi ille recubauerat. sicque locum de nomine bouis boetiam nominauit. Vbi et thebas urbem construxit. in qua olim ciuilia bella detruerunt. & ubi nati sunt. apollo et hercules. maior ille thebanus. eadem est ecoma uocata. a fonte quodam apollinis & musis consecrato qui in eadem poetia est. Peloponensis uero secunda pars elladis. a pelopo rege nata. atque uocata. Thessalia. a tessalo rege cognominata. quae ad

meridianam plagam Macedoniae coniuncta est
Ab. Hic unum folium deest. vid. impress. Tom. I. fol. 177.
col. b.

24.

Habet provincias sex: terram conensem / Tarraconensem / Cartha-
ginensem, Lusitaniam & uti in pagina 197. r. s.

cartaginensem. lusitaniam. galliciam. beci
 cam. et trans freta in regione. africac. tingi
 taniam. Duae sunt autem hispaniae. cite
 rior quae in septentrionis plagam usque
 usque ad cartaginem porrigitur. ulteriorque
 in meridiam acaletibus usque ad gaditanu fre
 tum extendit. Citerior aut et ulterior
 dicta. quasi citra. et ultra. sed citra quasi
 circa terras. et ultra. uel quod non sit. Post
 haec nulla. hoc est alia terra. Haec de regio
 nibus europae dicta sufficiant. Hunc de
 partibus. africac breuiter dicemus. Libia est
 dicta quod inde libi flat. hoc est africanus. Alia aut
 ipse iouis filium qui in egypto in aeg
 ypto ex cassio ta uocore. per cassi filium libi
 com. Quae postea in africa regni possedit.
 cuius ex nomine terra est libia appellata.
 Affrica autem nominatam quidam inde
 existimant quasi aprica. quod sit aperto caelo.
 uel soli & sine horrore frigoris. Alii dicunt
 affrica appellari ab uno ex posteris abrahae
 de cetura qui uocatus est aser. de quo
 supra meruimus. Incipit autem a sim
 bus aegypti. pergens iuxta meridiem per
 aethiopia usque ad lantem montem.
 A septentrionali uero parte mediterranea
 mari con iuncta clauditur. in gad
 itano fretu finitur. habens prouincias libi
 am. cirinensem. pentripolim. bizaecum.
 cartaginem. mauritaniam. sitifensem.

tingitaniam. & circa solis ardorem. aethi
 opia. libia. cirinensis. In parte affricae
 prima est acirene urbe metropoli. quae
 est in eius simbus nuncupata. huic ab
 oriente aegyptus est. ab occasu sirtes ma
 iores & trogoditae. a septentrione ma
 re libicum. a meridie aethiopia & bar
 baronum uariae nationes & solitudi
 nes inaccessibiles. quae etiam basiliscos serpentes.
 creat. pentapolis greca lingua. a quibus
 que urbibus nuncupata. id est bere
 nice. & ceutric. appollonic. ptoloma
 is. ex quibus ptolomais. & berennice.
 a regibus nominate sunt. Est autem
 pentapolis libiae. cirinensi ad iuncta.
 et in eius simbus deputata. Tripolitana
 quoque prouinciam greci lingua sua
 signat. Denumero trium magna
 rum urbium. eoa. sabrete. leptis mag
 na. haec habet ab oriente. sirtes maio
 res & trogoditae. A septentrione mare
 adriaticum. Ab occasu bizaecum. a me
 ridie getulos et garamantas usque ad
 oceanum aethiopicum porten dentes.
Bisacena regio & duobus nobilissimis oppi
 dis nomen sortita est. ex quibus una
 adrometus uocatur. Haec sub tripoli
 est patens passuum ducenta. uel am
 plius milia fecunda oleis et glebis. Ita
 pinguis. ut lacta ibi semina in cre

menta pene centesimi fruges renascuntur.
 Z eugis ubi cartago magna ipsa est et uera af-
 frica. inter biazacum et numediam sita.
 A septentrione mari siculo iuncta. & ame-
 richie usque ad getulorum regionem por-
 recta. cuius proxima queque frugifera
 sunt. ulteriora autem bestis et serpentibus
 plena. atque onagris magnis in deserto ua-
 gantibus. Gethulia autem affricae pars
 mediterranea est. numedia ab incolis passi-
 uagantibus sic uocata. quod nullam certam
 haberent sedem. nam lingua eorum. incertae
 sedes et uagae nimidae dicuntur. incipit
 autem a fluminibus amissaga in zeugitani-
 limiton difinit. habens ab ortu sirtes mino-
 res. A septentrione mare quod intendit
 sardineum. ab occasu mauritaniam siri-
 fensem. A meridie aethiopum gen-
 tes regio campis praecipua pinguis. ubi autem
 siluestris est. feras eddcat ubi iugis ardua
 equos & onagros procreat. eximio etiam
 marmore praedicatur. quod numidium
 dicitur. habens autem urbes precipuas
 ipponi regium. et trusicadam. Maurita-
 ma uocata a calore populorum. greci
 enim nigrum mauron uocant. sicut enim
 gallia a calore populi. ita mauritania
 a nigro nomeji sortita est. cuius pri-
 ma prouincia est mauritania sitasen-
 sis. quae sitasie habuit oppidum. aquo

et uocabulum traxisse regio perhibetur.
 Mauritania uero cessariensis colomae.
 Cessariae ciuitas fuit. et nomeji prouinciae
 ex ea dictum. utriusque igitur prouinciae
 sibi conuinctae. ab oriente numediam habet.
 a septentrione mare magnum. ab occa-
 su fluminis maluam. a meridie montem
 astridem qui discernit inter secundam
 terram et arenas iacentes usque ad ocea-
 num. Mauritania tingitanica. atin-
 gitanica. metropoli. huius prouinciae ciui-
 tate uocata est. Haec ultima affricae ex-
 surgit a montibus. septem habens ab ori-
 ente flumen maluam. a septentrione fre-
 tum gaditanum. ab occiduo oceanum
 atlanticum. a meridie gaululum gen-
 tes usque ad oceanum esperum. pererran-
 tes. Regio signens feracissima. drucones
 et strutiones. olim etiam et elefantis plena
 fuit. quos sola nunc india parturit. Ga-
 rumantis regionis caput garumia oppi-
 dum fuit. Iste autem inter continentem
 aethiopicam. ubi est fons qui et calore diei
 frigescat. & calet frigore noctis. Aethi-
 opica dicta. a calore populorum. quos
 solis uicinitas torret. deique uim side-
 ris. prodit color hominum. Iste enim
 ibi iugis aestus. nam quequid eius est
 sub meridiano cardine est. area occidua
 autem. montuosa est arenosa in medio.

Ad orientalem uero plagam deserti cuius
scus ab oriente usque in aegypti fines por
ngitur. A meridiae oceano usque septen
trione nilo flumine clauditur plurimas habet
gentes. diuerso uultu et monstruosae speciae
horribiles. ferarum quoque et serpentium
referta est multitudine. illic quippe
rhinocerotu bestia & camelus. pardus & ba
siliscus. draco cones ingentes. ex quorum ce
rebro gemmae extrahuntur. la anethus
quoque. et crisso prassus ibi repperuntur.
cinnamomum illic colligitur. Duae autem
sunt aethiopiae. una circa ortum solis
altera circa occasum in mauritaniam. extra
tres autem partes orbis quarta pars trahit
occiduum. Interior in meridie quae a solis
ardore incognita nobis est. Incaus fimb
antipodas fabulosae inhabitare produn
tur. Proximo hispaniae mauritaniam est.
deinde numidia. inde cartagines. post
que getuliam. acapimur. postquam aethiopi
am. inde loca exusta solis ardoribus. Sci
endum siue quod quaedam prouinciae. pri
mum de nomine auctoris appellatae erunt.
postea a prouinciu gentis nomeu est
factum. Nam ab italo italia. et rursus
ab italia. italus. et sic utitur ipsa
nomina segetur quomodo sunt. ipsud
nomeu auctoris unde deriuatum est.
nomeu prouinciae ex quo accidit.

27.
ex uno homine. nominare ciuita
tem. et regionem. et gentem.
Prouinciae autem ex causa uocabu
lari acciperunt. principatus ^{ling.}
gentium quia ad reges alios pertine
bant. cum in iussum romani cum
eji do redigerunt. procul positas re
giones prouincias appellatione ruperunt.
Patria autem uocata quod communis
sit omnium qui in ea nati sunt. terra
autem significari. ut prius docimus de
mexum. terras uero singulas partes
ut affrica. italia. eadem et loca.
Nam loca et terrae spacia morbe ter
rarum. multas in se continet prouin
cias sicut corpus locus est. pars una.
multa in se continet membra sicut
et domus multa in se habet cubula.
sic terrae est et loca dicuntur terrarum
spacia. quorum partes sunt prouin
ciae. sicut in asia. frigiae. In europa.
In gallia. rena. In hispania. bet
tiae. Nam asia locus est. prouincia
asicae. frigiae. troica. regio frigiae.
diuina ciuitas troicae. Item regiones.
partes sunt prouinciarum quas uul
sus ueritas uocat. sicut In frigiae
troica. sicut In gallia. capta bria.
asturia. A rectoribus autem regio
nuncupata est cuius partes territoria.

Territorium autem uocatum quasi
tauritorium tribum bubus et aratro.
antiqui enim sulco ducto et possessio-
num et territoriorum limites designa-
bant.

DE INSULIS.

.VI.

Insulae dicuntur quod insulo sunt id est
in mari positae quae in plurimis locis
sacrae scripturae aut ecclesiae xpi
significat aut specialiter quoslibet
scos uiros qui tunduntur fluctibus per-
secutionum sed non destruantur quia
a do protegentur. iam in psalterio
scriptum est. Dns regnauit exultet
terra laetetur insulae multae.
Regnaute itaque dno. per totum mu-
dum dispositae laetetur ecclesiae
quae merito insulis comparantur.
quia mundi fluctibus ambitae circum-
lataeque sunt. persecutionum numerosita-
te tunduntur. sed sicut iste saepe
fluctibus nesciunt ledi. ita nec
scae ecclesiae perturbationibus ad-
uersariorum probaentur immuni.
quae potius illos suis curibus frangi-
gunt qui in eis undosis culminibus
inruunt. et inde quia dicit multae
non omnes propter hereticas prauita-
tes qui erroribus suis ecclesiarum
nomen inponit. Item insulae plebs
iudei ut in hierozchiele fili hominis loque-

re ad habitatores insulae. sunt quidem
plurimae insulae pro prius nominibus no-
tate. sed paucis locis inscriptis sacris
eorum nomina posita reperiuntur.
Ideo non credimus in hoc opere necessarium
esse earum nomina recensere. quorum
uix significationem mysticam coniectat
reperiri posse. ut tamen quatuordecim
earum hic aetymologias secundum maio-
rum traditionem ponere nos non piget quia
fortasse lectori gratum est. siquid inde
in hoc opusculo nostro repperierit dictatum.
cum inde habeat materiam. ad spiritali-
lem intelligentiam earum significatione-
rum ferendi. si alicubi a oportuno ui-
sum fuerit. Chio insula apud bithiniam
quam aliqui chiam appellauerunt.
Chnidus insula contra asiaticam haec inter-
pretatur nequam excessus. Mitaloniae
insulae contra asiaticam. et vi. miliario.
haec interpretatur de infirmitate siue
maledictum humilitatis. Samotracia est
insula in pausiacis. Britannia
occidentalis insula inter fuso mari toto or-
be diuisa. uocabulo siue gregis cog-
nominata haec aduersa galliarum
parte ad prospectum hispaniae sita est.
circuitus eius quae drages octies septua-
ginta quique milia. multa et magna
flumina in ea fontis calidi metallorum

sepe

larga et uaria copia sagittarum lapis
 ibi plurimus et margaritae. Tanna
 tot insula oceanum freto galliae abritta
 nua separata frumetatus campis et gle
 ba uberi. dicta autem tenutos a morte
 serperatum. quos dum ipsa nesciat aspor
 tactu inde et interitum gentium uectu
 sta angust ilico perimit. Tule ultima in
 sula oceanum inter septentrionalem et occi
 dentali plagam ultra brittanniam ad
 le nomeq habet. quia inae aestuum sol
 estium sol facit. ut quidam dicunt. et nul
 lus ultra cum dies est. unde et pigrum. et co
 cretum est eius mare. Orcades insulae occu
 ni ultra brittanniam positae. numero. xxx. in
 quarum. xx. desertae sunt. tredecim colunt.
 Scotia id est et iberia. proxima brittanniae insula
 spacio terrarum. angustior. sed situ fecundior.
 Haec ab affrico in boream porrigitur. cuius partes
 priores iberiam et cantabricum oceanum intercludunt.
 unde et iberia dicta. scotia autem quod ab scot
 torum gentibus colitur appellata. illic nulla
 angust. aut rari apes nulla. adeo ut aduec
 tos inde pulueres seu lapillos. si quis alibi spar
 serit inter aluearia ex omni fauos deserant.
 Cadis insula in fine beticae provinciae sita quae
 dirimit europam ab affrico. in qua herculis co
 lumnae insuntur. et unde terminatur in maris
 faucibus oceanus estus imittitur. est autem
 acoteneis. terra centum. xx. passibus diuisa.

quam tunc rubro profecta mare occupasset.
 in lingua sua gachs. id est. virtum nominauerunt.
 pro quo quod circa septem sit mari. nascitur in
 ea arbor similis palme. cuius gummis
 infecam utrum ceru unam gemmam reddit.
 Fortunetarum insulae. uocabulo suo sig
 nificat. omnia ferre bona quasi felices
 & beate fructuum ubertate. suapte enim
 naturae praesertim pomis siluarum paraturus.
 fortiter uitis. uiga collium uestitur. ad
 herbarum uicem messis & olus uulgo est. unde
 gentium error & secularium carmina poturum
 propter soli fecunditate eadem esse paradisu pu
 tauerunt. sitae sunt autem in oceano in leuia mau
 ritaniae occiduo prope et inter se in iecto ma
 ri distat. Gorgodes insulae oceanum obuer
 se prope Iorio quae uocatur esparacerus quas
 incolunt gorgones feminae aliae per nititate.
 in tuto et aspero corpore. & echis insulae cog
 nominate. distat autem a tanenti terra bidu
 nauigatione. Ispidum insulae uocata acui
 tate asperide quae fuit in fine mauritaniae.
 Sit enim ultra gorgades sita sub athlamanteum
 litus in intimos maris sinus in quarum or
 tis fingunt fabulae draconem pingile aurea
 macula seruasse. fert enim ibi emari aestuarium
 adeo undosus lateribus tortuosus. ut unusquisque
 paul lapsus angueos imittitur. Crise & argite
 insulae in medio oceano sunt. adeo fecunde copia
 metallorum ut plerique eas aurum supficiae & argenteae

habere p̄diderit unde et uocabula sortit̄e s̄t.
 Taprobana Insulae Indiae subiacet ad austrū ex
 quo occidit Indicus Inapit patet in longi
 tudine octingentis. lxxv. milib. passuum. In
 latitudine sexcentis. xx. v. milib. stadior. sup̄
 dit̄ annu Interfluo tota mergurra replēt̄
 et gēmis. part̄ ei bestis & elefant̄ replēt̄ est.
 partē uero homines tenent. In hac insula di
 cas. in uno anno duas ēē estates & duas Inemet
 & bis florib. uernare. utilis insula Indiae in
 rejs̄ omnitēpore folia. huc usq. occidit insule.
 Itē insule que In ellespōto. usq. ad gades In mari
 magno sup̄ constitut̄e. Cyprus insula acutū
 te ap̄ro que In ea ē nom̄ accepit. Ipsa ē & pa
 sup̄ ueneri consecrat̄e. In carpatio mari uicina
 austro famosa quop̄dam diuitis et
 maxime aeris. ibi enī prima huius m̄allum
 uentio & utilitas fuit. hęc aū Inpretat̄ tristis
 aut meror. Græca grecia Insula partē unget̄
 in peloponense. hęc primū In periculi macaron
 neson appellat̄e ē. deinde græca dicta acro
 quodā Indignū que auz̄ unū. oratū fuisse
 aquib. uipit̄ ibi abscondit̄ ē. & uentū. est
 aū Insula grecie In ortū & occasū longissimo
 tractu porrecta. a septentrione grecie s̄tib. ab
 austro egyp̄tis undis p̄fusa. fuit aū quondā. e
 urbib. nobilis unde & hęc centapolis dicta ē pri
 ma etiā remis & sagittis claruit prima litteris
 uita fuit. eques tres turmas prima docuit
 studiū musici. abidies dactilis in ea cepit. capris

copiosa. ceruos eget. lupos & unip̄e aliaq. feratū
 nequa nusquā gignit. serpens nulla ibi nulla noctua
 & si inueniāt stat̄ emor̄t. Larga aū uerb. & arborib.
 dictant̄ herba In græca nascit̄. & almosq. ad mortu
 dior nā fame p̄hibet. salingos aū ueneratos gignit.
 & lapidē qui idem dactylus d̄r̄ huius aū uocabulū ē
 in s̄tū & hebreū. Abidos Insula in aropa sup̄
 ellespōtū posita angusto & periculoso mari
 separata. & abidos grece dicta. qd̄ sit In trouit
 ellespōti maris. In quo xerxes post̄e & nauib.
 fēc. & In greciā transit. Coos insula adiacet In
 ce attice. In qua ipocrit̄e medicus nat̄ ē. que in
 uarro testat̄. arte lanificū. prima In or̄ nam̄to sem
 narū In claruit. hęc aū Inpretat̄ ex cassio t̄ p̄tolimo.
 Cyclades Insule antiquis grece fuer. quas inde cycladas
 autumant̄ dictas qd̄ licet spacat̄ longiorib. a delo p̄iecto
 In orbē tam̄ circa delū sup̄ sunt. nā orbē adon greci
 locant̄. qd̄ā uō n̄ qd̄ In orbē digeste. sed p̄t̄ sco
 pulos q̄ circa eandē s̄ dicta putant̄ cyclades. hęc
 In ellespōtū s̄t̄ egriū & maleū mare constitut̄e. arcū
 dactyl̄ etiā pelago mureo. sup̄ In aū om̄s numero
 . l. iii. tenent̄ a septentrione In meridie milia quin
 gēta. ab orientali in occasū milia ducenta. metropolis
 earū rodos. Delos Insula In medio cycladū sita et dicta
 delos fert̄ qd̄ p̄t̄ diluuiū qd̄ ognu tēporib. notat̄.
 Cū orbē multas m̄tib. similia n̄q̄e In ū bras̄ec. ante
 om̄s terras radit̄ solis In luminata ē. sortitaq. oeco
 nom̄ qd̄ prima manifestata fuit & uerb. In delo
 grece manifestū d̄r̄ ipsa ē & ortigia eo qd̄ primū
 ibi uis̄e s̄t. cot̄ n̄ces aues. quas greca ortigias uocant̄.

I hac insula latona enca e appolline & dianā. delos
 au & caucas dr et insula Rodos au insula cieladu
 prima ab oriente. In qua rose capitolu dr ce in
 ueslu du ibi ciuitas d dicit. ex quo & urbs & insula
 rodos e appellata. I hac urbe solis colosus fuit
 aereus lxx cubitoꝝ altitudine. fuit & alie
 numero in eade insula colosi minores. Tenedos
 insula una ex ciadib. a septentrione situ in que
 oli ciuitas. uenit quoda d dicit e. unde et nom
 arbit illius ut potius insule fuit. Na tenet iste
 insula qd cu nouerit sine d cubuisset. & fugi
 est I hanc insula uacua cultorib. obtinuit. unde
 et tenedos dicta e. sic cicero tenen ipsi cui ce
 nom ne tenedos nominatu. Carpatos insula
 una ex ciadib. a meridie posit. in egiptu posit
 aqua carpatu mare appellatu e. uocata ppt ce
 leste fructu matu ruit. e em in egiptu &
 rodu. & hac insula dicuntur. & carpatie nauet
 magne & spaciose. Carpatu insula una ex ciadib.
 a parte occidua sita cui positis ante nom fuit.
 ciuitas au uocata qd ibi uenit sic ortu. I caru in
 sula una de ciadib. que l. caru mari nom ded.
 Hec in samu a macomā. parrentib. sicut in hos
 pitab e. et nullis simib. portuosu dr au i caru
 cretente ibi naufragio inter esse et decentu
 hominu inpositu nom loco. Maxon insula
 adionisio dicta qst dionaxoni quod fertilita
 te uniu uincit ceteras. est au adelo x. & viii
 milia passuū sepiat. ex qua olim iouis fert
 aduersus titanis fuisse pfectu. Melos insula

ce numero cieladum una omnium insulanu
 rotundissima: unde et nuncupata: historu dr
 ex iasone natu fuisse filomelu & plutu: ex filo
 melo pareasla gentu: qui de suo nomine
 paron insuli & oppidu appellatit. Prut au
 minoru. deinde paron dicitu. de qua uirgilus
 nuntiuq. par aen. gignit em marmor candi
 dissimu quod pariu dicit. murt & sardum
 lapide marmorib. quide pstantiore & in
 ter gemas ualissimu. Caon insula situ lingua
 appellat. eo qd ibi mastix gignit, sicut em mar
 tice iuo uocato, Samo insula e in mari egeo.
 ubi uita e iuno, ex qua fuit sibilla samu.
 et pithagoras samus. a quo philosophie nom
 inuentu, in hac insula repta prius ficulue
 uita tradunt. unde et uasa samu appellata
 sunt. Sicilia a sicano rege sicania cog
 nominata e. deinde a siculotali frē sicilia,
 prius au trinacru dicitu. ppt trinacru ide
 ppt ioma pelor. pacinu & libeu, trinacru
 em grecu est. quod latine triquadri dr
 quia tres que dris diuisio. hec ab italu
 exiguo freta distat. africa mare p spectat.
 totis frugiferu. auro abundans. auernis
 ton & fistulis penetrabilis. uentisq. et sul
 fore plena. unde et ibi celine montes ex styli
 incendia. lanus fretu scilla e & caribdis
 quib. nauigia aut obsorbent aut solidantur.
 fuit au quonda patriu adopu & pterea
 maria tyrannoy. frugū ferat. ac primu

terra omnib. committit semina. iactro p. scilicet.
 principē urbū. stracubis. habet. foyle artusa
 et alieu flumū magnorū generatorē equorū
 I nax insula primū ē in uigla comedia. ad hanc lapide
 ipsa primū exēcit flumine delect partunt. & mar
 et corallū gignit & salet. grig. g. l. m. o. lignē solubi
 les. crept. a. p. l. e. maquis. omī. ā. b. ē. claudū. stachoz
 trū. milū. callustū. aū. dē. naly. comunctā. fuit. se
 sicū. sed. mediū. spatū. impo. u. maris. diuisū. et p
 angustā. scissū. Tapsis insula stadus. & asidia re
 mota uent. & planior. unde nuncupata. de qua
 ut gilus tapsū. q. uacitē. folie insule siclie
 appellat. abeolo ippote filio quē po. & f. s. u. c. e. r.
 regē. fuit. se. u. g. l. o. r. sed. ut. u. r. r. o. dē. r. e. c. t. o. r. f. u. n.
 istarū. insularū. et quia. ex. a. r. u. nebulis. & fumo
 futuro. p. d. i. c. a. b. a. t. f. l. a. t. u. s. u. e. n. t. o. r. u. m. a. b. i. m. p. e. r. i. t.
 u. s. t. ē. u. e. n. t. o. r. s. u. a. p. o. t. e. s. t. a. t. e. r. e. c. m. u. s. s. e. e. t. dē.
 insule. & ual. can. u. e. u. o. c. a. t. u. r. q. u. o. d. e. a. p. t. e. s. i. c. u. t.
 e. s. t. i. n. a. a. r. d. e. a. n. t. s. i. m. t. a. ū. n. o. u. ē. h. a. b. e. n. t. e. s. p. p. r. i. u.
 nomina. quā. r. u. p. r. i. m. u. l. i. p. a. r. u. s. q. u. i. d. a. l. i. p. e. a. r. e.
 u. o. c. a. u. t. q. u. i. e. ū. a. n. t. e. e. u. l. ū. r. e. x. i. t. a. l. t. e. r. u. g. e. r. ū.
 u. o. c. a. t. q. u. o. d. s. i. t. c. o. l. l. i. b. e. m. i. n. e. n. t. i. s. s. i. m. i. s. r. e. l. i. q. u. a. e. ū.
 id. e. s. t. s. t. r. a. n. g. l. e. d. i. d. i. m. e. e. r. i. f. u. s. a. s. i. s. t. i. a. f. e. m. e. a. s. i. a.
 e. u. o. m. o. n. s. t. r. i. p. o. d. e. s. s. o. n. r. e. s. q. ū. n. o. c. t. e. a. r. d. e. n. t.
 a. e. o. l. i. s. s. i. u. e. u. a. l. c. a. m. a. e. d. i. a. n. t. e. e. x. h. i. s. q. u. e. d. a. a. b.
 i. n. t. i. e. n. s. u. e. r. p. o. s. t. e. a. m. a. r. t. e. e. d. i. t. e. u. s. q. a. d. n. u. n. c.
 p. m. a. n. e. s. t. S. t. i. c. a. d. e. s. i. n. s. u. l. e. m. a. s. s. i. l. i. e. n. s. i. ū. s. e. c. a. g. o. r. u. a.
 m. i. l. ū. s. p. a. c. i. e. a. c. o. n. t. i. n. e. s. i. i. n. f. r. o. n. t. e. n. a. t. b. o. n. e. n. s. i. s.
 p. u. n. c. e. q. u. a. r. o. d. a. n. i. s. f. l. u. u. i. u. s. i. n. m. a. r. t. e. d. i. c. i. t. u. r.
 i. n. g. r. e. c. e. s. t. o. & e. a. d. e. s. q. ū. i. o. p. e. r. e. i. n. o. r. d. i. n. e. s. i. n. t. p. o. s. i. t. a. e.

Sardinia hercule peritū cū magna multitudine spatio
 alibū pfectē sardinā occupauit. exersuo uoci
 bulo insule nom dēt. hoc lafrico mari facit ues
 tigu humanū orientē. quā occidentē latior
 pmin & forme parib. laterib. que in meridie
 et septentrionē uertit. ex quo ante commercū
 anauigantib. grecorū ichus appellatē terra
 patet in longitudine milia. c. xl. in latitudine
 xl. in ea neq. serpent gignit. neq. lupus sed soli
 fugi. tantū animal exigūū hominib. pntiosū.
 uenenū quoq. ibi n nascit nisi herba pscriptes
 plurimos & poetas memorata aptastro similit
 que hominib. nocet contra hit. et qsi ridentes
 interunt. fontes habet sar duna calidos infirmit
 medela pbenet. furib. occidit. si siacramento
 dato oculos aquis eius tetigerit. Cor sicie in
 sule ex ordū incolē ligures deder. appellat
 eū ex nomine duct. Nā quedā cor sū nomine
 ligus mulier cū taurū. ex grege quē ppe latorū
 regebat trans nauare solatū atq. pntualla
 corpore uictore. meate mderet. cupiens
 scire incognita sibi pabula. taurū aceteris
 digrediq. lē usq. ad insulā nauigio psecutē.
 cū regressus insule fertilitate cognoscentē
 ligures. rātib. ibi pfecti sunt. eā q. nomine
 mulieris auctoris & duct. apellat. hoc aū in
 sula grece arne dicit. ueruo erulis filio ha
 bitatu. de qua ut gilus arneu taxos. diuidit.
 aū asar duna. xx. milia fere cuncta ligustic.
 equorū sinu a d pfectū naly. est aū multos
 pmonorū

angulosa. gignent lentissime papula et lapi-
de que cato ceteri greci uocant. Ibosus insu-
lae ispanie dicta. quod azarno non procul sit
quasi ebozus. nam. lxx. stadiis ab ea distat.
cuius terra serpentes fugiunt. huic contraria
est. colabraria que freta angub. Baleares
insulae ispanie due sunt. afrosiades. et gemma
sida. maior & minor. unde & eas uulgus maiori-
ca. & minorica nuncupat. in his primu insulis
inuentae sunt funde. quibus lapides emittuntur
unde & ballares dicte. bali enim grece emittere
dicitur. unde & balista. quasi missu & fundibulu
uirgilus. balearis uerbera funde. De promontoriis.

Commaue est insulis ut pmaneat inde et loca
C. Caru promontoria dicunt. sic salustius de saracina
momente qua occidit le latior pminet. Sigeu
promontoriu a se ubi elleponte apertus dilatat.
Dicitur au sigeu ppe et alis tactur nitate quae
phibit hospitio alae medonte troianor rege
simulauit abcessu. et inde costru troia cusi
lentio uenit. quod dicit sige. Maleu promon-
torium grece quod dicitur in mare. & pmbu. l.
ptendit. ubi unda raseua e. ut psequi nau
gantes uideat. hoc au promontoriu amaleo re-
ge arguoru nom accep. peloru promontoriu
sicilie respiciens aquilonem secundu salustiu
dicitur agubernatore annibalil illic sepulto.
Pactinu promontoriu sicilie austru spectans. abae-
ris crassitudine dicitur. nam. si ceterc. est pinguis
et crassus. austru pflatur. Lilibeu promontoriu

sicilie solis occasu intendit. uocatu a beatus de
nomine ciuitate que ibi est situ. Borion p
montoriu numidie uocatu. ita quod aquilonem
intendit. hoc ipponit regiu postea dicitur pro
quod sit equore inter ruptu. Calpis ispanie
promontoriu. Promontoria eni que in insu-
laru summitatibus consistunt. et eis contra
fluctu maris munimen pstant. possunt
iuxta allegoriu doctores scos figurare.
qui p sunt ecclesis di. et eos contra psecu-
tionu fluctu robotant atq. confortant.
ne pcella tempestatiu. atq. alluione in-
duru obruta patur. **Incipit Liber XIII. Demofilib;**

Montes sunt tumores terraru apertissimi dicitur.
quod sint eminentes. quidam au ex propriis causis uo-
cati sunt. ex quibus notandi sunt. qui opinione maxime
celebrantur. Mons caucasis ab india usque ad tau-
ru porrectus pgenitum a linguaru uarietate.
quoquo uersu uadit. diuisis nominibus nuncupatur.
ubi au ad orientem in excelsores consurgit sublimi-
tate. primu candore caucasis nuncupatur.
Nam orientali lingua caucasis significat candidu
ide nub. densissimis candidatu. Unde et eu-
scithie qui eide mosi iungunt. et cauis uocantur.
casi apud eos candor siue nix dicitur. Mons taurus
apud plerisque idem uocatur. et caucasis. Ararat mons
armoenie. In quo arca historici post diluuium
sedisse testantur. unde & usque hodie ibidem lig-
noru ei uidentur uestigia. Ararat interpretatur
descendens. Agri specula montis moubitantur.

Inque addit balau ch filius beor balaã diu
 nã ad maledicendũ istũ sup uertice quippi
 uehementi pruptũ uocat excisus & inguinẽ
 mari mortuo haud pcul abarnone. Fogor
 & bech fogor mons moabitatũ ad quẽ rex
 balac addidit baluam ariolũ In sup alio
 libia dis sed et alia uilla sodor haud pcul abech
 leem cernit. que nunc faor nuncupat. Ab
 arim mons in quo mortuus ẽ moyses. dr̃ aũ
 mons ẽ nabuu in terra moab contra hiericho
 super iordanẽ in sup alio fasga. ostendit q̃
 ascendentib. delibua de in herbũ antiquo
 hodieq. uocabulo iuxta montẽ fogor nom̃
 pristinu retinente. a quo circa eũ regio usq.
 nunc appellat fasga. Abari aũ in p̃tat in
 transitu. quod significare potest sine legis
 qm̃ legis dactor moyses ibi in monte uirtutũ
 collocatus de hac uita transit. nec enĩ pote
 rat per moysen populus israheliticus tran
 sire iordanẽ. et intrare in terrã repmissionis
 sed per ducatu ihũ hoc factũ ẽ hoc ẽ saluato
 ris nr̃i qui de deserto istius mundi p̃habuit
 in factũ meitu fideles suos introducit in
 terrã uiuentũ. et gloriã regni celestis. Aer
 mon mons amorreorũ. de quo dictũ ẽ. quẽ
 phemces uocant. si amor. et amorreorũ. apel
 lauit sunt. dr̃ q̃ ẽ in uertice ẽ in signe tem
 pli qd̃ ab ethnicis cultui habet. et regione
 paneadis et libani sed & terra filiorũ istũ
 trans iordanẽ ad solis ortũ a prupto aruo

notus usq. ad montẽ hermoij extendit. Aer
 mon aũ in ter p̃tat anathema ut tristitia
 significat aũ idolorũ cultuũ. uel supbie
 fastũ quib. merito anathema dicit. quia
 a sc̃is et fidelib. uiris om̃s communio et societas
 est int̃ dr̃. quando uertu apostolũ nulla
 societas est lucis ad tenebras nec ulla est con
 uentio xp̃i ad belial. Carathriseu idẽ
 ad aurea. sunt aũ montes auri fertiles in de
 sero. pcul. xi. mansionib. acoreb. iuxta quos
 moyses deuterio nomũ scripsisse phibet sed et
 metallo aeris sano qd̃ nro tempore uertit
 montes uenaru auri plenos olim fuisse ueni
 nos estimat. Choreb mons di in regione ma
 dian iuxta montẽ sina. super arabũ in de
 sero. cui iungit mons. et desertũ sarace
 norũ quod uocat faran. mihi aũ uidetur
 quod duplici nomine idẽ mons. nunc sina
 nunc choreb uocet. In p̃tat aũ choreb
 caluus ut siccus ut solitudo. et sina temp
 tatio. ut rubus ut anfora mea. ubi moyses
 legẽ accep̃. et mensurã inuendi. ex dr̃i
 mandata rudi populo scripsit. sed temp
 tatio perfidorũ ibi non defuit nec sangui
 nis effusio. penitus cessauit. Gala ad moys
 ad quẽ septimo die profectiois ecarris
 iacob pfugus uenit. est aũ ad ter gũ phem
 cis et arabie collib. libani copulatus exten
 dit q̃ p̃ desertũ usq. ad eũ locũ ubi trans
 iordanẽ habitauit. quon dam rex seoji.

amorreorum. cecidit aut supra dictis mont
 In sortem filiorum ruben & gad et dimidie trib
 manasse. sed et hieremias loquitur galaath
 tu mihi mitti libani aquo monte et cunctas
 in eo condita sortita uocabulum e. qua cepit
 de amorreorum manu galaad filius machir
 filii manasse. Galaad aut quibit pta acer
 uis testimoniu uel transmigratio testimoniu
 significat scim scriptura In qua sedus & pactu
 int dñi. & homines constitutu legit. ubi etia
 et reconciliatio humani generis p xpm apud dm
 pdicat. Galaad mons in deserto ubi castra
 metata sunt filii isrl. Gebal mons in terra re
 pmissiois ubi ad imperiu moysi altare con
 structu e. sup aut iuxta hiericho duo moyses
 uicini contra se in uice respiciunt. equib. un
 garizim. alit gebal dñi porro samaria arbitrar
 t. hos duos montes iuxta neapolim ee sed ue
 hemter errant. plurimu qui in se distant. nec
 possunt in uice benedictionu siue malediceni
 tuu int se audiri uoces qd scriptura comemo
 rat. Gebal int pta uorago uicinis. Garizim
 mons sup que steter hi qui maledicta resona
 bant. iuxta supra dictu monte gebal. Ga
 rizim int pta diuisio siue psio. Qui sunt
 ergo isti qui incedunt iuxta monte garizi
 t qui incedunt iuxta monte ebal. illi itaq. qui
 in hoc loco iuxta monte garizi incedunt electi
 ad benedicendu eos figuratiu indicant quin
 metu pnt sed celestis pmissionis amore succen

si uenunt ad salutem. illi uero diuidi qui iuxta
 moys ebal incedunt in quo maledictiones
 plate s. illos indicant qui n amore benedic
 tionu ut pmissionu sed futuroz supplicioz
 amore coplect que in lege scripta s. ut pue
 nant ad salutem. omis au circa arca incedunt
 qui ab ecclesie firmu n decedunt sed nobiliores
 ee. illos nouim qui boni ipsius desiderio sine
 benedictionis amore qd bonu e agunt. quia illos
 qui p mali metu bonu sectant. Mons oliuaru
 ad orientem hierusale in quo discipulos erudi
 ebat dñs. Mons ergo iste significat celsitu
 dine uirtutu et gratiaru spiritaliu que dono
 sps sci distribuuntur fidelib. Nabau qd hebraice
 dñ nabomons sup iordanem contra hierichu in
 terra moab. ubi moyses mortuus e. et usq. ho
 die ostendit inexto miliario urbis et bus constru
 orientalē plagu. Nabau ergo int pta in con
 clusione et significat tinnu legis. sic & mors
 moysi. quia secundu apostolu firmis legis xps
 e. ad iustitia omni credentib. Or mons in quo
 mortuus e aaron iuxta ciuitate petra ubi usq.
 ad presentē ostendit rupes qua percussa moyses
 aquas populo dedit. Or au int pta iracundia
 et merite quia ibi ppe dubitatione moysi &
 aaron impductione aque depota inter die
 tate. et ne introduceret filios isrl in terru
 re pmissionis. Quasi mons in tribu esraim in
 cuius septentrionali plaga sepult e iesus fi
 lius naue. & usq. hodie iuxta uicu tamnam

quod quid e

sepulchrūci insigne monstrat. Sicut mons in
 terra edō in quo habitabit esau in regione gebalena
 que ex eo qd esau pilosus est. & spidus sicut hoc ē
 pilosi nom accēp. in quib. locis. vite habitau chor
 reus que int fecē. chodor laomor. meminit mon
 tis sicut. & esau in uisione idumeę. Quidam sicut
 qui int p̄tat pilosus ut spidus significat ille qui
 istoria iacob & esau leg & benchemelleg facile dicit
 cere potest. quia iacob simplex significat simplicitate
 ecclesie. esau uo pilosus & spidus iudeos & hereti
 cos sicut uitioꝝ sordidos & fetidos exprimit. Baal
 ermon mons circa libanū in finib. allophiloꝝ. Gel
 boe moꝝ iherusalem genarū in vi. lapide athenopolis
 in quib. & uicis ē. grandis qui appellat gelb. In his
 occubuit saul & ionathan ob qd maledixit eis dicitur.
 Moꝝ iher gelboe necros nec pluuiā ueniat sup uos. & c.
 Qd ergo montes gelboe saul morieꝝ deliquer. que
 teni meis necros nec pluuiā caderet. & ab omni eos
 uiriditatis germinis sermo siccat. sed quia gelboe
 int p̄tat decursus. p̄ saul. aut uictū & mortuū. mort
 nri mediatoris exprimit. n̄ immerito p̄ gelboe
 moꝝ iher sup ha iudeoꝝ corda signant. quēdū in hui
 mundi desideris defluunt. in xpi. idē uicisē mor
 te miscuer. et quia meis uicti ree. corporalitē mo
 ritē. ipsi ab omni gracie rore siccat. Ithabor ergo
 & hermon montes s. sine puincia. quoz nomina
 ingentia sacramta parturunt. Ithabor oñdī
 ueniet lum qd specialitē adueniū dñi significat.
 de quo dictū ē. erat lum uerū qd inluminat om
 nē hominē uenientē in hunc mundū. Hermon

sententia

significat anathema ei. idē diaboli quā xpianis
 dño ueniente suscep. dignū enī fuit ut p̄sente lumine
 tenebrosus diabolus uinceret. Ith ergo exultabunt
 in nomine dñi. sic alibi fideles dicunt. Inob dñe
 n̄ nob sed nomini tuo da gloria. Libanū mons sem
 cū altissimū cui meminer. p̄phete. dicit. at hunc
 quia ibi colligit. cui caput que ē sup eū ad orien
 tale plagā respiciens. antilibanū appellat idē n̄ libanū.
 Libanū aut potest significare scām celestī sacro bap
 tismate a peccatis mundatā & candore uirtutū de
 albatā. unde dī in psalmo. sicut abunt omnia ligna
 siluarū. plebes significat ingentū populoz.
 qui ecclesie catholice dedimus sit. atq. ab incultas
 nationib. adueniet. Hęc ligna indicant homines
 utiq. mediocres. cedri aut libani declarant nobiles
 ac potentes. q̄ in humano genere tāquā cedri em
 nere noscunt. Libanū aut int p̄tat amichdano. se
 culi aut hui potestas quedā uidet ē festiuitas
 ubi diuites homines ac potentes. excelsi. atq. peccati
 q̄ in libano monte nascunt. q̄ tam aduersa reli
 gione dñi munere p̄ueniet. Sophi mons effraī
 in loco armathē. Sophi uo int p̄tat specula siue
 scopulus & significat culm p̄fectionis. unde legit.
 In regū uir unī fuisse de ramatha. sophi de monte
 effraī in alta scilicet rē platione uirtutū ut anil
 lis subiacerent. & articulatib. cogitationib. in eis
 ei sublimitas deceret. ut uirtas scindoret. Sion
 mons ē urbis iherusalē in australi parte cōstitū
 super eminenti uirtute. unde & sion int p̄tat speculū
 siue speculatio. & significat scām celestiam.

h. Cedri libani quos plupstq. Ligna siluarū.

que corde puro et simplici intentione superne pa-
 cis uisionem contemplant. et ipsum super omnia dominante
 et regnante inspicit dominum. Sina mons in regione ma-
 chian super arabiam in deserto de quo in apostolo legitur.
 sina mons est in arabia qui conuincit est et que nunc
 est iherosolime ceterum cum silis suis significat autem sina-
 goga iudeorum carnalem obseruantiam legis tenentem
 quam predicat apostolus comparat ager ancille sarrae.
 Sunt et alii montes insignes quorum mentio tantum
 in historiis generalium reperitur. horum quippe nomi-
 na hic cum etymologus eorum commemorari sufficiat.
 A croceta unum montes propter altitudinem et fulm-
 inum uocatur. Grece enim fulmen cetaunos dicitur.
 Sunt autem in armoenia et iberia incipientes
 a portis capsi usque ad fontem tigris fluum. et per
 borei montes scythie dicitur quod super idem ultra eos
 fluit boreas. Riphei montes in capite germanie
 sunt appellati uentorum flatu nominati. nam si per grece
 impetus et orme dicitur. Olympi mons macedonie
 nimium precelsum ita ut sub illo nubes esse dicuntur.
 de quo uirgilius. nubes excessit olympi dicitur autem
 olympi quasi olo lapus idem quasi celum. hic mons mace-
 donia diuidit a trocia. Athos mons macedonie
 et ipse altior nubibus tantoque sublimis ut in lem-
 no umbra eius preterdat que ab eorum vi milibus
 sex milibus separatur. Parnasus mons thesalye iux-
 ta boetiam qui gemino uertice est erectus in celum
 hic induo fringit iuga circa et nisa unde
 nuncupatur eo quod in singulis iugis colebantur apol-
 lo et liber. hinc iuga ad uobis fratribus ceteron et elicon

appellatur. Na elicon dicitur ab elicone fratre cete-
 ronis. Apennini mons appellatur quasi alpes pen-
 mee quia hannibal ueniente eiusdem alpes aperuit
 unde et uirgilius. alpes inmittit apennin. Has enim
 hannibal post bellum iberie acceperat. hinc enim
 natalis et montem rupit aceto. et inde loca ipsa que
 rupit apenninque alpes uocantur. Mons etna
 ex igne et sulphure dicitur et gehema unde. Constat
 autem hinc ab ea parte qua curus uel affricus fluit ha-
 bere speluncas plenas sulphuris. et usque ad mare
 deductas que speluncas recipientes hinc flatum uen-
 tum creant qui agitat ignem gignit et sulphure
 unde est quod uidetur incendium. Pirineus et ipse acce-
 bitur fulminum ignibus nuncupatur grece enim ignis
 pirus uocatur. iste est qui in gallia atque iberia quasi
 de industria munimtum interiacet. Solurius a sin-
 gularitate dicitur quod omnibus iberie montibus solus
 altior uideatur. Calpe mons in ultimis finibus occi-
 ni qui dirimit europam ab africa quam athlantis
 finem esse dicitur. De quo lucanus et perie calpe summaque
 impleu athlantis. Athlantis si per metha fuit ceterum
 africam a quo astrologie arte prius diuinitate
 gratia ideoque dicitur esse sustinuisse celum ab eruditione
 igitur discipline et scientia que nomini est in monte af-
 frige diriuatur est qui nunc athlantis cognominatur
 quod propter altitudinem suam quasi celi machinam atque astris
 sustentare uidetur. Montis uocabulum plures sig-
 nificationes habet aliquando dominum saluatorem signifi-
 cat. aliquando sanctum celestem. aliquando apostolos et prophetas
 siue sanctos uirtuosos precelsum uirtutum et uirtutum aliquando.

*Im saluator est quem ceterum
 Aplos et prophetas
 hinc*

superbos homines & tumidos in potentia
 mundana regni designat. aliquando
 hereticos. Aliquando uero ipsam diabolum.
 Mons enim dñi saluatorem in ppheta signi
 ficat. ubi ait. erit hinc uis simis dieb. prepa
 ratus mons domus dñi in uerticem montium
 et eleuabitur super colles et ibunt ad eum omnes
 gentes & res. Mons autē ecclesiam signi
 ficat. ubi ppheta dicit. in psal. Qui confi
 dunt in dño sicut mons sion non commo
 uebitur in eternum. Et item. sicut ros inquit
 hermoni. quod descendit in montem sion.
 Sion enim qui inter pretatur speculatio sig
 nificat ecclesiam uitam dñi in qua abun
 dantia diuine gratiae descendit et dñs cot
 tidie contempletur. quia dñs deorum
 uidebitur in sion. hermoni hebreum
 nomen est montis ultra iordanem flu
 uium constituti cuius inter pretatio
 sicut supra dictum est. significat anathe
 mac. ros ergo montis. istius nutriens pec
 catores qui sub anathematis execratio
 ne iacuerunt. descendit in montem sion.
 quando ad conuersationis remediū dño
 largiente perueniunt. Sion enim significat
 ecclesiam catholicam que recipit gentes
 que erant sub anathematis periculo con
 stitute. Nam montes apostolos et prophe
 tas significat. ubi dicitur. Montes ex
 celsi ceruis. cerui enim sunt fideles qui uita

huius seculi quia si spinas bonae conuersatione
 trant alunt et habitant in montibus. id est
 apostolis et prophetis qui scilicet p̄dicatiomb.
 suis immundo solida cacumina esse me
 ruerunt. Item montes scosuros. siue libros
 diuinos significat. In illo psal. misit
 quo ait. leuati oculos meos ad montes
 unde ueniet auxilium mihi. hoc si spirita
 liter inquit omnino proficuum est. ut
 oculos cordis sui siue ad scos uros siue
 ad libros diuinos. siue ad sublimem ange
 los credatur eleuasse. qui magnitudine
 et firmitate sua. uere montes sunt. unde
 etiam competens sustinebatur. auxilium.
 Mons est populus iudeorum. de quo in clam
 ele. abscessus est lapis sine manibus. id est xps
 absque uirili semine conceptus. & fides sua
 repleuit uniuersum orbem terrarum.
 In contrarium uero partem. montes sig
 nificationem trahunt. unde scriptum est. mon
 tes sicut cerui fluxerunt a facie dñi. hinc
 montes significant homines qui et
 seculi huius altitudines appetunt. et in
 sensata superstitione duriscunt. his
 mirabiliter comparatum est cerui liquens
 quoniam tanto facilius in penitentia deflu
 unt. quoniam se duritiam immobiles
 esse crediderunt. Montes diuites et po
 tentes seculi huius. ut inob pro diabo
 lo dicitur. hunc montem herbes ferunt.

urtia carnis. Mons diabolus: ppter tumorem
 ut in esau. leuice signum sup monte caligosi
 et in hieremia: ecce ego uide montes pestifer.
 Mons dogma hereticoru: ut in propheta ex per
 sone ecclesie. In dno confido quomodo dicitur
 cecum me uenit in agrum in montem sicut
 passer. Montes demones uel heretici. siue
 uideorum scribue in hieremia. dicit dno do
 uro gloriam ante qua offendant pedes ur
 ad montes caligosos. et in psal. usq. ad desertis
 montib. Montes duo qui in zacharia aerei
 describuntur: duo testamentu legis de quoru
 medio quadrage dno. ide. quatuor euang
 geliorum predicatio procedit. Haereticos .iiii.
 ergo significat montes ubi dicitur: nequan
 do offendant pedes ur ad montes caligosos.
 Monet enim nos propheta ut caueamus
 ne forte gressus operum nrorum in supba
 doctrina hereticorum offendentes in cali
 ginem errorum cadat. Diabolum uero sig
 nificat mont ubi in apocalipsi scriptum est.
 quod mons magnus missus sit in stagnum
 ignis ardentis et sulphuris quia contamina
 ca diaboli aeterna pena gehenne dicitur
 tur. fundamenta montium spes superborum
 et fundamenta montium conturbata sunt.
 .ii. Colles sunt pminutione **DE COLLIBUS**
 iuga montium quasi colla: iuga au montiu
 ex eo appellata sunt quod pro quiete sua um
 guntur. Tumulus est quasi tumens tellus:

hinc tumulus terra congesta ubi nulla me
 moria est. Colles enim significant bonos ho
 mines minoris merita quam montes.
 Sunt autem medio cres exequelitate tractam
 tes: qui tamen dnm bonis operibus laudant
 ut propheta testatur dicens: montes et
 colles exultabunt coram do laudem. hie
 in aliam partem collis ponitur: ide. illud
 in euang. omnis mons et collis humili
 bitur: iuga au montium scilicet merito compa
 rantur qui fraternae caritate inuicem
 iuncta copulantur et tota liter uiuentes
 omne diuortium seismicus spernunt.
Ualles sunt DE UALLIBUS
 humilia loca quasi uulsa. hinc et conualles
 depressa loca terrarum int montes. Sunt
 propria nomina ualliu. ide. acalon uallis
 atq. prae ruptum supra qua orante quondam
 iesu luna stetit iuxta ualla que usque nunc
 acalon dicitur: contra orientem bechelis trib.
 abei milib. distans. haud procul a gaba et nana
 saulis urbibus: porro ebrei adfirmant ad
 non incum esse. iuxta nicopolim in se
 cundo lapide per gentibus beliam. Coelas
 traenorum: ide uallis gigantum aduersus
 quos preliatus est. d. Coelas id est uallis
 iosephath. int hierusale et monte oliueti.
 lege ppha iohel. Raphai uallis allophiloru
 ad septentrionalē plagu hierusalem. Ual
 lis significat contritionē cordis per hamu

.ii.
p. 74

lucem. ut est illud in psalmo conualles habundabunt frumento. Conualles populos significant humiles quia nihil his humilior quae in quaedam terrae cum cauitate descendunt. isti ergo humiles abundas frumento id est doctrina spiritali et opertatum. sicut ille publicanus qui nec oculos caudebat ad caelum erigere. nec aliqua meritorum praesumptione confidere habundauit frumento. nam quia humilis conualis fuit erectus est quia prestante dno se ipse deicit. Item in aliam partem uallis ponitur ut est. id est illud prophetae uallis filiorum emmon in quo poena gehennae exprimitur. Ualles hereticae uel iudaeae siue peccatores de ecclesiae sublimitate cadescentes. ut in esaiam ualle filiae sion. Et alibi uallem filiorum emmon. Uallis humilis corde significat de quo in cantico cantorum uox xpi loquitur dicens ego flos campi. id est ego decus mundi. *Aliliu ualliū. gloria uidelicet humilium.*

•iiii• **C**ampus est terrarum planities. Dicitur Decapit autem campus quod breuis sit pedibus nec erectus ut montes sed patens et spacio suo porrectus et iacens. unde et grece pedion dicitur. sumpsit autem nomen ex greca aethimologia. Cami enim grece breue dicitur. Solū est omne quod sustinet. a soliditate dicitur scilicet. In camporum ergo nomine. aliquando scripturae diuinae

nae exprimuntur. eo quod praesens congruentem fidelibus animabus. praebent. ut est illud in psalmo. et campi tui replebuntur ubertate. Aliquid uero equalitatem et placiditatem. morum designat. ut est illud psalmistae. gaudebunt campi et omnia quae hinc sunt. Campos hic similiter in bono debemus accipere. quia illa plana dicimus. quae pulcherrima aequalitate tendunt. Campos ergo dicitur uiros iustitiae laude pollentes. non superbum. non asperos iracundiae sed mansueti lenitate plenissimos. Campus intellegitur mundus. eo quod sit patens de quo ab eue propheta dicit. ex ut uerbum id est filius dei et mater sit in campum. Et in psalmo scriptum est. sicut posuit in aegypto signa sua et prodigia sua in campo teneos. Teneos enim cauitas est aegipti ubi sunt facta prodigia quae leguntur. Signa utique fuerunt in aegypto duris cordibus. quasi caractere in pressa uestigia. prodigia uero quasi porro dicentia id est quae praefigurabantur esse uentura. omnes enim illae plae ad aliquam significantiam praesentibus temporibus contigerunt. merito ergo signa et prodigia sunt appellata quae in aegypto facta monstrantur. Teneos humile mandatum docemus inter pretari. quod in isto seculo necessarium nobis ac salutare cognoscitur. ubi humiles ac prostrati.

esse debemus qui ueniae semper suffra-
gare postulamus. In contrarium uero par-
tem campus et capitat. quando locus uolup-
tati et disciplinae. Lixamentum significat
quae arua uia e que ducit ad uitam. Lecta et
spaciosa uia que ducit ad mortem. **Desalab:**

V. **S**ectus sunt uasta et siluestria loca ubi ar-
bores exiliunt. in altam. Sectus uel silua
mistice significat sterilitatem gentium. un-
de e illud psalms. Tunc exultabunt
omnia ligna siluarum. in facie dñi quo uenit.
Ligna siluarum per se. amara et steriles in-
ferunt fructus. sed cum fuerint insita dulci-
sima ubertate pinguisant. Sic gentes
quae prius fuerant uelut ligna siluarum ad
culturam fructiferam productae. ante faciem
dñi magno sunt gaudio lactatae. sed cum dicit
omnia ligna illa parte uult intellegi que inseri
bonis operibus potuit ac mutari. Sectus po-
pulus ecclesiae ut in propheta. qui habitant
in deserto securi dormient in salibus. Sal
agri meridiam populus iudeorum. ut in hie
zechel propheta. ad saltum agri meridiam
ecce ego succendam ignem in te et deuorabit
ome lignum uiride et omne lignum aridum.

VI. **R**epperuntur Induimus **D**elocis.
libris nominis locorum que etiam sine sig-
nificatione mistica non sunt. sed nos debet
omnibus quid typice significent enarra-
re longum esse arbitramur. ideo nominu

ipsorum tantum modo ponentes cum expo-
sitione historie. ceterum misteria earum de
prudenti lectori ad inuestigandum relinqui-
mus. Aeniam cum ab. thannu. nunc deserti
e locis. et proximus thanne. uico grandi-
quisitus est inter eliam & diospolim. e & font
in supra dicta aena loco. unde & aeniam.
id est font nomen accepit. In quo stant idoli
maxima illius regionis ueneratione coliti.
Porto ebrei ad firmam aeniam. non locum
significare sed buuam ubi certo litantur.
necessarium sit ad unam educib. uis eli-
gandam. Inam etiam inter pretatur cor-
corum. Areatia locis trans iordanem in
quo plantauerunt. quondam iacob tertio ab
hiericho lapide. duobus milibus ab iorda-
ne qui nunc uocatur beth gla. quod inter-
pretatur locus gati eo quod ibi more plan-
gentium circum ierint in sinere iacob.
Aelim castra sunt filiorum isrl. et locus in de-
serto. in quo. xi. fontes. et lxx. palmarum
arbores moyses de mari rubro exiens
repperit. Nam elim inter pretatur
arietes fontes ut in exodo legitur. et ue-
nerunt in elim filii isrl. ubi erant. xii. fon-
tes. id e apostolorum doctrina. Aelus
in deserto ubi filii isrl. castra metati sunt.
Aserohi pars heremi ubi maria eta
aron contra moysen locata sunt.
Habita uerum autem quondam euej

† Aelus qd in ipr fermepta siue comisee.

in aserobis usque ad urbem gazam. uerum
 hec loca non a serobis sed a serim appellata ebraei
 putant. Aserobis enim interpretatur atria
 uel uestibula. Aserimonia castra filiorum israhel
 in deserto. Nam a serimonia interpretatur os et
 abosse non ab ore. Aetheriam pro quo aquila
 et similia dicitur exploratorum uiam inter
 pretati sunt ubi aduersum chanaanum
 qui ab castris contra israhel etiam perierat
 insolitudine dimittitur. Ateropoleos in
 quo et militum ex omni parte presidium
 distributa plenum sanguinis et formi
 dinis testantur ingressum. hic quon
 dam moabitatum fuit. et postea rex sam
 amorreorum luxu belli cum oboruit
 sed et terra filiorum israhel trans iordicnem
 incipiens ab arnone usque ad montes
 hermon et libanum extenditur. Ar lo
 cus uel opidum arnon. quod ab xx in
 ter pretibus per extensum uocalem et
 dicitur. Ar uero interpretatur suscitauit
 uel uigilia. Aserimon locus deserta
 denique et ipsum uocabulum incultam
 terram desertamque significat. Aserobis
 moab ubi secundo numeratus est popu
 lus. quod aquila interpretatur hu
 milia siue aequalia moab. Ab elathi
 locus in deserto ad meridiem moabitau
 rum et interpretatur lucas litto
 rum uel riparum. Benaiu cha in de

sero castru filiorum israhel. Benachum
 enim interpretatur filius necessita
 tis. Berobis filiorum iachim in deserto
 locus in quo obiit aaron. et ostenditur
 atque hodie in decimo lapide urbis
 petre in montis uertice. Berobis autem
 interpretatur putei. Bonos hoc est col
 lis preputiorum locus in galgalis ubi
 circumadit iesus populum israhel in secun
 do ab hiericho lapide et ostenduntur usq
 hodie xxx quae de iordane illuc trans
 lata scriptura commemorat. Bethda
 go locus in quo dicitur tribus. zabulon. et
 israhel. habent confirmat. Bethago quoq
 in ptae domus festiuitatis eoy. Chasbi ubi ge
 mmosi iude filios thamar edidit. ostendit au
 tunc locus desertus iuxta ad colla in simib. ele
 uiteropoleos. Chaspi enim interpretatur
 calce immensi siue immola mihi. De hoc
 quoque in libris ebraicorum questionu ple
 nus disputatum est. Imechu chor quod
 interpretatur uallis achor. id est tumulus
 atque turbatum. ubi achen lapidib. op
 pressus est. eo quod quaedam de canethiema
 te sustulisset. est aut locus iuxta hierichon ad
 peulagalgalis. Male ergo qui putat ualle
 achor. in omne eius quod lapidatus est nuncupa
 tu. cum ille achen dicitur sit. & n. achor siue achor.
 Imanuel locus in quo iacob tota nocte conluc
 tans israhel uocabulum meruit. iuxta torreye

iacob. Samuel autem interpretatur facies di-
 abeo quod ibi dñm uiderit. Gogol quæ et
 galgal iuxta quem montes esse. scribuntur
 garizim et gebal. galgal iū locus iuxta he-
 richo. errant igitur samaritani qui uox tane
 opoli. garizim et gebal montes ostendere
 uolunt cum illos iuxta galgal esse scriptura
 testetur. Galgal autem interpretatur re-
 uelatio. Golath maam locus qui interpretatur
 possessio aque. Galioth locus iuxta lordan
 nen in tribu beniamin ubi altare dño con-
 stituerunt filii ruben. Galioth enim inter-
 pretatur reuelationes siue transmigratio
 Iroth locus deserti ad quem uenerunt filii
 isrl. mare rubrum trans fretantes. Iroth
 ergo interpretatur longitudo. Ietabutha
 locus in deserto ubi torrentes aquarum
 demonstrantur. Ietabutha uero in p̄t̄at bo-
 nitates siue declinauit ut ueniat. Lobon locus
 solitudinis trans iordanem in quo moyses deute-
 ro nomū leḡ. Lobon aut̄ in p̄t̄at ingressus siue
 inuementes. Mara quod in p̄t̄at amritudo
 idē litore legis. ē aut̄ locus in quo. aquas uictis lig-
 no moyses. Indulcem uertit sapore. unde legi-
 tur in exodo. uenerunt filii isrl. in m̄tra et n̄
 poterant bibere aquam demittit quæ
 amara erat. Rasfidim locus in deserto
 iuxta montem choreb. In quo de petra
 fluxere aquæ. cognominatus que
 est temptatio. ubi & iesus aduersus ama-

lech dimicat prope faran. Rasfidim
 quoque interpretatur laxa manus. uel
 sanitas iudici. aut uisio oris sufficientis est.
 Scenue. id est tabernaculum. locus in quo
 habitauit iacob. regressus de mesopotamia
 qui lingua hebraica uellectur sochoch.
 Sior locus contra faciem uegypti. sed et
 hodie ostenditur uilla nominis sior. inter
 eliam et eleutero polim in tribu iuda. supra
 hoc in libris hebraicarum questionum
 plenius dicitur. Sior uero interpretatur
 paruulus siue turbo lentus. Selo
 in tribu efraim in quo loco arca testamen-
 ti mansit. et tabernaculum dñi usque
 ad tem pora samuelis. est autem in
 decimo miliario neapolos in regione
 acra bitene. sed et iudae patri arehæ
 filium selom appellatum legimus.
 Selo enim interpretatur uel dimis-
 sio eius. aut penio. Abenezzer quod
 interpretatur lapis adiutorii siue
 lapis auxiliator. est aut̄ locus unde tulit
 philistim. arcam testamenti inter eliam
 et ascalonem. iuxta nullam bechsamet.
 Arion gubet. In hoc loco classis ioseph
 phat. in tempestatis adertu est.
 fertur autem ipsa cē. isru. haud pro-
 cul ab uila in rubro mari. Abue-
 in affirorum regione locus. Abue-
 quoque interpretatur uultus.

Aelun puteus dimon et huius loci in eadem
 uisione etiam recordatur. Abelm^{de} hoc
 est ager sanguinis qui hodieque mon
 stratur. In elia ad australem plagam
 montis sion. Aenon iuxta solum ubi bap
 tizabit iohannes sicut in euangelio
 etiam iohannem scriptum est. et ostenditur
 nunc usque locus in octauo lapide scipho
 poleos ad meridiem iuxta solum et iordanem.
 enon autem inter pretatur donu
 uit mihi. Bealthamar iuxta gaba ubi
 filii israhel aduersus tribum beniamin
 in iere certauerunt. et usque hodie betha
 mar in supra dictis locis uiculis appel
 latur. Bealthamar autem inter preta
 tur habens palmam. Bethcar usque
 ad hunc locum populus israhel fugi
 oras alienigenas persecutus est.
 appellans eum lapidem aduictorum.
 Nam becha car inter pretatur domus
 agnitionis uel agni. Beatusan
 ad quem locum dauid praedixit par
 tem misit. Beaurim locus ad quem
 usque persecutus est. michol filiam
 saul uir suus lacrimans. Beaurim
 quippe inter pretatur electi uel
 iuuenes. Ergab ad quem locum
 ionathan filius saul uerum dirigere
 militibus uiculis se exercens pro quo
 aquila et simmachus interpretati sunt.

lapidem. Isthamia ad quem locum misit
 dauid. Isthamia enim inter pretatur mise
 ricordie dei. Ielmoni abnoui quod aquila
 inter pretatur illum. uel istud. sim machus
 uero nescio quem locum. theodotio
 illum locum elmon. Getha ad quem
 locum transfulerunt arcam testamen
 ti de azoto. nunc uiculis grandis uoca
 tur getham in uia pectinam etiam nunc
 sed et alia uilla appellatur. gethm.
 Nam getha inter pretatur torcular
 eius humi uel fossa. Gallim unde fuit
 falchi. qui post fugam dauid michol
 uxorem eius accepit. meminit huius
 loci et etiam. dicitur autem esse et qui
 dam accaron uiculis qui uocetur galla.
 Gallim quoque inter pretatur loci palus
 tra acerui. Gel locus in quo percutit
 hieu rex israhel. ochoziam regem iudae
 iuxta ieblicam. Ger autem inter pre
 tatur diuisio uel precisio. Gesemiam
 locus in quo ante passionem salua
 tor orauit. est autem ad radicem
 montis oliueti. nunc ecclesia de
 super aedificata. Nam gesemiam
 inter pretatur ualles pinguedi
 num. Golgotha locus caluariae.
 in quo saluator pro salute omnium
 crucifixus est. et usque hodie os
 tenditur in eliam ad septentrionalem

plagam montis sion. Naui oth locus in
rama ubi dauid sedit. et hoc in libris
hebraicarum quaestionum docimus.

Naui oth autem inter pretatur conspicuus. **vii.**
uel sessio siue exclusio. Rama uero pro quo a qui
la inter pretatur. exaltabitur scriptum est.
in zacharia. Est autem et alius locus in tri
bu beniamin iuxta bech leem de quo dr. **viii.**

Cox infra ma audita est. Rama quoq. int
pretatur exaltatio. Sophamoth. ad quem loci
misit dauid sophamoth inter pretatur labium
mortis. Thelamuge locus quo abner mi
sit ad dauid. sed sciendum quod pro hoc uer
bo aquila inter pretatur. exemplo. simmachus
psemet ipso. Siferuam de quibus locis astrij
trans migrantes habitauerunt in samaria
et ab ipis samaritanorum gens sumpsit
exordium meminit horum et ceteras. Thu
feth legitur in hieremia. aram thufeth
est autem in suburbaniis eluae usque ho
die locus qui sic uocatur iuxta piscinam
fullonis et agrum acheldemae. Thufeth
ergo inter pretatur paruulus uentis.

Thabiath ubi pugnatum est aduersus ma
chab. Nam thabiath inter pretatur bonu
excepto hoc nomine. cetera quiescuntur
per adspirationem huius littere. legen
da sunt. Topheth in uille filiorum
enon ubi populus isrl simulacra ue
nerat. est autem locus in suburbaniis

hierusalem. Topheth ergo inter pretatur
pro tectio omis siue gehennae.

De confragosis locis

Confrages loca in qua undique uenta cur
runt ac sepe frangunt. ut ne uisitat.
In montes ubi uenta frangebant locum.

De clustris ferarum.

Lustra obstrata. latibula ferarum. et lu
porum cubilia sunt. unde celupanaria
lustra dicuntur per contrarietate uidelicet.
quia parum illustrantur. Rupes significat
supbia. ut in hieremia. onagri steter. in ru
pibus. Antru significat homine peccatore
sic in obstrabulo comorabitur bestia inantro
suo.

De lucis

Lucis est locus densis arboribus septus
solo lucem detrahens. potest etiam con lucen
do. crebris luminibus dici. quia ibi prop
ter religionem gentium cultum que fi
ebant. Lucis ubi in diuinis locis libris legun
tur errorem gentium. significant.
quia ibidem sepius. idolis immolabant.
ut est illud in propheta lucis dazmuz
hoc est adomichis. qui amatus erat uene
ris ubi ipse aberrantibus quasi mor
tuis plangebatur.

De desertis locis

X Desertis uocata quia non seruntur
et idco quasi deserunt. ut sunt loca siluaru
et montium contraria uberrimarum.

terrarum ubi sunt uberrimae glebae. **XI.** **D**euiua sunt loca secreta et abdita quae
 si extra uiam ipsa sunt et inuisa inde etia
 uaria secreta loca et inuisa remota aut tan
 tum adibilia ambus. illud unde est. Incul
 ta rubent auaritia hanc. Deuia enim et
 iores hereticorum mystice signis. qui uiam
 uertitatis seruare neglegunt. et eius uesti
 gia sequi nolunt. qui dicit. Ego sum
 uia uertitatis et uitae. Omnis enim qui ius
 titiae tramitem non seruat recte deuia
 transire dicitur. **De amoenis locis.**
XII. **A**menae loca uerbo dicuntur. sed quod
 solum amorem prestent et ad se amari
 da alliciant uerum flaccus quod sine
 munere sint. nec quicquam his officia
 quasi amonia. hoc est sine fructu un
 de nullus fructus exsoluitur. unde etia
 nihil prestantes Inimnes uocantur.
De apricis locis
XIII. **A**prica loca quae sola gaudent quasi
 $\lambda\pi\epsilon\upsilon\pi\iota\ \kappa\eta\epsilon$. id est sine frigore. siue
 quod sint aperto celo. opaca uero loca
 quasi operta celo aprico contraria.
De lubricis locis
XIV. **L**ubricum dicitur locum eo quod ibi
 quis labitur et lubricum dicitur non
 quod labitur sed in quo labitur.
De estiuis locis.
XV. **E**stiuua sunt loca umbrata quibus per
 estatem uitant pecora solis ardore stantur

De deuis locis

terrarum ubi sunt uberrimae glebae. **XI.** **D**euiua sunt loca secreta et abdita quae
 si extra uiam ipsa sunt et inuisa inde etia
 uaria secreta loca et inuisa remota aut tan
 tum adibilia ambus. illud unde est. Incul
 ta rubent auaritia hanc. Deuia enim et
 iores hereticorum mystice signis. qui uiam
 uertitatis seruare neglegunt. et eius uesti
 gia sequi nolunt. qui dicit. Ego sum
 uia uertitatis et uitae. Omnis enim qui ius
 titiae tramitem non seruat recte deuia
 transire dicitur. **De amoenis locis.**

XII. **A**menae loca uerbo dicuntur. sed quod
 solum amorem prestent et ad se amari
 da alliciant uerum flaccus quod sine
 munere sint. nec quicquam his officia
 quasi amonia. hoc est sine fructu un
 de nullus fructus exsoluitur. unde etia
 nihil prestantes Inimnes uocantur.

De apricis locis

XIII. **A**prica loca quae sola gaudent quasi
 $\lambda\pi\epsilon\upsilon\pi\iota\ \kappa\eta\epsilon$. id est sine frigore. siue
 quod sint aperto celo. opaca uero loca
 quasi operta celo aprico contraria.

De lubricis locis

XIV. **L**ubricum dicitur locum eo quod ibi
 quis labitur et lubricum dicitur non
 quod labitur sed in quo labitur.

De estiuis locis.

XV. **E**stiuua sunt loca umbrata quibus per
 estatem uitant pecora solis ardore stantur

& umbrosi patuere estiva licet. Amena
 autem & caprica loca species uirtutum pos
 sunt designare. ubi sol iustitiae splendat
 & temperamentum bonae uitae consis
 tit. Contrario uero lubrica loca uitia
 ualent significare. ubi gressus recte
 conuersationis non potest consistere.
 lubrica enim pergit qui luxus saeculi
 sequitur & delicias huius mundi atque
 delicias habere inhiante appetit. In
 quibus omnibus casus uitae humanae pxi
 mus & deceptio animarum certissima.

XVI. DE NAVALIBVS LOCIS.

Naualia sunt loca ubi naues fabrican
 tur hoc & texetrium uocatur. Statio
 est ubi ad tempus stant naues. Portus
 ubi hiemant. Inportunum autem in quo
 nullum refugium quasi nullus portus. Por
 tus autem locus est ab accessu uentorum
 remotus. ubi hiberna opponere solent.
 Et portus dicitur de portandis commerci
 is. hunc ueteres baiolandi mercibus ba
 ias uocabant. Illa de declinatione ab aia
 baias ut a familia familias. Si autem
 naues spiritualiter ecclesias possunt
 significare. quae in saeculo istius mundi
 uersantur. & fluctibus temptationum
 atque persecutionum tempestatibus quas
 santur. Non incongrue statio. uel por
 tus nauum fidei firmitas potest accipi

ubi tranquillitatem quietis sanctorum anime
 inuenire desiderant. Unde in psalmo.
 scriptum est. Et eduxit eos in portum
 uoluntatis eorum & de necessitatibus
 eorum liberauit eos. Ostendit dominum labo
 rantibus solatium prestare. Solet enim
 post pericula labore fessis emergere.
 ut se gaudeant ingenti clade libera
 tos. quando ad portum coeperint ue
 nire tutissimum. Portus enim a portan
 dis nauibus dicitur est. subiungitur.
 Repetita quidem sed nimis grata con
 clusio ut de necessitatibus cunctis li
 beraretur animus aestuantis. **XVII.**

Litus est terra aquae **DELITORE.**
 & mari uicina. & dicitur litus quia fluc
 tu eliditur uel quod aqua alluitur.
 Cicero in topicis litus est aqua fluctus
 eludit. Litus enim allegorice aliquan
 do significat finem saeculi. Ut est illud
 euangelicum ubi dicitur. Sagena
 domini pisces trahere ad litus. ubi boni
 pisces colliguntur in uasa. mali autem
 foras mittuntur. Aliquando autem
 per litus immortalitatis status signa
 tur. Unde legitur dominus in euangelio
 sedisse in litore & discipuli describun
 tur nauigio laborare. Post resurrec
 tionem dominus in litore stetit qui ante
 resurrectionem suam coram discipu

lis suis influctibus maris ambulavit. cuius rei ratio festina cognoscitur. si ipsa quae tunc inerant causa pensetur. Quid enim mare nisi presens seculi significat. quod se causarum tumultu. & undis vitae corruptibilis inludit. Quid per soliditatem litoris. nisi illa perpetuitas quietis aeternae figuratur. quia igitur discipuli adhuc fluctibus mortalis vitae inerant. In mari laborabant. Quia haec redemptor noster iam corruptione carnis excesserat. post resurrectionem suam in litore stabat. de sursum resurrectionis suae misterium rebus discipulis loqueretur dicens. Iam uobis in mari non appareo. quia uobiscum in per turbationibus fluctibus non sum. **XVIII.**

D E S P E C U .
Specus est fossa sub terra qua perspicitur potest. Spelea grece. spelunca latine. Speluncae designant corda peccatorum tenebrosa. ut in propheta. Et tenebrae super speluncas usque in aeternum. Spiracula appellata omnia loca pestiferi spiritus. quem greci paromia appellant. uel acherontea. & iam uarro spiraculum dicit. huiusmodi locum. & spiracula ex eo dicuntur quia terra spiritum edat. **XVIII.**

D I H I A I V .
Hiatus praeruptio terre profunda quasi hiatus. propriae autem hiatus est hominis oris apertio translata a feris. quarum au-

ditas oris ad apertione monstratur.

D E P R O F U N D O .
Profundum propriae quasi cuius porro sit fundus. Abusue autem profundum uel sursum uel deorsum dicitur ut mare a terra caelumque profundum. Profundum aliquando significat secretum sapientiae. aliquando intima conpunctionem cordis. aliquando uoracitatem peccatorum. Aliquando inferni claustra. Profunditas ergo dicitur sapientiae diuinae ad cuius fundum. hoc est finem. nemo poterit perungere. Conpunctionem uero cordis significat in illo psalms ubi dicitur. De profundis clamaui ad te domine. De isto profundo gloriosas fudit lacrimas petrus. De isto publicanus pectora culpanda tundebat. quibus mactum uenerat peccatorum. ut nec oculos leuaret ad caelum. De isto demum locolonas tactus uociferabat ad dominum. qui in uentre coeti positus. Infernum uiuus intrauerat. Coetus enim prophetae oratorum fuit. Designat autem profundum uoracitatem peccatorum uel persecutionum. Vbi dicitur. Liberame ex orientali me & de profundo aquarum. Inferni autem claustra significat. ubi dicitur. Neque absorbeat me profundum neque urgeat super me patris os suum. **XCI.**

D E B A R A T I S .
Baratium nimiae altitudinis nomen est & dicitur baratium quasi uorago. atque scilicet a profunditate. **D E R E B I P R O F U N D I T A T E .**
Erebus inferorum profunditas atque recessus;

Cocitus locus inferi. DE LOCO COCITI.

de quo iob ita loquitur. Dulcis fuit glareis cociti & post se omne homine trahet. & ante se innumerabiles. Sapientes huius saeculi coition fluvium ee apud inferos putauerunt. sed nos cognoscimus uoce beati uiri coition grece dictu luctum infirmantiu dici. Infirmantiu utiq; qui uiriliter agere rennuunt. Glareis uero lapillos fluminu appellare consueuimus. quos aqua defluens trahit. qui lapilli eos designant. qui suis uoluptatib; dediti quasi semper a flumine adma trahuntur. quia suis cotidie lapsibus adluctu tendunt. ut in aeternum postea lugeant. Dulcis autem antiqua ad quanta uitiorum genera quos libet antiquus hostis per trahit quasi tot sine dulcedinis potus eos propinat. Bene ergo dicitur dulcis fuit glareis cociti quia amarus electis & suauis est reprobis. Et post se omnem homine trahit. & ante se innumerabiles. quia ante plus est omne hominem quam innumerabiles trahere. Cur autem prius dicitur quia omne hominem trahit. & post in augmento innumerabiles subiciuntur. Ratio namq; expetit ut prius quod minus est. & post ea in augmento qd plus e diceretur.

Sed sciendum quia hoc plus fuit innumerabiles dixisse. quam omnes. Post se enim omnem hominem trahit. quia in tribus annis & dimidio omnes quos in studis uitae carnales

inuenit. Iugos suae dominationis astringit. Ante se enim innumerabiles traxit quia per uim & adhuc amplius annoru curricula quam uis carnales omnes trahere non potuit. multo plures sunt quos in tam longo tempore rapiendos inuenit. Tartarus uel quia omnia illic turbata sunt. **ΥΠΤΑΡΞΙΜ**. aut quod est uerius. **ΑΠΟ ΤΟΤ ΗΕ ΤΙ ΧΗΕ**. Idest. a tremore frigoris. quod est algere & frigere scilicet. quia lucem soleq; caret. quasi neq; illic uapores sint. qui ex solis luce gignantur. Neq; flatus qui eius de montib; inciter sed per petuas stupor. Tartarum enim horrere & tremere. apud grecos legitur. Illic enim fletus e & stridor dentiu. Gehenna est locus ignis & sulphuris que appellari putant. a ualle idolis consecrata que e uoxta muru hierusalem. Repleta olim cadaueribus mortuoru. ibi enim hebrei filios suos immolauerunt demonib; & appellabatur locus. ipse gehennon futuri ergo supplicii locus. Ubi peccatores cruciandi sunt. huius loci uocabulo designatur. Duplicem autem ee gehennam ignis. & frigoris. Inferus appellatur eo quod infra sit. sicut autem secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant. Inferiora sunt omnia grauiora. Ita secundum spm inferiora sunt omnia tristiora. Unde & greca lingua origo nominis quo appellatur inferus

Ex eo quod nihil suauiter habeat resonare perhibetur. sicut autem cor animalis in medio est. Ita & inferius in medio terra esse perhibetur. Unde & in euang. legimus in corde terrae philosophi autem dicunt. quod inferius dicunt quod anime hinc illuc feruntur.

EXPLICIT. LIBER. XIII.

INCIPIT. LIBER. XIII.

DE AEDIFICIIS. PUBLICIS.

A.

Civitas est hominum multitudo societatis unculo adunata. dicta a ciuibus. id est ab ipsis incolis urbis. Nam urbs ipsa moenia sunt. civitas autem non saxa sed habitatores uocantur. Tres autem sunt societates familiarum gentium urbium. Urbs uocata ab orbe. quod antiq. ciuitates in orbe fiebant. uel ab urbo parte aratro. quomuri designantur. unde est illud. Optauit q. locum regno. & concludere sulco designabatur. id est aratro. Cato qui urbem inquit nouam condet tauris & uacca arat. ubi arauerit murum faciet. ubi portam uult esse. aratrum sustollat. & portet. & portam uocet. Ideo autem urbs aratro circumdabatur dispari sexu iuuenorum. propter commixtionem & familiarum & imaginem serentes fructumq. reddentes. urbs autem aratro conditur. aratro ueritur. Unde oratibus in primisq. muris hostile aratrum.

Oppidum quidam ab oppositione murorum

dixerunt. alii ab oppibus reconclenchis. eoque sit munitum. alii quod sit in eo conuentus habitantium. & opem det mutuum contra hostem. Nam primū homines tam quam nudi & inermes nec contra beluas. praesidia habebant. nec receptacula frigoris & caloris. nec ipsi inter se inter se homines ab hominibus suis. erant tuti. tandem naturalis solertia speluncas. siluestribusq. tegumentis. tuguria sibi & casas uirgultis arundinibus quae contexerunt. quo esset. uitatum or ne his qui nocere possent aditus esset.

Haec est origo oppidorum quae eoque opem darent. Idcirco oppida nominata dixerunt.

Oppidum autem magnitudine & moenibus discrepare a uico & castella & pago. Civitas autem aut coloniae. aut municipia. aut uici. aut castella. aut pagi appellantur.

Civitas propriae dicitur quae non aduene sed eodem innata solo concluderunt. Ideoque urbes a propriis ciuibus condite. ciuitates non coloniae nuncupantur. Colonia uero est quae defectu indigenarum nouis cultoribus adimpletur. unde & colonia aculeu agri est dicta. Sunt ergo propria nomina ciuitatum atq. oppidorum. nec non uicillorum. sed ex eis quaedam quae insigniora sunt hic in hoc opusculo nro ponere censemus. Achah est urbs regni nebroht. in babilone. porro ebrei hanc esse dicunt.

mesopotamiam ciuitatem quae hodie uoca-
 tur nisibialucullo quodam consule obses tam
 captamq; & ante paucos annos a iouiano
 imperatore per fistraditā. Achath quippe
 interpretatur umbraculum. Aggai ad occi-
 dentalem plagam uertit. bethelis non multū
 distans ab ea. Sita est autem bethel euntibus
 etiam de neapoli in leua parte uiae xii. cir-
 citer miliario ab elia & usq; hodie paruis licet
 uicus ostenditur. Sed & aeclesia aedificata
 est. ubi dormiuit iacob pergens mesopotami-
 am. unde & ipsi loco bethel idest domus dī
 nomen inposuit. Aggai enim interpretatē.
 questio uel festiuitas. Arbohch corruptae
 in nostris codicibus arhoc scribitur. Cum me-
 breis legatur arbe idest. iiii. ex eo quod ibi tres
 patri archae. abraham. isaac. et iacob sepulti
 sunt. Et adam magnus ut in ihū libro scriptū est.
 Licet eum quidam conditum in loco caluariae
 suspicentur. haec est autem eadem cebron
 olim metropolis philistinorum & habitacu-
 lum gigantum regnumq; post ea dauid in
 tribu iuda ciuitas sacerdotalis & fugitiuorū
 distat ad meridianam plagam ab elia mi-
 libus circiter xx. iib; & quercus abraham que
 & manbrae usq; ad constantu regis imperiū
 monstrabatur. & mausoleum eius in praes-
 entiarum cernitur. Cumq; a nostris ibidē
 aeclesia iam exstructa sit in circuitu ac unc-
 tis gentibus terebinthi locus superstitiose

colitur. eo quod sub ea abraham angelos
 quondam hospitio suscepit. Haec ergo
 primum arbe praeterea acebro uno filiori
 calep sortita uocabulum est. lege uerba die-
 rum; Cebron autem interpretatur coniu-
 gium siue inuitator aut uisio sempiterna.
 Adama est una de quinque ciuitatibus somodo-
 rum euersa cum caeteris. Adama uero inter-
 praetatur humus siue terra siue terrena.
 Astarohē antiqua ciuitas og regis basan in
 qua habitauerunt gigantes. quae postea ce-
 cidit in sortem tribus manasse regionis ba-
 tane & sex milibus ab adra urbe arabiae
 separata est. Nam a starohē interpretatē.
 olua uel faciunt exploratores. ouluu.
 A crabbi terminus iudaeae prouintiae ad o-
 rientem respiciens tribus iudae. est autem
 & uicus nunc usq; grandis nouem milibus
 a neapoli contra orientem descendit;
 ad iordanem & hierichum per eam quae appel-
 latur. ac rabitene. Sed & confinium amorre-
 orum ac rabim dī. De quo loco non extermi-
 nabit alienigenas tribus neptali ut in iudi-
 cum libro scriptum est. Ac rabbi enim intē-
 praetatur scorpiones. Achar ebraice dicitē.
 Cimechachur. quod interpretatur uallis tu-
 multus siue turbarum. eo quod ibi tumultu-
 atus & turbatus sit israhel. In qua lapidaue-
 runt quondam acham propter furtum ana-
 thematis. Est autem ad septentrionem hie

richus & usq; hodie ab regionis illius accolis sic uocatur. Nam achor interpretatur turbatio uel tumultus. Accaron in tribu dan ut ego arbitror siue in tribu iudae ad leuā chananeorum urbs est antiqua quae olim satrapes palestinae & decreta est quidem tribui iudae nec tamen retenta ab ea quia habitatores pristinos nequiuit expellere. sed & usq; hodie grandis uicus ciuium iudeorum. Accaron dicitur. Inter azotum & ianiam ad orientem respiciens quidam putant accaron turrem stratonis post ea cesaream nuncupatam. Accaron quippe interpretatur eruditio tristitiae uel sterilitas. Azotus usq; hodie non ignobile municipium palestinae & una est de quinque ciuitatibus allophilorum decreta quidem tribui iudae. sed non retenta ab ea quia nequaquam ueteres potuit accolas expellere. Azotus quidem interpretatur ardor ignis patris mei incendia. Ascalon urbs nobilis palestinae quae & ipsa antiquitus una fuit de quinque satrapis allophilorum se parata quidem per sortem tribui iudae nec tamen retenta ab ea quia habitatores eius superare non potuit. Porro ascalon interpretatur appensa uel ignis uel infamis. Aemath urbs ^{quae} cecidit in sortem ruben. sed & nunc amathus uilla dicitur. trans iordanem. & xxx. primo miliario.

pelleae ad meridiem. Ego autem inuestigans repperi. emath urbem coelestiriae appellari quae nunc greco sermone epiphania nuncupatur. Aemath quippe interpretatur populus adhuc. Bethlem ciuitas dauid in sorte tribui iudae in qua dñs noster atq; saluator natus est in sexto ab elia miliario contra meridianam plagam iuxta uiam quae ducit chebron ibi & sepulchrum iesse patris dauid ostenditur. Et mille circiter passibus procul. turris ader quae interpretatur. turris gregis quodam uaticinio pastores natiuitatis dominicae conscios ante significans sed & propter eandem bethlem regis quondam iudae archelai tumultus ostenditur qui semitte ad cellulas nostras aua publica deuertentis principum est. Vocabatur autem bethleem & filius effratae. id est mariae ut in paralippemenon legitur. Haec urbs iuxta quosdam agebuseis condita fertur & uocata primum effrata. quando autem ibi iacob peccora sua pauit eidem loco bethleem nomen quodam uaticinii futuri imposuit. quod domus panis interpretatur. propter eum panem qui ibi de caelo descendit. Bala quae & segor nunc goara nuncupatur. Sola denique sodomorum urbibus. loth praecipuis re-

seruata. Imminet autem mari mortuo
& presidium in ea positum est. militum ro-
manorum. habitatoribus quippe propri-
is frequentatur. & apud eum gignitur
balsamum & poma palmarum antique
ubertatis inditia. nullum autem moue-
at. quod segor eadem zoara dicitur. cum
idem nomen sit paruulae uel minoris.
Sed segor ebraice zoara siriaice nuncupa-
tur. Bala autem interpretatur absor-
ta. Damascus urbs nobilis foenicis eo-
dem autem uocabulo & maseth ancil-
lae abraham filius appellatus est.
Damascum siriae conditam constat. &
nuncupatam. ad amasco dispensatoris
abrahe filio. Damascus quippe inter-
pretatur. sanguinis potus. uel sanguinis
osculum. Dan. uiculus quarto a panea de
miliario euntibus titum qui usq. hodie
sic uocatur terminus iudae prouintiae
contra septentrionem de quo & iordanis
flumen erumpens a loco sortitus est no-
men. ior quippe rithron. idest fluumium
siue riuum ebraei uocant. Dan enim lu-
dium interpretatur. uel iudicium.
Dothaim ubi inuenit ioseph fratres suos
peccora pascentes qui & usq. hodie inde-
cimo a sabaste miliario contra aquilo-
nis plagam ostenditur. Dothaim ergo
interpretatur pabulum uel uiride eo

rum. aut sufficientem defectionem.
Debon quae & dibon in solitudine castra
filiorum isrl. Est autem & alia dibon uel
la pergrandis iuxta arnonem. quae du-
prius fuisset filiorum moab. & postea
eam seon rex amorreorum belli iure te-
nuisset a filis israhel capta atque
possessa. In partem uenit tribus gad.
Nam debon interpretatur abundanter
uel satis intellegens. E sebon ciuitas seon
regis amorreorum. Interna galaad. que
cum fuisset ante moabitaram ab amor-
reis belli iure possessa est. E sebon uero
cogitatio uel cingulum meroris inter-
pretatur. Engathi in tribu iuda ubi abscon-
ditus est dauid in solitudine quae est
in aulone hierichus hoc est in regione
illa campestri. Uocatur autem usq. ho-
die uicus pergrandis iudeorum. Engad-
di ^{iuxta} mare mortuum unde & balsamum
uenit. quas uineas engaddi salomon nun-
cupat. Engaddi uero interpretatur
fons edis. Endar in tribu manasse ubi
phito missa. a saule iudae rege consuli-
tur. Endor autem interpretatur. fons
generationis. Gaza ciuitas eueorum
in qua habitauere cappadoces pristinis
cultoribus interfectis. Apud ueteres erat
terminus chaneorum iuxta aegyptum.
cecidit q. in sortem tribus iudae. sed ea

tenere non potuit. Quia enachim idest
gigantes allophilorum fortissime resti-
terunt. & usq; hodie insignis. ciuitas pa-
lestinae. Uocata autem gaza eo quod ibi
cambises rex persarum thesauros suos
posuit cum bellum aegyptus intulisset.
P
ersarum eni lingua thesaurum gaza
nominata. Gaza quippe interpretatur
fortitudo eius. Gabaath in tribu benia-
min urbs sine et filii eleazar ubi sepul-
tus est eleazarus. Est gabaatha uilla
in xii. lapide eleutero poleos. Nam gaba-
oth interpretatur. collis patruelis. Ieri-
cho urbs aiebu. Ieris condita traditur a qui-
bus traxisse nomen perhibetur. quam
lordane transgresso subuertit. hiesus re-
ge illius interfecto pro qua exstruxit
altam ozam de bethel ex tribu effiam
quam dñs atq; saluator sua p̄sentia
inlustrare dignatus est. Sed & haec eo
tempore quo hierusalem oppugnaba-
tur a romanis propter perfidiam ciuū
capta atq; destructa. Pro qua tertia
aedificata est ciuitas quae hodie q; per-
manet. & ostenduntur utriusq; urbis ues-
tigia usq; in p̄sentem diē. Iericho quoq;
interpretatur odor eius uel luna. & sig-
nificat defectū mortalis uitae. hierusa-
lē in qua regnauit ad ombecech. & post
ea eam tenere iebu. Ier. equibus & sortita

uocabulum est. quos multo post tempore
dauid exterminans totius eam iudaeae
prouintiae. metropolim fabricatus est.
Eo quod ibi locum templi emerit & impen-
sas structurae salomoni filio derelique-
rit. hanc eē iosephus refert. quae In gene-
si scribitur salem sub rege melchisedech.
Fuit autem in tribu beniamin. Ier. ipsa
est quae & hierusalem. Hierusalem ue-
ro quatuor modis significationem ha-
bere. in scripturis repperitur. Hoc est lux-
ta historiam In quo ipsa terrena ciuitas
notatur. Et iuxta allegoriam In quo scā
aedesia exprimitur. Et iuxta tropolo-
giam In quo anima fidelis designatur.
Et iuxta anagogen. In quo caelestis pa-
tria praefiguratur. Sicut supra osten-
dimus. Sion autem eadem ciuitas pp-
ter montem in ea situm in australi parte
ipsius ciuitatis nominatur. & sensū mys-
ticum habet. Nam sion specula siue con-
templatio interpretatur. & significat aec-
desiam siue animā fidelem. siue caeles-
tē patriam. Sion iuxta historiam plebs
iudaeorū uel ipsa ciuitas In monte sion
quae & hierusalem dicitur. Unde legit̄
In amos ppheta. dñs in sion rugiet & de
hierusalē dabit uocem suā. quia ex eadē
plebe dñs scdm carnem genitus ē. & de hoc
esaias dicit. De sion exiit lex & uerbum

dñt de hierusalem. & michea de hoc scrip-
 tum: Sion quasi ager arabitur. & hierusa-
 lem quasi aceruus lapidum erit. Secundū
 allegoriam uero scām aecdesiam designat.
 Ut est illud in psalmo. Lauda dñm tuum sion.
 Unde esaias dicit. Consurge consurge. Indu-
 ere fortitudine tua sion. Et micheas de
 hoc scribit. surge & turre. filia sion. quia
 cornu tuum ponam ferreū & ungulas tuas
 ponam ferreas. Secundum anagogen autē
 caelestem patriā designat. Unde dicit.
 apostolus. Accessistis ad montem sion & ci-
 uitatē dī uiuentis hierusalem. Filia sion:
 aeclesia siue scā anima. Unde legitur in
 sophoma. Lauda filia sion iubilantia israel.
 Filii sion. filii aeclesiae. sunt. Unde legitur.
 in psalmo filii sion exultent super regem
 suum. Et iohel dicit. uos filii sion exultate
 in dño dō urō qui dedit uobis doctorem ius-
 titiae. Moab ab uno filiorum loth qui uoca-
 batur moab urbs arabiae quae nunc areopo-
 lis dicitur. Appellatur autē moab ex nomi-
 ne urbis & regione porro ipsa ciuitas quasi
 proprium uocabulū. possidet rabbatha mo-
 ab. id est grandis moab. Moab interpre-
 tatur ex patre. Id est. ex diabolo. amon filius
 generis mei siue populus turbidus iudaei
 scilicet ut quidā uolunt heretici. Unde
 in deuteronomio legitur. Ammanitae. &
 moabite. & iam post decimam generati-

onem non intrabunt aecdesiam dñi usq;
 in aeternum. & sophomas de hoc dicit.
 Uuo ego dicit dñs. Quia moab uel sodoma
 erit. & filii ammon quasi gomorra. Itē
 in bonā partem intelleguntur. Ut est illud
 esaias. filii moab oboedientes erunt.
 Roboth ciuitas assiriorū. quā aedificauit
 assur. regrediens de terra sennaar. Roboth
 enī. interpretatur inclinatio uel plattae.
 Sidon urbs foenicis. insignis olim terminus
 chananeorū. ad aquilonē respiciens. & post
 ea regionis iudae. cecidit autē ^{foris} inter-
 sed non eam possedit. quia hostes nequaquā
 ualuit expellere. Hanc quoq; urbem. foe-
 nices. arubro mari. pfecti condiderunt. qm
 apiscum copia. sidon appellauerunt. Nā
 pisce fenices sidon uocant. Ipsi & iā tirū in si-
 ria. ipsi uticā. In affrica. ipponem leban.
 Aliasq; urbes in oris maritimis condiderunt.
 Sidon quoq; interpretatur uenatio mortis.
 Sennaar campus babilonis. in quo turris ex-
 structa est. Unde egressus assur. aedifica-
 uit in neuen. Sennaar igitur. interpretatur
 excussio dentū uel fetor corū. Sodoma
 ciuitas impiorū. diuino igne consumpta.
 iuxta mare mortuū. Sodoma q̄q; interpreta-
 tur. pecus silens. siue cecitas. siue similitudo
 eorū. Seboim & haec ciuitas impiorū in eter-
 nos cineres dissoluta. Sora urbs. iuxta sodo-
 mā. que & segor. & zoot. dr. De qua sup dictū est.

Salem ciuitas sicamorum quae sichem. sed & a
 lia uilla ostenditur. usq; in presentem diem.
 iuxta etiam contra orientale plagam. hoc no-
 mine moctauo qq; lapide. a scitopolim
 campo. uicus salumias appellatur. Sale
 ciuitas. interpretatur pax. uel reddens. Iha-
 na ubi oues suas torondit ludas ostendit
 hodieq; uicus pgr. undis. in finibus diospoleos.
 euntibus. etiam in tribu dan. siue iuda.

Thamna alia ciuitas principium ecdom. sed
 & concubina elifaz filii esau. thamna appel-
 lata est. quae peperit ei amalech. unde
 amalechitae; Porro thamna. interpretatur
 perfecta pars. siue consummatio data. Ar-
 mathem sophim. ciuitas elchanae. & samu-
 elis. in regione thamnica. iuxta diospoli.
 unde fuit ioseph qui in euag. de arimathia
 scribitur. Nam armathem. interpretatur
 altitudo eorum. Bethsames ciuitas sacerdo-
 talis in tribu beniamin. quae usq; hodie
 demonstratur. de eleuteropoli per gen-
 tib; nicopolim in decimo miliario contra
 orientale plagam. Bethsames uero inter-
 pretatur. domus solis. Bethsauda ciuitas in ga-
 lilea. andreae. & petri. & philippi. prope stag-
 num genesareth. Na bechsauda. interpretatur
 domus fructuum & domus uenatorum. Bethfage
 uillula. in monte oliueti ad quam uenit dñs ih̄s;
 Porro bechfage. interp. domus oris uallium uel
 domus buccae. Bethania uilla. in secundo

abelia miliario in latere montis oliueti ubi
 saluator lazarus suscitauit. cuius & mo-
 numentum. ecclesia nunc ibidem construc-
 ta demonstrat. Bethania qq; interp. domi-
 afflictionis uel domus oboedientiae. Beth-
 sauda. piscina in hierusalem. quae uocatur
 phatice. & anob; interpretari potest pecua-
 lis. haec. v. quondam porticus habuit. osten-
 duntur q; gemini lacus. Quorum unus hiber-
 nis pluuiis adimpleri solet. Alter mirum
 in modum rubens quasi cruentis aquis am-
 in se operis signa testatur. Nam hostias in
 eo lauari a sacerdotibus solitas fert. un-
 de & nomen acceperat. Capharnaum. iuxta
 stagnum genesar. usq; hodie. dicitur in gali-
 lea gentium situm in finibus. Zabulon &
 neptalim. Capharnaum autem. interpretatur
 ager. & uilla consolationis. Emmaus de
 quo loco fuit cleopas. cuius lucas euag. me-
 morat. haec. nunc nicopolis. insignis ciui-
 tas palestinae. Emmaus enim interpretatur
 populus abiectus. Effraim iuxta desertum
 ad quam uenit ih̄s dñs cum discipulis suis.
 Effraim ergo interp. fertilis populus siue
 acutus que nos possumus dicere ab augen-
 da & augmentum. fanuel ciuitas qui aedi-
 ficauit hieroboam. fanuel enim interpretatur
 es di. Modim uicus iuxta diospolim. unde
 fuerunt machabei quorum hodieq; ibidem
 sepulchra monstrantur. Mello ciuitas.

quam aedificauit salomon. Nazareth un-
 de & dñs n̄r atq; saluator nazareus uoca-
 tus ē. est autē usq; hodie in galilea uicu-
 lus contra regionem. In xv. eius miliario
 ad orientalem plagam iuxta montē tha-
 bor nomine nazari. Nazareth autē int̄-
 praetur. flos aut uirgultus eius uel mun-
 ditiae. aut sep̄rata uel custodita. Saba cui-
 tas regalis aethiopiae quā iosephus. ac ambise-
 rege meroen cognominatā ex sororis uocabu-
 lo refert. Saba q̄q; interpretatur captiua.
 Sarepta oppidulū sidoniorū in uia publi-
 ca. sitū ubi habitauit quondā helias. Sarep-
 tha. interpretatur incendiū siue tribulatio
 panis. Tarsis unde aurū salomoni defereba-
 tur. hanc putat iosephus tharsum urbē. ee-
 ciliciae. tharsis ep̄m interpretatur explorati-
 o gaudii. Ihera^{ubi} aśa rex israhel fuit. terra
 uero interpretatur contēplatio. Acheldema-
 ager est sanguinis qui hodieq; monstratur
 in elia. ad australe plagā montis sion. & hac
 tenuis iuxta iudeorū consiliū mortuos igno-
 biles. alios terra tegit. alios sub diuo putrefa-
 cit. Antiochia ciuitas siriae coeles in qua
 barnabas & paulus apostoli sunt ordinati.
 est & alia in pisidia prouincia asiae in qua
 idem p̄dicantes iudeis dixerunt. uobis opor-
 tebat primū loqui uerbū dī sed quō repu-
 listis illud & cetera. Alexandria ciuitas
 egipti in qua beati euangelistae marci

tumulū ueneratur. Interpretatur autem
 alexandria auferens angustia tenebra-
 rum. Attaliae ciuitas ē pamphiliae
 maritima. Attalia enī interp̄. tempus eius
 melius dedinatio dñi. Amphipoli ciuitas
 est machedoniae. est & altera eiusdem no-
 minis in s̄ria. Amphipoli autē interpre-
 tatur populus ore corruens. Appollonia
 ciuitas & ipsa machedoniae. est altera in
 africa quae dī pentapolis. appollonia autē
 interp̄. disciplina uel sinagoga eorum.
 Athenae ciuitas ē in achaua. athenensis autē
 interp̄. exploratores aut respondentēs uel
 humiles siue tempore dissipati. Ariopagos
 athenarū curia quae interp̄. uilla martis
 quia ipse ibi quondā axii. diis iudicatus
 sit. ariopagos quoq; primitiua interp̄. uel
 sollempnitas sed & hoc uolentium cum athe-
 nensis curiae nomen sit. quae amarte no-
 men accepit. Antipatris ciuitas palestinae
 nunc diruta quā herodes rex iudeae ex pa-
 tris sui nomine uocauerit. interp̄. autem
 antipatris donantis laudatione. Cesareae
 ciuitates duae sunt. in terra rep̄missionis.
 ubi cesarea palestinae in litore maris mag-
 nisit. altera uero cesarea philippi cuius
 euangelii scriptura meminit. Cesareae autē
 interp̄. possessio principis. Corinthus cui-
 tas achauae maritima. Corinthus inter-
 pretatur conuersatio eorum. Liddaci

uitas palestinae in litore maris magni
 sita. Lidda enim interpretatur. utilitas.
 Seleucia ciuitas siriae nouellus quā condi
 dit seleucus qui & antiochia. Seleucia
 qq; interp. tollentem semet ipsam siue
 experimentū hincis uel exeunte aduo
 cationē. Salamis ciuitas Incipro insula
 haec enim interp. missus. Tyrus metropo
 lis fenicis in tribu neptalim. Tyrus qq;
 interp. coangusta. ut supra diximus. Iro
 as ciuitas asiae maritima. Iroas uero in
 terp. requies. Thesalonica ciuitas mace
 doniae. Nam thesalonica interp. festi
 nans umbrā laborare siue firmare. Cui
 tas autē uel urbs quando in bonā partem
 accipitur aut scām ecclesiam significat.
 aut fidelem animam. Unde in psalmi scrip
 tum: magnus dñs & laudabilis nimis in ci
 uitate dñi in monte scō eius. & nē. flu
 minis impetus letificat ciuitatē dī. hoc:
 sps scī gratia letificat. scām ecclesiā dī
 uel cuiuslibet scī uiri fidele animam.
 De quo & in apocalipsi abundantissime
 scriptum: Unde: illud iudicium ciuitatem
 scām hierusalem nouam descendentem
 de caelo ornatā tamquā sponsā uiro suo.
 Ciuitates uero iudae similiter sunt aeclē
 siae xpī uel animae fidelium. unde scrip
 tum: In psalmo. aedificabuntur ciuita
 tes iudae. & rt qu. Ciues autem fideles

misticāe dñe unde ait apostolus sedes
 ciues scōrum & domestici dī. Ciuitas cor
 pora uel corda impiorum ut in psalmi. ciui
 tates eorum destruxisti. & in euag. & ciui
 tates eorū igne succendit. Quando autē
 in contrariā partem ciuitas ponitur signi
 ficat babilonem spiritalem urbem uideli
 cē diaboli quae emergēt in profundum a
 bissi. ubi habitatio est daemoniorum. &
 omnes sps immundi super quam flebunt
 reges terrae quicum illo fornicati sunt.
 & negotiatores terrae flebunt & lugent
 super illam. Dicit enim apostolus. non ha
 benus ciuitatem hic manentem sed futu
 ram inquirimus. hoc est caelestē patriā
 & societatem scōrum angelorum. Munici
 pium: quo manente statu ciuitatis uel
 aliquod minoris aut maioris officii apri
 mipe impetrat. Dictum autē municipiū
 amunis. id: officus quod tantū munia tri
 buta dedita uel munera reddant. nam
 liberales & famosissimae causae & quae
 ex principe p̄ficiuntur ibi non agunt.
 haec enim ad dignitatē ciuitatis p̄tinent.
 uici & castella & pagisunt. quae nulla
 dignitate ciuitatis honorantur. Sed uul
 gari hominū conuentu incoluntur & p̄
 ter paruitatem suam maioris ciuitatis at
 tribuuntur. Municipium similiter signi
 ficat futurā in caelis patriā & gloriam

perpetuam scorum. Unde & apostolus ait
 noster autem municipalis in caelis est.
 Unde expectamus dominum saluatorem qui re-
 formavit corpus humilitatis nostrae confi-
 guratum corpori claritatis suae. Uiculus aut
 dicitur ab ipsis tantum habitacionibus uel
 quod uias habeat tantum sine muris. Est
 autem sine munitione murorum licet
 & uici dicantur. ipsae habitaciones urbis.
Dictus autem uiculus eo quod sit uice ciuitatis uel
 quod uias habeat tantum sine muris. Uici
 autem uel uillae gentium situs uel terrenas
 actiones mysticas exprimere possunt.
 Quia extra ciuitatis locum positae sunt. id est
 extra communionem plebis dei habitant.
 Unde et illud quod dominus iubet in euangelica pa-
 rabola. quando illi qui ad nuptias uocati
 sunt nolebant uenire. Seruos suos exire
 implere & uicos ciuitatis. Ut quoscumque
 inuenirent uocarent ad nuptias. hoc est re-
 tectante iudaica plebe uenire ad nup-
 tias domini. mandat gentium multitudinem
 in locum illius subire. ut implerentur
 nuptiae discumbentium.
Castrum antiqua dicebant oppidum lo-
 co altissimo situ. quasi casam alta. cuius
 pluralis numerus castra diminutiuum
 castellum. Est castra siue castella cohabi-
 tationem bonorum hominum uel sanctae ange-
 lorum possunt significare. Unde legitur

in exodo castra filiorum israel. ubi castra
 metatisunt. & in genesios ubi iacob patri
 archa obuia sibi habuit angelos dei. ap-
 pellauit nomen loci illius. manaim. id est
 castra. Castra dei quae uidit iacob intrare
 nulla dubitatio est quod angelorum fue-
 rit multitudo. Ea quippe in scripturis
 militia caeli nominatur.

Pagi sunt apta uedificis loca inter agros
 habitantibus. haec & concilia. bula dicta
 a conuentu & societate multorum in unum.
 Competa sunt. ubi usus est conuentus fieri
 rusticorum & dicta. competa quod loca
 multa in agris eorum competant. & quae
 conueniuntur rusticis. Suburbana sunt
 circumiecta ciuitatis aedificia quasi suburbe.
 Suburbana uicium quae adiacentia sunt
 loca ciuitatis. possunt significare diuer-
 sarum gentium situs qui ad ciuitatis dei.
 hoc est sanctae ecclesiae usus possunt pertinere.
 Quando per peccatorum studium ad percep-
 tionem uerbi dei uocantur & cathecumi
 ni fiunt. Sic qui si per se ueruerint infide-
 & baptismi per ceptionem pueniunt uni-
 tati sanctae ecclesiae sociabuntur. Moenia
 sunt muri ciuitatis dicti ab eo quod mu-
 niant ciuitatem. quasi munimenta urb.
 id est tutamenta. Munium autem dictum
 quasi manu factum sic & murus. Muri a mu-
 nitione dicti quasi muniri quod muniant.

& uentur interiora urbis. Moenia aut
 duplicem habent significationem. Nam
 interdum moenia abusiue dicunt omnia
 aedificia publicae ciuitatis ut diuidimus
 muros & moenia pandimus urbis. Proprie
 aut moenia tantum muros. Murus autem
 turribus propugnaculisq; ornatur. Promu-
 rale uero quod sit p munitioe muros est
 enim murus proximus ante murum. Moenia
 ergo ciuitatis scilicet. loca sensum mysticum
 aut conuenticula sunt iustorum aut cul-
 mina factarum uirtutum. Murus autem
 ipsius ciuitatis. Inexpugnabile fidei cari-
 tatisq; spei firmitate significat. Potest
 & ipse dominus aedificiam undiq; protegens
 murus magnus intellegi de quo esauasat.
 Urbis fortitudinis nrae saluator ponetur
 in eis murus & ante murale. Id est dominus pro-
 tectio & intercessio sanctorum. patriarcharum
 & prophetarum uel ceterorum sanctorum predica-
 torum. Quae ista faciunt docendo corda
 credentium. uel murus significat fidem.
 & ante murale bona opera. Non enim suf-
 ficit murum habere fidei. nisi ipsa fides
 bonis operibus confirmetur. hic murus &
 hoc ante murale siue circum murale deu-
 us lapidibus exprimitur. Quibus prophe-
 tia uoluntur super terram. Item muri mo-
 nimenta sunt scripturae diuinae uel
 prophetae. aut sancti. Unde in psalmo legitur.

aedificantur muri iherusalem. Turres uoca-
 tae quod turres sint & longo terref. Est
 enim aliquid rotundum compeditate ut co-
 lumna. Nam & quamuis quadratae aut
 latae construuntur. procul tamen ui-
 dentibus rotundae existimantur. Ideo
 quia omnis curuisq; aeris spatium anguli
 simulacrum per longum aeris spatium eua-
 nescit atq; consumitur & rotundum uidetur.
 In turris significatione ipse saluator in-
 tellegitur. ut in illud turris fortissimi
 nomen domini. Item turris scriptura diui-
 na ut in canticis canticorum dicitur. collum
 tuum sicut turris dauid. uel excellentiam
 uirtutum significat. uel eminentiam doc-
 torum qui primu loca tenent in ecclesia.
 Unde in canticis canticorum dicitur. Nasus tuus
 sicut turris libani. In naso uero uerbidi
 dispensatores causa discretionis designantur.
 turriq; assimilantur. qui eminenti-
 ssimu locum tenent in ecclesia. Inueni-
 tur aliquando turris in contrariam
 parte positu hoc est quando altitudinem
 sapientiae significat. hinc est illud quod filius
 adae in genesi legimus. turrem excelsam
 aedificare. ubi & confusa est lingua eorum.
 Item turris aedificia. ut in iherusalem & turris
 gregis nebulosae filia sion. ut in diuinis
 sacramentis obumbrata. Quidam aut hanc
 turrem uirginem mariam intellegunt. Item

turres corda reproborum dupliciter
militiae constructae ut in sophonia super
omnem murum munitum & super omne
turrem excelsam. **DE PORTIS.**

Porta dicitur quia potest uel importari
uel exportari aliquid; Propriam autem porta
aut urbis aut castrorum uocatur sicut super
ius dictum est; Porta aliquando in bona par
te accipitur aliquando uero in mala.
In bona ergo parte accipitur quando
ipsum dominum significat per quem nobis ui
tae aeternae aditus patet. Unde ipse ait.

Ego sum ostium per me si quis introierit
saluabitur & ingredietur & egredietur
& pascuum inueniet. Item porta fidem christi
significat. Unde scriptum est per portam in
grediuntur in ciuitatem. Quia per fidem
rectam introeundum est in aedem dei. Por
ta christus uel fides ut in psalmo. Ecce porta domini
iusti intrabunt per eam. Porta uerus uir
ginis mariae siue canon ueteris testam
ti ut in ezechiele uidi portam in domo domini
clausam. Portae scripturae sanctae apostoli uel
opera bona ut in psalmo. Eleuamini portae
aeternales & introibit rex gloriae. Portae
corda hominum siue auditus mentis a dia
bolo dudum obsessae. Postea a christo posses
se ut in genesi possidebit sementium id est
christus portas inimicorum suorum. Item porta
doctores sancti intellegantur qui nobis ape

riunt dogmatibus suis introitum regni
caelestis. Et contrario uero portae nomi
ne heretici & falsi doctores exprimentur
per quas perdit in gehennam intrent.

O equibus dominus ad petrum ait. Tu es petrus &
super hanc petram aedificabo aedem
meam & portae inferi non preualebunt
aduersus eam & psalmista qui exaltat
me de portis mortis ut adnuntiem om
nes laudes tuas in portis filiae sion.

Porta uero mortis est diabolus uel omnis in
lecebra saecularis. Quo per haec uoluerit
nunc exitum infeliciter introitur. Libere
est ergo ex illis portis mortalibus mistis
portis aedem quae beatitudine tri
buunt sempiternam pronuntianturum
se laudes domini pollicetur. Per quas nomen
eius eximium toto orbe celebratur.

III. DE VIIS.

Vicissim spatia angustia quae inter uicos
sunt. Uel in bonam & in malam partem
posita reperitur. In bona ubi dominus ait.

Ego sum uia & ueritas uita. Et psalmista
uia inquit ueritatis elegi hoc est doctrinam
ueritatis. Et contrario est alia uia. De qua
idem propheta dominum deprecans ait. Uiam in
iquitatis amoue a me & in lege tua
miserere mei & in salomone de meretri
ce scriptum est. Uia inquit inferi domus
eius. Item uia rum nomine actiones

humanae uitae exprimentur. De quib; **V.** dñs per prophetā ait. Unū quemq; iuxta uias suas iudicabo dicit dñs dñs. Dicitur arcta & angusta uia quae ducit ad uitam.

Lata & spatiosa quae ducit ad mortem.

Via uitae praesens. ut in euang. esto consentiens aduersario tuo cito dimes in uia.

Uia libri legis & prophetarum. ut in hieremia super uias & uidete. & interrogate de semitis antiquis quae sit uia bona.

Semitae precepta diuina ut in psalmo.

Deduc me in semita mandatorum tuorum.

iiii. Plateae perpetuae a latiore scitatum

uiae sunt iuxta proprietatem linguae

grece a latitudine nuncupatae. Plateae

uero similiter aliquando in bonam par-

tem. aliquando in malam positae repe-

runtur. In bonam quando amplitudine

credentium ingentibus significat. Unde

scriptum: Sapientia foris praedicat

& implicitis dicit uocem suam. Aliquan-

do significat. ueterinam beatitudinem

dilatam sanctorum ut in apocalipsi plateae

tuae hierusalem sternentur auro mun-

do. & per omnes uicos tuos. ^{partem} alt cantabitur.

In malam uero platea ponitur. quan-

do amplitudinem significat saecularium

uoluptatum. quia ut supra diximus.

Lata & spatiosa uia: quae ducit ad

mortem. **DE CLOACIS.**

Cloacae dictae quod his percolantur

aquae. Has primum romanae fecisse

tertium priscum. Ut quotiens plu-

uiarum inundatio existeret. per eas

aquae extra ciuitatem emitteren-

tur. Ne maximis per pluuibusq; tempesta-

tibus pluuem uel fundamenta ut-

bium strages aquarum subuerteret.

Imbuli uel quae sub uolumina sunt uel

quia sub his ambulant. Sunt enim

portici hinc inde platearum. **DE FORO.**

Forus: exercendarum litium locus a fan-

do dicitur. Haec loca & praeostria uocantur.

Ideo quod ex bello punico captis na-

uibus cartaginensium rostra ablata

sunt. & in foro romano praefixa. ut cer-

eus insigniae uictoriae. **DE CURIA.**

Curia dicitur eo quod ibi cura per sena-

tum de cunctis administratur.

VIII. DE PRETORIO.

Pretorium quod ibi praetor praesidet at-

que addiscendum. **VIII. DE GYMNASIO.**

Gymnasium generalis: exercitiorum

locus. tamen apud athenas locus erat.

Ubi disciebatur philosophiae & sapientiae

exercebatur studium. Nam gymnasium

grece uocatur. quod latine exercitium

dicitur. hoc: meditatio. Sed & balnea

& loca curruum & ad letarum gym-

nasia sunt. eo quod illic homines in

suae artis studium exercitentur.

IX. DE CAPITOLIO.

Capitolium romanum uocatum eoq[ue] fuit
romanæ urbis & religionis caput su-
mum. Alii autem cum tarquinius pris-
cus capitolii fundamenta romae aper-
ret. in loco fundamenti caput hominis
litteris tuscis notatum inuenit. & inde
capitolium appellauit.

XI. DE ARCI BVS.

Arces sunt partes urbis excelsæ atque
munitæ. Nam quæ cumq[ue] tutissima
urbium sunt. ab arcendo hostem arces
uocantur. Unde & arcus & arca. Arx
emin aliquando significat mundanâ
potentiam. aut sæcularem sapientiam.
Aliquando uero culmen ueræ sapientie
& celsitudinem uirtutum. Unde legi-
tur. quod dauid expugnauerit arcem
sion iebu seos. Inde expellens & eiciens
de ea cecos & claudos qui ociebant
animam dauid. & uocauerit eam de-
inceps ciuitatem dauid. quia saluatore
noster de gentium multitudine uel
de qua libet anima malignos sps eici-
ens sibi eam per illuminationem sapi-
entiae inlustrat. Merito arx sion id est
speculationis & uisio pacis ipsa tum uo-
cabitur atq[ue] deus tunc recte per psal-
mistam dicitur. Notus in iudea ds in

israhel magnum nomen eius. Et factus
est in pace locus eius & habitatio eius
in sion. Circum romani dicitur putant
acircuitu equorum eo quod ibi circum
metas equi currant. Theatrum autem
abspectaculo nominatum. quod in eo po-
pulus stans desuper atq[ue] spectans ludos
scenicos coramtemplaretur.

XII. DE AMPHITHEATRO.

Amphitheatrum uero uocatum quod
ex duob[us] sit theatris compositum.

Nam amphitheatrum rotundum est. the-
atrum uero ex medio amphitheatro
est semicirculi figuram habens. Labo-
rinthosus; perplexum parietib[us] aedifici-
um; ^{iquibus} apud cretam a dedalo factus. ubi
fuit minotaurus indusus. In quo si quis
introierit sine glomere linc exitum
inuenire non ualeat. Cuius aedificia-
lis; situs ut aperiens; fores tronitu-
um intus terribile audiat. descen-
ditur centenis ultra gradibus intus simu-
lacræ & monstrificæ effigies in partes
diuersas transitus innumeri per tene-
bras & caetera ad introitum ingrediendi
um facta. Ita ut tenebras eius in læcem
uenire impossibile uideatur. Quatuor
autem sunt laborinthei. primus ue-
gyptius. secundus creticus. tertius in
lemno. quartus in italiae omnes ita

constructi ut dissoluere eos nec secula qui
Txxiii. dem possunt. **DE FARO.**

Farum turris: maxima quam greci acla
tini in commune ex ipsius rei usu farum
appellauerunt. eo quod flammaram in
ditio longe uideatur a nauigantibus
qualem ptholomeus iuxta alexandria
construxisse octingentis talentis tradi
tur usus eius: nocturno nauigum cursu
ignes ostendere ad pronuntianda uada
portusq; introitus ne decepti tenebris
nauigantes in scopulos incidant. Nam
alexandria fallacibus uadis insidiosos
uacessit habet. hinc igitur importabi
machinas ad perlucendi ministerium
fabricatos faros dicunt. Nam fos lux
est. Oros uisio dicitur. unde & lucifer
grece fos foros appellatur. Cocleae
sunt altae & rotundae turres & dic
tae cocleae quasi ciliuae quod in eis ta
quam per arcum orbemq; conscende
tur. quales est romae centum lxxv.

Txxiiii. pedibus. **DE THERMIS.**

Thermas appellatur quod caleant. gre
ci enim thermon calorem uocant.

Txxv. **DE BALNEIS.**

Balnea uero nomen inditum a lauatio
ne meroris. Nam greci balanon dixerunt
quod anxietatem animi tollat. haec & gi
nasia dnt quia ibi ad letre uncto cor

pore & perfricato manibus exercitantur.

Nam gymnasium grece latine exercitium
dicitur sicut supra ostendimus.

Txxvi. **DE POLITERIO.**

Apoliterium ubi lauantium uestimenta
ponuntur ab exuendo scilicet dicitur.

Apodetherm enim grece exuere dicitur.

Popina greca sermo: qui apud nos corrup
tae propina dicitur. Est autem locus iux
ta balneum publicum ubi post lauacrum
a fame & siti reficiuntur. unde & propina
& propinare dicitur. Pina enim grece fa
mem significat. eo quod hic locus fame
tollat.

Txxvii. **DE TABERNIS.**

Tabernae olim uocabantur aedificae
plebeiorum paruae & simplices inuicem
sexibus & tabulis clausae. unde & taber
nae quae ibi solebant confedere. Dicitur
autem tabernae quod ex tabulis lignisq;
erant constructae quae nunc & sinon spe
ciem nomen tamen pristinum retinent.

Txxviii. **DE MACELLO.**

Macellum dicitur quod ibi mactentur
pecora quae mercantibus uenundantur.

Mercatum autem a commercio nominatum
ibi enim res uendere uel emere solitum
est. Sicut & teloneum dicitur. ubi merces
nauigium & nauitarum emolumenta
redduntur. Ibi enim uectigalis exactor
sedet. pretium rebus positurus & uocem

amencatoribus flagrant.

LXXVIII. DE CARCERE.

Carcer est a quo prohibemur exire & dicitur carcer a coercendo. Carcer iuxta allegoriam aliquando significat tribulationem presentis uitae. ubi tribulantur electi ad tempus. De quo propheta ait. Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. Aliquando custodiam inferni ut est illud in euangelio. Iudex tradet te ministro & in carcerem mittatis & reliqua.

LXX. DE HABITACULIS.

Habitatio ab habendo uocata ut habitare casus. Domus ex greca appellatione uocata nam domata greci tecta dicunt. Est autem domus unius familiae habitatio sicut urbs unius populi. sicut orbis domicilium totius generis humani. omne aedificium antiqui edem appellauerunt. Alii edem ab edendo sumpsisse nomen existimant. dantes exemplum de plauto si uocasse uos in edem ad prandium. hinc & aedificium eo quod fuerit prius adaedendum factum. Domus caro saluatoris assumpta in sca aetate. ut in salomone; sapientia aedificauit sibi domum. & in psal. In domum domini ibimus cum consensu.

Domus corda fidelium uel corpora ut in exodo. ponetis de sanguine agni super utrumque postem & super liminaribus domus in quibus edetis illud. Domus corda reproborum ut in esai. & orientur in domibus eorum spiritus. id est sollicitudo saeculi. Domus diaboli conuentus omnium malorum ut in salomone. ne forte impleantur extranei uiribus tuis. & labores tui sint in domo aliena. Aula domus; regia siue spatiosum habitaculum porticibus quattuor conclusam.

Atrium magna edes; siue amplior & spatiosa domus & dicitur; atrium quod ad dantur ei tres porticus extrinsecus. Alii atrium quasi ab igne & ligno atrium dixerunt. atrium enim fit ex fumo. Aula enim sciam ecclesiam significat aut conscientiam mundissimae animae.

Ipsa; enim aula regalis & habitatio spiritus sancti. Sicut dicit apostolus. quia templum dei est & spiritus dei habitat in uobis.

Domus enim aliquando significat sciam aeternam ut; illud. domum tuam decet scitudo domine in longitudine dierum.

Aliquando caelestem hierusalem. de quo legitur. Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Aliquando uero animam sciam in qua habitat deus. Atria enim aut presentem

aedem significat. dicitur introitum
fidei. unde scriptum: stantes erant pe-
des nostri in atriis tuis hierusalem. Sig-
nificat enim eos qui iam impenetrabi-
lib; sunt aedem. siue qui ingressus eius
esse meruerunt. Thalamum hanc eccle-
sia uocatum ferunt. Cum enim nuptiae
fuisse aromanis libinae. ex quibus
cum una ante alias species nobiliscum
magna omnium admiratione rapo-
retur. thalamum duci eam nuptiis re-
sponsum: dari. Et quo hae nuptiae fe-
liciter cesserant institutum: ut in om-
nibus nuptiis thalamum nomen haberetur.
Aegypti quoque lingua sua loca in quibus
nubentes succedunt. & cubant. thalamum
nominant. Thalamus ergo mistice
uteram scilicet mariae uirginis signi-
ficat. In quo natura nostra coniuncta:
uero dei. hoc: scilicet aetate xpo filio dei co-
pulata: uel corda sanctorum in quibus
anima per amore sponso inuisibili
iungitur. ut eius desiderio ardeat.
nullaque iam que in mundo sunt con-
cupiscat. Presentis uitae longitudinem
poenam deputet. exire festinet & amo-
ris amplexu in caelestis sponsi uisione
requiescere desideret.

Cubenaculum dicitur a communione

uescendi. unde & coebium congregatio.
antiqui enim publicae. & in commune
uescebantur. nec ullius conuiuium singu-
lare erat ne in occulto deliciae luxuri-
am gignerent. Caenaculum ergo signi-
ficat sciam aedem in qua xps. miste-
rium passionis suae & sacramentum cor-
poris & sanguinis sui dicitur. nec non
& ubi sps scilicet in specie ignis super centum
xx credentes descendit & uariarum
linguarum loquela eis per eundem spm
data: Triclinium: caenaculum autem
lectulis discumbentium dicitur.

Aput ueteres enim in loco conuiuii appa-
tus exponebatur. Clinion enim grece lec-
tum uel accubitum ex quo confectum
est. ut triclinium diceretur. Triclinium
ergo fidem scilicet trinitatis exprimit.
ubi scilicet animae fide spe & caritate qui-
escentes expectant introitum regni
caelestis. Ciella dicitur quod nos occultat
& caelat. Cubiculum uero quod deo cubant:
Ibique dormientes requiescimus. cubile
autem cubandi locus: secessus quod sit
locus id: sine accessu. Cubiculum spiri-
tualiter significat cordis secretum. ubi
iubetur ut euangelicus orare patrem
caelestem. Unde ei dicitur. tum autem
cum oraueris intra cubiculum & clu-
so ostio ora patrem tuum. Diuerso tamen

dictum eo quod ex diuersis uis ibi conue-
niatur. Hospitium sermo grecus: ubi q̄s
ad tempus hospitali iure inhabitat. &
iterum inde transiens migrat inde & in-
tatum quia mutatur. Unde legitur &
castra metata sunt. pro mutauerunt. non
enim illic permanet exercitus sed per-
transit. Diuersorium potest significare
presentem aetatem ad quam undiq; gentes
conuenientes habitaculum quaerunt.
& in eo hospitio manentes aditū expec-
tant supernae patriae. Apogeuum: &
constructum sub terris aedificium quod
nos antrum uel speluncam dicimus. So-
larium quod soli & aere pateat quales
fuit locus in quo dauid barsabeue. lamay-
tem aspexit & adhaeruit. Cuius mis-
terium patet quia xps uidens aetatem
degentib; se a peccatis per penitentiae
lacrimas. atq; baptismi sacramentum
purificantem eius speciem concupiuit.
& sibi sponsam associare desiderauit.
Ex xenodochium uero: habitaculum
factum ad suscipiendos peregrinos. Ita-
que cum hierosolimam antiochus ob-
sideret. iranus princeps iudeorum re-
serato dauid sepulchro. tria milia
auri talenta inde abstruxit.
Ex quibus trecenta antiocho dedit.
ut obsidionem relinqueret. Atq; ut fac-

ti inuidiam demeret. Fierit ex reliqui-
peccunia instituisse. Primus xenodochium
quibus aduentum susciperet pauperum
& peregrinorum. Unde & uocabulum sump-
sit. Nam ex greco in latinum xenodochi-
um peregrinorum susceptio nuncupatur.
Ubi autem egrotantes de plures colligunt.
missio comion dicitur. grece in quo consup-
ta languoribus. atq; in edis miserorum
membra fouentur.

LXXI. DE AEDIFICIIS SACRIS.

Sacraium proprie: locus templi in quo
sacra reponuntur. Sicut donarium est.
in quo collocantur oblata. sicut lectister-
nia dicuntur. ubi homines consedere
sueuerant. ab inferendis igitur & depor-
tandis sacris. sacraium nuncupatur.
Donarium uero eo quod ibi dona reponan-
tur. quae in templis offerre consueue-
runt. Oratorium orationi tantum:
consecratum. in quo nemo aliquid agere
debet nisi ad quod factum unde & no-
men accepit. Penetrulium secreta sunt
oraculorum. & penetralia dicta sunt.
ab eo quod: pene intus. Monasterium
unius monachi habitatio: steno statio
id: solitari habitatio. Coenobium ex
greco & latino uidetur. ee. compositum
est enim habitaculum plurimorum
in commune uiuentium. Caeno enim

grece commune dicitur. Fana dicta
 a finis quibus templum error gentium
 construebat. Unde consulentes demo
 nu responsa audierunt. Delabra uete
 res dicebat templum fontes habentia a qui
 bus ante ingressum diluebantur & appel
 lari delabra ad diluendo ipse sunt nunc
 uedes cum sacris fontibus in quibus fideles
 regenerati purificantur. & bene quod da
 praesagio delabra sunt appellata. Super
 enim in ablutione peccatorum. Fons aut
 in delubris locus regeneratorum: in quo vi
 gradus in spissis misterio formantur. u.
 in descensu & tres in ascensu. Septimus
 uero is: qui & quartus. id est similis filio ho
 minis extinguens fornacem ignis stabili
 limentum pedum fundamentum a quo in
 quo plenitudo diuinitatis habitat cor
 poraliter. Basilice prius uocabantur re
 gum habitacula. unde & nomen habent.
 Nam basileus rex & basilica regis habitatio
 nes. Nunc autem ideo diuina templum
 basilice nominantur. Quia ibi regi omnium
 deo cultus & sacrificia offeruntur. Masta
 rium locus martiri grece diruictione
 eo quod in memoriam martiris sit construc
 tum. uel quod sepulchrum sanctorum ibi sint mar
 tirum. Aram quidam uocatum dixerunt.
 quod ibi incensae uictimae ardeant. Alu
 iras dicitur a peccatoribus: quos greci iras

diciunt. Pulpitum quod in eo lector uel
 psalmista in publico conspicit a populo
 possit quod liberius audietur. Analo
 gum dictum quod sermo inde predicetur
 Nam logos grece sermo dicitur. quod ipsu
 altius situm: Tribunal eo quod inde
 a sacerdote tribuantur precepta iuen
 di: enim locus in sublimi constitutus.
 unde uniuersi exaudire possint. Alias
 tribunal a tribus denominatum quod
 ad illum tribus conuocetur. Tribunal
 aliquando in scripturis sanctis potentiam
 maiestatis diuinae quia iudicaturus:
 mundum significat. Ut: illud in euange
 lio. Dum uenerit filius hominis in sede
 maiestatis sue. tunc congregabuntur
 ante eum omnes gentes. & in apostolo.
 Omnes inquit stabimus ante tribunal
 christi. ut recipiat unusquisque proprium cor
 poris sui prout gessit siue bonum siue malum.
 Sacra sunt loca diuinis cultibus instituta
 ut puta ea in quibus altaria litantibus de
 more pontificibus consecrantur. Sacra lixe
 ta ueteres exteriora templi sunt. Sacra aut
 sanctorum locus templi secretior ad quem nul
 li erat accessus. Nisi tantum sacerdotibus
 Oicta autem seu sanctorum quia exteriori
 oraculo sanctiora sunt. uel quia sanctorum
 sanctiora sunt. sicut cantica canticorum
 quia cantica uniuersa praecellunt.

S^cm autem a sanguine hostiae nuncupatu
 nihil enim sc^m apud ueteres dicebatur
 nisi quod hostiae sanguine esset consecru
 tum aut consparsum. Item sc^m quod exstat
 cet sanctum. sancire autem est confirma
 re & interrogatione pene ab iniuria defende
 re. Sic & leges sc^e & mores scⁱ esse dicuntur.
 Propitiatorium quasi propitiationis oratio
 num. Propitiatio enim placatio est. Ora
 cula dicta eo quod inde responsa reddan
 tur. & oracula abortu. Quia autem materi
 am ad instructionem tabernaculi d^{ns} que
 sicut ipse in exodo manifestat dicens ad
 moysen loquere filius isrl ut tollant mihi
 primitias ab omni homine qui offeret ul
 troneus accipietis primitias mihi & nos
 primitias bonoru nrorum d^{no} tollimus.
 Quando siquid boni agimus totum hoc diu
 nae gratiae tribuimus. Haec sunt autem
 quae accipere debetis. aurem. argentum.
 & aes. iacinthum. ac purpuram coecumq.
 bistinctum & bistium. pilos capraru. & pel
 les arietum rubricatas. pelles iacinthinas
 & ligna sethim. oleum ad luminaria con
 cinanda. aromata in unguentu & thia
 ma bonis odoris. lapides onichinos & ge
 mas adornanda ephod ac ritione.
 facient q. mihi sc^aarium & habitabom
 medio eorum. Cuncta haec quae d^{ns}
 sibi a priore populo ad faciendum sc^a

num materialiter offerri precipit.
 nos quoq; qui spirituales filii israhel. id
 imitatores dⁿⁱ uidetis populi ee. deside
 ramus spirituali intelligentiae debemus
 offerre. Cui uidelicet aurum offerimus
 cum claritate uere sapientiae quae
 infide recta resplendemus. Argentum
 cum dolore nro confessio fit in salutem.
 Aes eandem fidem publica p^dicatione
 diuulgare gaudemus. iacinthu cum ser
 sum corda leuamus. purpura cum corpus
 passionis subicimus. Coecum bistinctum
 cum gemina. id: di & proximi dilectio
 ne flagramus. Bistium cum carnis casti
 tatem sentimus. pilos caprarum. cum
 habitum poenitentiae ac luctus indu
 mas. Pelles arietum rubricatas. cum
 ipsos dominici gregis duces suo sangui
 ne baptizatos uidemus. Pelles iacin
 thinas cum nos post mortem spirituali
 in caelis corpora habituros esse speramus
 Ligna sethim. cum purgatis peccatorum
 spinetis munda carne & anima d^{no} soli
 seruiamus. Oleum ad luminaria con
 cinnda. cum fructibus caritatis & miseri
 cordiae resulgemus. Aromata un
 guentum & thimuma boni odoris.
 cum opinionem bonae nostrae actio
 nis multis ad exemplam bene uiuendi
 longe lateq; diffundimus. Lapidet

onichinus & gemmas ad ornandum ephod
 ac rationale. cum miraculis scorum
 quibus cogitationes deo deuotus & ope
 ra uirtutum ornauere digni laude
 predicantur. Atq; haec in adiutoriu
 nostrae fidei ubi opus fuerit adsumi
 mus quia enim in humeris onera gesta
 re solemus. Recte ephod id est super hu
 merali operu iustorum & p̄p̄ulo labo
 res insinuuntur. Quia uero in pecco
 re cogitationum sedes est. recte in rati
 onali qui est habitus pectoris rationales
 mundae electorum cogitationes expri
 muntur. Lapidem onichinum & gemme
 ornant ephod ac rationale. Cum ex
 imus summorum picturam uerbis & co
 gitationibus & uita miraculorum insigni
 uinguntur. Legitur ergo in ueteris tes
 tamento de tabernaculi constructio
 ne quod moyses fabricauit in deserto
 & de templi aedificatione quod ae
 ficauit salomon in terra. re promissi
 onis ubi in utroq; aedificio sc̄a & sc̄i
 scorum commemorantur. quoru mis
 teriu recte intelligentibus facile pu
 tant. Quia utroq; domus sanctam
 ecclesiam designant. Uerum quia
 prior domus in itinere quo uel terra
 re promissionis ueniebatur. Haec aut
 aedificabatur in ipsa terra re promi

sionis & in ueteris hierusalem illa ut
 de loco ad locum crebro locaturu mi
 nisterio potest. tandem in terram
 promissae hereditatis induceretur. Haec
 ut mox in pictura ipsa & in uita de
 regi constructa in uolubili semper fun
 damento consisteret donec in celum
 sibi figurarum caelestium manus imple
 ret. Potest nulli presentis ecclesiae
 labor & exilium. in hac futura requi
 es & beatitudo figurari. Uel certe
 quia illa a solis filio israhel. haec aut
 a profetis etiam gentibus facta est. Possunt
 in illa principaliter picturae ueteris
 testamenti & antiquas ille di populis
 In hac autem congregata de gentibus
 ecclesia figuratim exprimi. Quam
 uis aedificium utriusq; domus enucle
 atius spirituali sensu excussim & labo
 res presentis ecclesiae cotidie nos & pro
 mia in futuro per omnia gaudia que
 regni caelestis et electionem primae
 de ista ecclesiae et salutem omnium
 gentium in xpo. multa modis osten
 datur insinuare figuris. Sc̄m au
 quod uelo suspensio. a sanctuario se
 paratum est. significat praesentem
 ecclesiam quae peregrinatione istius
 mundi uersitat. Sc̄m autem scorum
 illam quae in caelis est. Quia ipsa

scā aedētia quae a scīs angelis & homi-
nibus constans. partim adhuc peregrina-
natur in infimis. Partim autem insu-
perna pietate regnat insuperas. Ad-
huc ciues suos dirimente uelo celi ha-
bet ab inuicem segregatos. De qua pau-
lus apostolus ad hebreos scribens. plenif-
sime testatur. cum xp̄m uerum ponti-
ficem asserit. non per hyrcorū & utulo-
rum sed per propriam sanguinem intro-
isse semel in scā aeternae redemptione
inuenta. Deniq; In scripturis scīs ali-
quando tabernaculum corpus dñi sal-
uatoris sigf. insulat. In sole posuit
tabernaculum suum. Item taberna-
culum dī scā. Ecclesia siue anima fi-
delis in peregrinatione mundo degens.
Unde legitur in psal. Quo ingrediat
in locum tabernaculi admirabilis usq;
ad domum dñi. & in apostolo taberna-
culum quod fixit dñs & non homo. De
hoc tabernaculo in exodo dñm moysi-
ta locutum fuisse narratur. facies mi-
hi scificationem & inde uidebor uo-
bis. Columnae tabernaculi doctores
sunt aetuae. ut in apta. Iacobus &
Iohannes & cephus. qui uidebantur.
columnae eō. Sere siue uerbes que
tabulas siue columnas continebant
scripturam sacra uel concordiam

scōrum predicatorum significat. Unde
robor & firmitas eorū demonstratur.
Caput columnarum xp̄s in apostolo.
caput uiri xp̄s. Continuae tabernacu-
li multitudo fidelium fidei fimbriae
utq; scripturarum p̄ceptis suspensae.
Ansale. continuarum. In antibus cae-
lestis p̄ceptis. Suga cilicini un-
decim sub peccatorum forma expro-
muntur. quinquaginta circuli spem
future quietis significat. Scā scōrum
celestis illu partū & internu gaudiu
regni caelorum. Duo cerabin duo tes-
tamentu legis. Archa testamenti
aedētia. Unde legitur in psalmo.
Exsurge dñe in requiem tuam tu & ar-
ca scificationis tuae. Propitiato-
rium super arcam xp̄s. in capite
aedētia. in eptū. Ioh. Ad uocatu
habemus apud patrem. ih̄m xp̄m
iustum & ipse i. p̄pitiatio pro pecca-
tis nostris. Quattuor circuli auri
in quib; arca portabatur. quatuor
euangeliorum libri quibus
aedētia per quattuor mundi
partes accintu predicatur. Uec-
tes delignis in putribilibus circulis
intro missi fortes predicatores meri-
to incorruptu euangelicū
predicationi semper inter-
ti

Uma aurea curo: saluatiōis mundi per
petuae diuinitatis dulcedine reple
ta. Mensa dñi ih̄s x̄p̄s quiesc̄ refec
tio electorum siue unitas fidei.

De quo dicit psalmista: parasti in
consp̄ctu meo mensam. Potest &
mensa delignis ser̄uim̄ facta sc̄p̄
turam sacram significare desor
tibus sc̄orum patrum uerbis actib;
que conp̄t̄. Quae dam nobis
que sint ueterna ḡuicha beattudi
nis. & quomodo adhaec per ueniat
ostendit. Cibum profecto nobis salu
tis ac uitae suggerit. Uaria uasa que
ad offerenda libuim̄ sunt facta
uirtute sunt distinctioes eloqui diu
ni prodispari capacitate audientiu.

Panes propositionis super mensam
positi semper doctores sunt spiritu
les qui in lege dñi die ac nocte medi
tantes cunctis aedesiā mirantibus
refectionem uerbi celestis offerunt.

Quod etiam ergo panes in mensa taber
naculi. xii. sunt apostoli & omnes doc
trinae illorum sequaces in ecclesia.

Candelabrum corpus dñi uel sc̄i actū
aut diuina scriptura. In Zacharia.

Uidi ad dext̄is altaris candelabra duo
argentea. septem lucernae candela
bro super posita. septiformae aedesiue

sacramentum uel fides. In exodo lucer
nae aedesiue fides uel opera iustiae

In salomone propterea non extingue
tur lucerna eius per totam noctem.

Paxilli ueteri in tabernaculo patriar
charum & prophetarum. obtinent sa
cramentum. Paxillus dñi ih̄s x̄p̄s in cor
da fidelium defixus sicut in esau de
o loquitur. figam illum in dono fidei.

Paxillus conpunctionis stimulus sicut
in deuterio nomio scriptum est. Habe
bis locum extra castra ad quem egre
diens ad requisita naturae gerens paxil
lum in balteo. Circulus spiritalis in sc̄p̄
turis circatus in exodo. Catenulae
testimonia scripturarum inuicem se con
tinentia. Uasa in tabernaculo fideles
in actū. Unde dicit ap̄to. In magna aut
domo non solum sunt uasa aurea & ar
gentea sed & lignea & fictilia. Ostium
tabernaculi presens uita siue introitus
ad fidem uel in curatio bonoru operum.

Unde in leuitico & adducet eum ad osti
um tabernaculi & ponet manum super
caput hostiae suae. Altare aureum
ipsa diuinitas uel altitudo fidei in ex
odo non ascendat per gradus ad altu
re meum. Nam in ueteri testamento
duo altaria facta eō. leguntur. Unū
erit altare holo causti in quo uictimae

Immolabantur. Aliud altare thymi
 amictis. In quo incensum dño offerebu
 tur. sed altare holocausti generaliter
 uitam designat. Iustorum qui carnē
 suam cotidie crucifigere. cum uicis &
 concupiscentis atq; inostium uiuente
 dō offerre consueverunt. Altare thymi
 amictis quod in adolendum thymioma
 factum erat speculem quorundam per
 fectorum uitam significat. Neque frus
 tra in illo. carnes animalium incende
 bantur. in hoc adolebatur incensum ni
 si quia in illo figurabantur. In quō non
 secundum desideria carnis ambulat.
 sed quasi haec dño immolantes omnes
 sui corporis sensus per ignem scā sps eius
 uoluntati dedicant. in isto autem illoru
 tr̄pus exprimitur. Qui maiore mentis
 per sectione exantat propulsus uel supra
 inlecebris omnibus carnis sola dño orati
 onum uota offerunt. nil quidem decur
 ne quod se impugnet nil de conscientia
 peccati unde conturbentur ac paucae
 habentes sed dulcius profusione lacrima
 rum olitantes uenire & parere ante fa
 ciem di. Unde apte hoc altare inuis
 inuicium ueli & carce illud ante taber
 naculum foris positum? Quia nimirū
 illi In conspectu scāe aedesiue cuncti
 in exemplo uitatum prae fulgent.

I sti altaris ardore desiderii contempla
 tionis future beatitudinis & cum corpo
 re detenti non minimū propinquunt.
 A pte illud uere hoc uestiri auro p̄cipi
 tur. Aes namq; plus alus metallis sono
 rum ac diu durabile? Aurum uero
 quantum sono succumbit tantum splen
 dore prestat. ueremento. illud docto
 rum praedicationem fornicus signifi
 cat. istud interius splendorem carita
 tis diuinae intamēt ubilamine com
 temptionis di abundanter inlustra
 tur. Potest & altare mystice signifi
 care. cordu electorum in quibus dño
 hostia laudis & bonae deuotionis of
 fertur. uel altitudinem fidei ut? illud
 in psalmo. tunc impones super altare
 tuum uitulos. Quidam hoc loco di
 cunt ipsum dñm uitulum quise hosti
 am optulit pro salute cunctorum.
 Qui propter siue de adulescentibus siue
 de predicatoribus siue ^{de} martiribus sep
 tiatur. Tales tamen propheta ui
 tulos altaribus dño potuit promit
 tere quos cristianue religioni noue
 rit conuenire. Altare corpus sal
 uatoris adsumptum. in exodo. Alta
 re deterra facietis mihi. Altare scā
 aedesiue In deuteronomio. Cum tran
 sieritis Iordanem aedificate altare

de lapidibus quos ferrum non tetigit. id est. de scis fidelibus quos nulla scisma heresim aut contuminatione peccati maculauit. Item altare significat pascua scripturarum ut in psalmo. Lauabo inter innocentes manus meas & circumbo altare tuum dñe. Rursum altare corda scorum significat. In leuitico ignis autem in altare semper ardebit. id est ardor caritatis. Cornu altaris est. altitudo celestis patrie. ut in psalmo. Constituite diem sollempnem In confectionibus usque ad cornu altaris. Altare uenerunt corda carnalium in quo altari carnes In holocaustum cremabantur qui operum carnalium deplorant. Incensum orationes sunt scorum In psalmo. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo dñe. Sacrificium oblatio iustitiae. in psalmo. Sacrificate sacrificium iustitiae. Holocaustum id est totum combustum totus fidei accensus siue carnis mortificatio; est enim quidam ignis caritatis omnium membrum hominis. In proprio usus adsumens ut non eum permittat militare peccato. & in psalmo. holocaustum medullatum of

ferum tibi. hostia pacifica opus misericordiae quae ideo hostia pacifica appellatur eo quod hostie diaboli resistat & dō hominem reconciliet. In psalmo. Tollite hostias & introite in atriū eius. Adipes pacificorum conpunctio cordis & lacrimarum profusio intellegitur. In leuitico & inpositum de super holocaustum uolebit. in atriū uero superbia quae continentiae cultro in atriū cordis iugulatur. In atriū furor. In hircō libido. In utero carnis uoluptas. In magno lasciuia In edis peccata diuersa. Per turturem & columbum munditia castitatis & simplicitas cordis in sacrificium differtur. In similitudine puritatis mentis uel operum misericordiae. In prius Initium bonorum operum uel bonae uoluntatis. In undecimis uero perfectio bonorum operum. Sacerdos dñs: ih̄s xp̄e. in psalmo. Tu es sacerdos secundum ordinem melchisedech. Sacerdotes sc̄i ut in iſaiā. uos sacerdotes dñi uocabimini ministri dei nostri. & in mulam partem. In mulam dicitur. uos sacerdotes quid polluistis nomen meum. Uestimenta sacerdotum operum iustitiae. Sacerdotes tui

dñe induantur iustitiam. Item. Uestim
 tu sacerdotis p[ro]phetarum fidelium. In leuitico
 caput suum non disco periet & uestim
 tu non scindet. Tunicam lucaniam xpi
 ecclesie eius sanguine decorata in
 exodo. & fecerunt tunicam uincinam
 & cetera. Super humerale uirtus ope
 rationis ab humeris significata in ex
 odo. & fecerunt super humerale de
 uero. & lucintha. purpura. & cocco. &
 bisso retorta. Rationale doctrinae
 uel ueritatis seu rationis apectore
 declaratio. In exodo. & fecerunt ratio
 nale opere textili. Duodecim lapides
 in rationale qui tercio ordine terni
 positi fidem trinitatis. & euangelicū
 sermonem. atq; xii. apostolorum doc
 trinam inpectore sacerdotis semper
 inesse demonstrat. Poderis hoc est
 tunicam secretior in exodo & fecerunt
 uestimentum poderis sub umbone
 opus textile totum lucaninum
 In manubulum aureum uestimentis
 inserta sermo predicationis ope
 ras coniunctas. Mala punicea in
 manubulis permixta unitas fidei
 & concordie caritatis. Luminum
 aureum in fronte crucis prefigura
 tio uel manifestum iustitiam. In exo
 do. & fecerunt luminum aureum

& fecerunt in eis litteras deforma
 tas signacula scētatis dñi. Scētato
 rum misteria quaeq; dñi uel reg
 ni caelorum in apostolo non enim
 in manu factis scētis ih̄s introiit ex
 emplum uerorum sed in ipsum cae
 lum ut appareret nunc uultu dī.
 Templi nomen generale proloas ē
 quibus cumq; magnis antiqui tem
 ple dicebant. & templum dictū
 quasi tectum amplum. Sed & locus
 designatus ad orientem uel contempla
 tione templum dicebatur. Cuius
 partes quattuor erant unam ad
 ortum posticam. ad occiduum sinistram
 ad septentrionem dextram ad me
 ridiem expectantem. Unde & quan
 do templum construēbant orien
 tem expectabant & quinoctialem
 lineam ut lineam ab ortu ad occidentem
 missam fierent partes caeli dextra
 sinistrae ac quales ut qui consuleret
 uel deprecaretur rectum aspiceret
 orientem. Templum mysticae uel
 corpus dñi significat. de quo ipse in
 euangelio ait. Soluite templum hoc
 dicit dñs & in tribus diebus excitabo
 illud. uel coetum scōrum quibus apos
 tolus ait. Uos estis templum dī &
 sp̄s dī habitet in uobis. si quis autem

templum di uoluerit disperdet illa
 di. templum enim di scilicet est quod est
 uos. Si ergo ille templum di per
 assumptionem humanitatem factus
 est. & nos templum di per inhabi
 tantem spiritum eius in nobis
 efficiamur. Constat utique quia
 figuram omnium nostrum. & ipsi
 ut uidelicet dicitur & membrorum
 eius quae nos sumus. templum
 illud materiale tenuit. sed ipsi
 ut tamquam lapidis angularis
 figuriter electi & praeuocati.
 in fundam^{ento} fundata. nostri
 autem tamquam lapidam
 uuorum super aedificatorum.
 super fundam^{entum} aposto
 lorum & prophetarum. hoc est
 super ipsum dnm. Domus autem
 quam aedificabit rex salomo
 dno habebat. lx cubitos in lon
 gitudine. & xx cubitos in latta
 tudine. & triginta cubitos in el
 titudine. Longitudo domus lon
 gumentum designat aedem.
 quae exilio peregrinationis huius
 pacienter aduersa quaeque tole
 rat. donec ad patriam quam ex
 spectat perueniat. lattaudo
 insinuat caritatem. nouit quae

dilectio sinu mentis non solum ami
 cos in dno. sed inimicos diligere propter
 dnm. donec ueniat tempus quando
 siue ad pacem suam conuersis. seu fun
 ditus omnibus. extirpatis inimicis. cum
 solis gaudeat amicis in dno. Altitudo
 spem denuntiat futurae retributio
 nis. Cuius intuitu libenter infima que
 que siue quae demulcent. seu quae aduer
 sarius contempnit. usque dum ut usque
 transcensit solum meretur uidere bo
 num dnm in terra uiuentium. Operum
 hinc utique artifex deo fecerat salo
 moni. spiritibus ^{lem} significationem
 habent. Mure fusile decem cubitos
 ulabio usque ad labium rotundum in
 circuitu. figuram tenet sacri bap
 tismi quo in remissionem peccatorum
 emundamur. Duodecim boues qui il
 lud portabant xii apostolos signifi
 cant. & omnes qui uice eorum regen
 dum in xpo sciam susceperunt. ead^{em}.
 Similiter duodecim lateres in quibus hos
 tiae lauabuntur. significant sacra
 mentum. & significationem ipsi scilicet. Co
 rru autem uicula quae praedictas ut
 artifex fingit de uere margilosis terra
 diuersis species significant scilicet hominum.
 quae margilosis terra. hoc interpretatur
 sacra formamur ad ministerium di.

LXXII. DIADITI BVS.

Aditus ab eundo dicitur per quem ingredi-
mur & admittimur. Vestibulum uel a-
ditus domus priuata. uel spectum adiu-
centis edibus publicis. & vestibulum dicitur
eo quod eo uestiuntur fores. aut quod adi-
tum tecto uestitur. aut abstando. Vestibu-
lum aut aliquando significat fidem per
quam intratur in uictam. aliquando hu-
militatem. quia nemo potest ad gradus
spiritualium donorum ascendere. nisi per
humilitatis uirtutem. Unde scriptum est.
Super quem requiescat. spiritus meus nisi super
humilem & quietum & tremulentem ser-
mones meos. Potest quoque per uestibu-
lum fides intellegi. ipsa quippe est ante
gradus & portam. quia prius ad fidem ue-
nimus. & post modum per spirituum
donorum. gradus caelestis uitae aditum
intramus. Non enim uirtutibus uenitur
ad fidem sed fide pertingitur ad uirtutes.
per fidem ergo uenitur ad opera. sed
per opera solidatur in fide. Vestibulum
itaque ante gradus est. quia qui prius cre-
diderit. ipse post uirtutem gradibus
ad portam aditum ascendit. Gradus spi-
rituales ascensus sunt. ut in psalmo. titulo
canticum graduum. gradus eburnei sunt.
cista antiquorum pictum exemplum.
ut in psalterio. a gradibus eburneis ex-

quibus te delectauerunt. In his ergo
uiritum gradibus recte credens ad-
itum ascendit. Porticus quod transitus
sit magis quam ubi standum sit. quasi
porta & porticus eo quod sit apertus.
Porticus aliquando significat aditum
domus. Unde scriptum est. In libro regum.
porticus erat ante templum. xx. cubi-
torum. iuxta mensuram latitudinis
templi & cetera. Porticus quae erat ante
templum & propria lucem solis accipe-
re solebat. Quid aptius quam illi
eius partem. quae dominicae incarnu-
tionis temporu precessit. typice denun-
tiat. In qua sunt patriarche & prophetae.
Qui orientem huic mundo solem iustitiae
primi susceperunt. Et nascens in carne
domino testimonium. siue uiuendo. siue
predicando. siue nascendo. siue & cum
moriendo praebuerunt. Ianua. uero
quodam appellatur. Cui gentiles om-
nem introitum uel exitum sacrificauerunt.
Unde lucanus. ferreum belligeri compes-
cit limina laui. Est autem primus
domus ingressus. cetera intra ianuam
ostium uocatur. Generaliter ostium est
per quod ab aliquo arcemur. ingressu
ab obstando dicitur. Alii uero osti-
um appellare quia hostem morietur
ibi enim aduersurus nos obitimus. hinc

& hostia tiberina que hostibus sunt op-
posita. Fores & ualuue claustra sunt.
sed fores dicuntur q̄ foras ualuue que
intus reuoluuntur. & duplices compli-
cubilesq; sunt. sed generaliter usus
uocabulu istu corruptu. Claustra
uero quod clauduntur dicitur. Ostiu
significat. cogitationem mentis. siue
aditum cordis. ut in euangelio. In au-
tem cum orabis. intru^m cubiculum. &
clauso ostio super te ora pietatem tu-
am. Introitus ingressus per fidem in
ecclesiam. egressus per dissolutionem
curis ad contemp^{tionem} diuinam. ut in euangelio & in-
greditur & egredietur & p̄s-
cua inueniet. & in psalterio.

Dñs custodiet introitum tuum
& exitum tuum de hoc nunc
& usque in seculum. Item osti-
um aliquando a pertionem fidei
significat. ut est illud in apo-
stolo. ostium enim mihi apertu
est magnum & euidentis. Lanua
ergo uel ostium templi dñi. sig-
nificat dñm saluatorem. Quia
nemo uenit ad patrem nisi per ipsu.
Et sicut ipse alibi dicit. Ego sum os-
tium per me si quis introierit salua-
bitur. Item ostium aliquando apertio

nem fidei significat ut est illud in
apostolo. Ostium enim mihi apertum
est. magnum & euidentis. ostium por-
tus. sermo propheticus. qui quasi recto
calle ingredienti. ad ostiu templi
pducebat. quia gratia dñi saluatoris
quae mandum erat redempturus apte
puecibat. Factura ergo porticus
tota fideles illius temporis signat. Ostiu
uero in porticus doctores qui ceteris luce
unt. lanuaq; uitandi ad dñm pande-
bat exprimit. Et bene unu ostiu ppter
consonum in omnibus scis fidem ac di-
lectionem ueritatis. que uidelicet por-
ticus. iuxta latitudinem templi. xx. cu-
bitis longa erat. Quia nimirum antiqui
iusti per longanimitatem deuotie men-
tis desiderabant uenire ad dilectio-
nem ecclesie incartate di quae est in
xpo ihu dño nostro. Legitur autem
in libro regum quod salomon fecerit
Ingressu oracali duo ostiola delig-
nis oliuarum. postesq; angulorum quin-
que. duo sunt autem ostiola quia an-
geli boni & homines sci dñm ac proxi-
mos perfecte diligunt. Nequillus
lanua uitae. ^{msi} per geminam hanc
dilectionem poterit intrare. seu
quia utriusq; populi fidelibus. & iu-
daeis scilicet & gentib; eadem uita lanua

reſeratur. Poſtes habent angulos. quia non ſolum animas electorum caula caeli recipit. ſed & corporib. immoſtali gloua p̄ditis. in iudicio ſuas fores aperit. Cardo eſt locus in quo hoſtium ueſtitur. et ſemp mouetur. dictus a poto cardias quod q̄ſi cor homine totum. ita ille cuneus uniuſ regat ac moueat. Unde puerbiule: in cardine remee. Limma oſtiorum dicta eo quod tranſuerſa ſunt ut limes. & per ea ſicut in agro aut intro eatur aut foris eatur. Poſtes & antes quaſi poſt & ante. antes quia ante uenia ſtant uel quia ante te u ad eas uſcendimus qua domu ingre diamur. poſtes eo quod oſtium ſtent.

Cardo poteſt ſignificare recte fidei firmi tatem. In hac em oſtia ueſtitur. quia extra regulam fidei nullomodo patitur. dilec tionis ordo ſe ſeparari. Item legitur in libro regum. & cardines oſtioru templi ex auro erant. Si oſtia domus interioris ſa ſcorum angelica ſunt miniſteria. que nobis de corpore egreſſis in tronu uitae caeleſtis reſerant. Et oſtia templi docto res ſunt ſa uſacerdotes. qui inſtruendo. baptizando. dominici corporis & ſanguinis miſteria communicando. prima nobis ectae p̄ſentis limina pandunt. Quid cardines utrorumq. oſtiorum. in ſenſus & corda ſunt eorum dem angeloru ſiue

hominum ſcorum quib. immobiliter con tem platione ac dilectioni ſui condi tois adherent. ut eo miniſterium diu nitus ſibi delegatum recte compleat.

Item in malam partem ponitur cardo. ut in ſalomone ubi dicit. Sicut oſtium ueſtitur in cardine ſuo. ita piger in lectulo ſuo. Piger ergo in lectulo ſui corporis ſicut oſtium ueſtitur in cardine. quia modo exire ad operandum. modo ad reſquieſcendum redire p̄ponit. tamen in ſuis iacere prauiſſib. num qua deſiſtit. Limma em oſtioru humi litas & mansuetudines bonoru ſunt moy. quia in ipſis perficiuntur gradus iuſtitu. ibiq. patet ingreſſus regni caeleſtis. d icente ipſo dno. qui ſe humiliauerit exaltabitur. & alibi. beati mtes quo ipſi poſſidebunt terram. & pſalmiſta. Mansueti inquit poſſidebunt terram. & delectabunt in multitudine pacis.

XXIII. DE PARIETIBVS. AEDIFICIORVM.

Fundamentu dictum quod fundus ſit domus. idem & cements uocellendo dictu. quod groſſo lapide ſurgat. Fundamtu em allegorice xps intellegitur. uel fides eius catholica. ſuper qua fundata eſt eccleſia. Unde ſcriptum: in apoſtolo. Fundamentu em aliud nemo pote po nere p̄ter id quod poſitum: in epo ihu.

& item super aedificamini inquit super
 fundamentum apostolorum & prophetarum.
 hoc est doctrinam eorum. Item legitur in
 psalmo de civitate dei hoc est ecclesia. Funda-
 menta eius in montibus sanctis. id est christus dominus qui
 sic ecclesiam suam continet. ut nulla possit
 quassatione titubare. Merito ergo ab
 ipso sumpsit exordium. quem rerum om-
 nium constat esse principium. Parietes nup-
 cupantur quia semper duo sunt partes uel
 adhaerere uel a fronte. siue enim tetragonum
 siue hexagonum sit. quae se conspiciunt ex
 parietibus. Alter enim structura facta de
 formis est parietibus dicimus. quasi parietum
 ruinas. Sunt enim parietes stantes sine tecto
 & sine habitantibus. Angulus dicitur
 quod duos parietes in unum coniungat.
Parietes corpus saluatoris significat. ut
 illud in psalmo. tanquam parietem inclinato
 & maceriae impulsae. & adibi. Ecce stat
 post parietem nostrum. Parietes simulatio hypo-
 chritarum. ut in his Zechiel. ipsi aedi-
 ficabant parietem. illi autem limebant eum
 luto absque pulvis. Fenestrae in pariete
 auditus fidei uel cordis intellectus. ut
 in uiticis canticorum. & ecce ipse stat post
 parietem nostrum respiciens per fenestras
 prospiciens per cancellos fenestrae. uisus.
 auditus. odoratus. & ceteri sensus carnis
 ut in hieremia. Intrauit mors per fenestras

trās uas. Fenestra cognitio cordis uel ip-
 samentis intentio. ut in sophonia. Uox can-
 tatis in fenestra coruus in superluminaribus.
 eius. Pictura in pariete cogitationes prae-
 in corde hominis. ut in his Zechiel. & ecce
 omnia idola domus israel depicta erant in
 pariete. Parietes enim templi dei. fideles sunt
 ex utroque populo. hoc est iudaico et gentili
 ex quibus christus aedificauit ecclesiam suam.
Vnde legitur in regum desulomone. & aed-
 ificauit parietes domus intrinsecus ta-
 bulatis cedris in partimento domus usque
 ad summam parietum & usque ad laque-
 arum operuit lignis cedris intrinsecus.
 intrinsecus quidem domus cedro erat uestita.
Nam forinsecus tantum more lapis ipse de quo
 factu fuerat fulgebatur. ac si ad eum esset
 candido tecto. iuxta sensus uero mysticos
 parietes templi sunt. fidelium populi. ex qui-
 bus secundum uniuersalis consistit ecclesia. quorum
 dilatationum per orbem latitudo designat
 parietum. spem uero & intentionem omne
 ad caelestia erectum. Longitudo uel ceste-
 altitudo parietisque exordium. Lapidum sup-
 inuicem positus constat. presentis statum ec-
 clesiae significat. ubi electi super fundamentum
 christi omnes aedificati sibi inuicem in ordine p-
 temporum curricula succedunt. seque inu-
 cem postantes legem christi quae est caritas ad
 implent. Angulus quod duos parietes in unum

conungit. Angulus autem siue lapis angula-
 ris inscriptus intellegitur xps. eo quod du-
 os parietes conungat. in unum credentes iu-
 delicet ex iudeis & gentib. Unde scriptum:
 in psalmo. Lapidem quem reprobauerunt
 aedificantes. hic factus est in caput anguli.
Sub allusione fabricantium exponitur manus
 opera iudaeorum. soli quippe hominum ad-
 huc in mundo unum deum colentes aedificare
 uidebantur. dum ceterae nationes idolorum
 se cultura destruerent. Aedificantes enim
 tendunt semper ad angulam. ut commissio-
 rum parietum soliditas impleatur. Iudei
 uero fidei suae fabricam minime profecerunt.
 quo ipsum quierat lapis fortissimus angula-
 ris. more dementium putauerunt esse ten-
 nendum. Dns autem xps per tropologiam
 sicut innumeris locis constat expositum.
 ideo lapis dicitur angularis. quia duos ad-
 se populos eduerso uenientes. gentium
 atq. iudaeorum. tanquam geminos parie-
 tes in unam soliditatem gratiam colligauit.
De hoc lapide prophetae. de hoc apostoli. de hoc
 multi diuersa docerunt. Angulus enim tractus
 est ex greco sermone id est agoni. quod Latine
 dicitur genu. quod in flexu speciem anguli con-
 formi qualitate restituit. Nam apud grecos
 originem sui nominis in diriuationibus omnino
 custodit. ut te tragonus pentagonus & his
 similia. Culmina dicta sunt quia apud an-

tiquos teeta culmo tegebantur. ut numerus
 tream hinc teeta summitas culmen dicitur.
Cameratae sunt uolumina introrsum respici-
 entia appellatae aciruo. camur enim grece
 curuum est. Laquearia sunt quae cameram
 subtegunt & ornant. quae & lacunaria di-
 cuntur. Principaliter autem lacus dicitur.
 ut lucius. resultant edesq. lacusq. Cuius di-
 minutio lacunar facit. ut ornatus. neque au-
 reum meure nitet in domo lacunar. Indefit
 alia diminutio lacunarium. & per contasticon
 laquearium facit. Teeta enim siue Laquearia
 seu doctores intellegi possunt. Unde sponsa
 in cantico. ut tigna domorum nra-
 rum cedrina laquearia cypressina. Domus
 quippe suas uaria per mundum fidelium
 conuenicula nominat. equib. omnib. ipsa
 uniuersalis ecclesia constat. Tigna autem & laque-
 aria diuersos in eisdem domibus. ecclesiae fide-
 lium ordines designant. Namq. utraq. in
 alto solent poni. sed tigna ad munitionem
 fiunt. Laquearia uero magis decori domorum
 quam munitionem proficiunt. significat ergo tigna
 predicatorum scilicet quorum & uerbo & exemplo
 structura eidem ecclesiae. ut subsistere possit
 continet. qui suae robore doctrinae turbines
 hereticae impulsionis. necum deiciant ar-
 cent assimilantur. Laquearia simplicioru
 b. xpi famulis. qui propter ecclesiae instaurab.
 potius exornare quam doctrinae uerbis

diffundere. & contra peruersum dog-
 matum impetus nouum munire. Depen-
 dent aut affixa tignis laquearia quia
 necesse est ut quicumq. in secula sublimis
 institutis splendore desiderant. Summorum
 patrum dictis atq. exemplis quibus a terre
 nouum ambitu suspendantur. tota mente
 inherant. Et bene tigna haece cedrina
 & laquearia dicuntur esse cypressina.
 quia utramq. hanc arborem imputribilis
 omnino naturae altitudinis eximiae eto-
 dous constat esse percipui. quod eis apte
 conuenit. quoniam apostolo dicere possunt.
 Xpi bonus odor sumus do. & nostra conuersatio
 me uelut est. Tectum intentione caelestis o-
 perationis significat. id est uitam contempla-
 tuam. ut in euangelio. & qui in tecto est
 non descendat uliquid tollere de domo sua.
 Item tectum corpus hominis ut in euangelio.
 quod in uere ueritate predicat super tectum.
 Tectum uelut legis & obscuritas scripturarum.
 Absida greco sermone Latine
 interpretatur lucida. eo quod lumine
 accepto per arcum resplendet. sed utrum
 absidam uel absidem dicere debeamus
 uerbi genis ambiguum quidam doctorum
 existimant. Testudo est camera templi obli-
 qua nam in modum testudinis ueteres tem-
 plorum tecta faciebant. quae ideo sic fie-
 bat ut eadem imaginem redderet. Quod con-

Intelligit

stat esse conuexum. Arcus dicitur quod sint
 ista conclusione curuati ipsi & fornicet. Pa-
 uimenta originem apud grecos elaborata. asse-
 picturae in os ferota paruulis crustis ac des salis
 tinctis in uarios colores. Vocata aut pauimenta
 eo quod pauentur id est ceduntur. Unde & pa-
 uor quia cedit cor. Ostrachus est pauimentum
 testaceum eo quod fractis testis eade admodum
 to feratur. Testa enim greci ostras dicunt.
 Pauimentum intellegitur humilitatio atq.
 afflictio animae siue interrena declinatio.
 ut est illud in psalmo. Adhesit pauimento
 anima mea. Pauimentum est solialicinus inle-
 nitatem maxima constructa soliditas. quae
 merito nostro corpori comparatur. quo & ipsa
 simili nitore leuigatur. Adhesisse se ergo dicit
 carnis siue quod uniosum esse non dubium.
 Anima si adhaerent corpori delictis fauet. suo
 lumine sit diuisa institutis. Pauimentum hu-
 militas fidelium. doctrinam sanctorum patien-
 ter suscipientium. ut in hic zechide. & ante
 guzo filatum pauimentum stratum lapide.
 Item legitur in libro regum. quod salomon
 pauimentum texerit auro intrinsecus et
 extrinsecus. hoc est in oraculo & in ipso tem-
 plo. Texit ergo salomon pauimentum domi-
 auro intrinsecus & extrinsecus. quia redierit
 pacificus & angelos atq. animas iustorum
 in caelis perfecte ueplari. e dono dilectio-
 nis aeter nouum amostalum uilitate se

+ Alii testudine uolant esse loci in parte uerba uerba uenientibus.

creuit. Conpluuium dictum quia aquae
 partibus quae circa sunt eo conueniunt.
Tessella sunt equibus domicilia sternunt.
 ceteris nominata id est quadratis lapil-
 lis per diminutionem. Bases futurae sunt
 columnarum: quae a fundamento consur-
 gunt: & super positae fabricae sustinent
 pondus. Bases autem nomen pete: fofstis
 sine sero sermone. Columnae plonqtau-
 dine & rotunditate uocatae. In quib. toti-
 us fabricae pondus erigitur. antiqua ratio
 erat columnarum altitudinis testia pars
 latitudinum. Genera rotundarum quat-
 tuor sunt. doricae. ionicae. tuscanicae.
 corinthiae. Mensura crassitudinis & alti-
 tudinis inter se distantes. Quantum genus
 est. eorum quae uocantur iaticae: quae
 terminis unguulis aut amplius partib. late-
 rum interuallis. Capitella dicta quod
 sint columnarum capita: sicut super col-
 lum capit. Epistilia sunt quae super ca-
 pitella columnarum ponuntur. & est gre-
 cum id est super missa. Bases autem mysticae
 possunt intellegi libri testamentorum
 diuinorum quib. innotitur omnis doctrina
 scorum predicantium. Columnae enim sunt
 apostoli & doctores euangelii. hos p. figu-
 rauertunt ille duae columnae: quae legi-
 tur fecisse inam inaedificatione templi
 dñi sicut scriptum est in libro regum & pu-

ralippemenon ut est illud. compleuit
 hiram omne opus regis in domo di hoc:
 columnas duas. & epistilia & capita et
 quasi quaedam retiaculu quae capitu
 tegerent. Super epistilia haesunt colu-
 nae: de quib. paulus ait. iacobus cephas
 & iohannes qui ui debentur columnae ce-
 dextras dederunt mihi & barnabae soci-
 etatis. ut nos ingentib. illuait mercurum
 cisione. Quibus uerbis quasi exponere ui-
 detur. misterium columnarum materia-
 lium. & quod uidelicet figurauerunt
 & quae duae sunt factae: a postol. namq.
 & doctores sci. cunctos spiritales signifi-
 cant. fofstis nimirum fide atq. opere et
 contemplatione ad superna erectos.
Duae sunt aut ut & gentes & circumcissione
 pdicando in eccliam introducant. stabunt
 in posticu ante fores templi & ingressum
 illius suo decore ac pulchritudine: exu-
 traq. parte mirabiliter ornabunt. Ostiu
 autem templi dñs: quia nemo uenit ad
 patrem nisi per ipsum & sicut alibi dicit.
Egosum ostium per me si quis introierit
 saluabitur. Quod uidelicet ostium colu-
 nae ab utroq. latere coram positae circu-
 stant. cum ministri sermonis utriq. po-
 pulo introitum regni caelestis ostendunt.
Capita etem columnarum: hoc est supre-
 ma pars securum p. cordia sunt fidelium

doctouum . quorum dō deuotis cogitationib.
sicut capite membra . ita ipsorum omnia
& opera diriguntur & uerba . Duo autē
capitella quae . his capitib. erant super
posita . duo sunt testamenta . quorum me
ditationi atq. obseruatione . doctores sci
toto & animo subduntur & corpore .

Vnde bene utrumq. capitellum . quinque
cubitos habebat altitudinis . quinimmo
quinq. libris scriptura mosaice legis con
prehensa . quinq. etiā saeculi ueritates totū
ueteris instrumenti series complexa est .

Nouum uero testamentum non uia nobis
aliqua p̄dicat . quam quae moyses p̄dica
da per hoc esse p̄dixerat & p̄phetiae .

Species namq. catenarum & similitudines
in capitellis . uarietas est institutum spiritu
lum in sc̄is . de qua dño cantatur in psalmo .

Astut regina ad dextris tuis inuestitu deui
riato circumamictu uarietate . hoc ē muel
titi fulgidue dilectionis . circumamictu
uarietate . diuersorum carismatum uel
ceste multiplex contextio catenarum et
retis expansio . multifarias electorum p
sonas insinuat . quae cum uerbis sc̄orum
p̄dicatorum fideliter auscultando atq.
oboediendo adherent . Quasi columnarū
capitib. superpositae retes & catenulae .
miraculum siue conexione . cunctis aspec
tantib. p̄bent . **DE RE POSTORIIS .**

Aerarium uocatum quia prius aes signa
tum ibi recondebatur . hoc em̄ olim in usu
erat uero argentoq. nondum signato . et
quorum metallis quomuis post ea facta
fuisset pecunia . nomen tamen aerari per
mansit ab eo metallo unde pecunia in u
sumpsit . Armarium locus ē ubi quorumq.
astum instrumenta ponuntur . Armam
tarium uero ubi tantum tela armorum .

Vnde iuuenalis . quae quid habet telorum ar
mamentaria caeli . dicta autem utraq. ab
armis id ē brachis quibus exercentur .

Bibliotheca est locus ubi reponuntur libri .
biblio em̄ grece liber . theca . repositorium d̄r .

Cellarum quod in eo colligantur ministeria
mensarum uel quae necessaria uictus super
sunt . Inter p̄ptuariū autem & cellarium
hoc inter ē quod cellarium ē paucorum dierū .
p̄ptuariū uero temporis longi . P̄ptuariū
dictum . eo quod inde necessaria uictui p̄munt .
hoc ē p̄feruntur . P̄ptuariū aliquandō
mulam partem accipiuntur . ut est illud .
p̄ptuaria eorum plena eructantia ob hoc em̄
illud . P̄ptuaria quae cellarica uulgus appel
lat . hereticorum corda significat . ubi di
uersarum rerum species epulae q. repositae
sunt . ista quoniam copiosae feruntur .
tionum diuersas eructationes pessime ex
halationis emittunt . Quos si ueritate con
uincas . ad interpretationū nequitias transse

runtur. Cum inde quoque fuerint dno iuante
superati. ad sophistarum se uersutas cadummi
usq. conuectant. ac agi instabiles. quia dicunt ne
que uim habere ueritatis. si merito uesperis
odoribus. comparati sunt. quae simplicium corda
foetido sermone decipiunt. Apotheca autē
uel horrea a greco uerbo repostoria uel re
conditoria dici possunt. eo quod in his homi
nes elaboratis fruges reponunt. unde et en
ticam greco nomine repositum rei copiosam

XXXV substantiam appellamus. **DE OFFICINIS.**

Ergasterium locus est ubi opus aliquod fit. gre
co enim sermone erga operasterio. statio id est
operari. Ergastula quoque & ipsa a greco uoca
bulo non capiuntur. ubi deputantur noxi. ad
aliquod opus faciendum. ut solent gladiatores
& exules qui in morsa secant. & tamen uincu
lorum custodis. alligati sunt. Ceneceum grece
dictum. eo quod ibi conuentus feminarum ad op
lunefici exercendum conueniat. mulier enim gene
nuncupatur. Pistrium quasi pilistrinum quia
pilo ante tondentur granam. unde & apud
ueteres non molitores sed pistores dicti. qui si pin
fres a findendis granis frumenta mole enim
usus nondum erat sed granum pilo findebant.

Unde & uirgilius. Nunc torrite flammis fruges
nunc frangite siccis. Clibanum id est furnum
per derivationem a forte uenit dictum. quo pec
nis exco factis ibi coquitur. Nam clibanus uerba
mus. combustio sempiterna intellegitur. ut in

euangelio. sicut fenum quod hodie magro
est. & cras in clibanum mittitur. Unde clibanus
tribulatio uitae presentis. ut in heremia pellis
nostra hoc est caro quasi clibanus exusta est. a fa
cie tempestatum famis. Clibanus est coquen
dis pomb. aenei uasculi deducta rotunditas.
quae sub urentibus flammis ardet intrinsecus.
In qua similitudine merito peccatores ponuntur
qui in futuro iudicio & merore animi et pae
nali excruciatione torquendi sunt. quia in
tra regulas dñi obstinata mente uixerunt.

De quibus dicitur in psalmo. Pone eos ut clibanum
ignis in tempore uultus tui. Vultus uero dñi.
dies est iudicii. quando filius hominis uidebitur.
ab hominibus. sed soli cum iusti & uerum diuini
tatis siue contemplationem respiciunt.

Torcular dictum. eo quod ibi uuae calcantur
atque ex testue exprimantur. focus est locus
ubi uua calcatur. dictus quod ibi fertur uua
uel propter quod ibi pedibus fertur. Unde
& calcatorium dicitur. sed hoc nomen multa
significat. Torcular altare ab eo quod ibi ob
lationes atque fructus conferuntur. ut in eam
eo isaie. & torcular fodi in ea. Item torcu
lar futura tribulatio. ut in apolipsin. et ip
se calcant torcular uim irae furoris dñi.

Itaque torcular quod uerba scripturae scie
con susudinem. interdum pultione atque
supplicis ponitur ponitur peccatorum.

Interdum in congregatione nouorum fructuum

ppoenis ponitur atq. tormentis. quando
 hieremias in lamentationibus plangens
 euerfionem hierufalem loquitur. Torcu-
 lar calcant dñs uirgini filiae iudae. ideo
 ergo ploro. In bonam partem scribuntur
 psalmi p torcularibus octauus & octogesi-
 mus & octogefimus testius. Legitur eni
 in titulo octuagesimo psalmi ita. in fine p
 torcularibus asaph quinta subbati: quinta
 dies a subbato quae a gentilibus dies iouis.
 Anobis quinta feria uocatur. In qua dicit
 dñs. pducant aquae reptalia conmarum
 uiuarum & uolucilia subfirmamento caeli.
 Mistice significans diuersae iustitias uros
 ex aquis baptismatis esse nascituros. Titulu
 ergo huius intentio talis est. ut in fine de-
 signet dñm xpm. p torcularibus ecclesi-
 am persecutionibus exomation. Asaph
 congregationem quinta subbati baptismu.
 Vnde colligitur psalmum in ecclesia dñi
 de regenerata congregatione esse loqui-
 turum. hic enim asaph ad historiam qui-
 don loquitur. sed melius intellegitur spi-
 ritualiter a populo xpiano. Lacus infer-
 num significat. ut in psalmo. posuerunt
 me in lacu inferiori. & alibi. deduxerunt
 in lacum mortis uitam meam.

XXXVI. DE MUNITIONIBUS. 7.

Munitum uel munimentum dictu
 quia manu est factum. Consiuocata

uel quod constat cuncta quae exterius sunt
 id: concludant uel quod coherceat obiectu
 suo ex transeos & adire phibeat. Vallu
 est quod molae terrae erigitur ut custodia
 p tendatur. dictum aut uallum uallus.

N amiualli fustes sunt quibus uallu manitur.
 & ualli dicti quod figantur & uellantur.
I nter ualla sunt spacia inter capita ualloru
 id: stipitum quibus uallum fit. Vnde et
 cetera quoq. spacia dicunt ab stipitibus
 scilicet. Agger est cuiuslibet rei aceruatio.
V nde fossae aut ualles possunt repleri. Ag-
 ger pprie dicitur terra aggesta quae uul-
 lo facto pprie ponitur. sed abusiue & mu-
 ros & munimenta omnia aggerem dici-
 mus. Vallum enim uel agger inscriptionis
 conuagationem hostium significat. qui
 hostes constant eos quibus nocere uolunt.
V nde ad hierusalem dñs in euangelio ait.
V enient dies in te & circumdabunt te inimi-
 citu uallo & conuagstabunt te undique
 & ad terram p sternent te & filios tuos qui
 te sunt. Quod significat conuagstionem
 quae uisio pacis debuit esse. ppter peccata
 sua angustiam. Quinamq. sunt humanae an-
 mae maiores inimici: quam maligni spiritus
 qui hanc corpore exente obsident. quon-
 ium carnis amore positam deceptoris delecta-
 tionibus foacent. Hunc ad societatem suae di-
 nationis trahentes constant. ut ipsa iam ex

tremitate uitae dephensam a quibus hostibus
 circum data sit uideat. & tamen euadendi adi
 tum inuenire non possit. quia operari uel bo
 na non licet. quae tam licet agere contemp
 sit. Maueriae sunt parietes longi. quibus uinea
 aliqua clauduntur. longum enim graecia
 eron dicunt. sepes munimenta satorum sunt
 unde & appellat. Maueria uel sepes misti
 ce angelorum custodia significat. quae
 plebs dei quae uinea dñi sabaotit per pph
 tam appellata est. circum uallabatur atq
 munitur. Unde meta scriptum est. Uinea
 facta est dilecto meo in filio olei. & post pau
 lulum. Auferam inquit sepe eius & erit
 indirectionem. diruam macheriam eius et
 erit in conculationem. & in euangelio ipse
 dñs texit parabolam dicens. Homo quidam
 erat pater familias qui plantauit uineam &
 sepe circumdedit ei. Item in psalterio de ca
 dem uinea ita legitur. destruxisti omnes
 macherias eius. posuisti munitiones eius in
 formidinem. Itaque maueria est. quae loca
 ad aliquam utilitatem pparatu defensionis
 causa communit. Haec non in mitione rei
 ulterius aedificatur. sed in parietis modum tax
 am tantum ad uinatione. constructur. ad
 cuius similitudinem ponit simplicem illam
 in uictam q. defensionem diuinam. quam ne
 cessè fuit amoueri. ut gens iudaicorum potu
 isset hostium incurfione uallari. Pulcherr

me autem dicitur est munitiones eius posuisti
 in formidinem. ut culpis facientibus. ipsum dñm
 formidarent cuius solebant munitione uallari.
 Maueria ergo significat. crucem xpi. ut quidam muo
 lunt. ut est illud psalterii. tamquam parietem
 dinato & maueriae impulsae. Cuius munimenta
 ouum uel sepimentu ouium. est autem graecum
 nomen. e. de tracta. nam graeci uallas uocant. con
 milium receptaculo. Allegorice autem sicut
 oues & religiosi homines qui mansueti sunt et
 innocenter uiuunt. sic & cuculae. scilicet etiam
 significant. ubi oues xpi positae conseruantur.
 & abestis defenduntur. **XXVII. DE TENTORIIS.**

Tabernacula tentoria sunt militum. quibus
 in itinere solis ardores. tempestatemq. imbrum
 frigorisq. iniurias uitunt. dicta autem taberna
 culae quod cortinae distentiae funibus tabulis
 interstantibus appenderentur. quae tentoria
 sustinerent. Tentorium uocatum eo quod ten
 datur funibus atq. palis. Unde & hodie prae
 tendere dicantur. Mistice tentorium siue
 tabernaculum uel praesentem ecclesiam signifi
 cat. sicut illud tabernaculum mosaicum in de
 sesto in huius praefiguratione conditum. uel
 congregationis fidelium ex gentibus. sicut illud
 psalmitae. Quam amabilia sunt tabernacula
 tua dñe. uel conditionem corporis humani de quo
 dicit apostolus. quam diu sumus in hoc tabernacu
 lo. in gemis sumus grae uel nolentes expolari sed
 saper uestri. Item cogitationem mentis signifi

cat tabernaculum. ut est illud beati iob. lignis deuorat tabernacula eorum. quimane-
ra libenter accipiunt. sicut enim corpus
in tabernaculo. si mens habitat in cogita-
tione. sed dignis tabernacula deuorat. dicitur
dum aestus auaritia cogitationes deuastat.

XXVIII.

DE SEPULCHRIS.
Sepulchrum a sepulto dictum. prius autem
quisque in domo sua sepeliebatur. postea uentum
est legibus. ne fetore ipso corpora uiuentium
contacta inficerentur. Monumentum ideo
nuncupatur. eo quod mentem moneat ad de-
functi memoriam. Cum enim non uideris mo-
numentum illud. quod scriptum est. excidi-
tamquam mostuus a corde. Cum autem uideris
monet mentem & ad memoriam te reducit.
ut mostuum recorderis. Monumenta itaque
& memoriae pmentis admonitione dicuntur.
Iumulus dicitur quasi tumens tellus. Sarcophagum
graecum est nomen. eo quod ibi corpora
assumentur. Sarcia enim graece caro. fagus co-
medere dicitur. Mausolea sunt sepulchra
seu monumenta regum. a mausoleo rege e-
gyptiorum dicta. Nameo defuncto uxor ei
mirae magnitudinis & pulchritudinis ex-
truxit sepulchrum intantum. ut usque hodie
omnia monumenta pretiosa ex nomine eius
mausolea nuncupentur. Piramides est genus
sepulchrorum quadratum & fastigiatum ultra
omne excelsitate quae fieri manu possit. et.

Vnde & mensuram una umbrarum egressae.
nullam habere umbram dicuntur. Tali autem
aedificio surgunt. ut lato incipiunt & man-
gusto finiuntur sicut ignis. Sic enim dicitur
ignis. haec aegyptus habet. Apud maiores
enim potentes. aut sub montibus. aut in montibus.
sepeliebantur. inde tractum est ut super cae-
ueta aut pyramides fierent. aut ingentes
columnae collocarentur. Mysticae sepul-
chrum aliquando occultam nequitiam siue
hereticorum praedicationem significat. Unde
psalmista dicit. Sepulchrum patens est gut-
tur eorum. Sepulchrum enim mostui gut-
tur est mentientis. qui exitabilem sibi uan-
tatem in faucibus reuoluit. quae malum mostus
infligit. Bene autem addidit patens quod si
clausum esset. minus feteret. Aliquando
foetidam conuersationem peccatoris & auar-
tatis hominis. Unde idem psalmista dicit. Sepul-
chra eorum domus illorum in aeternum.
quia incoepta auaritia & luxuria eligunt
perseuerare. Item sepulchrum significat
hypochritas qui foris simulacrum iustitiae
ostendunt. & intus pleni sunt malitia et
dolo. De quibus dominus in euangelio ait. Quod
similes essent sepulchris dealbatis quae fo-
ris apparent hominibus. speciosa. intus pleni
sunt ossibus mostuorum. Aliquando tamen
sepulchrum in bonam partem accipitur.
ut est illa sententia eliphaz. ad beatum

iob. ingrediens in habundantia sepulchrum.
Quid sepulchri nomine nisi contemplatiua
 uita signatur. quae nos quasi ab hoc mun-
 do mortuos sepeliunt. dum a terrenis deside-
 riis susceptos in uicinis abscondit. At ergo
 ingrediens in habundantia sepulchrum. Vir
 quippe perfectus sepulchrum in habundan-
 tia ingreditur. quia prius uiciniuae uitae ope-
 ra congregat. & post modum carnis sensus
 per contemplationem mortuum huius mun-
 do funditus occultat. Item sepulchrum me-
 moria mortis & resurrectionis dñi intelle-
 gitur. ut in euangelio. Sepulchrum eius
 gloriosum. Sepulchrum corporis peccatis
 subditum siue siue simulacrum quicquid in
 euangelio. Vae uobis pharisei scribae qui si-
 miles estis sepulchris dealbatis. Fossa dam-
 natio peccatorum. ut in psalmo. ut mitiges
 eum adiebat. malis donec fodiat foveam.
Fossa damnatio diaboli uel uoti xpi. ut in p-
 pheta & indugabunt assur id est antichristu
 in fossa nebroht. fovea dolus uellaqueus in
 mostem. ut in psalterio. Lacum aperuit et
 effodit eum & incidit in foueam quam fecit.
Fouea heretica deceptio. ut in salomone.
 fouea profunda est meretrice & puteus angus-
 tus aliena. xxviii. **DE AEDIFICIIS RUSTICIS.**
Casa est agreste habitaculum palis atq-
 uirgulis arundinibus. q. contextum quibus
 possint homines tueri cum frigus & caloris

iniuria. Tugurium casula est. quam faciunt
 sibi custodes uinearum ad tegimen sui quasi
 tegurum siue propter ardorem solis et radios
 declinandos. siue ut inde uel homines & bestio-
 las quae insidiari solent natis frugibus abigant.
 hanc rustici cupionam uocant. quod unum
 tantum cupiat. Casa siue tugurium possunt
 egestatem praesentis uitae significare. Unde
 leguntur patres nostri in terra peregrinati-
 onis suae in casulis habitare. & per tugurium
 in saecula uile habitaculum & cito deciduum
 in hoc mundo exprimitur. ut est illud. Erit
 sicut umbra culum in uineo & sicut tu-
 gurium in cucumerio. **DE AGRIS.**

Ager licinae appellatur eo quod in eo agat
 aliquid. alii agrum ex greco nominari
 manifestius credunt. unde & uilla grece
 coragros dicitur. Villa uero uillo id est aggere
 terrae. nuncupatur. quod plimite constitui
 solet. Possessiones sunt agri licite parentes
 publici priuati q. quos in initio non mancipatio-
 ne sed quisq. ut potuit occupauit atque pos-
 sedit. unde & nuncupati. Fundus dicitur
 quod & fundatur uel stabilicitur. Patrimo-
 nium fundus. autem. & urbanum aedificium
 & rusticum intelligendum est. Preedium
 quod ex omnibus partibus familiaribus maxime
 pedicitur id est apparet quasi preindium uel
 quod uicini uicinos quos bello euiperant.
 ut prede nomine habeant. Omnis ante

in nuncupata

ager. ut uerbo docet quadrifarie diuidit.
 carit enim caruus: ager id: fationabilis: carit
 conatus id: captus car bouib: carit pascuus qui
 herbis tantum & animalib: uacat: carit floris
 ut sunt osti apibus congruentes: & floribus:
 quod & iam uirgilius in quattuor libris geor
 gicorum secutus est. Ageri uero nomine
 humanum genus habitans in hoc mundo ex
 primitur. Unde legitur in parabola euon
 gelica. ager est mundus in quo seminatur
 semen uerbi di: sed uicta differentia terre
 fructificauit: quia bona terra fructum cen
 tuplum bonorum operum pfect. mala uero
 pfect spinas & tribulos uiciorumq: etia est
 maledictionum pema. Item ager: eccia.
 ut in genesi: ecce car itaac: odor filii mei sicut
 odor agri pleni cui benedixit ds. & in euon
 gelio. Emerunt ex eis agrum figuli in sepul
 turam peregrinorum. Item ager: populi
 iudaeorum. de quo agro salomon ad abia
 thar sacerdotem. Uade magrum tuum in
 anathot. Item ager significat disciplina
 religionis xpianae. ut est illud in euon
 gelica parabola. Simile: regnum caeloru
 thesauro abscondito magro quem qui inue
 nit homo abscondit: & p regaudio illius uac
 dit & uendit uniuersa quae habet: & emit
 agrum illum. Thesaurus iste: caeleste desi
 derium significat. Ager uero in quo thesau
 rus absconditur: disciplinam studii caelestis:

homo qui hunc thesaurum inuenit: humi
 les & religiosos designat. Quia ualde gau
 dent. dum bonum percipiunt desiderium.
 Tunc profecto uendi disti. id: contentis uolun
 tatib: carnis. cunctisq: terrenis dilectionib:
 omnia mundi per disciplinae caelestis custo
 diam calcant. Nil iam quod caro blanditur
 libent: nil quod carnis inuitam trucidat sps
 horrescit. siue aliter thesaurus iste xps inuelle
 git. Ager autem sca scriptura: in qua repo
 sita est portia saluatoris nri. quia quisquis
 eum eius gratia reuelante cognouerit. o
 postet illum omnia delectamenta saeculi
 contemnere: & ad eius notitiam uigi exer
 citatione bonorum operum festinare. In
 uentus ergo thesaurus absconditur: eter
 uatur. quia studium bone uoluntatis in opere
 di custodire nemo sufficit. qui humanis lau
 dibus non abscondit. Rura ueteres in
 cultos agros dicebant id: siluas et pascua.
 Agrum uero qui colchatur. namrus: quo
 mel: quo lac: quo pecus haberi potest. An
 de & rusticus nominatur. haec agresti u
 prima & otiosa felicitas. seges ager est
 in quo seritur. Unde & uirgilius illa se
 gesthemum uotis respondit uari agricolae.
 con pascuus ager dicitur: quia diuersis sub
 agrorum relictus: ad pascendum com
 munitur uicinis. Alluuus ager dicitur:
 quem paulicam fluuus magrum mittit.

arctissimus ager dicitur: quia ceteris lineu-
 rum mensuris non continetur: sed arq-
 tur fines eius abiectione fluminis montium
 arborum. Unde & in his agris nil substi-
 tuorum interuenit. Noualis ager est
 primum percussus siue quicquid in se con-
 uertat nouandorum sibi uirgum causa.
 Noualia enim semel cum fructu erunt
 & semel uacua. Noualia possunt signi-
 ficare labores fructuosos nouiter incep-
 tos. Unde: illud propheticum: inuocate
 uobis noualia: ac si diceret: exerce te uos
 metipsos in studiis utilibus: ne segnitia
 uos faciat steriles. Hinc & adibi scriptum
 est: multi cibi in noualibus. patrum. hoc
 abun- dantes deliciae uisitatum sunt. **XXXIX**
 in doctrinis & exemplis sanctorum doctorum.
 A reu dicitur tabularum equalitas: die-
 tu autem area a planitie atq; equi-
 litate. Unde & area uel aream uocant
 dicunt: quod pertranandis frugibus era-
 datur: uel quod non triturentur in ca-
 nisi uacua. Area mystice ecclesiam sig-
 nificat. Unde iohannes baptista legitur
 dixisse in euangelio de xpo. Cuius uen-
 tilabrum in manu sua & per mundabit
 aream suam. Per uentilabrum id est pa-
 lam discretio iusti examinis. Per area
 uero presens ecclesia designatur. in qua
 pcul dubio quod lugubre scitis: Multi

sunt uocati pauci uero electi. Licet
 grana super his recipienda mansionibus.
 in comparatione lolium quae flammis
 sunt mancipanda perpetuis. Causa
 purgatio: & nunc uirum geritur. cu-
 quisque peruersus uel ob manifesta pec-
 cata: de ecclesia sacerdotum castigatione
 reicitur: uel occulta post mortem di-
 uina distinctione damnatur: & uniuersa-
 liter in fine perficietur: quam domitet
 filius hominis angelos suos & colligent
 de regno eius omnia scandala uentila-
 brum itaq; dñs in manu: id est iudicis dis-
 crimen habet in potestate: quia pater
 non iudicat quemquam: sed iudicium

omne dedit filio. **DE MENSURIS AGRO-
 MENSURAS VIA ROMANOS RV.**
Miliaria dicimus. greci studia.
 Galli leuuae. egyptii signes. persae
 para signas. Sunt autem proprio quaeque
 spatio. Miluarium mille passibus ter-
 minatur. & dictum miluarium quasi
 nulludum. habens pedes quinque milia.
 Leuia finitur passibus mille quingentis.
 Studium octaua pars miliarum: constans
 passibus c. xx. v. hunc primu hercule
 stituisse dicunt. eumq; eo spatio deter-
 minasse: quod ipse subito spū confectus
 set. Ue p inde studium appellasset.
 quod in finem respirasset simulq; stetit sa.

exempti

Via est. quae potest. **DE ITINERIBVS.**

Vire uehiculum. & uia dicitur a uehiculo uel
meursu. Nam duos actus capit propter e
uentum. & uementium uehiculorum meur
sum. Omnis autem uia aut publica est
aut priuata. Publica est quae in solo pub
lico est. quae per actus populo patet. haec
aut ad mare aut ad oppida pertinet. pri
uata est quae in uno municipio dicitur.

Via enim multiplicem significatione habet.
& in bonam partem aliquando accipitur.
aliquando uero in contrariam. Via enim
ipsum dominum christum significat. quia in eu
angelio. Ego sum uia ueritas & uita. quae
per ipsum uadit ad aeternam uitam pergitur.

& ipso tribuente uerum beatitudinem ac
cipiemus. Aliquando uero in uerbo
precepti diuini & regulae sanctarum scrip
turarum designantur. Unde psalmista
ait. Quam uiam dactorum tuorum cucurri.

& item. Uias tuas domine. demonstra mihi.
& semitas tuas edoce me. Aliquando autem
uita hominis in eo significatur. Unde p
pheta ait. Uias meas enuntiaui & exau
distime. In contrariam uero partem uiae
significatio trahitur. quando propter uolun
tatis inique ad actionem multorum ope
rum demonstrat. Ut est illud propheticum.

Uiam inquit iniquitatis amoue a me. & in
sipientiae libro scriptum legimus. Sunt uiae quae

putantur ab hominibus rectae. quorum
fines ducit ad profundum inferni. Unde di
citur. Via spatiosa hoc est uitium in lece
bris dilatata. ut est illud in euangelio. Lau
& spatiosa uia est quae ducit ad perditionem.
Uita autem uia est districta uel tribulationibus.
pressa. de qua scriptura dicit. Quam lix
an gusta porta & uita uia. quae ducit ad
uitam. Directa autem uia illa est quae
preceptis dei est ornata. ut in esaiam. rectus
inquit facite semitas eius. Prava autem
autem uia est praui indirecta & aspera in
uias planas. Plana enim illa est uia quae
oboechenta. preceptorum dei est exsequata.

Nam & alibi legitur. Uias quae ad dextris
sunt nouit dominus. quae autem ad sinistris sunt
reprobae. Strata dicitur quia si uulgi pedibus
trita. Ueretur. Strataque non uulgi pedibus
detrita uicium. ipsa est & dilapidata id est
lapidibus strata. Primum autem per diuinitatem
lapidibus uias straxisset post earum
eas per omnem pene orbem disposuerunt.
propter rectitudinem itinerum & ne plerumque
esset otiosa. Ager est media stratae om
nientia coaggeratis lapidibus. strata ab
aggerere id est coaceruatione dicitur. quam
historici uiam militarem dicunt. ut que
lis sepe uiae deprehensus in aggerem serpens.
Iter uetus est uia quae ab homine quae

uersum potest. Iter autem & iterum diuersam
 significationem habent. iter enim locus
 transitu facilis. unde & appellamus etiam
 iterum autem & itus lingue uiae. & ipse labor
 ambulandi ut quouelis peruenias. Semi
 tu iterum. dimidium & asem ita dicitur.
 Semita autem hominum & Callis ferarum
 & pecudum. Callis & iterum pecudum inter
 montes angustum & tritum acallo pedu
 uocatum. siue callo pecudum per dura
 tum. Iterum sunt transuersa in agris
 itinera. siue recta uia dicta quod trans
 mittit. Diuortia sunt flexus uiarum
 hoc & uias in diuersa tendentes. item di
 uesticula sunt hoc diuersae ac diuinae
 uiae siue semitae transuersae. quae sunt
 alterae uiae. Buiuum quia duplex est
 uia. Competa quia plures in ea compe
 tunt uiae. quasi triuiae qua duiuae.
 Hoc enim obseruandum & in locis singulis
 ubi ista nomina uiarum sunt denotata.
 ut antecedentibus uel consequentibus. eiusde
 scripturae locis. eorum significatione intel
 legatur. quia sic congruus sensus facile
 meis dinoscatur. utrum ad bonam uel
 malum partem pestinent.

**EXPLICIT LIBER XIII. INCIPIT LIBER
 XV. DE PHILOSOPHIS. CENTIMUM. 7
 PHILOSOPHICAE ABELLATIO
 ne uocantur. qui Latine conatores sapi**

entiae inter prantur. Est enim philosophus
 qui diuinarum & humanarum rerum
 scientiam habet. & omnem bene uiuen
 di tramitem tenet. Nomen philosophi
 primum apud Pythagoram fectur ex ostium.
 Nam dum antea greci ueteres sophistas.
 id est sapientes aut doctores sapientiae.
 semetipsos uacantius nominarent. iste
 interrogatus quid profiteretur. uerecundo
 nomine philosophum. id est amatores
 sapientiae se esse respondit. Quo sapiente
 profiteri arrogantisimum uidebatur. ita
 demceps posteris placuit. ut quantumlibet
 de rebus ad sapientiam pestinentibus doc
 trina quisque uel sibi uel alius uideretur
 excellere. Non nisi philosophus uocaretur.
 I demum philosophi triplici genere diuiduntur.
 Nam aut phisici sunt aut ethici aut logici.
 Phisici dicti quia de naturis tractant. Natura
 quippe grece phisis uocatur. Ethici quia de
 moribus disputant. mores enim apud gre
 cos ethis appellantur. Logici uero qui
 in uacantibus & in moribus ratione aduungunt.
 Ratio enim grece logos dicitur. Diuiditur
 autem phisica in septem partes. hoc est
 arithmeticeam. astronomicam. astro
 logicam. mechanicam. medicam. geo
 metricam. & musicam. Arithme
 tica & numerorum scientia. Astronomi
 ca & lex astrorum qua oriuntur et occidunt.

astra Astrologia est. astrologia et
 natura & potestas. caeliq. conuersio.
Mechanica est. peritia fabricae castis. in
 metallis. & in lignis. & in lapidibus. Me
 dicina. scientia curacionum. ad tempera
 mentum & salutem corporis inuenta.
Geometrica. disciplina mensurandi. spatia
 locorum & magnitudines corporum. Mu
 sica. diuisio sonorum & uocum uarietas.
 & modulatio canendi. Ethica aut diuidit
 in quattuor partes. hoc. imprudentiam.
 iustitiam. fortitudinem. & temperantiam.
Prudentia. in agnitionem ueritatis inducit
 hominem. Iustitia dilectionem dicitur
 miserat. Fortitudo uincit aduersa. mor
 temq. contempnit. Temperantia uitiosas
 uoluptates reprimat. & omnia moderat.
Logica aut diuiditur in duas species. hoc.
 dialecticam & rethoricam. Dialectica
 est disputatio acuta uerum distinguens
 a falso. Rethorica. disciplina ad persu
 adendum quodq. idonea. Diuisi sunt aut
 & ipsi philosophi in heresibus suis. habent
 res quidam nomina & auctoribus. ut pla
 tonici. epicurei. pitagorici. Alii uero
 conueniunt culorum & stationum suarum.
 ut peripatetici. stoici. & academici. pla
 tonici. a platone philosopho dicti.
Humanarum creatorem esse deum corporum.
 angelos asserunt per multos annos

circulos. in diuersa corpora redire animas
 dicunt. Stoici a loco dicti. posticus enim fuit
 athenis quom. Iuuyr qahnetwan.
 appellabant in qua pietas erat gesta sapien
 tium. atq. uirorum fortium historie. in hunc
 posticum conuenientes. philosophantur. & sapient
 quo & stoici dicti sunt. grece enim posticus
 stou dicitur. Hanc sectam primus Zeno in
 stituit. In negant sine iustitie efficacie que
 beactum. Omne peccatum uniforme esse
 asserunt dicentes. sic ille nocens erit quia
 leas furauerit quia qui aurum. qui mergu
 occiderit quia qui equum. non enim animal
 crimen. sed animus facit. Hic uero animam
 cum corpore perire dicunt. Animae quo
 que iustitiam continentiae esse negant. af
 fectant gloriam aeternam. cum se fatent
 non esse aeter nos. A cademci appellan
 auilla platonis academia athenarum ubi
 idem platon docebat. in omnia incepta opi
 nantur. sed sicut fatendum. multa incepta
 & occulta eo. quae uoluit disintelligentia
 hominis excedere. sic uero plurima esse
 quae possint. & sensus penetrabili ratione eo
 prehendi. Hanc sectam crederi silauis. carmatus
 philosophus repperit. cuius sectator fuit
 democritus. quid uero tamquam in puteo uol
 tu ut fundus nullus sit ita in occulto uerere
 ueritatem. Peripatetici. ad ambulacione
 dicti eo quod aristotilis auctor eorum de

ambulans disputare solitus esset. Hi dicunt quandam pesticulam animae esse aeternam. dereliquo magna ex parte mortalem esse. Cuncti ab im munditia impudentiae nuncupati contra humanam enim uerecundiam in p[ro]p[ri]o periculo coram coniugibus eisinos erat. Censentes licitum & honestum esse. pulam cum uxore concumbere. quia coniugium iustum est. publice id praedicantes agendum esse ut cum inuicis uel plures. Unde & uenibus quorum uitam imitabantur. & uiam uocabulum nomenque traxerunt. Epicurei dicti ab epicuro quodam philosopho amatore uanitatis non sapientiae. quem etiam ipsi philosophi porcum nominauerunt. quasi uoluitans in coeno carnali. uoluptate corporis summum bonum asserens. qui & uiam dicit nulla diuina prouidentia instructum esse. cui regimundum sed originem rerum a thomis. id est in secabilibus ac solidis corporibus assignauit. quorum fortuitis concursibus. uniuersa nascantur & nascantur. Asseruit autem deum nihil agere. omnia constare corporibus. animam nihil aliud esse quam corpus. Unde & dicit

non ero post eum quam mortuus fuero
 G. in nudo fistae nudi per opucas induae.
 Solitudines perhibentur philosopha
 ri. adhibentes tantum genitalibus teg
 mina. Cimno enim ex eo dictum est.
 quod iuuenes nudi exercebantur in con
 po. ubi pudenda sola tantum operunt.
 hi & agnoscendo se cohibent. Theolo
 gi autem idem sunt qui & fisici. dicti
 autem theologi quoniam in scriptis.
 suis de deo dixerunt. quorum uaria
 constat opinio. quid deus esset dum que
 rerent. Qui dam enim corporeo
 sensu. hanc mundum uisibilem. ex
 quatuor elementis deum esse dixerunt.
 ut diogenes stoicus. Alii uero spiri
 tuditer intellexerunt mentem esse
 deum. ut tal es milesius. Qui dam an
 mum in omnibus commanentem et
 lucidum. ut pithagoras. Qui dam
 deum sine tempore incommutabilem.
 ut plato. Qui dam mentem solutam.
 ut cicero. Qui dam & spiritum & men
 tem. ut macro. Inuentum enim solu
 modo deum non ut inuenerunt expo
 suerunt. quia euangerunt in cogi
 tationibus suis. Dicentes enim se esse
 sapientes. stulti facti sunt. Platoni
 ci quidem deum curatorem & arbitrum

& iudicem asserunt. Epicurei otiosu
 & in exercitatum. Mundum ante
 platonici adfirmant incorporealem
 Stoici corporealem. Epicurus atomis.
 Pythagoras ex numeris. Eraditus ex
 igne. Unde & uarro ignem mundi
 unum dicit. p̄inde quod in mundo
 omnia gubernet sicut unus in nobis.
 quam uanissime quicum est inquit in
 nobis ipsi sumus cum exit emorimur.
 Ergo & ignis cum demundo per fulgu
 ra p̄ficietur. mundus emoritur.
 Hi philosophorum errores. & cum et
 apud ecclesiam induxerunt hereses.
 Inde conas & formae nescio quae in
 de apud uarrum trinitas numerus.
 & apud ualentinum platonici furor.
 Inde marcionis deus melior de terra
 tranquillitate abstoicis enim uenerat.
 Et ut anima interire dicatur. epicu
 rus obseruatur. ut carnis restitutio
 negetur. De uena omnium philoso
 phorum scola sumitur. Et ubi mate
 ria cum deo uequatur. Zenonis disci
 plina. Et ubi quid de igneo deo legi
 tur. eraditus interuenit. Eadem
 materia apud hereticos & philoso
 phos uoluitur. Idem retractatis
 implicatur. sed spreus erroribus gen

tilium atq. hereticorum. quae sit uera
 philosophia. secundum catholicorum
 patrum sensum. dicendum nobis est.
Philosophia ergo est naturae inquisi
 tio rerum humanarum diuinarumq.
 cognitio. quantum homini possibile
 est rimari. Est quoque philosophia
 honestas uitae. studium beneuendi.
 meditatio mortis. contemptus saeculi.
 quod magis conuenit xp̄ianis. qui sae
 culi ambitione calcata. disciplinabili
 similitudine futurae patriae uiuunt.
Materia ergo philosophiae. constat ex
 scientia & opinione. Scientia est cu
 res aliqua certatione percipitur
 ut eclipsin solis lunari corporis obie
 tu est. uel in scripturis historiae tex
 tus. qui rerum gestarum exprimit
 ueritatem. siue moralis uitae fidelis
 institutio. Opinio est cum in certa
 res licet & nulla firma ratione dif
 finiri potest. ut magnitudo caeli uel
 p̄funditas terrae. siue & cum musi
 bilium rerum & in conprehensibilium
 disputatio. Diuiditur autem philo
 sophia in tres partes. hoc est in physica.
 & ethica. logica. sicut superius os
 tendimus. In physica igitur causa que
 rendi. In ethica. ordo uiuendi. In logica

ratio intelligendi uersatur. In quibus uidelicet generibus tribus philosophie diuina eloquia consistunt. Nam aut denatura disputare solent: ut in genesi & in ecclesiasten. Aut de moribus: ut in puerbis & in omnibus sparsim libris. Aut de logica: per quam nostri theologum sibi uindicant: ut in euangio canticorum & in eo euanglio. Theologica quoque est quae inspectura dicitur: quae super gressu inuisibilia: de caelestibus uel quid mente solam contemplanur. Nam in his quoque diuis partet philosophia uera diuiditur: id est inspectiuam & uacualem. Actiualis est quae in operatio nibus huius uitae motu necessariis consistit: per hanc legitur mos uiuendi honestus appetitus: & instituta ad uirtutes tendentia exercentur: per illam uero deus amatur: spe & fide colitur.

Unde necesse est: ut quicumque sapiens esse desiderat: & ad cognitionem uerae sapientiae atque ad contemplationem ipsius uirtutis peruenire uoluerit: factas scripturas secundum regulam catholicae fidei mente legat: & secundum equum instituta in sacris uirtutibus bene uiuendo semetipsum exercere studeat: mundumque cor ab omni malo desiderio

& mundi cupiditate habere cetera: sicque ad desideratum bonum deo operante peruenire ualebit. hoc enim psalmista nobis ostendit dicens. Beati immaculati in uia: qui ambulauit in lege domini. Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem: in uis eius ambulauerunt. Hinc & ipsa ueritas ait. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum uidebunt. Itaque primo sciendum est quod quaedam res tam clarae & tam nobiles sunt: ut non propter aliud emolumentum ex petendae sint: sed propter suam solum modo dignitatem amandae sunt & exsequendae. Uirtus uidelicet scientia ueritatis amor bonus: has quidem res ueri philosophi intellexerunt in natura humana: & summo studio coluerunt. Igitur uirtus est unum habitus: naturae deus: uitae ratio: morum nobilitas. Quae habet partes quatuor: id est prudentiam: iustitiam: fortitudinem: temperantiam. Nam prudentia est rerum & naturarum scientia: haec habet partes tres: hoc est: memoriam: intellectionem: prudentiam. Memoria: per quam animus repetit illa quae fuerunt. Intellectio: per quam ea per spicit quae sunt.

Prudentia per quam futurum ali-
quid per uidetur ante quam fiat. Iustitiae
quidem definitio talis est. Iustitia est
habitus animi uniuscuique rei propriam tri-
buentis dignitatem. In hac diuinitatis cul-
tus. in hac humanitatis iura & aequitas
totius uitae conseruatur. Haec partim
ex naturae iure. partim ex consuetu-
dinis usu constat. Quia partes illiusque
dam naturae uis inferit. ut religione.
pietatem. gratiam. uindicationem. ob-
seruantiam. ueritatem. quarum diffi-
nitio talis esse poterit. Religio est que
superioris cuiusdam rei quam diuina
uocant. curam ceremoniarumque affert.

Pietas per quam sanguine conuinctis pa-
triaeque beniuolis. officium & diligens
tribuitur cultus. Gratia in qua amici-
tiarum & officiorum alterius memo-
ria & remunerandi uoluntas conuenit.

Uindictio per quam uis aut iniuria & om-
nino omne quod officaturum est. defen-
dendo uis ulciscendo propulsatur.

Obsertantia per quam homines aliqua
dignitate ante cedentes. cultu quoda
& honore dignantur. Ueritas per
quam ea quae sunt. aut ante fuerunt.
aut futura sunt dicuntur. Ex consue-
tudinibus ergo uis iustitia. seruatur. ita

ut ex pacto & pari iudicatioque & ex
lege considerentur. pactum quoque est
quod inter aliquos conuenit. per motus
aequabile est. Iudicatum quod alicui
magnum uis aut aliquorum sententis
constitutum est. Lex est omni populo serua-
uis. quid cauere. uel quid obseruare
debeat. Testis uero species iustitiae est.
fostitudo quae ita diffinitur. Fostitu-
do est magno animo periculorum et
laborum per pectio. cuius partes sunt.
magnificentia. fidentia. patientia.
perseuerantia. Magnificentia est
rerum magnarum et ex cel. seruicium
animi ampla quadam & splen-
dida ppositione. cogitatio atque administra-
tio. Fidentia est per quam magnae
honestis in rebus. multum commissae
fiduciae cetera cum spe collocantur.

Patientia est honestatis aut utilitatis
causa rerum arduarum. aut diffi-
cilium uoluntaria uedurna perpes-
sio. Perseuerantia est in ratione bene
considerata. stabilis ac perpetua
per mansio. Ultima uero species
iustitiae est temperantia. cuius dif-
finitio talis est. Temperantia est
rationabilis in libidinem atque in
alios non rectos impetus. animi fir-

ma . & moderata dominatio . eiusque
partes sunt . continentia . clementia . mo
destia . Continentia est . per quam om
nis mala cupiditas . magna consili
gubernatione regitur & deprimatur .
Clementia est . per quam iniuria & o
dia miti animo retinetur . Modestia
est . per quam totius uitae modus seu
animi . seu corporis motibus . ubique ho
nesti cura seruat . Unde honor
est eximius coram hominibus haec
seruanti & laus apud dñm . sed dolen
dum est . cum illi philosophi huius iustu
tes ob illarum tantum dignitatem .
ad laudem uitae seruauerunt . quod
nos xpiani ab his in multis de uo erro
re declinamus . quando haec nunc in
fide & caritate obseruantibus . aeternae
gloriae ab ipsa ueritate xpi ihu prae
mia pollicentur . Sunt ergo haec ex
cellentes uirtutes in nostra . hoc est xpi
ana religione intellegendae ut que
obseruandae . ut sapientia sit qua dñs
secundum modulum humanae men
tis intellegatur & timeatur . & futu
rum eius creditur iudicium . Iustitia
ut caritas dñi eiusque mandatorum ob
seruatio . firmiter teneatur . Fostitu
do quae hostis antiquus uincatur . et

99
aduersa mundi tolerentur . Tem
perantia quae libidinem refrenet .
auaritiam reprimat . omnes animi
impetus sedet ac temperet . ille que
finit in omnibus his iustitibus atten
ditur ut diligatur dñs & proximus .
Quid enim facilius est amare species
pulchras . dulces saporis . sonos sua
ues . odores flagrantis . tactus iocun
dos . honores & felicitates saeculi . que
uel ut uolucilis umbra recedunt . an
dñm non amare qui est aeterna pulchri
tudo . aeterna dulcedo . aeterna sua
uitas . aeterna flagrantia . aeterna
iucunditas . perpetuus honor . indefi
ciens felicitas . Maxime cum diuinae
nil aliud nobiscum agant . nisi ut dili
gamus dñm & dñm nr̄m . ex toto corde .
& ex tota anima . & ex tota mente . &
proximum nostrum . tanquam nosmet
ipsos . Nam p̄missum habemus ab illo
qui fallere ignorat . iugum inquit
meum suauis est & onus meum leue .
Laboriosior est enim huius mundi conor
quam xpi . Quod enim in illo anima
quaerit non inuenit . id est felicitate
& aeternitatem . quo haec infima pul
chritudo transit & recedit uel amari
tem deserit . uel ab amante deseritur .

Teneat igitur anima ordinem suum. ut diligat quod superius est. id est dñm & regat quod inferius est id est corpus. & socias animas dilectione nutriat & foueat. sicque sacrificius purgata atque exonerata animae. ab hac laboriosa uita & erumnosare uo let ad quietem. & intret in gaudiū dñi sui. In scripturis ergo sacris sapientiae nomine. aliquando xps notatur. Ut in apostolo. xpm inquit dico diuinitatem & di sapientiam. Aliquando doctrina caelestis. ut in apto. Sapientiam inquit loquimur inter perfectos. quā nemo principum huius saeculi cognouit. Item sapientia aliquando huius mundi philosophia nuncupatur. Unde salomon ait. Sapientia hominum non est mecum. & in apostolo. Stultam inquit fecit dñs sapientiam huius mundi. Sapientis uero dñs in iob dicitur. ut est illud. Os sapientis corde & fortis est robore. Item sapientes sc̄i uocantur mosee ubi scriptum est. Quis sapiens & intellegit et sciet haec. quia recte uiae dñi. & iusti ambulauit meis. Rursum sapientes dicuntur philosophi iudaei siue heretici. De quibus apostolus ait. dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt

Stulti ergo secundum saeculum sunt sc̄i. Unde apostolus ait. Stulta mundi & infirma elegit dñs. ut confundat fortia. Rursum sapientes huius mundi stulti sunt apud dñm. Unde in psalmo scriptum est. simul insipiens & stultus peribunt. 7. DE POETIS.

PORREAE UNDE SUMO BOSTIENSIS AETERNAM quillus. Cum primum homines ex uita feritate. rationem uitae habere coepissent. seque uideos suos nosse cultum modicum ac sermonem necessarium. commenti sibi utriusque magnificentiam. ad religionem deorum excogitauerunt. Igitur ut templa illis. domibus pulchriora. & simulacra corporibus ampliora faciebant. ita eloquio & uocibus quasi augustiore honorandos putauerunt. Laudesque eorum & uerbis illustrioribus & iocundioribus numeris extulerunt. Id genus quia forma quaedam efficitur quae poetas dicitur. poema uocatur est eiusque factores poetae. Uoces. uocis uocis appellatos. uarro auctor est. uel auendis carminibus id est flexendis. hoc est modulandis & p̄inde poetae latine uoces. Olim scriptu eorum uocis dicebantur. Latina poeae apud latinum id est auocitate at

minum unde & lira dicta. Tragoedi
 dicti. quod initio canentibus praemiu
 erat. hircus quem greci tragos uocant.
 Unde & oratius. carmine quattuor uo
 lem cestauit obhircum. Lion dehinc se
 quentes tragici multum honorem ad
 epti sunt. & excellentes in argumētis
 fabularum. aduēritatis imaginem fictis.
 Comedi appellati siue a loco quia circū
 pugos agebant. quos greci comas uocant
 seu a comestatione. Solebant enim
 post abum homines ad eos audiendos
 uenire. sed comici priuatorum hominū
 praedicant ueta. trāci uero res publi
 cas & regum historias. Quidam autem
 poetarū theologici dicti sunt. quō dē dīs
 carmina faciebant. Officiū poetarū
 meo est. ut ea quae uere gestasunt. in
 aliis species obli. ~~quā~~ quis figuratio
 nibus. cum de re aliqua conuersa trans
 ducant. Unde & Lucanus ideo innume
 ro poetarum non ponitur. quia uidetur
 historias composuisse non poema. Poema
 tria genera tria sunt. aut enim actiuum
 uel imitatum est. quod greci dramati
 con. uel micticon appellant. aut enarra
 tiuum. quod greci exēgēticon. uel a
 pangēticon nuncupant. aut commune.

uel mixtum quod grece. koinon. uel
 miktōn uocant. Dramaticon est actiuū
 in quo personae loquentes introducunt
 sine poetarū interlocutione. ut se ha
 bent tragoediae & fabulae. Drama
 enim latine fabula dicitur. quo ge
 nere scripta est. quotē moeri pedes
 unquo uia ducit in urbem. Quo a
 pud nos genere. cantica canticoū
 scripta sunt. ubi uox alternans xpi
 & ecclesiae. tam & sinon in hoc inter
 loquente scriptore manifestare pe
 ritur. Exēgēticon est. uel enar
 ratiuum in quo poeta ipse loquitur
 sine ullius interpositione personae.
 ut se habent tres libri georgica tota
 & prima pars quāsti. Item lucretii
 carmina & his similia. quo genere
 apud nos scriptae sunt parabola sal
 lomōis & ecclesiastes. quae sua lingua
 sicut & psalterium metro constat cō
 scripta. Coenon est. uel miktōn in
 quo poeta ipse loquitur. & personae lo
 quentes introducuntur. ut sunt scripta
 illius & odissia homeri & eneidos uergili.
 & apud nos historia beati iob quam
 uis haec in sua lingua non tota poetica
 sed partim sit metrica uel rithmico scrip

III. ta sermone . r **DESIBILLIS.**

SIBILLAE GENERALITER DICUNTUR

omnes feminae uates . lingua greca .

Nam sios . eolico sermone ds . Belen greca mentem . Proinde igitur quia diuinā uoluntatem . hominibus inter pretari solebant . sibillae nominatae sunt .

noncupat qsi
di meptem.

Sicut enim omnis uir pphetas uel uates dicitur uel ppheta . ita omnis femina pphetans sibilla uocatur . quod nomen ex officio non ex pprietate uocabulie .

Decem autem sibillae ad octissimis auctoribus fuisse traduntur . quarum prima de persis fuit . secunda libica . Testa del ficia in templo del fici apollinis genita . quae ante troiana bella uaticinata est . cuius plurimos uersus operi suo omerus inseruit . Quarta cimera in tadia . Quinta eritrea nomine . Erofila in babilone orta . quae grecis ilium petentibus uaticinata est . perituram e troiam . & omerum mendacia scripturum . Dicta autem eritrea . quae in eadem insula eius inuenta sunt carmina .

Sexta samia quae femonete dicta est . namo insula unde fuit cognominata . Septima cumana nomine amaltea . quae nouem libros attulit tarquinio prisco . In quibus erant decreta

romana conscripta . ipsa est & cimera

De qua uirgilius . ultima cimera uentiam carminis uetas . Dicta autem a cumana ciuitate cumas quae est in campania . cuius sepulchrum insicilia adhuc manet . Octaua ellespontia in agro troiano nata . quae scribitur solonis & cari fuisse temporibus . Nona frigya . quae uaticinata est anoraae . Decima tibustina nomine albunea . Quarum omnium carmina offeruntur . in quibus dextro & dextro & gentibus . multa scripsisse manifestissime comprobatur . Celebrior autem inter ceteras uenobilior eritrea perhibetur . quae dextro quaedam conscripsit . Ut sunt uersus eiusdem in quorum capitibus greca lingua ihs xps . theu . ios . soter . continetur qd latine inter pretatur ihs xps . filius saluator . Hi autem uersus quorum primae litterae istum sensum quem diximus reddunt . sicut eos quidam latinis & stantibus uersibus est inter pretatus hoc conti

Iudicii signum telles sudore ma defect .
Ecce rex adueniet per saecula futurus .
Salict ut carne praesens diudicet orbem .
Unde dm cerneret incredulas atq . fidas .
Elsim cum scis acui iam termino impso .

^{ipse}
Sic annue cum incigne uiderunt quasi iudicem
Cum uacat incalens densis in ueprib. orbis
Recidit simulacra uiri cunctu quoq. gazam
Exuret terras ignis pontumque polumque
Inquiritis recti postus offringet auerni
Scorum sedentim cunctue luce libera curru
Tradetur fontes ueterna flumina et emabit
Occultos actus reugetis tunc quisq. loquatur
Secreta itaq. di resera bit pectora luci
Tunc erit & luctus stridebunt dentib. omis
Eripitur solis uubar & chorus interit astris
Oluctur oculum lunaris splendor obibit
Decidit colles ualles ex tollet ab imo
Non erit in rebus hominu sublimis uelultum
Mun uequuntur campis montes & cerula ponti
Omnia cessabunt tellus con fracta peribit
Sic pariter fontes torrentes fluminaq. igna
Sed tuba tum sonitum triste caelo dominat ab ito
Orbe gemens facinus miseru iuuiosq. labores
Turturecumq. chaos monstrabit terra delitescis
Eteorum hie dno reges sistentur ad unum
Recidet caelo ignis qui & sulphuris uniuersis
In his latinis uersibus de greco ut cum que
 trius latinis ubi non potuit ille sensus oc
 curere. qui fit cum litterae meorum que
 sunt capitibus conuertuntur. ubi y littera
 in grece posita est. quia non potuerit in
 latino inueniri uerba que ab ea dem
 littera. inciperent. & sententiae conueni

^{ita}
 rent. In autem sunt uersus tres quintus et
 octauus decimus & nonus decimus. Demq.
 & silabatas quiesunt incipitibus omnium
 uersuum conuertentes. horum trium quie
 scripta sunt non legamus sed peris. y lit
 teram tumquam in eis dem locis ipsa sit
 posita recor demur. ex primitur in quinq.
 uerbis in xps di filius sal uator. Sed eu
 grece hoc dicitur non latine. & sunt uer
 sus uinginti & septem. qui numerus qua
 dratum ternarium solidum reddit.
Tria enim ter ducta sunt nouem & ipsa
 nouem suta ducuntur. uelico multum
 figura consurgat. ad uinginti & septem
 perueniunt. Horum uerborum quiesunt. iesus. chris
 tus. theu. yos. soter. quod est latine in
 xps di filius sal uator. Si primas litteras
 uingis erit. ix. iic. uel est piscis. in quo
 nomine iustice intellegitur xps.
 eo quod in huius mostalitateis abyssis.
 uelut in aquarum p funditate uiuif.
 hoc est sine peccato esse potuerit. Haec
 uel frilla. sine acutere. sive ut quidam
 magis credunt er meo & ita nihil habet
 in toto carmine suo. cuius exigua ista par
 ticula est. quod ad deorum falsorum sive
 factorum cultum pertinet. qui in mol
 tra Quam. 27. eos. & ce. cultores eor loquit

ut meorum numero deputanda uideatur
qui pestinent ad ciuitatem di. Insetit & u
lactantius operi suo quaedam de expo u
ticia sibi illuc. quoniam non exprimat
cuius. sed quae ipse singillatim posuit.

Ego arbitratissimum conuinctu esse ponent
du tanquam unum sit plerumque. quae
ille plura commemorauit & breuiter.

In manus inquit infidelium post eueniet.
dabunt autem deo uelut. incomb. inces
tis. & purato ore expuent uenenatos spu
tos. dubit uero ad uerba simpliciter
sem dorsum. & colaphos accipient. tunc
bit nequis agnoscat quod uerbum est
uel unde uenit. ut inferis loquatur & co
rona spinosa coronetur. ad cibum autem
fel. & ad sium acetum dederunt in hos
prauidat. hanc ministrabunt dno men
sam. Ipsa insipiens tuum non intellexisti
dmi ludemem mortaliu sensibus. sed
spinis coronasti. & horridum fel miscuisti.
templi uero uidum sandetur. & medio
die noxerit tenebrosa nimis. in tribus
horis & morte morietur. Tribus diebus
somnia suscepto. & tunc ab inferis regres
sus ad lucem uenit. primus resurrectio
nis principio reuocatis ostenso. Ista lac
tantius carpum per inter ualla dispo
sitionis fuit sicut eu pascere uidebant

quae plura intenderat adhibuit testi
monia sibi illuc. quae nihil interpo
nentes. sed in unam seriem coneca po
nentes solis capitibus. ut scriptores dem
ceps ea seruare non neglegunt distin
guenda curauimus. **DE MAGIS.**

MA GORUM IANUSORUM
Magis rex buctrianorum quem
minus rex assyriorum proelio inter
fecit. De quo aristotelis scribit quod
uites centum milia uersuum ab ipso
condita. indicus uoluminum eius declu
rentur. Hanc ustem post multu saecu
lu democritus ampluauit. quando &
ippocrates medicinae disciplina efflo
ruit. Apud assyrios autem magiae
artes copiosae sunt testante lucio.

Quis nocere fibra factu quae et quis p
dat uies quis fulgura caelo seruet.
& assyria scrutetur si dea cura.

Itaque haec uentis magicarum artium
ex traditione angelorum multorum.
in toto terrarum orbe plurimis saecu
lis uelut. Per quantum scientiam
futurorum & infernorum & inuocatio
nes eorum. inuenta sunt auruspica
augurationes & ipsa quae dicuntur
ora cula & micromantia. Nec miru
demagogorum praestigas quorum

intento p̄dicere maleficiorum artes
 ut & cum mori si simillimis signis resis-
 terent. uestentes uirgas indracones
 & aquas in sanguinem. Quid plura scire
 dere fas est. de pithonissa ut p̄phetæ
 samuelis animam de inferni abditis e-
 uocaret. & uiuorum presentaret cor-
 spectibus. Sitamen animam p̄phetæ
 fuisse credamus. & non uel quom fuit
 matricum inlusionem satanæ fallacia
 factum. Prudentius quoque de merca-
 rio sic ait. Traditur hic extinctas sump-
 to moderamine uirgæ in lucem reuo-
 casset animus. ut alius damnasse neci
 & post paululum adiecit. murmur
 nam magico tenues exire figuras. atq̄
 sepulchra lesente incantare fuvillas. uita
 tadem spoliare alios. atq̄ noxiu nouit.

Magi sunt qui uulgo malefici obfucatorum
 magnitudinem nuncupantur. hi & de-
 menta concutunt. turbant mentes ho-
 minum ac sine ullo ueneni haustu. uolen-
 tia tantum carminis interimunt. Unde
 & lucianus mens hausta nulla sanæ
 polluta ueneni incantata perit. Demo-
 nibus enim uocatis audent uentilare.
 ut quisque suos perimiat malis artibus
 inimicos. hi & cum sanguine utuntur
 & uentis. & sepe contingunt corpora

mostuorum. Nicro manta sunt quorum
 precantationibus uidentur resuscitari
 mostui diuinare. & ad interrogata res-
 pondere. Nicro enim grece mostuus. man-
 tia. diuinatio nuncupatur. ad quos scis
 citandos eadueri sanguis adiecitur.

Nam uere demones sanguinem dicunt.
 ideoque quotiens nicro mantia fit crua-
 aque miscetur. ut colore sanguinis
 facilius prouocentur. Idromantia uer-
 ba dicta. est enim idro mantia. inaque
 inspectione. umbras demonum euocare.
 & imagines uel ludificationes eorum
 uidere. ibique ab eis aliquid audire. ubi
 adhibito sanguine & cum inferos perhi-
 bentur sciscitari. quod genus diuinatio-
 nis uersis fertur adlatum. Uarro
 dicit diuinationis quattuor esse ge-
 nera. terram. aquam. aerem. et ig-
 nem. hinc geomantiam. idromantiam.
 aeromantiam. Piromantiam dicitur.
 diuini dicti quasi deo pleni. diuinitate
 enim septenos assimilant. & astuta
 fraudulenta. hominibus futu-
 ra coniectant. Duo sunt autem
 genera diuinationis. ars. & furor.
 Incantatores uocati sunt. qui
 artem uerbis peragunt. Arioli uo-
 cati sunt. propter quod circu-

aras idolorum. nefarias preces emit-
 tunt. & funesta sacrificia offerunt.
 hisque caelestibus daemonum
 responsa accipiunt. Aruspices nun-
 cupia. quasi hiegarum inspectores.
 Dies enim & horas. magendis negotiis
 operibus que custodiunt. & quid
 per singula tempora obseruare de-
 beat homo. intendunt. Hi & iam ex
 ta pecudum inspiciunt. & ex eis
 futura predicant. Augures sunt
 qui uolatus auum & uoces inten-
 dunt. aliaque signa rerum uel
 obseruationes inprouisas homines
 occurrentes. Idem & auspices.
 nam auspicia sunt. que inter fa-
 cientes obseruata. Dicta autem
 sunt auspicia quasi auum uispicia.
 & auguria quasi auum uisura.
 hoc est auum uoces & linguas.
 Item uigurum quasi au gerum.
 quod ues gerunt. Duo sunt
 autem genera uispiciorum. u-
 num ad oculos. Alterum ad au-
 res pestinens. ad oculos scilicet
 uolatus ad aures uox auum.
 Pitheissae. apithio apolline dicte.
 quod his uictor fuerit diuinandi.
 Astrologi dicte. eo quod in astris au-

gurantur. Geneduatici appellati.
 propter noctulum considerationem
 dierum. Geneses enim hominum
 per duodecim caeli signa describunt.
 siderumque cursu nascentium mores.
 actus. euenta predicare conantur.
 Id est. quis quali signo fuerit natus.
 aut quem effectum habeat uitae
 quinasatur. Hi sunt qui uulgo ma-
 te matia uocantur. cuius si per stuo-
 nis genus constellationes latin uocant.
 id est notationes siderum quomodo se
 habeant. cum quisque nasatur. Primum
 autem idem stellarum interpres magnum
 cupiebant. sicut de his legitur qui in eu-
 angelio natum xpm annuntiauer. Postea
 hoc nomine solimathematici. cuius scien-
 tia usque ad euangelium fuit concessa.
 ut xpo edito nemo exinde nauitate alicui
 de caelo interpretaret. Oroscoopi dicte qd
 horas nauitatis hominum speculan-
 tur. dissimili & diuerso fitu. Sostri-
 logi sunt qui sub nomine fictae reli-
 gionis per quasdam quas scorum sostes
 uocant. Diuinationis scientiam pro-
 fitentur. aut quarum cum que scrip-
 turarum inspectione futura pro-
 mittunt. Sali satores uocati sunt
 quia dum eis mem brorum quaecumque

parte salierint. aliquid sibi exinde p̄spe-
rum seueritate significare praedicunt. adhaec
om̄a p̄nente & ligaturae exetabilium reme-
diorum contemnendae. siue inpraecantatio-
nibus siue in characteribus. uel in quib. cum q̄-
rebus suspendendis atq. ligandis. In quibus
omnib. ars una demonum est & ex quadam pes-
ta fera societate hominum & angelorum malo-
rum exorta. Unde cuncta uitanda sunt a
xp̄iano & omnipenitus exetatione repudi-
anda atq. damnanda. Auguria auum. fri-
ges primi inuenerunt. praestrigium uero
mercurius primus dicitur inuenisse. dictum
autem praestrigium. quod praestringat aciem
oculorum. de magicis aut̄ artibus atque in-
cantationibus & desuperstitionibus diuersis
quas gentiles & falsi xp̄iani in diuinationibus
suis & obseruationibus. per uersis sequi uident̄
quid lex diuina sanciat. In auctoritate ueteris
testamenti ac noui facile est inuenire. Detes-
tatur enim eos lex diuina que in libro exodi
ita dicit. maleficos in terra tua non patieris
uiuere. & item. qui immolat aut̄ diis occide-
tur praeter dño soli. & in leuitico. non
comedetis inquit cum sanguine. non augu-
riamini. nec obseruabitis somnia. & sup̄
mortuum non incidetis carnem uestram.
neque figuras aliquas & stigmata facietis
uobis ego dñs. Et item ne declinetis aut̄ ad
magos. nec ab ariolis aliquid suscitemini.

107.
ut polluamini p̄ eos. & iterum. uir inquit
siue mulier in quibus. p̄thomeus uel diuinati-
onis fuerit sp̄s morte moriatur. Lapidibus
obruent eos. sanguis eorum sit super eos.
In deuteronomio quoq. sic dicit. quando in-
gressus fueris terrā quam dñs d̄s tuus dabit
tibi. caue ne imitari uelis abhominacionem
illarum gentium. Ne inueniatur in te qui
lustrat filium suum aut filiam duens per
ignem. aut qui ariolos suscitō. & obserua-
somnia atq. auguria. nescit maleficus neq.
Incantator. nec p̄thones consulat. neque
diuinos. & quaerat amor tuus ueritatem.
om̄a enim haec abhominabitur dñs. & p̄p̄-
istius modi scelera delebit eos in introitu
tuo. perfectus eris & absque macula cum
dño dō tuo. gentes istae quarum posside-
bis terram. augures & diuinos audiunt.
tu autem ad dño dō tuo aliter institutus es.
& quid sequendum sit uel obaudiendum.
Mox subsequitur dicens. propheta de
gente tua & de fratribus tuis sicut me
suscitabit tibi dñs d̄s. Ipsum audies sicut
petisti ad dño dō tuo in oreb. quando conti-
o congregatus es atq. dixisti. ultra non
audiam uocem dñi d̄i mei. & ignem hunc
maximum amplius non uidebo ne mori-
ar. & ait mihi dñs. bene omnia sunt lo-
cuti. prophetam suscitabo eis de medio
fratrum suorum similem tui. & ponam

uerba mea in ore eius loquetur que ad eos
 omnia quae praeccepero illi. qui autem uer-
 ba eius quae loquetur in nomine meo audire
 noluerit. ego ultor existam. Hic ergo ppheta
 & dñs prophetarum omnium. qui est ueritas
 & uita. conditor utriusq. testamti.
 non solum in ueteri sed & iam in nouo. omnes
 errores & diuinationes atq. artes noxias
 respuit atq. adēnat. nec ab alio quam a se uult
 requiri ueritatem aut sanitatem quia
 ipse cum patre & spū scō unus uerus atq. om-
 nipotens est dñs faciens mirabilia magna
 solus. Unde in euangelio omnes ad se inuitat
 dicens. Uenite ad me omnes qui laboratis
 & onerati estis & ego reficiam uos. Tollite
 iugum meum super uos & discite a me quia
 mitis sum & humilis corde & inuenietis requie-
 m animabus uestris. Iugum enim meum
 suauē est & onus meum leue. & item. Ego
 inquit lux sum mundi. qui sequitur me nō
 ambulabit in tenebris sed habebit lumē
 uitae. hic ergo iuxta pauli sententiam. sal-
 uator ē omnium hominum maxime fidelium.
 De quo & petrus ait. non est enim aliud nomē
 datum hominib. sup̄ terram in quo oportet
 homines saluos fieri. In quo & iam no-
 mine cotidie signa magna & sanitates
 in ecclesia per orationes fidelium fiunt.
 Quoniam ipse discipulis suis in euangelio
 ait. Ecce ego do uobis potestatem calcandi

sup̄ serpentes & scorpiones & sup̄ omnē uirtutē inimicū.
 Cunctes praedicate euangelium. Infirmos cura-
 te. mortuos suscite. Leprosos mundate.
 demones eicite. Quid ergo necesse est salute
 ab alio quam a medico omnipotente quaerere.
 aut quaeratio est scientiam & sapientiam ab
 alio quolibet discere uelle. quā ab omni sapi-
 entiae & scientiae fonte. De quo scriptum est.
 Omnis sapientia ad dñō dō est & apud illum
 fuit semper & est ante eum. harenā in mari.
 & pluuiā guttas. & dies seculi quis dinumerat.
 Latitudinem caeli & latitudinem terrae. & p̄ fun-
 dum abissi quis mensus est. Sapientiam di-
 p̄ cedentem omnia quis inuestigabit. prior
 omnium. creata est sapientia. & intellectus
 prudentiae ab aeuo. fons sapientiae. uerbu
 dī in excelsis. & ingressus illius mandata
 aeterna. Qui enim sine saluatore salutem
 uult habere. & sine uera sapientia estimat se
 prudentem fieri posse. non saluus sed eger.
 non prudens sed stultus in egritudine assidu-
 laborabit. & in eecitate noxia stultus & demens
 p̄manebit. Ac p̄inde omnis inquisitio & omnis
 curatio quae ad uinis & magis. uel ab ipsis
 demonis in idolorum cultura expectatur. mori
 potius dicenda est quam uita. & qui exsecra-
 tur. si non correxerint ad aeternam perdi-
 tionem tendunt. quō psalmista dicente omnes
 di gentium demonia sunt. qui per deceptos
 homines. alios cotidie decipere gestunt.

in perditionis suae faciant eos participes esse.

DE PAGANIS

Paganus ex pagis atheniensium dicitur abi exorti sunt. Ibi enim in locis agris & pagis gentiles lucos idolaque statuerunt. & a talimmo uocabulum pagani sortiti sunt. Gentiles qui sine lege sunt & nondum crediderunt. dicitur autem gentiles qui ueluti sunt ut fuerunt genti. id est in carne descenderunt sub peccato scilicet & idolis seruientes & nec dum regenerati. Proinde qui gentiles apud Latinos nuncupantur: ipsi dicuntur grece haereticus; haereticus enim grece latine gentiles; haereticus enim grece gens dicitur. Post fidem autem non debent uocari gentes seu gentiles illi qui ex gentibus credunt. sicut post fidem dicitur non potest iudeus testari dicitur paulo apostolo & dicitur iam christiani. Quocumque gentes essent hoc est infideles & etc. Apostate dicuntur qui post baptismum christi susceptum. ad idolorum cultum & sacrificiorum contaminationes reuertuntur. est autem nomen grecum.

DE DIIS GENTIUM.

Quos pagani deos asserunt. homines olim fuisse per duntur. & primus cuiusque uita uel meritis. coli apud suos post mortem coeperunt. ut apud egyptios: Isis. apud cretam iouis. apud mauros iuba. apud Latinos faunus. apud Romanos quirinus. Eodem quomodo apud athenas minerva. apud samum iuno. apud pasos uenus. apud Lemnos uulcanus. apud naxos liber. apud delos apollo.

In quorum & iam laudibus accesserunt & poetae. & compositis carminibus in caelum eos sustulerunt.

Nam quorumdam & inuentiones artium cultuque peperisse dicuntur. Ut scolapius medicinam. uulcanus fabricam; Abacibus autem uocantur. ut mercurius qui merabus preest. liber alitate; fuerunt & iam & uiri fortes. aut urbium conditores. quibus mortuis homines qui eos dilexerunt simulacra finxerunt. ut haberent aliquid ex imaginum contemplatione solacium; Sed paulatim hunc errorem per sua dentibus demonibus; Ita in posteris inrepsit. ut quos illi pro solominis memoria honorauerunt. successores deos existimarent. atque colerent; Simulacrorum usus exortus est. cum ex desiderio mortuorum constituerentur imagines uel effigies tamquam in caelum receptis. pro quibus sedemones interris colendi subposuerunt. & sibi sacrificare adceptis & perditis per sua serunt; Simulacra autem a similitudine nuncupata. eo quod manu artificis ex lapide alia uel materia eorum uultus imitantur. In quorum honore finguntur; Ergo simulacra uel pro eo quod sunt similia. uel pro eo quod simulata atque conficta. unde & falsa sunt; Et notandum quod latinus sermo sit in hebreis; Apud eos enim idolum siue simulacrum. semel dicitur; Iudaei dicunt quod israhel primus simulacrum luto fecerit; Gentiles autem prometheum simulacra hominum de luto finxisse perhibent. ab eoque natam

quidam

ut inrepsisse

primus

esse artem simulacra & statuas fingendi;
 Unde & poeae ab eo homines primum factos esse
 confingunt figurate propter effigies; Apud
 grecos autem oliua orta est. & atheniensium
 urbs ex mineruae appellatione nomen sortita
 est; hic primus omnium iouem appellauit.
 simulacra repperit. aras statuit. uictimas
 immolauit. nequaquam istius modis reb;
 in greca umquam uisus; Idolatria. idoloru
 seruitus. siue cultura interpretatur; Na
 latia greco. latine seruitus dicitur. que quan
 tum ad ueram religionem attinet. nisi ueni
 & solido debetur; hanc sicut impia supbia
 siue hominum siue demonum. sibi exhiberi
 uel iubet uel cupit. Itaque humilitas uel
 hominum uel angelorum scorum. sibi oblatam
 recusat. & cui debetur ostendit; idolum aut
 est. quod ^{simulacrum} humana effigie factum. & conse
 cratum est iuxta uocabuli interpretatio
 nem. idos enim grece forma sonat. & ab eo
 per diminutionem idolum dicitur. ac que
 apud nos formulam facit; Igitur omnis for
 ma uel formula idolum se dici exposcit.
 Unde idolatria omnis. circa omne idolum fa
 mulatus & seruitus; Quidam uero latini
 ignorantes greecam imperite dicunt. idolum
 ex dolo sumpsisse nomen. quod diabolus
 creaturae cultum diuini nominis inuexit;
 Demonas a grecis dictos aiunt. quasi demnanis
 id est peritos ac rerum scios. praesciunt enim

futura multa. unde & solent responsa aliquan
 dare; In est enim illis cognitio rerum plus
 quam infirmitati humane. partim sublimiori
 sensus acumine. partim experientia longissi
 me uiae. partim per diuissum angelica reue
 latione; hic corporum aeriorum natura uigent.
 ante transgressionem quidem caelestia cor
 pora gerebant. lapsi uero in aera. qualita
 tem conuersisunt; Nec aeris illius puriora
 spatia. sed ista caliginosa tenere perpe
 quis quasi curter est usq. ad tempus iudicij
 hi praecuaricatores angeli quorum diabolus
 princeps est; Diabolus hebraice dicitur deor
 sum fluens. quia quietus in caeli culmine sta
 re contempsit. sed superbiae pondere deor
 sum corruens cecidit; grece uero diabolus
 criminator uocatur. quod uel crimina quae
 ipse inlicito addit refert. uel quia electoru
 innocentiam criminibus. fictis accusat; Unde
 & in apocalypsi uoce angelica dicitur. pro
 iectus est accusator fratrum nostrorum qui
 accusabat illos in conspectu diuini die ac nocte;
 Satanas in latinum sonat aduersarius siue trans
 gressor. Ipse est enim aduersarius. qui est ue
 ritatis inimicus & semper scorum uirtutibus
 contra ire nititur; Ipse & transgressor. quia
 praecuaricator effectus in ueritate qua condi
 tus est non stetit; Idem & temptator. qui
 tandem iustorum innocentiam postulat.
 sicut in iob scribitur; Antixps appellatur

quia contra xpm uenturus est. non quomodo
quidem simplices intellegunt anti xpm ideo
dictum quod ante xpm uenturus sit. id est
ut post eum ueniat xps. sed anti xps grece
dicitur. quod est latine contrarius xpo. anti
enim in latinum contra significat. xpm eni
se mento & ur dum uenerit. & contra eum di
micabit & aduersabit sacramentis xpi ut ue
ritatis eius euangelium soluat. Nam & tem
plum hierosolymis reparare & omnis ue
teris legis ceremonias restaurare tentabit.
Sed ille anticristus est qui negat esse dm xpm
contrarius enim xpi est. Omnes enim qui ex
eunt de ecclesia & ab unitate fidei praecidunt
& ipsi anti xpi sunt. Bel idolum babiloniū
est. quod interpretatur uetus. fuit enim hic
belus pater nini primus rex assirorum.
quem quidam saturnum appellant. quod
nomen & apud assirios & apud aegyptios postea
cultum est. Unde & lingua pumica bal. ds
dicitur. Apud assirios autem bel uocatur
quadam sacrorum suorum ratione & satur
nus & sol. Bel fegor interpretatur simu
lacrū ignominiae. Idolum enim fuit moab
cognomento baal super montem fegor. que
latini priapum uocant dm orcorum. fuit
autem de lapsa ciuitate ellesponti de qua
pulsus est. & propter uirilium membri magni
tudinem in numero deorum suorum eum
greci transulerunt. & innumt ne orcorū

131
sacrauerunt. Unde & dicitur prae ee oras
propter fecunditatem. Bel Iebub idolum
fuit accaron quod inter pretatur uir musca
rum. Iebub enim musca uocatur. Spurcissi
mum igitur idolum ideo uirum muscarum
uocatum. propter sordes idolatriae siue p
immundicia. Belial be emohr ex hebreā
uoce in latinā linguam animal sonat. ppe
quod de excelsis ad terrena cecidit. & p me
rito suo ut animal brutum effectus sit.
Ipsa est & leuathan id est serpens de aquis
quod in huius saeculi mari uolubili uersat
astutia. Leuathan aut inter pretatur addi
tamentum eorum. quorum felicit & nisi homi
num quibus in paradiso semel culpam p uari
cationis intulit. & hanc usq. ad aeternam
mortem cotidie per suadendo adicit uel
extendit. Quaedam nomina deorum suae
gentiles uarias fabulas ad rationes
fificas conantur traducere. eaque in
causis elementorum composita esse inter
pretantur. Sed hoc apocritis totum fictum
est. ut deos suos ornarent aliquibus figu
ris. quos perditos ac de decoris in famia
plenos fuisse historiae confitentur. Omni
no enim fingendi locus uacat ubi ueritas
cessat. Saturnus origo deorum & totius
posteritatis. apaganus designatur. hunc
latine asatu appellatum ferunt. quasi
ad ipsum satis omnium pertineat rerum

112.

uel aeternitatis longitudine quod saturēt annis;
Unde & cum graeci cronos nomen habere dicunt.
id est tempus. quod filios suos fertur deuo-
tas se. hoc est annos quos tempus produxerit
in se resoluit. uel quod deo semina unde oriuntur
litterum redeunt. hunc caeli patris abscondisse
genitalia dicunt. quia nihil in caelo de semini-
bus nascitur. falcem tenet in quibus propter
agriculturam significandam. uel propter
annos & tempora quod in se redeant. uel
propter sapientiam quod intus ascitatus sit; In
aliquibus autem ciuitatibus. saturno liberos
suos apud gentiles immolabant. eo quod
saturnum poetae liberos suos deuorasse soli-
tum tradiderunt. Iouis fertur a iuuando dic-
tus. & iupiter quasi iuuans pater hoc est om-
nibus praestans; hunc & priuato nomine loue
optimum dixerunt. dum fuisse & incestor in
suis impudicus in extantibus; Quem mo-
do taurum fingunt propter europa rap-
tum. fuit enim in nauis cuius in signe erat
taurus. modo danaes per umbrem aureum
appetit se concubitum. ubi intellegitur
pudiciam mulieris ab euro fuisse corruptam;
modo in similitudinem aquilae. propter
quod puerum ad stuprum rapuerit. modo
serpentem. quia raptauerit & cignum.
quia caritauerit; & ideo non figurae istae
sunt. sed plane de ueritate scelera. Unde
turpe erat tales deos credi quales homines

esse non debeant; Ianum dicunt quasi mun-
di uel caeli uel mensam ianuam; Duas iam
facies faciunt propter orientem & occidentem;
Cum uero faciunt eum quadri frontem & ia-
num geminum appellant; ad quattuor mun-
di partes hoc referunt. uel ad quattuor
elementa siue tempora. secundum hoc fingunt
monstrum nondum faciunt; Neptunum
aqua mundi praedicant. & dicitur ab eis
neptunus quasi in nube tonans; Vulcanus
uolunt ignem. & dicitur uulcanus quasi
uolans candor. uel quasi uolcanus quod pro
aerem uolens; ignis enim in nubibus nascitur;
unde & iam omerus dicit eum precipitatum
de aere in terras. quod omne fulmen de aere
cadit; idcirco autem uulcanus de femore
iouis fingitur natus. quod fulmina de mo-
aere nascuntur; Claudus autem dicitur
uulcanus. quia per naturam numquam rectus
est ignis. sed quasi claudus eius modi specie
motumque habens; ideo autem fabrorum for-
nace eundem uulcanum auctorem dicunt.
quia sine igne nullum metalli genus fundi
extendique potest; Pluton graece. Latine
dies pater uel dicitur pater. quem a luore uocant
quasi receptorem mortuum. unde & ora
nuncupatur uas quod recepit aquas. ipse &
graece caron; Liberum a libera mento appel-
latum uolunt. quod quasi mares in coeundo
peius beneficium emissis seminibus liberentur;

Quod idem liber muliebri & delicato corpore
pingitur. Dicunt enim mulieres ei ad tributas
& uinum propter ^{capit} excipienda libidinem: un-
de & frons eius pampino angitur: sed ideo coro-
nauit eam & cornu habet quia cum grata & mo-
derate uinum bibit. Lactiam praestat: cum ultra
modum exetat lites: id est quasi cornua dat;
Idem autem & licus apotulici quod multo uino
membra soluantur. Iste & grece dionisius.
a monte ^{di} dienisio ubi dicitur esse nutritus;
Caeterum est & nisa ciuitas in qua colitur idem
liber: unde niseus dicitur est. Mercurium ser-
monem inter pretantur. Nam ideo mercurius
quasi medius currens dicitur appellatus: quod
sermo currat inter homines medius: ideo &
ermes grece quod sermo: uel interpretatio
quae ad sermonem utiq; p̄tinet & ermenia dicitur;
Idem & mercurius p̄ se quia inter uendentes & em-
entes sermo fit medius: qui ideo fingitur habere
pennas quia citius uerba discurrunt: unde
& uelox & errans inducitur. Alis eius in ca-
pite & in pedibus significat uolacrem fieri p̄
acta sermonem: nuntium dictum quoniam
p̄ sermonem omnia cogitata enunciantur;
Idem autem furti magistrum dicunt: quia
sermo animos audientium fallit. Virgam
tenet: qua serpentes diuidit id est uenena
Nam bellantes ac disidentes: inter p̄tum
oratione sedantur. Unde secundum liuium
legati pacis caduatores dicuntur: Sicut enim

178.
per feciales bella inducebantur: ita pax per
caduatores fiebat. Ermes autem dicitur gr̄
apotulici ermenias: Latine interpres: qui obur-
tutem multarumq; artium scientiam trime-
gestus id est ter maximus nominatus est. Cur
autem cum capite canino fingunt: haec ratio
dicitur: quod inter omnia animalia canis
sagacissimum genus & perspicax habetur;
Mars autem bellum effedicitur: & martem appel-
latum quia puros pugnatur: ut sit mars:
mas: Licet & tria sint genera consuetudinū.
sicut scytharum: ubi & feminae & cum impug-
nam eunt: amatontum: ubi sola feminae.
romanorum aliarumq; gentium: ubi soli
mares: Item martem quasi effectorem ma-
tium: Nam amara mors nuncupatur: hunc
& adulterum dicunt: quia belli gerantibus:
Incertus est euentus: Quod uero nudopet-
tore stat: ut bello sequisq; sine formidi-
ne cordis obiciat: Mars autem apud grecos
gradiuus dicitur: eo quod in bello gradus in-
ferant qui pugnant: aut quod impigre
gradiuntur: Apollinem quia uis diuinatio-
nem & medicum appellat: ipsum tamen
& iam solem dixerunt: quasi solem: ipsū
titian quasi unum extitans qui aduersū
solē non fecit: ipsum febum hoc est ado-
lescentem: unde & sol puer pingitur eo
quod cotidie oritur & noua luce nasea-
tur: pithium quoq; eundem apollinem:

114.

uocari uult apithone immense molis serpen-
te. cuius non magis uenena quam magnitu-
do terrebat; hunc apollo sagittarum iectib;
sternens. nominis quoq; spolia reportauit
ut pithius uocaretur. Unde & ob insigne
uictoriae. pithia sacra celebranda constitu-
it; Dianam quoq; germanam eius simulū
lunam & uiarum p̄sidem aiunt. unde &
uirginem uolunt quod uia nihil pariat.
& ideo ambo sagittas habere finguntur.
quod ipsa duo sidera de caelo radios usque
ad terras emittant; Dianam autem uoca-
tam quasi diuanā. quod luna & die & nocte
appareat; Ipsam & lucinam asseuerant eoq;
lucet. Candem & triuiam. eo quod trib. fin-
gatur figuris. De qua uirgilius. tria uirgi-
nis ora diuē. quia eadem luna. eadē diuā.
eadem p̄serpina uocit̄; Sed cum luna fingi-
tur sublustri splend̄ & amictu. cum sub-
cineta uac̄ calamos latonia uirgo; & cum submi-
xa sedē solio plutonia coniunx; Latonia autē
diana eo quod latone fuerit filia; Cererē idē
terram acreandis frugib; asserunt dictam.
appellantes eam nominib; plurimis; Dicunt
& iam eam & opem. quod opere melior fiat
terra; p̄serpinam. quod ex ea p̄serpant fru-
ges; Vestam. quod herbis uel uaris uestita
sit reb; uel auis uastando; Candem & tellu-
rem. & matrē magnam fingunt turritam
cum timpano & gallo. & strepitu cimbalaq;

Matrem uocitam. quod plurima pariat; Magnā
quod cibum gignat; almā. quia uniuersa
animalia fructib; suis alit; Est enim elemen-
torum nutritrix terra. simulacrum eius cū clauis
fingitur. quod tellus hieme clauditur. uere
aperitur ut fruges nascuntur; quod timpanū
habet. significare uolunt orbem terrae; qd
curru uehi dicit̄. quia ipsa est terra quae pen-
dēt in aere; quod sustinetur rotis. quia mun-
dus rotatur & uolubilis est; leones illi sub-
iciunt mansuetos. ut ostendant nullū gen-
tē terrae tā ferum quod non subigi possit
ab ea uel superari; quod in capite turritam
gestat coronā. ostendit superpositas tenae
ciuitates. quasi insignitas turrib; constare;
quod sedes finguntur circa eam. quia cū omnia
moueantur. ipsa non mouetur; Corbantes ei
ministri cum strictis gladiis eē finguntur. ut
significet̄ om̄s p̄ terra sua debere pugnare.
Quod gallos huic deae ut seruirent fecerunt.
significant quisemine indigeant terrā sequi
oportere. In ea quippe om̄a reperire quod se
apud eam iactant; p̄ apit̄ inquirunt. ut qui
terram colunt nesciant. semper enim esse qd
agant; Cimbolorum autē sonitus. ferramen-
torum crepitus in colendis agris. & ideo ere
colebant. priusquam ferrum esset inuentū;
Candem uestam & ignem eē phibent. quia ter-
ram ignem habere non dubium est. ut ex ech-
uulcanoq; datur intellegi. & ideo uirginem

putant. quia ignis inuolabile sit elementum:
 nihilq. nasci possit ex eo. quippe qui omnia
 quae arripuerit absumat. Ouidius in fastis:
 Hæc tualiu duestam quã uiuam intellege flã
 mam. Nataq. de flamma. corpora nulla uidet.
 Propterea & uirgines ei seruire dicunt. eo qd
 sicut ex uirgine. ita nihil ex igne nascatur.
 Iunonem dicunt quasi ianone[m] id est ianuã
 p purgationib. feminarum. eo quod por
 tas matru natorum pandat. & nubentium
 maritis. sed hoc philosophi. Poetae autem
 Iunone[m] iouis asserunt sororem & coniugẽ.
 Ignem & aerem. iouem. aquam & terrã iunone
 interpretantur quorum duorum permixtio
 ne uniuersa gignunt. & sororem dicunt quod
 mundi pars est. coniugem quod commixta
 coet. Unde & uirgilius. tum pater omni
 fecundis imbris. aether. coniugis in gremium
 descendit. Minerua apud grecos athenas dia
 tur. id est femina. Apud latinos autem miner
 uam uocatam. quasi deam & munus artium ua
 riarum. hanc enim inuentricem multorum in
 geniorum perhibent. & inde eam artem &
 rationem inter p̄tantur quia sine ratione
 nihil potest contineri. queratio quia ex solo
 animo nascitur. animumq. putant eẽ in capi
 te & cerebro. ideo eam dicunt decapite iouis
 esse natam. quia sensus sapientis qui inue
 nit omnia in capite est. In cuius pectore ideo
 caput gorgonis fingitur. quod illic est om̄s

prudencia quae confundit alios. & impertus
 a claxeos comprobat. quod & in antiquis impe
 ratorum statuis cernimus in medio pectore lo
 citam propter insinuandam sapientiam & uirtu
 tem. haec minerua & tritonia dicitur. Triton
 enim affrice palus est. circa quam fertur uir
 ginali apparuisse aetate. propter quod trito
 nia nuncupata est. Unde & tanto p̄cluius
 dea credita est. quanto minus origo eius inno
 tuit. Pallas autem dicta ab insula palleone in
 tracia in qua nutrita est. uel a potui pallein
 todori. id est ab haste p̄cussione. uel
 quod pallasantem gigantem occidit. Vene
 rem exinde dicunt nuncupatam. quod sine
 ui feminae uirgo esse non desinat. hanc gre
 cia afro din uocant propter spumã sanguinis
 generantem. afro din enim grece spuma
 uocatur. quod autem fingunt saturnum sa
 turnũ caelo patri genitalia absidisse & san
 guinem fluxisse in mare. atq. eo spuma ma
 ris concreta uenus nata est. illud autem qd
 per cortus salis humoris substantia e. & inde
 afro din uenerem dici. quod cortus spuma
 sanguinis. quae ex suo uiscerum liquido
 falsoq. constat. leleo autem uenerem uul
 can dicunt uxorem. quia uenerium officia
 um non sine calore consistit. Unde est.
 frigidus in uenerem senior. Nam quod sa
 turnus dicitur patri caelo uirilia amputas
 se. quae in mare cadentia uenerẽ creauer.

116.
quod ideo fingitur. quia nisi humor de
caelo in terram descenderit nihil creatur;
Cupidinem uocatam ferunt propter amo-
rem. est enim demon fornicationis. Qui
ideo alatus pingitur. quia nihil amantius
leuius. nihil mutabilius inuenitur;
Puer pingitur. quia stultus est & irratio-
nabilis amor; Sagittam & facem tene-
re fingitur; Sagittam. quia amor cor
uulnerat. facem. quia inflammat; Pan
dicunt greci. Latini siluanum. deum rusti-
corum. quem in naturae similitudinem
formauerunt. unde & pan dicitur id est
omne. fingunt enim eum ex uniuersali
elementorum specie. habet enim cornua
in similitudinem radiorum solis & lunae.
Distinctam maculis habet pellem propter
caeli sidera. Bubus eius facies ad simili-
tudinem aetheris. fistulam septem cala-
morum gestat. propter armoniam caeli.
in qua septem sunt soni. & vii. discrimi-
na uocum; Villosus est. quia tellus con-
uestita est; Agit uentibus. pars eius in-
ferior foeda est. propter arbores & fe-
ras & pecudes; Caprinae ungulas habet
ut soliditatem terrae ostendat. quem
uolunt rerum & totius naturae deum.
unde pan. quasi omnia dicunt; Isis lin-
gua aegyptiorum terra appellatur. quia
is in uolunt esse; fuit autem Isis regina

aegyptiorum machis regis filia. quae de
grecia ueniens. aegyptios litteras docuit.
& terras colere instituit. propter quod &
terram eius nomine appellauerunt; Se-
rapis omnium maximus aegyptiorum deus.
ipse est apis rex argeuorum; Quinaibus
transuectus in aegyptum. cum ibidem ma-
tuus fuisset. serapis appellatus est. propter
quia arca in qua mortuus ponitur quam
sarcophagum uocant faros dicitur grece.
& ibi eum uenerari sepultum ceperunt.
priusquam templum eius esset instructum;
Sed apis. serapis primo. deinde una littera
commutata serapis dicitur est; Apis fuit
apud aegyptios. taurus serapi consecratus.
& ab eo ita cognominatus. quem aegyptii
instar numinis colebant. eo quod de futuris
dare & quaedam manifesta signa; Appare-
bat enim in memphis. quem centum antisti-
tes persequerentur. & repente uelud lim-
phatici precantur. huius capitis imaginem
sibi inherere iudei fecerunt; Fauni a san-
do uelud apotes fanis dicitur. quod uoce non
signis ostendere uiderentur futura; In
lucis enim consulebantur a paganis. & re-
sponsa illis non signis sed uocibus dabant;
C enim autem dicunt. quod quasi uim habe-
at omnium rerum gignendarum. seu a-
gignendis liberis. unde & gentiles loci
dicebantur agentibus. qui nouo marito

sternebantur. Haec & alia sunt gentiliū fabu-
losa figmenta quae interpretata sic habent.
ut ea non intellecta damnabiliter tamen ad-
orent; fatum autem dicunt esse quicquid
di fatitur: quicquid iuppiter fatitur: a fando
igitur fatum dicunt id est a loquendo. quod
nisi hoc nomen iam in alia re soleret intellegi.
quo corda hominum non limus inclinare. rati-
onabiliter posse mus a fando fatum appella-
re. non enim abnuere possumus esse scriptū
in litteris sacris: semel locutus est dñs duohac
audiuit & cetera; Quod enim dictum est
semel locutus est. intellegitur immobiliter
hoc est incommutabiliter est locutus: sicut
nouit incommutabiliter omnia quae futu-
ra sunt. & ipse facturū est; Tria autem fata
fingunt. in colo. & fuso. digitūq; fila ex lana
torquentib;: propter tria tempora: praeter-
teritū quod infuso iam nectum atq; in-
uolutum est. p̄sens quod inter digitos
nentiū trahitur: futurum in lana quae
colo implicata est. & quod adhuc p̄
digitos nentiū ad fūsum p̄sens ad pre-
teritū traiciendum est; parca scata
anti frasi appellatae: quod minime par-
cant. quas tres esse uoluerunt: unam
quae uitam hominis ordiatur. alteram
quae contexat. tertiam quae rūpat;
Inapimus enim cum nascimur sumus. cū
uiuimus. desumus cum interimus.

107
Fortunam a fortuitis nomen habere dicunt.
quasi deam quandam res humanas uariis
casibus & fortuitis illudentem. unde & ce-
cam appellant. eo quod passim in quos libet
incurrens sine ullo examine meritorum
& ad bonos & ad malos uenit; fatum aut
a fortuna separant. & fortunam quasi
sit in his quae fortuito ueniunt nulla palā
causa; fatum uero appositum singulis
& statutum aiunt; Aiunt & tres furias
feminas crinitas serpentib; propter tres
effectus quae in animis hominum multas p̄-
turbaciones gignunt. & interdum cogunt
delinquere ut nec fame periculis ue-
respectum habere p̄mittant. Ira quae
uindictam cupit. cupiditas quae desiderat
opes. libido quae appetit uoluptates.
quae ideo furiae appellantur. quod stimu-
lissuis mentem feriant & quietam esse n̄
sinant; Nymfas deas aquarum putant dictas
a nubibus. nam ex nubibus aquae. unde no-
men deriuatum est nymfas aquarum de-
as quasi numina limpharum; Ipsas aut
dicunt & muscas quas & nymfas. nec im-
merito. nam aquae motus muscae effi-
cit; Nymfarum apud gentiles uarias sunt
uocabula; nymfas quippe montium. ore-
ades dicunt. siluarum. triades. fontium.
amadriades. camporum. maidas. ma-
ris. naidas; Croas dicunt a iunone

118

traxisse nomen: grece enim iuno era appel-
 latur: & ideo nescio quis filius eius secundū
 grecorum fabulā eros fuit nuncupatus.
 hoc uidelicet uelud misticum significat
 fabula quodaer iunoni deputeet ubi uo-
 lunt eros habitare: quo nomine appel-
 lant alicuius meriti animas defunctorū
 quasi heros id: uiros aeros & celo dignos
 ppē sapientiā & fortitudinem: Penates
 gentiles dicebant omēs deos quos domicole-
 bant: & penates dicti quod essent impe-
 netrabilib; id: in secretis: Hic quo mo-
 do uocabant uel que nomina habuerint
 ignorant: Manes deos mortuorū dicunt
 quorū potestatem inter lunam & terram
 asserunt: a quib; & mane dictum existi-
 mant: quos putant habere quimā id:
 rarus est: manes dictos siue quod late
 manant p̄ aurās: siue quia mites sunt
 in manib; contrario nomine hoc appellan-
 tur: Apuleius autē ait eos cataanti frasin
 dicimanes: hoc ē mites ac modestos: cum
 sint terribiles & immanes: ut parcas: ut
 eumenides: lacuas ex hominib; factos
 demones: uult: qui meriti mali fuerint
 quarum natura dicitur terrere paru-
 los & in angulis garrire tenebrosis: Lam-
 as quas fabule tradunt infantes corri-
 pere ac lanare solitas alauando specia-
 liter dictas: Pilosi qui grece panitae latine

8

at huius

incubi appellantur siue Inqui: ab ineundo
 passim cum animalib; Unde & incubi dicunt
 ab incubendo hoc est stuprando: sepe eni
 impij existunt & iam mulierib; & earum p
 agunt concubriū: quos demones galli dusios
 nuncupant: quia assidue hanc pagurū immu-
 diciam Quom autem uulgo Incubonem uocant
 hunc romani faunum ficurum dicunt:
 ad quem oratius dicit: faune nimfarum
 fugientium amito per meos fines & pri-
 ca ruralenis incedas: Sed falsus dicit & fig-
 mentis hominum spiritus de quib; psalmi-
 sta ait: Omnes diu gentium demonia
 dicit autem celos fecit: differentiam ip-
 sius nominis pate faciemus: diu ergo gen-
 tium demonia sunt quae nulli praestant
 sed in se credentes semper decipiunt semp
 in ludunt: Nam quamuis demones latine
 sciens uocentur: quasi demones huma-
 no tamen sermone conuittium est: Dū
 ita dicimus quos execratione dignos esse iudicamus:
 Non immerito: quom illis uera scientia non ē:
 qui creatoris sui non secundant arbitrio;
 Sic & sapientes philosophos dicimus: sed hos p
 sequit apostoli diffinitiuā sententiā dicens:
 sapientia huius mundi stultitia est apud
 dnm: Unde necesse est ut hoc sciens pro nomi-
 nellegentibus eos habemus: Demon est igitur
 adō quaedam ^{sicut} & bonorum angelorum
 excellens homines creata substantia

quae proprie
 ante: oratio
 no: semp
 dicitur: in
 coram: an
 tur: de
 quod: ad
 rellorū: Nū
 dicitur: ubi
 in dicitur: stare
 mentione: con
 horum: dicitur
 quae: corpore
 horum: p̄ phetia
 dicitur: & cum hom
 he: dicitur: ter
 dicitur: dicitur
 dicitur: p̄ psalmi
 dicitur: & filius
 horum: uocantur
 dicitur: unum est
 dicitur: dicitur
 dicitur: dicitur
 dicitur: dicitur
 dicitur: dicitur
 dicitur: dicitur
 dicitur: dicitur

quae proprii faciente superbia eorumque per-
 uent. ut naturali dignitate deposita malis ope-
 rib. semp. insit. tamen alibi scriptum est.
 Distincta in sinagoga deorum in medio autem dicitur
 cernit. uno uerbo uti. xpi. mirabilia nobis haec un-
 tate declaratur. Ipse enim dicitur in sinagoga.
 qui sedet ad dexteram patris. Sicut enim isti cor-
 porales sunt. Nam si maiestatem eius intendas
 ubiq. totus ubiq. plenus est. nec potest dici na-
 tura dicitur stare uel sedere. quia null. claret
 terminatione concluditur. Sic enim de ipso
 Iohannes baptista dicit. in celis aut uestrum stat
 quem uos nescitis. Ad dicitur etiam deorum ut
 eundem dicitur de hominib. dicitur ad ueritatem. in
 quos corporaliter habitasse cognoscitur xpi. sic
 hieremias propheta p. dicit. post haec interrisu
 sus est & cum hominib. conuersatus est. Nam
 hoc de hominib. sepius dicitur inuenimus. unde
 & ad moysen dicitur. constituite dnm. faronem.
 & in feruis psalmus ipse dicitur. ego chei
 du estis & filii ex o. d. n. Sicut enim & filios di
 homines uocamus. quod si ad naturam dicitur
 referat. unum est uerbu. quod ueraciter ap-
 p. sic debeat nuncupari. dicitur non nunquam
 abusiue deos & superas potestates. sicut ait
 apostolus. & si sint quidam in di. siue in celo
 siue in terra nobis tamen anas e. d. pater. se-
 quitur. In medio aut. deos discernit. id est
 apostolos atque iustos. qui maiestatis eius in om-
 ni ta fide q. secuti sunt. discernere enim ad p. s.

entiam perit & intellectum q. diuinu. quinos
 deus sa. p. p. & de celoru. regna per
 dicit. unde & iam apostolus dicit. quis enim te
 discernit. **EXPLICIT LIBER XV**
INCIPIT LIBER XVI
DE LINGUIS GENIUM.
 Linguarum diuer. sicut exorta est in edificatione tur-
 ris post diluuium. Nam prius. quem supra dicitur
 ris illius induerit sonos humanu. diui-
 deret societatem. una omnium nationum lingua
 fuit que hebraeo uocatur. que patriarche & p. phet
 uti sunt. non solum in uer. monib. suis uerum & uer
 in litteris factis. In initio autem quor. gentes. tot
 linguae fuerunt. deinde plures gentes quae linguae.
 quia ex una lingua multae sunt gentes exorte.
 Linguae aut. dicitur in hoc loco p. uerbis que per
 linguarum. sicut. gener. locutionis illo. quous. q.
 efficit. per ad quod efficitur nominatur. sicut
 o. d. u. s. & p. uerbis. sicut manus p. litteris. In uer
 sunt autem linguae sacre. hebraea. graeca. latina.
 quae toto orbe maxime excellunt. his enim tri-
 b. linguis super. ca. em. d. n. ap. ilato sunt uer. s.
 p. s. u. s. p. s. unde & propter obscuritatem
 s. e. r. u. m. s. c. r. i. p. t. u. r. a. m. h. a. r. u. m. t. r. a. d. i. n. l. i. n. g. u. a.
 ram cognatio necessaria est. ut ad alteram
 recurratur. si aliqui dubitationem non uis
 uel interpretacionis. sermo unius linguae
 articulet. graeca autem lingua inter ceteras
 gentium clarior habetur. est enim & latinis.
 & omnib. linguis sonantior. cuius uarietas

in quinque partibus discernitur. Quae prima dicitur coenecio. id est mixta siue communis quae omnes utuntur. Secunda aethiopia videlicet aethiopiensis quae usi sunt omnes graecae auctores. Tertia donica quae habetur aegyptii & syri. Quarta lonica. Quinta eolica quae se colista loanos dixerunt. & sunt in observatione graecae linguae eiusmodi certa discrimina. sermo enim eorum ita est dispersus. Latini autem linguae quatuor esse quidam dixerunt. id est priscam. latinam romanam. mixtam. Prisca est quae uetustissimi italici subiano & sacurno sunt usi incondita. ut se habent carminum saliorum. Latina quam sub latino & regibus tusciae & ceteris in latino sunt locuti. ex qua fuerunt duodecim tabulae scriptae. Romana quae post reges exacta a populo romano gesta est. quam neuus. plautus. ennius. uirgilius poetae. & oratores. graccus & cato & cicero uel ceteri effuderunt. Mixta quae post imperium latinus primorum simul primorum cum moribus & hominibus in romanam ciuitatem intravit integritatem uerborum per solecismos & barbarismos corrupens. Omnes autem orientis gentes in quae uere lingua & uerba collidunt. sicut hebrei & syri. Omnes mediterraneae gentes in palato sermones ferunt. sicut graeci & asiani.

Omnes occidentis gentes uerba in dentibus frangunt sicut itali & hispani. syri. caldeus. uicinus hebreo est in sermone consonans in plerisque & litterarum sono. Quidam autem arbitrantur linguam ipsam esse hebraeam. caldeam quia habraha de caldeis fuit. quod si hoc recipitur. quomodo in daniehe hebrei pueri linguam quam non nouerant doceri uidentur. Omnem autem linguam unusquisque hominum siue graecam siue latinam siue ceterarum gentium aut audiendo potest tenere aut legendum de preceptore accipere. Cum autem omnium linguarum scientia difficilis sit cuiquam. nemo tamen desideriosus est ut in sua gente positus. suae gentis linguam nesciat. Nam quid aliud putandum est nisi animalibus brutis decerior. illa enim propriae uocis clamorem exprimit. iste decerior. qui propriae carere linguae notitia. Cuius autem linguae locutus est deus in principio mundi dum diceret. fiat lux. inuenire difficile est. non dum enim erat lingua. Item quae lingua insonuit post ea exterioribus hominum auribus. maxime ad primum hominem loquens uel ad profetas. uel dum corporaliter sonant uox dicens deus. Tu es filius meus dilectus. Ubi a quibusdam creditur. illa lingua una &

sola quae antequam esset linguarum diuersitas. In diuersis quippe gentibus creditur quod eadem lingua illis deus loquitur. quia ipsi homines utuntur uerbis intellegatur. loquitur autem deus hominibus non per substantiam inuisibilem sed per creaturam corporalem per quam etiam et hominibus apparere uoluit quod locutus est. Dicit etiam apostolus. Si linguis hominum loquitur & angelorum ubi quaeritur quae linguae angelorum loquuntur.

Non quod angelorum aliquae linguae sint sed per exaggerationem dei. Item quaeritur quae lingua in futurum homines loquantur quod nusquam reperitur. Nam dicit apostolus. siue linguae cessabunt. Ideo autem prius de linguis ac deinde de gentibus posuimus. quia ex linguis gentes non ex gentibus linguae exortae sunt.

III. DE GENTIUM VOCABULIS.

Gens est multitudo ab uno principio orta siue ab alia natione secundum propriam collectionem distincta ut graeciae asiae. Hinc & gentilitas dicitur. Gens autem appellata propter generationes familiarum id est agnendo sicut natio auiscendo. Gentes autem a quibus diuisa est terra. Quindecim sunt de iafeth. xxxi. de cham. xxvii. de sem. Quae sunt septuaginta tres. et potius utrius declarant. Septuaginta duo totidemque linguae quae per terras esse coeperunt quae que crescendo prouincias & insulas implauerunt. filii sem quinque singulariter gentes singulas perauerunt. Quorum primus elam

aquo elamitae princeps persidis. Secundus assur a quo assyriorum pululauit imperium. Tertius arfaxat a quo gens chaldeorum exorta est. Quartus ludi a quo ludii. Quintus aram a quo syri quorum metropolis dimasus fuit. filii aram nepotes sem. quattuor. uis & ul. & iether & messetus. tracontidis conditor qui inter palestinum & coelestem syriam tenuit principatum. Unde fuit iob. secundum quod scriptum est. Uir erat in terra hus. secundus sul a quo armeni. tertius gether. a quo armeni siue aruae. Quartus mesa a quo sunt hi qui uocantur meones. Posteritas arfaxat filii sem. Eber nepos a quo ebrei. geccan filius eber a quo indorum orta est gens. Sale filius tectan. a quo bactriani. licet & cos. alu scitharum exules suspicentur. Ismahel filius abraham a quo ismachelitae. quoniam corrupto nomine saraceni quasi a sara. & aggarem ab agar. Nabeht filius ismahel a quo nabethi. qui ab eufrate in mare rubrum inhabitant. Moab & ammon filii loht a quo moabite & ammonitae. Edom filius etau. a quo idumei. haec sunt gentes quae de sem stirpe descendunt. possidentes terram meridiana ab ortu solis usque ad fenices. filii cham quattuor ex quibus ortae sunt haec. Chus a quo ethiopes progenti. Mestam a quo aegyptii perhibentur ex ortu. Euth a quo libii unde &

gentes

mauritaniae fluvius usque in presentem
 fuit dicitur. omnisque circa eum regio
 futensis. Chanaan aquo afri & femces
 & chananeorum decem. Item ex nepotib.
 cham filii chus nepotes cham sex; filii chus
 soba & euila. soba tate masaba. cuza
 saba. aquo progeniti & appellati sabei.
 de quibus uirgilius. solus est turea uirgae
 sabei. his sunt & arabes; euila aquo ge
 tuli in partem remotioris africae. & remo
 coherentes. sabata aquo sabatem quine
 astabari nominantur. remu uero &
 saba & cuza paulatim antiqua uoca
 bula perdidit. & que nunc a ueteri
 bus habeant ignorantur. filii remu
 saba & dadan. hic saba per sin littera
 scribitur in hebreo. ille autem superior
 sicba. per sam & h. aquo appellatos sa
 bacos. Interpretatur autem nunc saba
 arabia. dadan. aquo gens est aethiopis
 in occidentali plaga; filii mesiam.
 labim. aquo libu. qui quondam putei uo
 cabantur. ces' loim. aquo philistim. quos
 ueteres allofilos. nos modo corrupte pa
 lestinos uocamus. Caeterae sex gentes.
 ignotae sunt. quae ab illo aethiopico
 subuersae usque ad obliuionem prae
 ritorum nominum peruenierunt; filii
 chanaan undecim. ex quo chananeoru
 decem gentes quorum terram his ex

pulsis iudei possederunt. quorum primogeni
 tus sidon. aquo sidones. unde & urbs eorum.
 In senice sidon uocatur. secundus che. aquo
 aechei. tertius iebusaquo iebusei. quorum
 fuit hierusalem. Quartus amorreus. aquo
 amorrei. Quintus gergeseus. aquo gerge
 sei. Sextus eueus. aquo euei. Ipsi sunt ga
 baonitae. ac uitate gabaon qui supplices
 uenerunt ad ihm. Septimus araceus. qui ar
 cas condidit oppidum contra tripolim in ra
 dicibus libani situm. Octauus aseneus. aquo
 aseni. Nonus aradius. aquo aradii sunt.
 qui aradum in sulam possederunt angus
 to fretu asenicus litore separatam. Deci
 mus amareus. aquo sennae nobilis ciuitas
 quae uocatur coelis. Undecimus sume
 theus; haec sunt gentes de stirpe cham. quae
 a sidone usque ad gaditanum fretum om
 nem meridiana partem tenent. Item
 tribus filiorum iafeth. filii igitur iafeth
 septem nominantur. gomor. ex quo gala
 tiae id est galli. Gomer interpretatur
 consummatio. In eo enim finis uastitas & exi
 tium. uel uniuersa quae ad mortem pertinet
 uenire dicuntur; unde legitur in hiezechiel.
 hel. gomer & uniuersa agmina eius. Ma
 gog. aquo arbitrantur scythas & gothos traxis
 se. origine. Magog interpretatur detrac
 tio id est repbi. quos diabolus in culmen sup
 biae erigit. & sibi consentientes facit. Unde

scriptum est in apocalipsi: & seducet gen-
tes quae sunt super quatuor angulos ter-
rae: gog & magog; Madai a quo medos
existere putant: Iuuan a quo iones qui &
greci unde & ionium mare; Tubal a quo
iberi qui & ispani licet quidam ex eo & ita-
los suspicentur; Tubal interpretatur
deferens siue delatus hoc est reprobu uel
diabolus qui mala semper inferunt aut de-
ferunt ad mortem; Mosoc ex quo cappa-
do ces unde & urbs apud eos usque hodie
maleca dicitur mosoc inter pretatur
capiens hoc est diabolus animas semper ad
mortem capiens unde dicit ezechiel filii
hominis pone faciem tuam contra gog tra
magog principum captas mosoc & tubal;
Iras ex quo traces quorum non sicut immu-
tatum uocabulum quasi traces filii gomer
nepotes iafeth ascanaz a quo sarrinatae
quos greci reginos uocant; Bisani a quo pa-
flagonas; Gotorna a quo sunt frigesi;
filii iuuan; Elise a quibus greci elisei qui
uocantur colides unde & lingua quinta ^{grec}
colis appellatur; Tarsis a quo cibeles ut
iosippus arbitratur unde & metropolis ci-
uitas eorum tarsis dicitur; Reges tarsis in-
ter pretantur exploratores lactinae unde
legitur in psalmo; reges tarsis & insulae
munera offerent; Cetchim a quo ceti
idi; cipri quibus hodieque urbs ceti us

nominatur; Dodanum a quo rodii haec sunt gen-
tes de stirpe iafeth qui a uero monte usque ada-
quilonem mediam partem asiae & omnem
europam usque ad oceanum britannicum possident
nomina & locis & gentibus relinquentes de quibus
postea immutata sunt plurima cetera perma-
nent ut fuerunt; Nam multarum gentium
uocabula partim manserunt ita ut hodieque
appareat ut fuerant deriuata sicut ex assir
assiri & eber hebrei; Partim uero temporis uetustate
ita mutata sunt ut uix homines doctissi-
mi antiquissimas historias perscrutantes nec
omnium sed aliquarum existis origines gentium
potuerint repperire; nam quod ex filio cha quo
cabatur mesdram aegyptu sint exorti nullu
hic resonat origo uocabuli sicut nec ethiopu
qui dicuntur ad eum filium cha pertinere quod chus
appellatus; & si omnia considerent plurima
tam gentium mutata quam manentia uocabula
apparent quibus praenomina diuersa dedit ratio;
namque indi ab indo flumine dicitur quod ab occidenta-
li parte eos includit; Seres a proprio oppido nomi-
sotis gens ad orientem sita apud quos de ar-
boribus lana textit; De quibus est illud ignotis facie
sed noti uellere seres; Gangaridae populi sunt
inter assirios indosque inhabitantes circa gangen
fluum unde & iam gangaride nuncupati sunt;
Irean dicitur a silua ireana ubi plurimi tigris
Bactriam scythae fuerunt quibus & factione a sedibus
suis pulsati iuxta ^{orientis} bactron fluum confederunt.

ex cuius uocabulo & nom for titi: huius gentis rex fuit.
 Zoroastres inuentor magice artis: Lathi quoq. & ip
 si ab scythis originem trahunt. fuerunt eni coru
 exules: qd & iam ex uocabulo manifestatur. Na
 scythico sermone exules partem dicuntur: hi similit
 seditionib. ut bactriani domesticis scythib. scythia pulsi solitu
 dines iuxta hircaniam primu furam occupauer.
 deinde pleraq. finiu & iu uirtute optinuerunt.
 Assiru ab assur filio sem uocati gens potentissima q:
 ab eufrate usq. ad indoru fines omne in mediocenu
 it regionē. Medi aregesuo cognominati putant.
 Na q. Iason pelia ciregis frat apolie filius tessala
 pulsus e cum media uxore sua cuius fuit priuign
 medus rex atheniensium. qui ppter mortē iaso
 nis orientis plagā pdomuit. ibiq. mediā urbē
 condidit gentemq. medoru suo nomine appel
 lauit. Sed in ueniem in genesi qd maclau auctor
 gentis medoru fuit. a quo & cognominati ut su
 perius dictū ē. Perse apseorege suocati. q. ege
 cia Asia transiens ibi barbaras gentes graui diu
 tur noq. bello pdomuit. nouissime uictor.
 nom subiectae genti dedit. perse aut ante
 cū rū ignobiles fuer & nullius inter gentes loci
 habebant. medi semp potentissimi fuer. perse
 inter ptaē temptans. hoc ē diabolus temptati
 ones inferens semp ut scriptum ē. perse ethio
 pes. & libies cum eis. Libiaes inter ptaē ueni
 entes. diabolo & enim semp tenebras atq. tēp
 tationes cōmittentes ad alios uenire facit. Tho
 gormae int̄pretatur incolatus. sig omne pere

grinationem omnis hostis exiliū. Casdei q. nunc
 chaldei uocant. A caseth filio nahor frat habra
 hae cognominati sunt. Caldei inter ptaē Impu
 homines uel demones unde legit̄ in saia. egre
 dimmi de babilone & fugite a chaldeis. Sabei
 dicti. ANTO TOY CE BEE TAI. qd ē supplicari & uene
 rari quia diuinitatem per ipsorum turā uenera
 mur. Ipsi & arabi q. in monte arabie sunt quocit
 libani ubi turā colligunt. Siria surim uocati
 perhibent̄ qui fuit nepos habraham ex cechura.
 quos aut ueteres Assirios nuncupabant. nos uoca
 m̄ siros a parte totum appellantes. Ebrei uocati
 sunt ab eber q. pro nepos fuit sem. hi ebrei int̄
 ptaē translatores siue translati & signis scōs
 p̄dicatores de q. b. scriptū ē in psalmo. transierunt
 de gente in gentē & de regno ad populū alterū;
 1 israhelitaē uero ab israhel filio isau he nuncupati
 sunt. Na patriarcha hebreorū fuisse isrl̄ ē stat.
 a quo duodecim iudeorū trib. israhelis uocabu
 lū sortiti sunt. Isti int̄ ptaē uide p̄ter idm̄ & signi
 ficant scōs fide & mundicia cordis. contēplantes;
 Vnde in euangelio. ait denathanahel ecce uerus
 israhelita in quodolus n̄. iudeis aut scissura decē
 trib. nom̄ imposuit. Na antea hebrei siue isrl̄
 nuncupabant. Ex quo autem in duo regna popu
 lus dī est diuisus. nunc duae trib. que desit per iuda
 reges habebant iudeorū nomen sortiti sunt. reli
 qua pars decē tribuū que in samaria regē sibi cō
 stituit. ob populi magnitudinē pristinū nomen
 retinuit isrl̄. iudaei confessores int̄pretantur

significat fideles xpm & fidentes; Alit iudei sig-
nificant hereticos xpm fidei confidentes. de
qb. scriptu: In apocalipsi. qd dicunt se iudeos ee
& nisi in sedi sinagoga sitane; Samaritanos gens sup
sit ex ordiu asirius qd trans migrati habitauer In samaria
qui latine int ptaie custodes; eo qd captiuato Isra-
heli isti ad terra regionis ee ad custodia locatis.

Samaritanos custodes int ptaie & significat hereticos
q sub p textu legis in daciū colunt atq. diuina pcep-
ta custodes se ee intuent; Legit tam xpo custodis
nom impositu. de quo scriptu: In esau. Custos quid
de nocte. custos qd de nocte; Conix cathmisi de che-
bis aegyptiorum in siria pfectus apud sidone re-
gnauit eosq. populos ex suo nomine fenices ex an-
quoq. p uinciu fenicia nuncupau; Sidones aut
acuitate que uocat sidon traxisse uocabulu p-
hibent. sidon uocatio int ptaie. unde legit in io-
hel uerū quid mihi & uob sidon & terris. cito ue-
locit reddu usq. assitudinē uobis sup caput urm.
Ite in aliū parte. ut in euangelio legit. quia si
In iuro sidone factae fuissent uirtutes quae fac-
tae in uob olim malicio & cinere poenitentiam
egissent; Saraceni dicti qd ex saraceni se p-
dicunt. uel sicut gentiles uunt qd ex origine
sirorū sint quasi sirigenae. in pāplū habitant
solitudine. Ipsi sunt ismahelitae ut liber gene-
se docet. qd sint ex ismahel. ipsi cedur a filio
ismahelis. ipsi agarem ab agar. qd ut diximus
puer sonome saraceni uocant qui ex sar-
se gentes gloriant. ismahelitae obediētes

sibi int pretant. id: peccatores. qd qd cupiscunt
faciunt. unde legit in psalmo. tabernaculu
idumeos & ismahelitae; Agarem int pretant
pselici id: peccatores a uentu ecclesiae alieni.
Vnde scriptu in psal. moab & agarem. hiebal &
hermon & amalehe & alienigenae cū habitant
in terris; Edom a quo idumei. rubeus siue san-
guineus int ptaie. significat populū ideorum
ob necē xpi & pphetarū sanguinolentū. Vnde
in abdica scriptu: haec die dñs ad edom. ecce par-
uulu dedit in gentib. & comptabilis tues ualde
supbia cordis tui extulit te. Idumei sanguinei
siue terrē int ptaie. id: demones siue peccato-
res. ut in psal. legit. memorare dñe filiorū
edom in die hierusalē qd dicunt ex inante ex in-
nate usq. ad fundamētū in eu; Ite. idumeus po-
pulus ē gentiū. unde in deuteronomio scriptu
est. nā abominaberis idumeum qā fr̄ tuus est.
nec aegyptū. qā aduenit fuit in terra eius; qui
nati fuerint ex eis tertia generatione intrabunt
ecclesia dñi id: p fide trinitatis & lauacri rege-
nerationis; Ser qd hispidus t̄ r̄ r̄ r̄ int ptaie.
populū iudeos significat. unde in cantico deu-
teronomi legit. dñs de sinu ueniet & de ser or-
tus nob; Amalehe int ptaie lambens id: diabolus
unde legit in exodo in manu abscondita expugnat
dñs amalehe a generatione in generationē. Amale-
chitae int ptaie populū lambens. id: peccatores
terre abigentes. unde scriptu in psal. gebal &
ammon & amalehe & alienigenae cū habitant;

hoc:

turum. filistei ipsi sunt palestini quia p. littera sermo hebreus non habet. sed p. eo q. greco utitur. inde filistei p. palestini dicuntur. acuitate utiq. sui. idem & alio filis. id. alienigenae. ob hoc quia semp fuerint inimici isrl. & longe ab eorum genere & societate sint separati. philistinim in p. tantur cadentes poculo id. inimici ecclesie desuic se extollentes scientia. unde legit in propheta. uerum quid mihi & uobis tirus & sidon & omnis terminus palestinae. cito uelociter reddam uicissitudinem uobis super caput uestrum. Item in bona parte intelleguntur. unde legit in psalmo. mihi allo fili subditis. Chananei appellati de chanaan filio chana quae terra iudei possederunt. Ex cuius origine fuit emor frater siche. a quo amorreis nuncupata. Chananei in p. tantur instabiles siue. mobiles. & significant peccatores fundamentum fidei non habentes. Unde legit in cantico exodi. tabuerunt omnes inhabitantes chanaan. Aegyptii ab aegyptio quodam rege uocati sunt. nam antea aerei dicebantur. interpretantur autem lingua hebraica aegyptii affligentes eo quod afflixerunt diu populum prius quam diuino auxilio liberarentur. Aegyptii in p. tantur affligentes id. imputant demones ecclesie fideles obprimentes. unde legit in exodo. affligebant aegyptii operibus duris. uerminus excessu uel unus denumero ducum iasonis qui ad colcos profectus. recollecta multitudine que amissorege iasone passim uagabatur armeniam dedit gentemque ex suo uocabulo nom dedit. lym: piscus qui lymos scythas ab eis diuidit. scythas cognominatos a qui limite scythae a qui b. da phibos uocati. gens uenti

quissima semphabita. hi parchos bactria nosq. feminae autem eorum amaloni regnum condiderunt. ~~scytharum~~ scytharum origine. idicimazgetae quasi graues id. fortes getae. Nam sic libius argentum graue dicit id. massas. his qui in scythas atq. albanos septentrionalibus iugis inhabitant. Amalones dicitur seu quod simul uiuerent sine uiris quasi amaloni. siue quod adustis dexterioribus manibus centreflagitatus uel impeditur quasi. ammalon nudabant enim quam adustis manibus habitaui sunt mammam dicit. nam hoc est amaloni quasi anes malon. id. sine mammas iam non est. quod eorum partem ab hercule partem ab achille uel alexandro usque admittentione delectis. In partes asiaticae scythae gentes quae posterose iasones creduntur. albo crine nascuntur ab assiduis niuib. & ipsius capilli color genti nom dedit. & inde dicuntur albani. horum glaucis oculis id. picta in pupilla. adeo ut nocte plus quam die cernuntur. albani autem uicini amaloniibus fuerunt. Vgnos antea unnos uocatos postremo aruge suo abares appellatos qui prius in ultimis meotide in glaciale tanaum & massagetarum immanes populos habitauerunt. Deinde p. niab. equis caucasuribus. feras gentes alexandri claustra cohibente ruperunt. & orientem uiginti annis tenuerunt captiui. & ab aegyptiis atq. ethiopicis. annuum uicagale exegerunt. Triang. gens antea dardana uel dardano nominata. Nam dardani & iasius frater egeci profecti. ex his iasius ad traicium dardani ad frigidum peruenit. ibique primus regnauit. p. que filius eius

ericonius. deinde nepos eius. a quo troiam troium
nuncupatisunt. Galatae galli esse noscuntur qui in auxi-
lium a rege bithiniae uocati. regnum cum coparta parte
tra diuiserunt. sicque deinde greci admixti primum
gallo greci. nunc ex antiquo gallo nomine galu-
tae nuncupantur. Greci ante tessali a tessalo. pro eua-
greco rege greci sunt nuncupati. nam greci prope
tessalis. Lapithae autem gentem tessaliam fuisse aiunt.
a Lapitha apollinis filio nuncupatos. Sicioni greci nuncu-
pati a sicioni rege. hi primum agealei uocabantur
a rege agealeo qui primus sicionis imperauit. a quo
& agealea ciuitas nuncupata est. que nunc pelopon-
nensis uocatur a pelope rege suo. ipsi ab arcade
rege iouis & calistae filio dicti. Danai a danao rege
uocati. idem & argiui ab argo rege cognomina-
ti. postquam autem rex grecorum apimortuus est. huic
filius argus successit in regnum & ex eo argiui ap-
pellati. qui & iam ab eis pro obitu deus haberi coepit
templo & sacrificiis honoratus. Achei qui & achuii ab
acheo filio iouis dicti. pelasgi nominati quia cum
uelis passim ueritatem aduenisse italiam uisum.
ut auct. primoeni eos uarro italiae appulisse com-
memorat. grecum pelasgos iouis & larisse filios
prohibent dictos. Mirmidones fuerunt achillis socii. do-
lopes pirri. dicti autem mirmidones propter astutiam que
si mirmice id est formice. Crato stenes autem dicuntur
mirmidones a mirmidone duce. iouis & corimose
filio. Cecropi athenensium regi successit granus.
cuius filium atal. nomen & regionem & gentem dedit. &

282
ex aurtia cognominati qui athenenses. lon. uir-
fortis ex suo nomine eosdem athenenses uocant
iones. Macedones a nomine macedonis regis. antea
emacianuncupatis. pro eamacedones dicti. Ipirote
a pirro achillis filio prius pirridue pro eum epirote
rege ad italiam transire presumpserunt. Dorus neptuli
& ellepis fuit. unde dori & nomen & originem du-
cunt. sunt autem pars grecorum gentis. ex qua & iam cog-
nominata est tertia lingua grecorum que dorica ap-
pellatur. Lacedaemones. a lacedemone semele filio
dicti. hi diu perseuerantes in bello contra messenos ue-
ritate ne diturnitate plus spe plus amitterent. preceperunt
ut uirgines eorum cum iuuenibus. dormire liceret & cuberent.
Sicque ex pro miscuo uirginum cubitu nubentes de mcer-
tis parentibus nati ex nota matris pudoris sparta
nuncupati sunt. Nam ipsos esse spartanos quos & lace-
demones manifestum est. Iraces ex filio iaseth qui uoca-
tus est iras & aetia cognominati ut superius dictum
prohibentur. licet gentiles ex moribus ita dictos existi-
ment. quod sint truces. scilicet in omni gentium
fuerunt. unde & multa de eis fabulosa narrantur. quod
captiuos dissuis liceret. & humanum sanguinem
in ossibus. capiti portare soliti essent. de quibus uirgilius.
Hec fuge crudeles terras fuge litus auarum. quasi cru-
delum & auarum. istrae gentis originem ducit. a locis qui
missi ad argonautas persequendos. ut a ponto intra-
uerunt istrum fluum uocabulo amnis quo a mari
recesserunt appellati. Romani a romuli nomine nun-
cupati qui urbe romam condidit gentemque & ciuitatem
nomen dedit. hi ante saturno saturni. a latino

a. l. lacedemonios

monor. q. s.

latini uocati sunt. Nam Latinus rex italis fuit qui ex
 suo nomine Latinos appellauit. qui postea roma
 ninuncupati sunt. hi & quiriti dicti quia qui
 ritus dictus: romulus quia semper hasta ute
 bat que sabinorum lingua curis dicitur. Italus
 quoque & sabinus & sicani fratres fuerunt. ex quibus
 nomina populis & regionibus sunt imposita. Nam
 ab italo itali. a sabino sabinus. a sicano sicani
 cognominati sunt. idem & siculenses; tusci italie
 sunt a frequentia sacrorum ut turis uocata idem
 ατοτορ. τικια λιν; Umbri italie gens sed gallos
 ueterum pro pago. qui appenninum montem incolunt.
 de quibus historie prohibent eo quod tempore aquo
 secladis imbris super fuerint. & ob hoc ombrios gre
 ce nominatos; Marsi gens italie dicta a comite
 liberi marsii. qui usum illis uitium ostendit & ob hoc illi
 statua fecerunt quam pro eorum uictis marsi tulerunt.
 marsos autem greci tuscos uocant quasi οφεκοιε quia
 multas serpentes habent & οφειε serpens dicitur
 Inletos autem esse carminum maleficis; Inhabitantes autem
 plagam appennini montis simul cum umbris; Gothi
 a magog filio iafeth nominati putantur de similitu
 dine ultime syllabe quos ueteres magis getas quam
 gothos uocauerunt gens fortis & potentissima. corpo
 rum mole ardua. armorum genere terribilis; De
 quibus lucanus. hinc dedecus primae inde getes occur
 rit hiberis; Dacia autem gothorum soboles fuerunt. & dictos
 putant duces quasi dogos quia de gothorum stirpe
 creata; de quibus ille ibi sacretos proculusque duces. Bessi
 barbari fuerunt qui a multitudine bouum sic uocati creduntur.

de quibus quidam. qui colit ore medio. t. ille diuitis multo
 boue pillexit accolaripue; Si pedes pedestri pro
 magis quam equestri sunt usi & ex hac causa ita uoca
 ti; Sarinate patentes. campis armati in equitibus
 prius quam eos lentulus danubio prohiberet. atque inde
 obstudum armos armatae nuncupati existimantur.
 Lanus fluuius fertur ultra danubium aquo alieni dicti
 sunt. sicut & populi inhabitantes iuxta lemannum
 fluuium alemanni uocantur; de quibus lucani. deseruere
 cauo tentoria fixa lemano; Languedanos uulgo
 fertur nominasse prolixam barbam & nunquam tonsuram; Vuan
 dalicus annis ab extremis gallie erupens. luxtaque
 fluuium inhabitasse & ex eo traxisse nomen uandali
 prohibentur; Germaniae gentes dictae quae sunt immuniu
 corpora immanesque nationes seuissimis duratae fri
 goribus. quos ex ipso uel frigore traxerunt feroces animi
 & sepius domiti. rapti. uenatuque uiuentes; horum plu
 rime gentes uariis. armis discoloribus. habitu linguisque
 distione & origine uocabulorum incertae. ut tolerantes
 amsuari. quadringi. marcomanni. buteri. camasi.
 blangiani. & ubantes. quae immanitas barbariae
 & iam in ipsis uocabulis horrorem quendam significat;
 S uici pars germanorum fuerit in fine septentrionis. de
 quibus lucani. fundit ab extremo flauos aequilone sueuos;
 Quae fuisse centum pagos & populos. multi prodiderunt.
 dicti autem sueui putantur a monte sueuo qui ab ortu in
 germaniae facti cui loca incoluerunt; Burgundio
 nes quondam a romanis subacta interiori germania
 pro castrorum limites. positi a berio cesare magna coluerunt
 gentem atque ita nomen ex locis sumpsit. quum crebra

plures habitacula constituta burgos uulgo uocant; hi
 p'ca rebelles romani effecti plusquam octuaginta mi
 lia armatorum p'pe rem fluvium insederunt & nom' gen
 tis obtinuerunt. Saxonu' gens in oceanu' litorib' & palu
 dib' inuis uirtute atq' agilitate habilis: unde & ap
 pellata quod sit duru' & ualidissimu' gen' hominu'
 & prestans ceteris piraticis; Franci a quodam p'prio
 dace uocari putant. Alii eos a feritate moru' nuncu
 patos existimant. sunt enim in illis mores in conditi
 naturalis ferocitas animo; Brittones q'du' latine nomi
 natos suspicant. eo q'd bruti sint gens in tra oceanum
 in fuso mari quasi extra orbem posita: de q'b' uirgilius
 toto diuisos orbem britannos; Scotti p'pria lingua no
 m' habent picto corpore. eo quod culeis ferreis cum
 atramento uariarum figurarum stigmatibus adnotent; Galli
 acandore corporis nuncupatis. gala enim grece lac dicitur;
 Vnde & sibilla sic eos appellat. cum ait de eis. tu uelac
 teu colla auro innectuntur; Secundum diuersitatem
 enim celi & facies hominum. & colores. & corporum quan
 titates. & animo diuersitates existunt; Inde roma
 nos graues. grecos leues. afros uersipelles. gallos
 natura feroces. actiores ingenio p'uidem. q'd natura
 climatum facit; Galli autem senones. antiquitus leno
 nes dicebantur. q'd liberum hospitio recepissent; p'ca
 i. in s. litteram commutatae; Vacca oppidum fuit iuxta
 pirineu' a quo cognominati uaccae: de q'b' creditur dix
 isse poeta. lateq' uagantes uaccae; hipirinei iugis
 p' amplam montis habitant solitudinem. idem & uas
 cones quasi uaccones. e. in s. litteram commutata. quos gneus
 pompeius edomita hispania ad iterum phu uenire

festinant de pirineis iugis deposuit & in unum oppi
 dum congregauit. unde & duenaru' urbis nomen
 accepit; hispani ab ibero amne primu' hiberi. p'ca
 ab hispalo spani cognominatis; Gallecti acandore
 dicti. unde & galli. reliquis enim hispaniae populis can
 didiores existunt. hi grecis sibi originem asserunt. unde
 & naturali ingenio callent. si q'de p' fine troiani
 belli reueru' morte medu'is fr'is inuisu' patre ceta
 moni dum non reciperent in regnum apru' concessisse.
 Ibiq' urbe nomine antiquae patriae salominam e
 didisse. inde ad gallectiam p'fectus expositis sedibus
 ex loco gentis nomen dedisse; Astures gens hispaniae
 uocari coquitur circa istura flum' septimontibus siluisq'
 crebris inhabitantore; Cantabrigens hispaniae auoca
 bulo urbis & iberi amnis cui insidunt. appellati horu'
 amnis p'tinu' & mugis ad lectro mundum & ad bellan
 dam t ad p'pediendu' uerbu' semp' parat. Celiberi rex gal
 lis celticis fuerunt. quoru' ex nomine appellata est regio
 celiberia. tunc ex flumine hispaniae iberi ubi insederunt
 & excelsis qui celtici dicitur mixto utroque uoca
 bulo celiberi nuncupati sunt; Afri appellati ab uno
 ex posteris abrah' q' uocabatur ufer. q' dicitur duxisse aduer
 sus libyam exercitum. & ibi uictis hostibus sedisse. ei
 q' posteros ex nomine. itaui & afros & africanum
 cupasse; Peni autem cartaginenses a femibus
 nuncupati q' cu' didone p'fectus. T'rios uero a t'riu
 urbe femicu' nom' de quo p'fectus & mafrica litus
 uenerunt; Getuli getae dicuntur fuisse. q' ingenti agmi
 ne a locissis nauibus descendentes locasitium in libia
 occupauerunt. & quu' ex getis uenerat denuato nomine

getuli cognominati sunt. unde & optimo ē apud gothof.
 ab antiqua cognitione mauros a sanguinitate pro
 pinquos sibi uocare. Africa aut̄ initio habuere
 libies deinde afri. post huc getuli. postremum
 mauri & numides. Mauri & numide ut afri putant
 sic sumpser̄ & exordium & uocabulum. nā post
 quam hispania hercules interuit & exercitus eius
 compositus ex uariis gentib. amissō duce passim
 sibi sedes querebant. & ex conueto medi persi.
 & armeni. nauib. in africam transuecti proxima
 mariloco occupauerunt. Sed per se dum materiam
 In agris pro construendis domiciliis non inuenerunt.
 & ignara lingua commercium prohibere & per
 patientes agros & diuersas solitudines uagaban
 tur. & apabulationib. uagabundis semet ipsos
 propria lingua numides appellauerunt.
 id est sine opido uagos & errantes. Medi aut̄
 cum libiis se miscuerunt qui proximam hispa
 niam inhabitabant. quorum nomen paulatim libi
 is corrumpere barbara lingua mauros propter
 medos appellantes. licet mauri ob colorem agre
 cis uocentur. greci enim nigrum mauros uocant.
 aestifero quippe calore afflati speciem aeri colo
 ris ducunt. Massilia ciuitas africae est non lon
 ge ab aethiopia & oras hesperidum aqua ciuita
 te massili uocati sunt. quos nos corrupte mas
 silas uocamus. De quibus uirgilius. hic mihi
 massiliae gentis monstrata sacerdos. Gaulalū
 gentes sunt a meridie usq. oceanum hesperiu
 per uagantes. his nom̄ gaule in insula dedit.

que ē iuxta ethiopia ubi nec serpens nascatur neq.
 uiuit. Garamantes populi africae prope arenas in
 habitantes. agaramante rege apollinis filio nomi
 nati. quibus ex suo nomine garama condidit opidu
 sunt aut̄ proximi gentib. ethiopum. De quibus uirgilius
 extremi garamantes. extremi aut̄ quia seui & a con
 sortio humanitatis remoti. hesperi uero s̄ q̄ circa his
 paniam morant̄. nā hispania hesperia dicit̄. & ethio
 pes dicit̄ a filio cham quod uocatus ē chus. ex quo origine
 trahunt. chus enim hebraica lingua ethiops inē prā.
 In quondam ab indo flumine surgentes iuxta egypt
 tum in nilū oceanū in meridie sub ipsa solis ueni
 tate insederunt quorū tres s̄ populi. hesperi. garaman
 tes. & indi. hesperi s̄ occidentis. garamantes tripo
 lit. indi orientis. & ethiopes interpretant̄ tenebrae
 uel caligo. id est impi. quibus diabolus uelut tenebris
 circumseptus incedit. Trogo dicit̄ gens ethiopum
 ideo nuncupati s̄. q̄ tanta celeritate polleat ut feris
 cursu pedum assequant̄. panisign. & hi in ethiopia
 sunt. quibus etia est quae quid mandari potest. & om̄
 fortuitu gignentia unde & appellati. lectio sagi q̄
 uenando in mari ualeant & piscib. tantū alant̄. hi
 post indos montanas regiones tenent. quos sub
 actos alexander magnus piscib. uesci prohibuit.
 Antropofagi gens asperissima sub regione siricum
 sita. qui quia humanis carnib. uescunt̄. ideo antrop
 ofagi nominant̄. Itaq. sic his ita & ceteris gentibus
 per saecula aut̄ aregib. aut̄ aloof aut̄ amoribus
 aut̄ ex quib. lib. & aliis causis immutata uocabula
 sunt. ita ut prima origo nominis eorum temporū

uetul tace non patet; lam uero hi qui ante pede
dicuntur eo quod contrari esse uestigii nostris
putantur. uel quasi subterris posita aduersa pedi
b. misca cent uestigia nullatione credendū
quod nec soliditas patit nec centrū terrae. sed
neque hoc ulla historiae cognitione firmat
sed hoc poete quasi ratiocinando coniectant.

Titanas autem quosdam in greca ferunt fuisse
robustos et excellentes uiribus: populos quos
ferunt fabulae ab itata contra deos terra ad
ausultationem creatos unde titanet dicti sunt.

Idē ab uitione qui quasi ul
ascendae matris terrae causa in deos armati
existerent quos fabulae noue bello fuisse su
peratos atque extinctos fingunt propter quod
oculo uictis fulminibus interierunt. ¶ VIII

DE REGNIS MILIAE QUE UOCABULIS.

REGNUM A REGIBVS DICTUM NAM
sicut reges a regnando uocati ita regnū
a regibus; regnum uniuersae nationes suis quis
que temporibus habuerunt ut assiru. medi
per si aegyptu. graeci quorum uices fors tempo
rum ita uoluit ut ab altero solue
retur. Inter omnia uero regna terrarum duo
regna ceteris gloriosa traduntur. assiriorum
primo deinde rominorum temporibus et lo
cis Inter se ordinata atque distincta. nam sic
illud prius & hoc posterius: ita illud in ori
ente hoc in occidente exortum est. demque
in illius fine huius initium confectum fuit.

regna cetera ceteriq; reges uelut appendices
istorum habentur. Sed inter omnia regna il
lud maxime appetendum: regnum qd stabile
& fixum permanet atq; in eterna pace consistens.
nullum habebit finem cuius regni rex est xpi
de quo ppheta ait. Multiplicabit ei imperiū & pacis
nērit finis sup solū dā & sup regnū ei ut firmet
illud & corroboret in iudicio & iustitia a modo &
usq; in sempiterna. De quo & i. angel ad mariū
ait. Dabit illi dñs dī sedē dā patris sui & regnabit
in domo iacob in aetnum & regni ei non erit finis.

A dei regni possessionem ipse nos cotidie uocat
p scripturas sacras & p dicatores euangelii ut sper
nem terrena & desiderem celestia. illuc q; pue
nire p rectā fidem & bona opera tendamus ad
quod in die iudicii ipse regum cū sederit in sede
maiestatis suae & congregabunt ante eū omnes gentes.
electos suos qui ad dextris eius in iudicio dicent.

Venite benedicti patris mei percipite regnū qd uobis
paratū: ab origine mundi. Caeterum in hoc mun
do illa regna laudabilia sunt. que subiungunt
regi uero dño uidelicet xpo qui in toto orbe terra
rum in gentib. & locis diuersis dilatans ecclesiam
suā gubernat ac regit scdm uoluntatem suam
atq; regna loquit ppheta in psalms dicens. regna
terrae conuete dō psallite dño. psallite dō q; uen
dit sup celos celos ab oriente. Dicens enī regnu.
terre omne gen' hōminū significare uoluit.
quia licet sint gentes que nō habeant reges. tam
hoc uerborū cluditur quic quid gentiū cōsentatur.

Quod dicit caritate. ad animae respicit puritatem. psallere. ad opera scissima que dno p bant accepta. qui ascendit sup caelos caelq. dñs utiq. quide celo descendit ad liberandū infirmitatis nostraenaturam. Ipse & iā sup celorum caelos ascendit qui sed & ad dexteram patris. Ab oriente uero qd dicit. hierosolima euident ostendit. que est in orientis partib. collocata unde dñs apostolis uidentib. ascendit ad celos; Reges autem regendo uocati. sicut enim sacerdos a sanctificando ita & rex a regendo. Nam autem regit qui corrigit. recte igitur faciendo nom tene ē. peccando amittit. unde & apud ueteres tale erat puerbium. rex eris si recte facis. si non facis non eris; regiae uirtutes p apue iustitia & pietas; Plus autem in regib. laudat pietas. nā iustitia p se facuera est. Reges autem ob hanc causam apud grecos basilei uocant. qui uerba quibus bases populum sustinent. unde & bases coronas habent; quanto enim quisq. magis pponit. tanto amplius pondere laborū grauat; tyranni grece dicuntur idem latine & reges. nā apud ueteres in regē & tyrannum nulla discretio est. ut pars pacis erit dextra tetigisse tyranni. fortes enim reges tyranni uocabant. Nā tiro fortis. de qualib. dñs loquitur dicens. per me reges regnant & tyranni tenent terram; iam postea in usum accedit tyrannos uocari pessimos. atq. improbos reges luxuriose dominationis cupiditate & crudelissima dominatione in populis exercentes; Rex misitice dñs intellegitur. ut est illud in psal. Dñs autem rex

notier ante saecula. Regna est autem scā ecclesia. ut est illud in psalmo. as finit regna ad exteras. Item reges scī a posoli siue scī ceteri sum. ut legitur in psal. Dñs quid est uindictas. & in regū. potens est & datur uirtutem regibus nostris; hē reginae sunt. in uice perfectorum quae non sunt ancillae peccati ut in uicibus carnicorum dicitur sexaginta sunt reginae. Reges enim recte scī homines dicuntur. qui sp̄s uirtutis secundum uoluntate diuinae suae regunt. & regi regū dñs iudicis & xp̄o ob hoc dñs subiciuntur. qui uoxa psal. in uocem dominabitur. amari usq. ad mare. & a flumine usq. ad terminos orbis terrae. cui reges tributis & in silae munera offerunt. reges arabum & saba dona adducunt. Et adorabunt eum omnes reges terrae. omnes gentes seruiunt ei. Domina bitur de cultu religionis. laus innotescit. utiq. dñs xp̄i de quo superiora canunt & inferiora dicta sunt. istud autem ad salomonem filium dauid modis n̄ potest pertinere. qui tantū ingente iudea rex fuisse cognoscit. nam si uerū ista nostratū uelis intellegere totius mundi ambitum. quē uersus iste significat. non p ualebis aduertere; Reges arabiae s̄ qui blandimenta corporum rigidae subiciunt disciplinae. similis sabaum de sabei dicitur sunt. quamuis corporali delectatione p ualeat & iocundis odoribus sit referta. suauiora tam conuersi ei populi offerunt dona uirtutum; quod autem ait. & adorabunt eum omnes reges terrae. p omnes reges cunctas nos uolunt

Intellegere nationes: quia nulla gens est que impar-
te populi sui proprium non adoret auctorem: Item
reges: prauis doctores intellegunt: ut e illud pro-
phetæ: ipsi regnabunt & non ex me: Tyrannus autē
uel diabolus typice potest figurare uel antixris-
tum: qui contraria semper xpi imperio agere
moluunt: & hos secuntur pueri homines qui cu-
piditate terrenam sectantes crudeliter magis p-
mere populum xpianū eligunt: quā modesta
dispositione regere & recte ac consilium p-esse.

Consules appellantur a consulendo: sicut reges are-
gendo: sicut leges a legendo: nam cum romani
regum supbia dominationē non ferrent annua
Imperia bonosq; consules sibi fecerunt: Nā fastus re-
gis non beniuolentia consulentis sed supbia domi-
nantis erat: hinc igitur consules appellati a consu-
lendo a iuribus uel a regendo cuncta consilio; quo sta-
m ideo mutandos p annos singulos elegerunt: ut nec
insolens diu maneret & moderatior cito succurre-
ret: Inde autē duo partes quia unam rem aulicā al-
teram ministrabat: regnauerunt autē annis quadringentis
sexaginta quatuor: Consules autē recte dici possunt
magistri ecclesiarum hoc: epi atq; p-ri & ceteri qui e-
sunt secundum scārum scripturarū traditionē plebem
sibi subiectā adiuuant atq; gubernant: hoc autē
nom potestatis ex gentiliū traditione inuentū
ideo posuit: quia bene conuenit ecclesiasticæ dig-
nitati: ut interiora & exteriora a omnia agant cū consilio
atq; prudentia: secundum illud quod scriptū: omnia faccū
consilio & p factū nō penitebis: Nā cesaris nom autē augusti.

non dicitur dno nro conuenire arbitror nisi sub signi-
ficatione monarchiae quae solus regnat in caelis
& interris: & quia sub eius imperio consistunt un-
uersae Monarchiae sunt quae singularem possident
principationem qualis fuit alexander apud grecos:
lulus apud romanos: hinc & monarchia dicitur:
monos quippe singulariter greco nomine: archia
principatus: tetraarches quarta parte regni tenen-
tes: Nā tetra nū: squalis fuit apud iudeā philippus:
princeps: & dignitatis modum significat & ordinis:
Sicut: illud uirgilianū: princeps ardente riget la-
padē turonus: p primus: Dicitur autē princeps a capi-
endo significationem: quod primus capiat: sicut municeps
ab eo quod munus accipiat: legit ergo propheta de xpo
quod ipse sit princeps pacis cui principatus: sup humerū
ei q; in cruce exaltatus omnia trahit ad se ipsum & ideo
illi curuabit omne & stabit omnis lingua: quia ipse in
gloria di patris uiuit & regnat in secula: De q; principe
ita legit in ezechihole: princeps sedebat in ex hoc est
in porta clausa & comedebat panem suum: Dicunt
& apostoli principes & doctores ecclesiae di: de q; bus
scriptū: in psal: principes populi uenerunt cum dō ha-
brahā: & itē: constitues inquit eos principes sup omne
terrā: quod principatus nimis confortatus: quia hic
sunt moniti usq; in finem mundi regunt ecclesiam: & in
die iudicii futuris iudices cū xpo ad quos ipse ut: Cū
sederit filius hominis in sede maiestatis suae sedebitis &
uossup sedes: xii iudicantes: xii trib: isrl: Rursū prin-
cipes isrl: ut in salomone: iudis seruos in equis: id est
peccatores in carnali potentia: & principes quasi

seruos ambulantes sup terrā. Itē in cōtrariā partem
 principes existēt accipiunt ut pphetā dicit. princi-
 pes existēt & nō cognouit. Itē princeps diabolus siue
 antixps sic in ezechiele dñs de cologē dicens. fili
 hominis leua plancū sup principē tiri. id est: princi-
 pē tribulationis. dux dicitur eo qd sit ductor exer-
 citus. sed nō statū qd cūq. princeps uel dux est. & iam
 reges dici possunt. In bello autē melius ducē nomi-
 nari quā regē. Nā hoc nomē exprimit in plō ducen-
 tē. Vnde & uirgilius. ducis euandri. Salustius. quo
 cupidinis more ducis sese quisq. bonū nō diē more
 salutis. dux enim ille uere dici potest. qm̄ in calle us-
 tite incedens sequentes seducit p fidē rectā &
 bona opera ad uitā aetnā. unde pphetā dñm
 dep̄cāt dicens. deduc me dñe in uictuā &ambu-
 labo in ueritate tua. & alibi sp̄s inquit tuus bonū
 deducet me in uictuā rectā. unde & ipse si duator dux
 a ppheta legit in euangelio ubi scriptū ē. & tu beth-
 leem terra iuda nequaquā minima es in principi-
 b. iuda. & te eni exiit dux q̄ regat populū meū
 isrl. Itē dux dñs isrl xps intellegit in illo esaiac. ecce
 testē populū deditū ducē ac p̄ceptorem. & alibi &
 seruus meus dauid in medio eorū. Duces isrl p̄redi-
 catores eo qd trahant fidelū gregē post se. Itē in cō-
 trariā partē ducēs hereticis iudei siue doctores
 impij. ut in euangl. dimittite eos caecis ducēs ut
 eorū siccaus cecū duxerit ambo in foueā cadunt.
Fortis dñs: ut in psal legit. Dñs fortis & patiens.
 & in iob. sapiens corde & fortis robore. fortis sc̄i
 sunt ut in cantica cantico. ecce lectū salomonis

lx. fortis ambuius ex fortissimis isrl. fortis diabolus
 ut in euangl. cū fortis. armatus custodit atrium
 suū in pace omnia que possidet. Patricius de uo-
 catione p̄cepti sic pat̄ filius ita p̄uideat in reipublice.
Pne facti dicit eo qd p̄torū potestate p̄sint. p̄tores
 idem qd p̄fecti quasi p̄positores. p̄sides uel dicitur qui
 alia uel loci tutelā p̄sidualitē tenent. p̄tores autē qui
 si p̄ceptores ciuitatis & principes. idem & questores
 quasi questiones eo qd questionib. p̄sint. consiliū
 enī & causa apud eos. p̄ceres s̄ principes ciuitatis
 quasi p̄cedes qd. uita om̄i honore p̄cedunt. Tribu-
 ni uocati quia militib. siue plebib. iuxta tribuunt.
Cilarches q̄ mille p̄se habent quos nos millenarios p̄sunt.
 nuncupam. & ē grecū nomē. Centuriones dicitur
 eo qd p̄sint centū milib. sicut quinquagenari qui
 in capite s̄ quinquaginta militū. sic decanab eo quod
 decē militib. p̄ferunt. Haec autē species p̄latō in eccl̄ia
 rite tenent. quando unusquisq. p̄positus iuxta ritū
 & ordinē suū cōm̄ habet & subditos ne p̄deuio erro-
 ris p̄gant neq. iniustis operib. insistant. nec nō
 caueant ne alius alterū noceat nec p̄uolentia ob-
 primat. sed cordes in uicem & pacifici uita moder-
 tā ducant. Vnde & in ueteri lege ietro cognatus
 moysi dedit illi uelut institueret in plebe tribunos.
 & centuriones. & quinquagenarios. & decanos. qui
 teni ipsi in uita decernerent. atq. diiudicarent. ipse
 uelut ea que ad dñm p̄tinent subditis suis dispensaret.
Hinc & apostolus hebreis p̄cepit dicens. obedite p̄-
 positis uis in dño & subiacete eis. Ipsi enī p̄uigilant
 quasi p̄ animab. uis dño reddunt rationē. ut cū

gaudio hoc faciunt & n̄ gemitet. hoc eni expectit uobis.
 Et iterū memore p̄posita ur̄a q̄ locutus uerbūdi quā
 inuentet excaum̄ uer̄sationis imitami fidem. Mi
 les dicitur quia mille erat ante in numero uno. t̄ quia
 uni ex mille electus. romulus autē prim̄ ex populomi
 lites sumpsit & appellauit. Liber uero primus militiae
 ordinem docuit. Miles uero ordinarius dicitur aut ex
 ordinarius. Ordinarius quiper ordinem ī militat̄ nec ad
 huc aliquē s̄secutus gradum honoris. est eni gregarius
 idē humilis militiae. Extra ordinarius uero qui ebustus
 tem̄ puodetur ex ordine. Emeriti dicunt̄ ueteri solitiq̄
 militiae. quia in usu plu non sunt & quia mereri mili
 tate dicunt̄. Abstipendit̄ scilicet. quae mereri. l̄don
 & ueteran̄ dicunt̄. quia iū in usu proelu non sunt s̄p̄
 p̄ multos militiae labores quietis suffragium conse
 quunt̄. Equestres milites dicitur quod aequo sedent & mi
 litant̄ in aequestri ordine. Turones dicunt̄ fostes pueri
 quod militiam delegunt̄ utq̄ armis gerendis habiles
 existunt. h̄iem̄ non sola p̄fessione natiuitatis. sed ab
 aspectu & ualitudine corp̄is existimant̄. Unde & tur
 nes dicitur quia antequā sacramento p̄bica sint milites non s̄.
 Romane uero militiae mos fuit puberes primos exerceri
 armis. n̄a sexto decimo anno turones militabūt q̄ oia solo
 sub custodia. agebant. Conscripti milites dicunt̄ q̄ in tabu
 las conferunt̄ ab eo q̄ eos dicitur s̄. sicut transscripta uo
 cant̄. cum de uia multiū legione transeunt̄ & inde trans
 scripti q̄ nomina dant̄ ut transcribunt̄. & optiones
 dicitur q̄ sint electi. Nā optare digere ē sicut ī illud.
 optauitq̄ locum regno. idē elegit. Excubitor̄ dicitur
 pro q̄ excubus semp̄ uigant̄. sunt eni ex numero militū

& in postibus. Excubant̄ p̄pter regale custodia. Excubi
 bie uero diuine sunt uigilae nocturnae unde & uigilae. Ille
 lecterant̄ apud romanos genimilitie uolitando uo
 cati. Lecti eni uigilante uiuente cū armis suis. post erga
 equum cum armis suis sedebant & mox cū ad hostes
 uentum eēt. equis desiliebant & continuo pedites ipsi
 ex alia parte equib. per quos aduecti fuerant dimi
 cionib. hostem perturbabant. ab his uelocib. elephanti
 quondā hannibalis retro ueti cum regi uasius non
 possent. fabrili secul pro inter uires ad actō necebant̄.
 Militia uero amilib. dicitur aut amulit̄ quasi militiam
 quasi negotium multorum. aut amole rerū quasi
 mollitia. Legio sex milium armatorum ī ab electo
 uocata quasi lecti idē armis electi. p̄prie uero macedo
 num salonia. gallosū caeterū. n̄a legio dicitur.
 Legio habet. lx. centurias. maniplos. xxx. cohortes. x. cen
 turias. cc. Centuria ī pars exercit̄ in ceteros milites
 diuisa. unde & q̄ his p̄ centuriones dicunt̄. sub centu
 ria uero s̄ n̄ q̄ in prima. sed q̄ in secunda centuria. quasi
 sub prima centuria. tam stricti & ī ipsi & in p̄piculis
 positi in bellis. ut si prima defecerit. isti quos sub se
 cunda dixim̄ laborantib. primis subueniant. unde
 & ad insidiantū ponit̄ subcenturia. ut. quasi armis
 dolosif̄ instructus. Manipul. cc. ē militū. Manipuli
 aut dicitur milites. siue q̄ ad bellū primam manipuli exi
 ebant. siue q̄ antequā signa eēt manipulos sibi idē
 fas aculos stipule l̄ herbe dicitur p̄ signis faciebant. aq̄
 signo manipulares milites cognominatis. Decib. arma
 tos uocat lucan̄. exemplo ad signum manipulos. tur
 ma. xxx. eques. romani eni eques in unacribu. ccc.

fuer. de singulis centuriis. x. duabus & fiebat t. milia.
 Cohors quingentos milites habet. In u. suis militia gene-
 ra. sacramenti. euocatio. e iuratio. Sacramentum in q. p. e
 lectione iurat unusquisq. miles. se non recedere a militatu.
 nisi p. pleta stipendia. id. militie t. p. oru & his q. habent
 plena milita. nu. xx. & v. annis tenent. Euocatio du
 ad subitu bellu non solu miles sed & ceteri euocant.
 Vnde & u. s. ul. solebat dicere. q. re publica salua ee uult
 me sequat. Coniuratio que fit in tumultu quando ui-
 cana urbis periculu singulos iurare n. patit sed repente
 colligit multitud & tumultuosu. miras flat. h. ec &
 tumultuosu. dicit. In acie aut iste ferre forme s. exercit.
 classis. cuneus. ale. nodus. cornu. agm. qui formus
 & nomina ab ipis reb. de q. b. translata sunt uant. Ale
 dicta qd. ferro armata sit & acumine gladii. Exercit
 multitudo ex uno genere ab exercitatione bellu uo-
 cata. Cuneus. collecta in unu multitudo militum.
 Unde pp. qd. in unu. cor. ipsa conuio in unu cuneus no-
 minatus. quasi cuneus quia in unu omis co gunt.
 Classis dicte pp. diuisione exercitus. q. p. e. am. pul. dic-
 tis. unde & uirg. t. classib. hic locu. hic acie certare so-
 lebant. ia p. ca & classis a nauium dicte. Nodus pp. ne-
 dens ap. dicitu multitudo sicut equitatu curia. Nodu
 eni dicitu p. difficultate quu uox possit resolui. Ale
 moxeratu. xxx. equos ee dicunt. Ale aut. eq. tes ab hoc
 dicti quia regu. p. dicit. salar. uice. cornu uocant
 extremitas exercitus quia in tortu sit. Agm. dicit qd.
 in longitudine directu quale sol & ee cu exercit. ito
 facit. ab agendo uocatu id. eundo. Plautus. quo
 reagit. Ipse ee eni exercit. ambulans. Nu. agm. dicit

qd. in longitudine directu sit. quale sol & ee cum ex-
 ercitus portis p. cedit. quicquid fuerit aliud ab usu
 dicit. Milites aut xpi illic ee dicunt q. p. r. diabolum
 pugnant & omnia sortu dimicant. q. b. cu. suma
 uerit & expleuerit agonē suu. non merces terrena.
 sed uita p. mittit ee na. Na. de galib. ap. t. u. ad corinthios
 scripsit dicens. in carne eni ambulantes n. secundu
 carne militam. na. arma militie n. re. carnalu. sed po-
 tentia do. ad destructione munitionu. s. silia destru-
 entes & omne altitudine excolletere se aduersu sci-
 entia di. & in captiuitate redigentes omne intellectu
 in obsequiu xpi & in promptu habentes ul. a. omne
 Inobediencia. IIII. DECIUIBUS

De imperio militie q. uocabulis ex parte dictu.
 deinceps cuiu nomina summam subiungimus.
 Cuius uocati qd. in unu coeunt uiuant. ut uita co-
 munit & ornatio fiat & tutior. Cuius aut. misti-
 ce in bona partem ponunt. ut est illud in aposto-
 lo. uos aut. estis ciues scorum & domestici di. Item
 in mala partem quando ad babilonia spiritalē
 hoc. in parte diaboli deputantur. Domus unius
 familie habitaculu est sicut urbs unius populi.
 sicut orbis domicalu totius generis humani. est
 aut. domi gen. unde in psalmo scriptu. Domi isrl.
 benedice dnm. domus aaron bened. dnm. domi
 leui benedice dnm. post qua gentium simula-
 cra derisit. intertio ingressu laudes dominicas
 scx. dicit ore celebrandus. sed in his duob. uersib.
 officia diuersu discurrens. admonet. ut uero dno
 laus fidelium debeat p. sonare. In isrl. omnis ponit
 q. am. d. b. d. p. m.

iustus qui diuina cōtēplatione gratulatur quos p̄ca
 numerat specialit̄. In Aaron enim sacerdotes. in leui
 reliqui ministri. ad postremum quib̄ dñō in quali
 be & pbabili conuersatione famulant̄ sic omnis po
 pulus per diuersas partes deuotus dñm laudare
 p̄cipitur. Gen̄ agnendo & p̄generando dictum
 aut̄ a definitione certorū pregnatōrū nationes que
 p̄priis cognationib̄. terminate gentes appellan
 tur. Populus humane multitudinis iuris consen
 su concordia communicatione sociatus; populus aut̄
 in eo distat a plebib̄. quia populus uniuersa uel
 connumeratis seniorib̄; plebs aut̄ reliquum uulgus
 sine seniorib̄. ciuitatis. populus ergo tota ciuitas;
 Vulgus uero plebs ē. plebs aut̄ dicta a pluritate.
 Maior est enim numerus ^{minor} iuniorū quā seniorū. popu
 lus uero. ΙΟΥΧ ΗΛ ΜΟΙC dicit̄ id; cito εΠΟΛΟΓΙC
 unde & populus dicitur; grece aut̄ populus. λαος
 dicit̄ a lapidib̄; Vulgus est passim inhabitans mul
 tudo quasi quisq; quo uult; populi aut̄ nomine
 in scripturis sacris aut̄ gente iudeorū significat
 unius dī cultu m̄ nca pat̄. & legis dī p̄ceptis in
 stituta. uel & iam xp̄ianum populū qui magis dō
 deuotus ēē dñm scit̄. unde in psalmo scriptū ē.
 Scitote quod dñs ipse est d̄s ipse fecit nos & non ipsi
 nos. nos aut̄ populus eius & oues pascue eius; Nā
 quamuis natiuitatis nr̄e ministerium p̄beant
 carnalis operatio. tamen ille in hunc mundum nos
 p̄bat̄ adducere qui cuncta fecit ad existentiā
 peruenire; sequitur. nos aut̄ populus eius
 & oues pascue eius. uenit ad populū fidelem

per comparationes pulcherrimas. quid sit osten
 dens oues quia simplices sunt. & ipse earum pastor
 est uerus. pascue eius id; diuinarum scriptura
 rum copiosa & dulcis epulatio; Ipsa sunt enī
 pascua quibus fidelis animus sagratur & ad
 futurae beatitudinis amena perducitur; Tribus
 dicuntur tamquam curie & congregationes
 distinctae populorum. & uocant̄ tribus quod in
 principio romani trifarie fuerint. a romulo dis
 periti in senatorib̄. militib̄. & plebib̄. quā
 tantum trib. nunc multiplicat̄ nunc pristinū
 retinent; Tribus similiter mystice significat̄
 uel x̄i tribus israelitici generis. uel conuen
 ticula scōrum in ecclesia. Nam cum de ieru
 salem mystica p̄pheta commemorat̄ addi
 dit. illic enim ascendet̄. Tribus tribus dñi
 testimonium israhel ad confitendum nomini
 tuo dñe. Dicendo illuc significat̄ ciuitatem
 ierusalem quam superius dixit. cuius partia
 patio eius in dīpsum; & ut celestem esse cognos
 ceret̄ addidit. ascenderunt; ad quam beatissim
 per ascendant̄ quoniam iugi exercitatione p̄ficia
 unt; subiunxit tribus in quibus erat israheli
 ticus populus distributus. sic enim illi genti
 ad numerum filiorum iacob duodecim tribus
 fuerunt sicut romano populo xxxv. curiae.
 In istis ergo tribubus significat̄ scōs qui dñm
 saluatorem esse dñm confessi sunt; Nam ut ab
 infidelibus tribus istas fidelium segregaret̄
 addidit tribus dñi. quae utiq; tribus esse

poterant nisi ea pura mente credidissent. Alii enim tribus constat fuisse diaboli que ex xpo maluerunt impia uoluntate separari quib. ipse in euangelio dixit. uos a patre diabolo estis. Verum quales essent istae tribus dn̄i breuiter in dicitur. testimonium israhel. id est quae testimonium prebeant sc̄itati. Censores apud ueteres romanos erant. est enim nomen censoris dignitas iudicialis. censere enim iudicare est. Item censes sunt patrimoniorum iudices a censuris appellati. iudices dicti quasi ius dicentes populo. siue quod iure disceptent. iure enim disputare est. iuste iudicare non est autem iudex si non est in eo iustitia. Leguntur enim in scripturis sacris iniqui p̄ censoribus aequitatis positi. similiter & iudices iniqui qui iniquitatem in iudicando magis secuti sunt quam aequitatem. cuius rei exempla inueniuntur plurima. Senatui nomen etas dedit quod seniores essent. Alii a sinendo dictos accipiunt senatores. ipsi enim agendi facultatem dabant. Senatus consultus. a consulendo & tractando est dictus. quod sic fit ut consulat & nocere non possit. patres autem ut salustius dicit a curiae similitudine uocati sunt. Nam sicut patres filios suos. ita illi rem publicam alebant.

Patres conscripti quia dum romulus decem curias senatorum elegisset nomina eorum p̄ se n̄i populo in tabulas aureas contulit atque inde patres conscripti uocati. Municipes sunt in eodem municipio n̄i. officio munerum dicti eo quod publica

munia accipiunt. Munia enim officia sunt. unde & immunes dicuntur qui nullum gerunt officium. municipales originales ciues & in loco officium gerentes. Legitur & in scripturis. municipatus sc̄orum esse in celis. quia ibi munera capiunt sempiterna. priuati sunt extranei ab officio publico. est enim nomen magistratum habenti contrarium. & dicti priuati quod sint ab officio curiae absoluti. Mercenarius sunt qui seruiunt accepta mercede. Idem & barones greco nomine q̄d sint fortes in laboribus.

Mercenarii m̄stice illos significant qui seruiunt dño non p̄ amore diuino tantum. sed pro temporalis retributione. de quibus scriptum est in euangelio quod pro ^{fu} filius penitendo dixerit. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus ego aut̄ hic fame pereor. & alibi ipsa ueritas ait. Mercenarius & qui non est pastor cuius non sunt oues propriae uidet lupum uentem & dimittit oues & fugit. publicani appellantur conductores uectigalium fiscali. uel rerum publicarum. siue qui uectigalia publica exigunt. uel qui per negocia saeculi lucra sectantur. unde & cognominati sunt. hi & in euangelio cum peccatoribus simul leguntur uenisse ad saluatorem. quia qui publica negocia interrenis actibus exercent difficile peccatorum sartina carent. sed cum per penitentiam ad dñm ueraciter conuertuntur. ex peccatoribus iusti fiunt. Vilicus propriae

uillae gubernator est: unde & uilla uilicus
 nomen accepit; Interdum autem uilicus non
 solum gubernationem uillae sed dispensationē
 uniuersae domus cullio inter pretante significat.
 quod est uniuersarum possessionum & uillarū
 dispensator; Vilicus ergo in euangelica parabola
 comparatur ille qui interrenis negociis seruum
 facit. sed per elemosinam se absoluit certat. Un
 de scriptum est. quod uilicus accusatus apud do
 minum suum quasi dissipasse & bona ipsius per
 pecuniam dimissa conseruis suis prouideret
 sibi infuturum; Unde ipse dñs explicita para
 bola discipulis suis ait. facite uobis amicos de
 mammona iniquitatis ut cum de feceritis reci
 piamt uos in aeterna tabernacula; Actores
 idem & curatores ab agendo & curando uo
 cati; procuratores uero eo quod uice curatoris
 funguntur quasi praecuratores. sicut proconsul. pro
 consule. Missi uice procuratores
 siue tutores. & actores possunt proph
 etae accipi. quorum uerbis cotidie in
 aduentu saluatoris erudiobamur.
 Unde apostolus sub exemplo ait.
 quanto tempore heres paruulus est
 nihil differt a seruo cum sit dominus
 omnium. sed sub tutoribus & actoribus.
 est usque ad praefinitum tempus u
 patre; Recte hi sub tutoribus esse dicun
 tur. qui habentes spm timoris nec dū
 meruerunt spiritum libertatis & ad

optionis accipere. Aetas enim infantiae.
 ad peccata formidat. pedagogum metu
 it. non confidit se esse liberam. licet per
 naturam dominu sit; & secundum
 utramque intelligentiam quam tuto
 res & actores uel prophetas uel ange
 los diximus: paruulus is te tam diu
 sub actoribus est & acque tutoribus.
 donec legitimum perfecti uiri tempus
 impleuerit; Legitimum autem tempus
 sicut romanis legibus uiginti quinque
 annorum spacio terminatur; Ita ad hu
 mani generis perfectionem. xpi reputa
 tur aduentus. statim ut ille uenerit &
 omnes in uirum perfectum creuerimus.
 pedagogus uobis tutor que discedit
 tunc auctoritate dñi. & hereditatis pos
 sessione perfruiamus. hi quē prius nati
 quodammodo putabamur alieni.
 coloni sunt cultores aduentus. dicti
 a cultura agri. sunt enim aliunde ueni
 entes. atque alienum uendentem
 agrum locatum colentes ac debentes
 conditionem genitali solo propter agri
 culturam. sub dñio possessoris. pro eo
 quod his locatus est fundus; Coloni
 autem quattuor modis dicuntur; Nam
 coloni aut romani sunt. aut coloni
 latini. aut coloni auxiliares. aut coloni
 rursus priuati; Inquilini uocati quasi

Incoler ~~ter~~ aliena non erum habet
 propriam sedem sed in terra aliena in
 habitant. Differt autem inter inquilinū
 & aduenam; Inquilini enim sunt qui
 emigrant & non perpetuo permancnt;
 Aduenae autem uel incolae aduentici per
 hibentur sed permanentes. & inde incolae
 quia iam habitatores sunt ab incolendo;
 Aduenae enim sunt ~~scilicet~~ qui de errore mun
 dano translati ad seam ecclesiam trans
 migrant. De quibus propheta ait. Dñs
 custodit pupillum & aduenam. id est
 qui de babilonia ciuitate diaboli ad hieru
 salem ciuitatem dñi saluatoris aduenit.
 hunc custodit. si tamen in electorum habi
 tatione permanserit. Indigenae sunt
 inde geniti & in eodem loco ubi inha
 bitant. Incolae autem non indigenam sed
 aduenam indicat. peregrini eo quod igno
 rantur eorum parentes a quibus orti existant.
 sunt enim de longinqua regione. Legitur
 enim ita in psalmo. Misereatur domine quoniam
 incolae ego sum apud te & peregrinus sicut
 omnes patres mei; Incolae uero dicitur qui
 terram colit ad tempus superueniens extra
 neus. non qui in patriae suae regione con
 sistit. quod omni scō euenit. qui in diuina
 ciuitate recipitur. Omnes enim nos peccatum
 fecit extraneos. & in nefaria tenuit regione
 captiuos; sed quando nos misericordia eius

suscipit. Incolae sumus quoniam illuc adueni
 mus. id est de babilonia ad hierusalem ipso
 attrahente transponimur. Ideo enim apud te
 ut non in diaboli sed in dñi ciuitate incolae eū
 fuisse sentires. subiunxit. & peregrinus.
 peregrinus dicitur quia incipit esse ubi non
 erat; peregrinus enim dicitur quasi pergens
 longius; & ut generalem hanc cognosceres
 fuisse sententiam dicit. sicut omnes pa
 tres mei. Urbani uocantur qui in roma ha
 bitabant. qui uero in caeteris locis oppi
 dani; nam sola urbs roma caetera oppida;
 famuli & propria familia seruorum exor
 ti. Serui autem uocabulum inde traxerunt
 quia hi qui iure belli possunt a uictorib.
 occidi conseruati. Jur. serui fiebant. serui
 uidelicet a seruando uocati; Seruus mysti
 ce xps in abiectione carnis. sicut in esau
 de eo dicitur. Ecce seruus meus suscipiam
 eum; Item seruus doctor fidelis in eccle
 sia. ut in euangelio legitur. Quis putas
 est fidelis seruus & prudens; Et in
 aliam partem de preuo doctore. ubi &
 supra. Quod si dixerit ille seruus malus
 in corde suo & reliquit; Seruus est
 homo peccator. ut in salomone.
 Seruus uerbis non corrigitur. quia
 quod dicit intellegit. & respondere
 de dignatur. Item serui scilicet sunt. ut
 in iob. sed & super seruos meos &

ancillas meas effundam de spiritu meo ;
 famuli autem siue serui. & in bonam & in
 malam partem ut diximus accipi possunt.
 quia serui iustitiae dicuntur. Jur. serui pec
 cati. scriptura testatur quae ait. Cuius
 seruit. eius seruus addictus est. Et
 et apostolus. Liberati inquit a seruitute
 peccati. serui facti estis iustitiae. simi
 liter & ancillae. Ancillae a susten
 taculo uocatae. ancon enim grece.
 cubitus dicitur. Unde & anconen dicim.
 ancillae enim di iuxta allegoriam ani
 mae sunt. quae prompta deuoti
 onis eius deseruiunt. uolunt. facti.
 Unde psalms ait. Ecce sicut
 oculi seruorum in manibus domi
 norum suorum. & sicut oculi ancillae
 in manibus domitiae suae. Ita
 oculi nostri ad dominum nostrum
 donec misereatur nobis. Item ancil
 lae apostoli. propter carnis infirmi
 tatem. sicut pro diabolo dicitur.
 & alligabis eum ancillis tuis.
 Rursum ancillae animae peccatorum
 sunt. ut in naum. Miles captiuus
 adductus est. & ancille eius minu
 bantur gemer. Pauper xpi
 est. siue populus fidelis ut in aposto
 lo. propter nos pauper factus est.
 cum esset diues. & in psalms. is te paup

clamauit & dominus exaudiuit eum. pau
 peres scilicet qui humiles spiritus sunt.
 ut in euangelio. Beati pauperes spiritu.
 & in psalms. non spreuit neque dispe
 xit preces pauperum. Aliter. paupe
 res. diuites saeculi huius uirtutibus uacui.
 Ut est illud in apocalypsi. diues quia
 diues sum & ditatus. & nescis quia tu es
 pauper & mendiculus. Inops. populus
 gentium humilis. Ut in psalms.
 Suffectus est terra inopem. & alibi.
 Eripies inopem de manu fortioris.
 hoc est de potestate diaboli.
 Mancipium est quicquid manu capi
 ut subdipotest. ut homo. equus.
 ouis. Haec enim animalia statim
 ut nata sunt mancipium esse putan
 tur. Nam & ea quae in bestiarum
 numero sunt tunc uidet. Jur man
 cipium esse. quando capi siue domari
 coeperint. In genui dicitur. quia in gene
 re habet libertatem. non in facto sicut
 liberti. Unde & eos grece euges
 uocant quod sint boni generis. Libertus
 autem uocatus quasi liberatus. erat enim prius iu
 go seruitutis additus. libertorum filii
 apud antiquos libertini appellabantur. quasi
 de libertis nati. Nunc uero libertini aut aliber
 to factus. aut possessus. liberti enim spiritaliter
 illi dicuntur. qui christiana libertate bene utuntur.

Vnde apostolus ait. qui enim in dño uocatus est
 seruus. liberatus est dñi. Similiter qui liber uoca-
 tus est. seruus est xpi; hic enim omnino seruus est
 qui imprudenter agit. sicut & ueterib; placuit.
 qui om̄s sapientes liberos appellauerunt. Im-
 prudentes aut̄ omnes seruos. Vnde salo-
 mon. seruo inquit sapienti liber seruus. Hic
 ergo qui credit. ac si seruus sit ad tempus.
 quia rem facit prudentem ut credat in xpm.
 liberatus fit dñi. Si ergo peccata seruos fa-
 ciunt. sicut cham filius noe peccati & impru-
 dentiae causa factus est seruus. Cum accipit
 remissionem peccatorum liberatus efficitur.
 Similiter inquit qui liber uocatus est.
 seruus est xpi. profectus est ex libero ser-
 uus fieri xpi; liber enim erat ad dō quod
 maximum crimen est. ideo a missa
 amara & contraria libertate. conditio-
 nem sortitus est quae prodesse & sicut
 dicit dñs. tollite iugum meum super
 uos quia sua ue est. & onus meum leue
 est. Manu missus dicitur. quasi manu
 emissus; & p̄ ueteres enim quotiens
 manu mittebant. ad caepa percussos circū
 agebant. unde & manu missi dicti. eo qd̄
 manu mitterentur. Cives romani postea
 sub consulibus per testamenta in urbe roma-
 na effecti. Dicti autem cives romani in quibus
 testamento liberi effecti in nomen ciuium
 romanorū rediguntur. his primum aditus erat

in urbe roma commorari. Caeteris aut̄ liberis
 habebat̄ se uel in urbe roma t̄ infra septimū ab ur-
 be miliarium commanere. licet & legam̄ paulū. p̄
 necessitate compulsū p̄p̄t̄ seditionē exortam
 ciuē romanū se appellasse. tam̄ multo glorio-
 sius; quod se cū ceteris fidelib; ciuē celestis hie-
 salē nancupauit. unde ad p̄phetios scribens ait.
 Ergo iam non estis hospites & ad uenē sed estis ci-
 ues sc̄ & domestici dī sup̄ edificati sup̄ fundam̄-
 tū apostolorū & p̄phetarū. hoc est sup̄ nouū & uetus
 testamentū collocati; que enim apostoli p̄dicauerunt.
 p̄phetae futura dixerunt. hoc est in solū nos sed & ce-
 lestes potestates parit̄ fieri habitaculum dī in
 sp̄sco; heredis nom̄ imposuit census. et̄ soluit
 eni tributū auctoris; in hoc eni uocabulo prima
 successio est hereditatis & generis. ut si filii & nepo-
 tes; p̄heres q̄ loco heredis fungit̄ quasi p̄herede.
 Cui eni aut institutus aut substitutus; heredes autē
 mystice sc̄ dī poss̄ intelligi. & q̄ celestis patris pos-
 sessores futuri. unde ap̄t̄. ad romanos scribens ait.
 Ip̄s̄ p̄i testimonium reddet̄ sp̄m̄ in o qd̄ sum̄ filii dī.
 Si aut̄ filii & heredes. heredes qd̄ dē dī coheredes. uel xpi.
 Vt ergo p̄ nos ad obediendū dō patri faceret̄.
 Hae spe exortat̄ dicit̄. dī nos futuro heredes cohe-
 redes. uel xpi. ut qui magna spes p̄m̄ est. tanto
 magis in dī rebus p̄p̄siores essem̄. postponen-
 tes curā mundanorū. Quid sit aut̄ coherede ēē filii
 dī. ab ap̄t̄o iohanne docem̄; inter caetera enim
 ait. Sc̄ in qm̄ cū apparuerit similes ei erimus;
 EXPLICIT LIBER XVI.

143.

DE PULVERIBUS ET GLE-
BIS TERRAE :-

PULVIS DICTUS QUOD UIUEN-
ti pellatur. Tollitur enim eius flatu
nec resistit. nec stare nouit sic. ut propheta
tamquam puluis quem picat uentus a facie terrae
limus uocat quod lenis sit. Coenū est uorago lu-
ti. Cinis ex incendio dicitur. ab eo enim fit fauilla
quod pignē effecta sit. Nā fons significat. Gleba
quod sit globus. puluis enim collectione
conpingitur & in uno glomere adunatur.
terra autem ligata gleba est soluta puluis.
lutam uocatum quidam panis fūm putant quod
non sit lutum. hoc est mundū. nam omne lutū
immundū est. Nō uia xbra appellata quod ubi
perci uoluerunt. uligo sordet lane laqueum
Puluis significat corruptionē humane naturae
& leuitatem humane mentis ut est illud in psal-
mi. quod de peccatore scriptum est. & terra in
quam puluis quem picat uentus a facie terrae.
puluis enim ut supra docimus est resolutio
terrae. & qui homo terrenus quando infla-
tur reductorio uento superbie desoliditate
terrae inuentum quasi puluis abicitur. quia
sua leuitate ad firmamentū mandatorū se te-
nere non potuit. Limus autem terrenū ma-
teriam humanam corporis significat. ut est
illud. formauit igitur hominē dr de lono
carne. & inspirauit in faciem eius spiri-
tulum uitae. & factus est homo in uisionē.

uiuentem. cum ei substantiam animae ac spī.
In qua uiversū creauit. alter lutum caenum &
sordet exprimit uitiorū inquinata pollutio-
bono. Similiter & lutum duplicē signifi-
cānem habet. hoc est carnis humane & pollutio-
nem uitiorū. Unde chr̄ legitur. In euange-
lio. lutū ex puto fecisse. & ceca nati oculos
aperuisse. Expiuit enim in terrā & fecit
desolū lutū. quia uerbu carnis facium fide
In carnationis eius imbuti genus humanum
quod cecū erat a natiuitate. hoc est ab origine
primum hominis. & sic ad pntiam filie. hoc est
ad baptismi sacramentū illud misit. contra-
rio uero lutum pntior. quando sordet signi-
ficat uitiorum. Unde est illud beati petri
apostoli de peccatoribus ait. contigit enim eis
illud ueri puerbum. carnis reuerſus ad suum
uomitum. & sicut lota in uoluta bō lutū. Argil-
la ab argis uocata apud quos primum ex caua
si confecti sunt. & significat scām scripturā.
Unde legitur. In libro regum quod domus uasa
quae fecit hūm salomon in domo dñi deaurata
co erant in regione lordanit. fusi sunt uasa
domus dñi. fuda ei rex in argillosa terra. apte
in regione lordanit. fusi sunt uasa domus dñi
in quo uidelicet flumine dñi nō baptulari
dignatus est. cuiusq; tunc uoluit quoru nobis
elementū in ablutione peccatorū conuerſa. Ar-
gillota uita terra de qua facte sunt forme ad
fundenda uasa dñi. quae melius quā scripturae

facta de qua regula bene uiuendi accipimus
 uelut intellegi. quasi enim argilla ignibus du-
 rita forma uultu dñi quanta & quibus fieri de-
 beant exhibet. eam nobis scriptura regulam
 iustitiae quoniam sequamur ostendit. Scōrumq.
 nobis exempla qui in igne tribulationum in-
 uincibiles perseverarunt. hominibus sequenti-
 bus premonstrat. Creta in insula creta ubi melior
 est nomen traxit. Creta in molia candida est aci-
 ma. Italia in insula dicta. quarum altera uestimen-
 tarum praesertim colores emolli. & comitissant
 sulphore. quodam nitore exhibent. Altera
 gemmit nitorem praesertim. Creta argentea
 & ipsa candida appellata. eo quod nitorem ar-
 gento reddat. Terra spongia a sono insula dic-
 ta. glutinosa & candida & linguae lenis
 medicamentis & uasculis necessaria. Salsfo-
 uocatum quia igne accenditur. Virenum
 ignis est. namque eius & aquis feruentibus
 sentitur. neque uiares facilius accendunt.
 praedicitur in insulae eo. aut inter silicem. & in
 lion quae ardere dicunt. Inuenitur & in alius
 locis effusum. huius genera quattuor. unum
 quod dicitur transluo & q. & aut & quo solo. ex
 omnibus generibus medici utuntur.
 alterum quod appellant glebam usibus tantum
 fallonum familiare. tertium liquore est utat
 eius adlanat siltindat quo candore mollitie
 q. praesertim. Quartum ad lucina maxime con-
 scienda. ipsum sulphur ut uita uis est armor

bor comitialer deprehendat nitore suo inpositus.
 ignibus ardeat in alio uim primum subdau-
 curcum ferent exardescuntibus animis reper-
 cas se pallorum durum uelud defunctorum efflan-
 dit. quod in sulphore. nisi foetor carnis. & quid
 per ignem nisi ardor desiderii carnalis exprimi-
 tur. cum ergo habitantium in eodem art gomoria
 carnis desiderii punire dicit decreuit & x. In ipse
 qualitate utriusque innotuit maculam criminis
 sulphore quippe foetorem habet. ignis ardorem
 qui utraque adperuerit desideria excoaruit foet-
 ore ut ferant. dignum fuit ut simul sulpho-
 re perirent. & igne. quatuor exuista poe-
 ria desideria exinusto desiderio quid se-
 cissent.

DE GLEBIS ET AQUIS

Bitumen in uadit licuac fultide emergit. cuius
 glebas super natam et nante sicut appropin-
 quante colligunt. In
 soria autem limus est passim a terra est uent.
 spissatur autem utraq. & densitate coeant. & u-
 traq. greci spissa a falkon appellant. nat ara-
 eius ardens. & ignum coquata. & neq. aqua neque
 ferro rumpitur. nisi solis mulieribus. Inqui-
 namentis utilis uel compages nauium. Arist-
 tice autem bitumen quod est feruentissimum
 & uolentissimum gluten. significat dilectio-
 nis ardorem. ut magna fortitudine ad tenen-
 dam societatem spiritalem. omnia tolerant.
 unde de arce structura quam chio tubente aedi-
 ficauit noe. Ita legitur. In libro genesi. sic

ubi archam delignit leuigatis montanculis in
 archa facit. & bitumine limes con intrinse-
 cus & extrinsecus. & sic facies eam. archam in
 struxit nec delignit non putat escentibus. & se-
 desie constructus ex pō. ex hominibus uictus ut
 in aeternum. Archam enim ista ecclesiam de-
 monstrabit. quatenus influentibus mundi
 haurit. quocirca eadem archa delignit qua-
 dratis fieri iubetur. undiq. stabilitate. uita
 dōrum significat. ad omne opus partem
 quocumq. enim aeri teris quadratum firmi-
 ter stabit. Quod bitumine glutinantur
 ut religna intrinsecus & extrinsecus. ut in e-
 pagine unitatis significetur tolerantia ca-
 ritatis. praescandalis ecclesiam temptan-
 tibus. siue ab his qui intus sunt. siue ab his
 qui foris sunt. cedat si uetera iunctura
 & soluitur iunctura pacis. Alumen uoca-
 tur alumine quod lumen coloribus praestit
 tinguendis. est autem sal sago terrae effi-
 citurq. hieme ex aqua & limo & aestiue so-
 libus maturatur. huius species duae sunt.
 liquidum & spiritum. Sal quidam dictū
 putant quod in igne exilit. fugit enim
 ignem dum sit igneum. sed natam sequi-
 tur. Quia ignis & aqua semper inter se
 inimici sunt. Alu sal a solo & sole uocantur.
 existimant. pōnaque maris sponte gigni-
 tur spuma in extremis litibus uel scopu-
 lis derelicta & sole decocta. sunt & lacus

& flumina & putei quibus hauritur. de-
 hinc in salinis ingestus sole siccatur. siccus
 flumina densantur in salinam. amine reli-
 quo. sub gela fluente. alibi quoq. detrahitur
 arenis colligitur. crescit cum lunae nocti-
 bus. pōna incitena ammoniacus sub arenis
 inuenitur. sunt & montes natui salis in
 quibus ferro coeditur uel lapis renascens ma-
 ius tante alicubi duritiae ut murus. domus
 q. massis salis faciunt sicut in alybi a. lina-
 tura quoq. salis differentiae. pōna alibi
 suauis. alibi salissimus commune sal
 in igne crepitat. in alybi in nec crepitat
 in igne nec exilit. Agri geminum scilicet
 flammis patient in aqua exilit in igne
 fluat. Sal in siccitate significat condimen-
 tum sapientiae. unde dñs ad apostolos
 in euangelio ait. Uos estis sal terrae. quod
 si sal euauerit in quo salietur. ad nihil u-
 ual & ultra. nisi ut mutetur. foras & concul-
 cetur ab hominibus. Sic appellantur
 apostoli. quia per ipsos uniuersa homi-
 num conditur genus. terra enim nomine
 humana natura significatur. in salis uera
 uerbi sapientia. quod autem apostolos suos
 caelesti aediuina sapientia plenos sal-
 terrae saluator nominat. ostendens
 fatuos esse ludicandos. qui terrena tan-
 tum se putant quae temporalium bonorum
 uel uel copia fecerunt. uel iniquam metuentes

a mittunt. accerndq. needari possunt ab
 hominibus nec castrari. potandum autem
 quod salis natura in fecunditatem terrae fiet.
 Unde & in psalmo scriptum est. posuit terra
 fructiferam in salis regionem. & quae salis urbes
 legimus. in uictoriam sale seminat. ut
 nullum in eis germen oriretur. Allego-
 rice autem hoc & bene conuenit doctri-
 nae apostolicae. ut dicitur aduersus
 rum munitionibus & peccati regno delecto
 sale sapientiae compescat. ubi inuenerit hu-
 manae terrae seculi luxum. atq. foeditate
 germinare uitiorum. Item quia sal ad
 diendos cibos carnesq. sic candos aptum
 est. rite demonstrat. quod per predica-
 tionem euangelii fluxus restringitur
 uoluptatum. & humana natura exclu-
 dit uermibus & putredine peccatorum
 in lesa seruetur suo conditori. per eius
 custodia mandatorum. Bonum qui
 pe est di uerbum. audire frequenter sa-
 le sapientiae. spiritalis cordis archana con-
 diti. Immo ipsum cum apostolis sal
 terrae fieri. Id est eorum quoq. qui ad
 huc terrae sapiunt. Inbuendis mentibus
 sufficere. At si quis semel conditi-
 to ueritatis inluminatus ad postulantia
 reuertit. quo alio doctore corrigatur.
 quaeam quam ipse gustabit sapientiae
 dulcedinem. uel aduersus seculi perter-

ritus. uel inlecebris allectus abiect. Sic
 ergo sal in futurum decondendos cibos
 carnesq. sic candos ualere desinet. nullo tam
 usui aptum erit. neq. enim uitidus resti-
 tur euangelista in terram uale est. cuius
 in uerbo germinare prohibetur. neq. in ter-
 quilinum agri cultus profuturum. quod
 uiuacibus lias & glebis inmixtum non ferat
 semina frugum. sed exstinguet & uanitate
 idola. sic omnis qui post agnitionem uerita-
 tis retro redierit. neq. ipse fructu boni
 operis ferre. neq. alios excolere ualeat.
 sed foras mittendus. hoc est ab ecclesia est
 unitate secer uendit. ut in xpo aliam para-
 bolam. In uidentes cum inimici dicunt.
 quia hic homo coepit aedificare. & non po-
 tuit consummare. Nitrum a loco sump-
 sit uocabulum. nescitur enim in oppido
 uel regione ueritatis. nitro ex quo & me-
 dicinae fiunt. & sordet cor porum uestiu-
 q. lauantur. huius natura non multum est de-
 dista. ab & enim uirtute salis.

& similiter oritur canescens ab-
 siccitate lateribus. nam sicut sal in litore
 maris seruat conficit salis durando in pe-
 tram aqua marinae quae maior uis uen-
 terum. uel ipsius maris seruat in litore
 uteriori. piecerit. Ita in uerbo ubi uerba
 te pluuiae prolixiores tellurem in sin-
 dant. aderit ardor fidei ueritatis qui

ipset aquas pluviales per latitudinem
 harenarum concoquat in petram. sili quide
 uel glaciæ aspectu simillimum. sed huius gelidi
 rigoris. nisi ad saporis habentem. quædam
 uicta naturam solis in acumate durare. ac
 in nubilo aere fluere. ac lique fieri. solis
 hanc indigens sumenter seruat. & ubi opus
 extiterit. pimento utuntur. unde iudæ
 peccanti dicit propheta. silaueris te nitro
 & multiplicaueris tibi herbam borith. macu
 laueris iniquitate tua dicit dñs dñs. Crepi
 ta autem in aqua quomodo cahe uua. & ip
 si quidam disperit. sed aquam lauacioni ha
 bilem reddit. cuius natura ^{est} sit apta figu
 ræ cernens salomon. ait. Acetum in melle
 & qui caritat carmina corde pessimo. acetum
 quippe similitur in mellem seruetur nitro
 protinus & ebullit. & per uersa mens quan
 de per interpretationem corripitur. acetum p
 pdicationis dulcedinem bona suadet. de
 correptione fit decerior. & inde in murmu
 rationis iniquitatem succenditur. unde
 debuit ab iniquitate compelli. Quod
 autem de propheta sententia supra comme
 morau. ubi scriptum est. silaueris te nitro
 & multiplicaueris tibi herbam borith. &
 reliqua. per herbam borith septuaginta
 translulerunt. ^{II} ^{AD} ^{AP}. ut significarent
 herbam fallonum. quæ in xactum
 puencie palestinae. In uentibus &

umectis nascitur locis. & iustitiam dicit sordet
 eandem uim habet quam & nitra. Nitrum
 autem nitrum & herba fallonis penitentia
 est. ecclesiasticus quoque sermo qui arguit
 & increpat & corripit delinquentem mor
 difacioris nitri habet similitudinem. Qui uero
 leui peccatorum sordide maculatur
 est leuioribus purgatur monuit. por
 ro peccata graua quæ ad mortem trahunt.
 nec nitro nec herba borith dilui possunt.
 sed grauioribus tormentis indigent. um
 as enim cuiusque opus quale sit ignis probat.
 & in igne reuelatur. pulchreque addidit
 maculata est iniquitate tua. In conspectu
 tuo. quod & iam si hominibus munda uide
 aris. mihi munda non sit. qui noui
 conscientiar singularum. Astronitum
 grece latine spuma nitri est. de quo quidam
 ait. rusticus. et nescis quid greco nomine
 dicat spuma uocor nitri. grecus est astronitum
 colligitur autem in astra in speluncis distul
 liant dehinc siccat. ^{se} optimum purissimum
 simum similem fuerit ponderosam. & maxime
 strabile colore poene purpureo.
DE LAPIDIBUS VULGARIBUS.
LAPIS A TERRA PARS QUAE
 densior & iam uulgo dicitur. lapis
 autem dicitur quod ledat pedem. lapis mel
 lur est & sparsus siccæ herent & amonibus
 exciduntur. Petra grecum est silo ^{est} durus

III

lapis eo quod se illic ignis ab eo dicitur. scilicet
 pulvis a seculo eminenti. quasi ab speculando
 dicitur. sive etiam mente nauium a petro. lapis
 uel petra multiplicem significationem habet
 aliquando enim significat christum propter firmi-
 tatem fidei. atque soliditatem ueritatis. ut est
 illud in psalmo. lapidem quem reprobauerunt
 aedificantes. hic factus est in caput anguli. Adhuc
 factus est. Et est mirabilis in oculis nostris.
 Et apostolus bibebant. inquit despirati
 consequente eos petra. petra autem erat christus.
 Aliquando uero lapidis nomine significantur
 apostoli. aut sancti uiri. sive ipsa opera uirtutum.
 unde scriptum est in apocalypsi. fundamenta
 muri ciuitatis. omnis lapis preciosus et natus.
 Et in psalmo dicitur scriptum est. bene-
 placitum habuerunt seruicia lapides eius.
 et carum eius miserabuntur. Et alibi lapides
 inquit se uoluntur super terram. Item lapis
 aliquando significat ordinem principum
 firmum in caelestia. de quibus hieremias. dis-
 persi sunt inquit lapides firmi. In capite
 omnium platearum. Id est in latarum spatio
 supra mare perducunt ad perditionem. aliquan-
 do populum in laqueum. de quibus in pro-
 pheta dicitur. tollite lapides de iura
 et redigite in ueruos. Similiter autem
 lapides significant duritiam cordis gen-
 tilium de quibus dominus ait. Potens est
 deus de lapidibus istis suscitare filios abra-

he. Significat autem et petrosa terra. sicut
 ueritatem cordium reproborum. unde in
 euangelio scriptum est. quod semen illud
 quod in terram petrosam cecidit radicem
 non habet. Quia reproborum corda
 oportet fructum ferre non possunt.
 eo quod ad tempus credunt. Et in tempo-
 re temptationis aestu uisitatione pece-
 dunt. Item de dicitur diaboli. In libro
 iob scriptum est. Cor eius indurabitur
 tamquam lapis. quia nullumquam
 conuersionis penitentia mollitur.
 Cyprius cognatus calcis est. et est grecum
 nomen. plurimum generum. Omnium
 autem optimum de lapide speculati.
 est enim signus aedificiorum. et coro-
 nis gratissimus. Calcis uero dicitur
 quia dum sit tacta frigida. Intus occul-
 tam continet ignem. Unde et per se
 aqua statim latens ignis erumpit.
 Natura enim eius mirum aliquid facit.
 Postquam enim a terra aqua incen-
 ditur. Quibus sol et ignis extinguuntur. o-
 leo extinguuntur. Quod sol et ignis incen-
 di. Usus eius structuris fabricis neces-
 sarius. Nam lapis lapidi non potest
 adherere fortiter. nisi ad se conuinctus.
 Cuius lapide albo et duro melior est.
 significare potest glutinum caritatis.
 que copulantur inuicem electi per-

timenter adspirato aedificium dī . quia amdo
 re uirtutum uicent . & pulchritudinem bono
 rum operum in se ostendunt . Arenam
 ab ariditate dicta . non ^{ab} herendo
 in fabricis ut quidam uolunt . huius pro
 batio est simani in presca strid & . aut
 siluestem candidam spar sa nihil sordis
 relinquit . Arenam autem in stuce signifi
 cat instabilitatem hominum terrenorum
 uel infertilitatem ludaei populi . quiter
 renis concupiscentis inhiante spiritua
 ler fructus gignere neglexerunt . de qui
 bus scriptum est . Omnum erabo eos & su
 per arenam multiplicabuntur . & in
 uangelio legitur . Vitam sapientem ue
 dificare domum suam super petram . stul
 tu uero super arenam . fundamentum . quod
 apostolus paulus architectus posuit .
 Vnum est dñs noster . ih̄s xp̄s . super hoc
 fundamentum stabile & firmum . &
 per se robusta mole fundatum aedificatur
 xpi ecclesie . super arenam uero quae fluida
 est . & coaugmentari non potest . ne in uia
 copulam redigi omniſſi omnes hereticoru
 sermo . qui uel hoc aedificatur ut coartuat .

DE LAPIDIB. IN SIGNIORIB.

Magnetis lapis in india ab inuentore uocatur .
 huius autem in india primū reperitur .
 clauis crepecluram baculiq. cui spide herent .
 cum armenta idem magnetis pasder . postea &

passim inuentus est . in colore ferrugineus .
 secl pbatur cum ferro adiunctus eius fece
 rit raptum . Nam adeo uelprehendit fer
 rum ut tenam faciat a lorum . Unde
 & cum ualgar ferrum uiuam appellat .
 Gagates lapis primum inuentus est in
 cilia . gagatis fluminis fluore reiectus .
 Unde & nominatur . licet in bri . tanna
 sit plurimus . est autem niger planus
 lenis sed ardens . igni ad motus scetilia
 ex eo scripta non delentur . incensus serpen
 ter fugat . doctomiacos . pdit arginitate
 deprehendit . mirumq. accenditur
 aqua . oleo restingatur . De quo lapide
 mechanicum aliquid ar humana oblita
 est . quod gentiles capti sacrilegio muta
 rentur . Deniq. in templo quodam fuis se
 ueneris sanam ibique candelabrum &
 in eo lucernam subdiao . sic ardentem ut
 cum nulla tempestas . nullus imber ex
 tingueret . Selinitas quilibet in lunaris
 hiter pretatur . eo quod in tiorum eius
 candorem cum luna crescere . at quo desi
 cere aiunt . gignitur in per sica .

DE MARMORIBUS

Marmor sermo grecus est a uiriditate uoca
 tur . & quamuis postea & alii colores
 inueniantur . nomen tamen pristinum
 uiriditate sernuerunt . Marmoris colores
 & genera innumera bilita sunt . pientiam
 * Abestoniae ad h. e. lapis ferrei coloris ab igne non
 sortitur . eo quod accensus semel in iniqua . cernitur .

omnia erupibus exciduntur. sed multa sub
terra sparsa sunt. & preciosissimi gene-
ris sicut lacedæ monium uiride cunctis re-
peritum. prius lacedæ monios. unde duo
cabulum traxit. prius candoris eximii lig-
dinus cognomento. hic apud paron insulam
nascitur. unde & parius punicaprus. magni-
tudo eius qua lanctis craterisq. non excedat
unguentis & ipse apus. Parius enim mar-
mor coloris candidus est. & significat mun-
ditiam electorum. Unde in templo salomo-
nis ex ipso lapide legitur. parietes templi
aedificatos esse. quod significat eximi-
da sanctorum uita & conuersatione p-
berrima scdm ^{relectis} aedificationem esse. Al-
baster lapis candidus inter distinctus va-
rius coloribus. ex quo euangelice illius un-
guenti uasculum fuit. Cauant enim hunc
aduersa unguentaria quò optime seruari ea
Incorrupta dicitur. nascitur circa thebas æ-
gyptiarum & damasci siriæ. ceteris candidior
pbratissimus uero in india. Alabasteru mir-
rice potest significare scdm scripturam. que
continet unguentum piosum. hoc est sci-
entiam spiritalem. quae odore suo totum mun-
dum replet. Unde legitur in euangelio.
Mulier habens alabasteru unguenti preciosi.
effudit in ipso unguentum super caput ihu
recubentis. Quod significat ecclesiam di-
uinitate xpi predicare in toto mundo. Unde

supra mulier pedes dni ex eodem unguento.
quia illam eius paueram quater tam contin-
gere. hoc est inter homines conuersari
dignatus est pro puerelatione commendat
ac deuotis ueneratur obsequit. **De ebore**

Ebur ab arto idest elefanto dictum. oracua
quid tibi uis mulier nigris dignissima. barro.
Significat autem ebur pudicitiam continen-
tiam. Unde scriptum est in psalmo de ecclesi-
a. Murra & gutta & dacia uestimentis tuis. do-
mibus eburneis. & cetera. Dicit enim pro-
pheta. Unde ueniat sponsa gloriosissima pal-
ertudo quae ad dñm dexteram locata con-
sistit. idest ad omibus eburneis. quod sig-
nificat palatia quae copiose ebore uesti-
untur. Seelebur non ad solas diuitias in-
tellegimus aptatum. sed quo elephanti cuius
haec ossa sunt. nimiae castitatis & seruitur.
quae inter quadrupedia & sensu plurimum ual-
let. et temperanter misceatur. facinorae
suae & conuge secundo ponatur. hoc pu-
dicat feminis decenter aptatum est. quia
ille in domibus eburneis mansisse iustificatur.
quae per castitatem xpi dñi pcepta seruauit.
hanc enim translationem pbaauerunt doctis-
simi patres augustinus. atq. hieronimus.

VII. **D**egemmis. **D**egemmis. **D**egemmis.
Post marmorum genera
gemme sequuntur. quae multam delectationem tribu-
unt uenustate colorum. genera gemmarum
innumerabilia esse traduntur. Equilioria.

tantum quae principalia sunt siue notis-
 sima adnotabimus; Gemmae uocatae
 quod instar gummi translucant. prae-
 ciosi. Lapidet ideo dicti sunt quia ex-
 ualent. siue ut aulibus cliderni possit
 idu quod trari sint; Omne enim quod trari
 est magnum & pretiosum uocatur. sicut &
 in samuelis uolumine legitur. & sermo
 dñi pretiosus erat in israhel. hoc est uerus.
 Lapidet preciosi intellegantur in apostoli. &
 omnes scilicet. de quibus in apocalipsin. ciuitas
 regis magni constituitur. Item in ezechie
 le legantur nouem nomina lapidum pre-
 ciosorum. In quibus nouem ordines ange-
 lorum exprimuntur. Unde per prophetam
 contra diabolum dicitur. Omnis lapis pre-
 ciosus operimentum tuum. Sardius. to-
 palius. iaspis. chrisolitus. onix. berillus.
 saphirus. carbunculus. & smaragdus. & p-
 pua. In medio lapidum ignitorum ambu-
 lanti per seclat decore adie conditionis
 sae. Preciosissimi autem lapidat in
 exodo numerantur. hoc est in rationali pon-
 tificis positi. & in apocalipsi in constructio-
 ne spiritalis ciuitatis. sicut in exodo ita scrip-
 tum est. In primo uersu. erit lapis sardi-
 us topalius & smaragdus. In secundo carban-
 culus saphirus & iaspis. In tertio ligatus
 adamas & conchistat. In quarto chrisolitus.
 onichinus & berillus. In apocalipsin quoque

ita legitur. fundamentum muris ciuitatis. om-
 ni lapide pretioso ornata. fundamentum pri-
 mum iaspis. secundus saphirus. tertius
 calcedonius. Quartus smaragdus. quintus
 sardonax. sextus sardonius. septimus
 chrisolitus. octauus. berillus. nonus topa-
 lius. Decimus. chriso prasus. Undecim.
 iacintus. Duodecimus. amethystus. & duo
 decim porte. duodecim margaretae sunt per
 singula. & singulae portae erant ex singulis
 margaritis. Variorum nomibus lapidum.
 uel specierum uirtutum. uel ordo. uel diuersitas.
 Inducatur. quibus totaliter uisibilem caelestem
 exstruitur. Difficile est enim singulas cunctas
 florere uirtutibus; Demque etiam cum
 eiusdem ornatum describeret & ciuitatis di-
 cent. Ecce ego sternam per ordinem lapi-
 des tuos. & fundabo te in saphiris. & iet.
 Stratum quasi exponens. subiecit uniuersos
 filios tuos doctores adno. Fundamentum in-
 quit primam. iaspis. iaspidium multa sunt
 genera. alius enim uiridi coloris & tinctus
 quasi floribus apparere. Alius. smaragdi
 habent similitudinem. scelerati coloris
 quo omnia scelerata mata fugeri autumant.
 Alius maei & spume marinosu fluctuum
 quasi in toto cruori oblatant. per iaspidem
 ergo fidei uiror. In mare scilicet Inducatur.
 quae dominice passionis sacramento per unda
 baptis matis imbuitur. itaq. ad omnia spua

lum gratiarum flores. proficientibus meritis
 Instructur. Hanc enim qui habuerit uanos
 timores fugat. Monente beato petro apor
 tolo. Aduersarius uester diabolus. tumquam
 leo rugient. circuit quaerens quem deuorēt.
 Cui resistite fortes fide. & potest cum spon
 se dicere. dilectus meus candidus & rubican
 dus. Vnde merito ex hō lapide Inapocalip
 si structure munit. & apud istam ppugna
 cula eius. lo. ciuitatis munitur. pariter
 & ornamentur. Duo autem lapides. idē
 iaspis & sardius duorum iudiciorum di.
 primum per aquam diluui. secundum per
 ignem figuram habere dicuntur. Vnde le
 gitur Inapocalipsi. qui sedebat super thro
 non similis erat lapidi iaspidi & sardim.
 Item iaspis testimonia scripturarum signi
 ficat. ut est illud Inisiam iaspide ppugnacu
 letua. Secundus saphirus. huius lapidis
 colorem pariter & sacramentū moyses ex
 posuit. cum di habitum describens dicens.
 Sub pedibus eius quasi opus lapidis saphi
 ri. & quasi celū cū serenum est. Hic Isidorus
 quoq. dicit. quod locus In quo di thronus
 sit saphiri habeat similitudine. & gloria
 dñi. In hoc colore consistat. Qui portat ima
 ginē super celestis. ut quitalis est. cum apor
 tolo possit dicere. pñā autem conuersatio
 In caelis est. qui radus percussus solis sul
 gorem ardente ex se erudit. quia celestib.

semper intentus scōrum animus diuini lumi
 nis. cotidie radus immouatus. conpunctior
 quodammodo atq. ardentior. aeterna perqui
 rit. Alusq. Inquirenda persuecit. pñā quod
 In rubo mari reperiri dicitur. significat per
 dñi passionem. & beati baptistae lauacru
 menter mortuorum ad pñā mendā celestia
 sublimiter erigi. Tertius calcedonius. calcedo
 nus quasi ignis lucernae pallentis specie retia
 tus. & habet fulgorem sub diuo ponindoma.
 quo demonstrantur Iniqua celestia desideria sub
 naei hominibus tamen latent. & quasi In nubem
 dito. leuuium. elemosinam precibusq. suis agunt.
 sed uel cum doctrinae. uel ad scōrum usib.
 Instructuri. ad publicum pcedere lubentur.
 Mox quod fulgoris Intra gēserunt ostendunt.
 Nam quod scilicet pñā resistere. radus autem solis
 uel digitorum aditu flexandem puluē
 ad se rapere dicitur. Talibus merito congruit
 quia In nullo suam fortitudinem uici per mit
 tenter. ipsi potius fragiliores quosq. In sui
 luminis ardorisq. luce conuigant. De quoru
 uno dicitur. ille erat lucerna ardens & lu
 cens. ardens uidelicet amore. lucens sermone.
 Lumen enim uirtutum suarum & interne cari
 tatis oleo pedeficiat semper. resouent. &
 quod apud pñā monas quae est uerbis pñā
 p uirtutis pñā dicitur. In dicitur cor subor den
 te seruoore dilectionis sonatamen obscura
 quasi nigritatis cute serdere. Quartus spha

Smaragdus

rugdus nimirum ariditatis effluens ut herba uir-
renter frondetq. gemmas & uon super orat.
Inflans cetera se uiriditate reperens sum ac-
rem. Quinero & uiridi pficit oleo. qua
uis natura imbuatur. cuius genera plu-
rima. sed nobiliores scilicet secundum lo-
cum tenent bactriam tertium aegypti.
Significat autem animas fide semper uiren-
ter. quae quo magis aduersitate seculi
quon figura scythie designat adtem p-
tatur. eo amplius hereditatem inmar-
cerabilem & aeternam conseruatione in caelis.
& mente concipere sperando & in proximor
saugant spargere pdicando. quae & iam
calice dominice passionis & interna
pinguitudine caritatis quae per spm
sem dicitur. ad contemptum mundi pro-
ficiunt. hic eiusdem quoq. lapidis patria
tellus pulcherrima ratione congruit.
tellus locuplet. sed inhabitabilis. nam cu
auro & gemmis affluat. gryphes tenent
uniuersa aliter ferocissimi. uel potius
fere uolantes. Sunt enim quadrupedes.
& corpore quidem leonibus. capite uero
& alis. a quilibet simillimus. Arima spicu
bis dimicant. qui uno oculo in fronte
media feruntur. Insignes ut accipiant.
hoc lapides nuda cupiditate & ferit
pientibus. & arima spic custodientib.
hanc enim terram uirtutum thesauris

153.
Abundantem audierat psalmista. cum
dicebat. Ecce elongavi fugiens. & mansi
In solitudine. lelest amundi inlecebrat
animos elongando subtraxi. In hac con-
traria sibi bestias offendit cum incre-
pans ait. muta efficiantur labia dolosa
quae loquuntur aduersus iustum Iniquita-
tem In superbia & contemptu. In hac quo-
q. galat desiderabiliter Inuenire manifer-
tabat cum admiratione delectabili secu-
tus adiuuere & dicens. Quam magna
multitudo dulcedinis tuas dñe. quam ab-
scondisti timentibus te. & cetera usq.
ad finem psalmi. Contra huiusmodi
aliter semen diuini uerbi nobis prae-
pere anhelanter quique scorum Inui-
gilant. Simpliciter per caeleste deside-
rium intentione quasi uno oculo admi-
randi. ut gemmam fidei ceterarumq.
uirtutum. Inuestigare & effodere que-
ant. Quo enim quaeq. uirtus celsior
est. eo pauciores habet cultores. graui-
oremque ab omni mundi persecutionem
tolera. Qui uelud gryphes horren-
di meritorum detectione. terrestres
Sed superba mentis altitudine uolu-
erit diuitias spiritaliter non sibi ad-
usum possidere. Sed hominibus
caufere In defeso labore decertant.
Et quia tanta fidei sublimitas per-

spiritibus

euangelium mundo bmoztit. Ap'te' prop-
 ter quattuor euangeliu libror' quartolo-
 co s'ma'gelus ponunt. Quintus sard-
 donix. huc ex omne candorem ex sardio
 ruborem trahent ab utraq. sardionici
 nomen accepit. Sunt enim gener' plu-
 rima. Alius enim terre rubrae simili-
 tudinem tenet. Alius quasi per huma-
 nam unguem sanguis emittit bicolor ap-
 parere. Alius tribus coloribus. subterius
 nigro. medio candido. superius mineo
 consistit. cui comparantur homines
 corporis passione rubicundi. Sp'r
 puritate candidi. Sed mente sibi om-
 nium humilitate dispecti. cum apostolo pro-
 testantur. & exterior homo noster
 corrumpitur. Sed iumen interior
 renouatur de die in diem. Et tunc
 rum nihil mihi conscius sum. sed nō
 in hoc iustificatus sum. Itemq. psal-
 mista. Quamquam in imagine di-
 homo ambulat. Idest de uirtute
 mentis. tamen uane contur habitus.
 Idest de infirmitate carnis. quae quo-
 & passio corporis infirmitate uersa-
 tur. qui occidunt corpus. animam
 autem non possunt occidere. & humi-
 litas de eiusdem corporis fragilitate
 descendit. cum dicitur. Infelix ego
 homo qui me liberauit de corpore

mortis huius. Recte sard donix quin-
 to fundamento inseritur. Nam corpus
 nrm quinq. sensibus subsistere certum
 est. Sicut sardius. sardius quae integro
 sanguine coloris est. martirum gloria
 significat. de qua dicitur. Preciosa
 in conspectu dñi. mors scōrum euit. meri-
 to sexto loco positus cum dicitur postea. & sex-
 ta aetate saeculi incarnatus. & sexta feria
 sit prototipus mundi salute. crucifixus.
 Septimus et resolutus. et resolutus lapis qui
 si aurum fulget. scintillas habent arden-
 ter. cuius specie figuratur. In qui intel-
 lectu supernae. uereq. sapientiae fulgen-
 ter. uerba exortationis in proximis.
 uel & uiam uirtutum signa quasi scintilla
 ignis effundunt. quorum & aiator at-
 tentibus in ista amor sermonibus aestuat
 ardor. quod quae sole spiritul' gratiae
 munere geritur. decentis sine septimo
 fundamento et resolutus inest. septiformi
 enim sepe numero sola sp'r sc'i gratia figu-
 rari. de quo supra dicitur. & uim sp'ritu-
 bus. qui in conspectu throni eius sunt. cui
 sensui consonat. & uim hoc quod eiusdem
 lapidis genus quoddam cerulei uiridita-
 tisq. coloris inuenitur. Unde & in padhe-
 breor amarum coloris. similitudine thar-
 sis appellatur. uiror quippe ad integri-
 tatem fidei quae in uia sapientiae dicitur.

Aqua uero tropice ad spm scm pertinet.
 Dno attestante qm ait. Qui credit in
 me sicut dicit scriptura. Flumina de
 uentre eius. fluent aquae uiuae. hoc
 autem dicebat de spu quem accepturi
 erant credentes in eum. Octauus br
 illus. Brillus est quasi consideres
 aquam solis fulgore percussam.
 rubicandam ac decorum reddere co
 lorem. Sed non fulget nisi in sex angula
 formam poliendi figuratur reper
 cussu enim angularum splendor illius
 acutus. Significat autem homines
 ingenio quidem sagaces. sed amplius sa
 pernae gratiae lumine resalgenter. pa
 quodaqua sensus altitudinem designat
 salomon testis est quia ait. Aqua profunda
 uerba ex ore uiri. Sed non est perfecti
 fulgoris. uel humana uel & iam diui
 na sapientia. nisi operum quoque con
 summatio subnectatur. nam senario
 sepe numero perfectio designatur ac
 tionis. maxime cum in hoc numero
 mundi huius sit opus consummatum.
 quodque tenentur manum aduere
 dicitur. proculdubio patet. quia quis quis
 suo uero coniungitur. eius nonitum bo
 nae conuersionis igne recreatur.
 Nomen topazium. topazium lapis quantum
 inuentione rarus. tantum meritum quan

itate praesul est. quidam habere fertur
 colores. uinum auri purissimum. & alie
 rum aethera claritate relucens.
 pingue doresca uerecundaq. puritas.
 uicinus lapidi et supra magnitudi
 ne uel colore. quae maxime lampat
 cum solis splendore percussur. omniu
 gemmarum superans preciosissimas da
 riuat. In aspectum suum singulariter
 puocant ocalorum cupidissimam uo
 luptatem. quem si polire uelit obitu
 rat. sinat uae ppie relinquar irradiat.
 haec regibus ipsis fertur esse mirabilis.
 aduiter diuitias suas. nihil se simile
 possidere cognoscant. cuius pulcherr
 ma naturae qualitas contemplatiue
 uitae decori dignissimae comparatur.
 hanc enim reges sci. quorum cor est
 humanu di. cunctis bonoru operu diuitis.
 uniuersisq. uirtutum gemmis merito
 pferunt. In eam maxime purae suae in
 tit uirtutum. aciemq. dirigentes tanto
 ardentius caelestis uitae dulcedine nimo
 complectenter. quanto frequentius sup
 ne gratiae fuerunt splendore percussu. habent
 ergo sci uiri aureum colorem ex interne
 flamma caritatis. habent & aethera ex sa
 pne contemplatione dulcedinis. qui sepe
 presentis saeculi turbine uelut atritu limae
 ulescit. non enim facile potest auerit

uno eodemq. momento terrenis laboribus curisq. & doloribus agi. & illuc celestis uitae gaudia tranquillae mentis statu delectatur. Intueri. Quin potius ingemescendo perclamat. turbaus est inquit praeter oculis meis. quod uero in insula theopside quae topazion appellatur. Unde & ipse nomen accepit. Inueniri dicitur. dupliciter intellegendum est. quia & ille praecipue id est aegyptiorum regionem monachorum gregibus abundem. & quicumq. soli iustitiae ^{minim} habitauerit aetherei nimirum luminis fulgore coloratur. & pulchre sicut in octavo ordine actiue uitae perfectio. sicut in nono speculatiue suauitatis gemma ponitur. Siue quia nouem ordines angelorum. quorum uitam imitatur in scriptura sua repperuntur. Siue quia a perfecte beatitudinis denario uno tantum uitae dicam gradu mortis abest. cui summo desiderio propheta suspirans aiebat. Ideo dilexi mandata tua. super aurum & topazion. Id est super omnem praeter actionis claritatem. superq. omnem quae in hoc saeculo fieri potest contemplatiui gaudii. sublimitatem dulcissimo mandatorum tuorum delectabar. Amorem quorum primum & maximum est.

in uetera uinter omni in uico sine of

Diliger dominum tuum. ex toto corde. tota anima. tota uirtute. quod non nisi in illo caelesti regni culmine ad integram perfici posse certissimum est. Decimus christophras ^{id est christus} sicut est uiridis aureaeque aequae mixturae quidam sicut purpureum uisum trahens aureis interuentibus guttis. nascitur autem in india. qui significat cor qui uiriditatem aeternae patriae. perfectae caritatis fulgore promerentes eam & iam ceteris purpurea maris ipsa sui luce parte faciunt. Qui quo in eo quod presentem uitam despiciunt. aeternam gloriam praeferrunt. Domini in carne apparentis exempla sequuntur. lam uelut in india. id est prope solis ortum. meritum suorum fulgur ostendunt. Et qui uelut sol in regno patris fulgere. regnaq. suo cui nunc conparantur. tunc conregnare desiderant. exspectant. Iurae in decimo loco sunt positi. Per denarium enim quo dominicae uicariae cultores remunerantur. aeterni regis percipienda imago figuratur. ubi quod in nono gradu non poterat perfectae dilectione dei. & pro omni per omnia deo loqui implebitur. Unde decimus lacortus. in canibus in aethiopia reperitur. ceruleum colorem habens.

optimus quinectior est. nec densitate obtun-
 sar. Sed & utroque temperamento lucas. et
 purificatum suavitatis florem trahit. hic
 autem non ritualat aequaliter. sed cum cae-
 li facie mutatur. Sereno autem per spicium.
 atque gratus est. nubilo coram oculis euertit
 atque marcescit. Indicat autem animas
 caelesti semper intentioni deditas. atque
 angelice quodammodo quorundam mor-
 talibus factis conuersationi propinquan-
 tes. quibus omni custodia discretionis
 conseruare praecipitur. ne uel nimia sen-
 sus subtilitate callenter altiora sequerere
 et fortiora se seruari audeant. Et torquem
 dñi celare uerbum. id est caute de deo uel
 homine xpo philosophari. Vel ut iam desidia
 torpente ad infirma fidei litta atque ele-
 menta exordii. sermonem di reglabuntur.
 Quin potius in aegria gradienter ad dextris
 et sinistris. per omnia iustitiae tutia pce-
 dant. aptaque temporis obseruancia cum celo
 faciem mutanter suis inspectatoribus
 dicant. Sive enim mente excidimus deo.
 sive sobrii sumus uobis. quasi enim lacu-
 thur nubilo circumdatur. loquitur. et uo-
 angustiamini in uobis. Angusti animante
 in uisceribus uestris. Et iterum nihil
 enim luctu caume scire. Inter uos
 nisi ihm xpm. et hunc crucifocum.
 et quasi inserens luce uisus ait.

Sapieniam autem loquimur. Inter-
 perfectior. Duodecimus ametus-
 tus. Amethystus purpureus est
 permixto uolacio colore & quasi
 rose nitore quosdamque leniter
 flammula fundens. Sed & quida
 in partem illius non extoto ig-
 neus sed quasi uitium tubent appa-
 re. Purpureus ergo decor caele-
 stis regni habitum. roseus uero et
 que uolacius humilem scorum ue-
 recandiam preciosamque mortem
 designat. quorum uidelicet mentes
 principaliter insummit erigitur.
 & iam cum exterius perpeti abiec-
 te cernuntur. Dominus semper
 inter aduersa memor promissi.
 uoluit timere pusillus grex. qui a co-
 placuit patri uestro dari uobis reg-
 num. quiq. flammam caritatis non
 ad se tantum inuicem. sed ad ipsos & ad
 persecutores. spargentes postur-
 gibus inplorant. dñe uestigant
 illis hoc peccatum. atque inter calice-
 passionis bibendum illius potius am-
 quod laetificat cor hominis iugiter
 cordatione delinquitur. quod dñs
 se nouum cum discipulis suis in regno
 patris bibiturum esse permisit. Sic
 q. fit. ut in aspide fidei uiriditatis.

In iophoro spei celestis altitudo. In cedone flammæ caritatis internæ figuratur. In ianagdo autem eiusdem fidei fortis. Inter aduersa confessio. In ardore sanctorum interuoluntatis humilitas. In ardore reuerendissimum et uotum exprimitur. In chrisolito uero spiritus. Inter miracula prædicationis. In perillo prædicationum perfecta ^{operatio}. In opalio eorundem ardens contemplatio monstratur. Porro In diuino patris beatorum matris. opus pariter & premium. In iacinto doctorum celestis aduata subleuatio. & propter Infirmos humiliter ad humana descendit. In amethysto celestis semper regni In humilium anima memoria designatur.

Oncex appellata quod habeat In se per meritam candorem In similitudine unguis humanæ. grece enim unguis oncedicunt. hinc In india uel Arabia gignit. Distans autem In uicem In india igniculos habet albis cingentibus. In arabia uero nigrescit cū candidis. In generis eius quatuor. legitur In exodo quoddam tubente moyses faceret aaron fratris suo super humerale ex auro lacumbo & purpureo coccoq. bis tincto & bis In rectora. duosq. lapides onichinos sculpsit.

nomibus filiorum israel In serens ipse super humerale In claudis auro. itq. circumdator cuius significatio mystica. In promptu est. Lapidem quippe præiosi operum sunt uirtutum spiritualium. habetq. sacerdos In humeris lapides præiosos & in eis nomina patrum In scripta. cum & ipse claritate bonorum operum cunctas acbrinendur exsternit. & eandem claritatem ponere uouit. In uentam. sedam qua sibi parum auctoritate traditum esse docuerit. duplici autem ratione hæc In humeris portat. ut & ipse præceptis dominicis humiliter subditur In cæcæ. & auditoribus suis semper celestia. siue sua. siue patrum exempla quæ sequuntur præponat. Carbunculus dicitur quod sitignatur ut carb. cuius fulgor peccatorum vincitur. Lucus enim In tenebris a deo ut flammæ ad oculos uibrat generat eum duodecim. sed præstantiorer. qui uidentur fulgere & uelud ignem fundere. hinc enim lapis potest significare uerbum dei quod per apostolicum ordinem & prædicatores euangelia In luce sua In obscuro istius mundi & effugat noctis tenebras & In lignem peccatorum. unde scriptum est. Lux In tenebris lucet. et tenebre eam non comprehendunt. Lignus uoca-

tur quod sit exurina lincis bestie tem-
 pore. Indurata est autem sicut esucinum
 fulva adtrahens spū folia propinquata
 Haec gemma quia de tubis gemmis una
 est potest martirium passionem signifi-
 care quidē spū incitati folia uerborum
 adtrahunt per ea persecutores suos orando
 siue predicando sibi conciliant & ad lum-
 inem fidei perducunt. Achates namq;
 lapis denigris gemmis unice est potest
 martirium passione significare. re-
 perta in Italia. iuxta flumen eiusdem
 nominis. postea plurimis in terris. est
 autem nigra habens in medio circulum ni-
 grom. & albos lunctos & uariatos similis
 emathiti. si creditur tempestates auer-
 tunt. flumina sistunt. hic & in illor
 significare potest. qui propter caeler
 risantae desiderium dispectum mundi
 habent. & coronam uitae expectant ae-
 ternae. Corallus gignitur in mari. for-
 ma ramosa colore uiridis & maxime rubent.
 uae eius candidae sub aqua & molles deitac-
 re confectum durantur & rubescunt. tuc
 niq; primum lapides sunt. tunc occupari
 euelliq; rebus solis. ^{uinc. l. 171} & ceteri feruano
 p̄ci. quae decausis uocantur. quantum apud
 margaritū Indica p̄notū est. tantū apud
 Indos corallum. hunc magi fulminib. re-
 sistere adfirmant si creditur. hinc ego

lapis eorum figuram merito exprimitur.
 qui demaris fluctibus. hoc est demollicia
 succalcatit conuersationis abstracti per
 roborem continentiae dure scunt. & so-
 liditatem recte fidei ac bonorum operū
 decorem hūc ostendunt. hinc uidei omni-
 um merito inde compari possint.

Abundina dicitur. Abalabundo Asiae regio
 ne purpureae aspectūe similis. iste in
 oriente igne liquatur. atq; in usum ui-
 tri funditur. cuius color p̄pe adolce-
 dorum similitur. sed magis rubeus est.

& sanguinem martirium. per figuram
 ostendit. **DE MARGARETIS**

Margareta prima candida non gemmarum.
 quam inde margaritam uocant. uocantur
 quod in conculis maris. hoc genus lapidū
 inueniatur. Inest enim hinc r̄ne. coele-
 aculeatur natus sicut sicut in cerebro pis-
 cis lapillus. gignitur uero in deo electo ro-
 re. quem certo omni tempore coelestis h̄ant
 sequibus margaritis quidam inuenies uo-
 cantur. Apium nomen habentes quodtan-
 tū uisū p̄uicū duo. t̄ plures simul r̄peri-
 untur. meliores autē candidae margare-
 tae. quae quae flouescunt. illas enī. aut in-
 uentur. aut maximum r̄oris conceptio reddo
 candidae. h̄a seruetur. uel uel pertinet uer-
 gignit obsecra. margaritū uisūe signi-
 fiat euangelicā doctrinā. siue sp̄e regni cael.

uel caritatem & dulcedinem caelestis uitae
 Unde legitur In euangelio parabola de homi-
 ne quarenti bonas margaritas. quod inuen-
 ierit p̄ciosas margaritas abierit & uendide-
 rit omnia quae habuerit. & emerit agrum
 illum. quia quia caelestis uitae dulcedine.
 In quantum possibilitate admittit. perfec-
 tae cognouerit ea quae in terris amauerat.
 libenter cuncta derelinquit. In conuersione
 eius inlesant omnia. deserit habi-
 ta. congregata dispergit. In ardore
 in caelestibus animus. per interrenis
 libet deforme conspiciatur. quicquid
 de terrena placebat specie. quia sola
 p̄ciosae margaritae caritas fulget in
 mente. **DE CRISTALLIS**

VIII. Cristallus resplendens. & aquosus colore
 traditur. quod dixit glaciae duritia
 per amorem. Unde & nomen ei graeci dede-
 runt. gignitur autem in Asia. & in pro-
 montorio in septentrionum alpibus.
 ubi nec aestate. sol feruentissimus in-
 uentur. Ideoq. ipsa diurna & amosa
 duritia reddat hanc speciem. quae cris-
 tallus dicitur. hic obpositus radit so-
 lis. adeo rapit flammam. ut aridus span-
 gis. & solus igne p̄beat. usus eius & uam
 ad pocula destituitur. nihil certe aliud qua
 frigidum potui potest. Cristallus. aliquan-
 do significat baptismi sacramentum. Ali-

quando firmitatem sanctorum angelorum.
 Aliquando & uam incarnationem dominicam.
 baptismum & uam significat in illo. quod
 in apocalypsin scriptum est. In conspectu
 seculi tanquam mare uitae. simile cristallo.
 propter fide ueritatem baptismus referatur
 ad uitam. In quo p̄uidet uideretur exterius.
 quam quod gestat interius. Cristallo quo-
 q. quod de aqua in glaciem & lapide p̄ciosu
 efficitur. baptismi gratia figuratur. qd
 autem cristallus significat. soliditate
 angelorum. & incarnatione dominicam.
 In illo testimonio. In ezechielis p̄phetiae
 p̄batur. quocumq. & similitudo super capita
 animalium firmamentum. quasi aspectus cris-
 talli horribilis & exterrum. super capita eo-
 rum desuper. Possunt enim firmamentum
 uominem. caelestem potestatem intelligi. qd
 firmamentum recte. quasi aspectus dicitur
 cristalli. quia uidelicet cristallum fer-
 te quidem nimis est. sed & ex aqua soluitur.
 & naturae angelicae. quando creata liberum
 arbitrium accepit. ut utrum uellet in humi-
 litate persistere. & in omnipotentis di-
 conspectu permanere. an ad superbiam labere-
 tur. & ab eadem cadere. p̄ similitu-
 dinem aquae fuit. Sed quia ea demerit. alius
 angelis. scilicet in sua beatitudine persti-
 terunt. Atque hoc p̄ceperunt in ma-
 nere. ut iam cadere omnino non possint.

Inest natura sua quia cum dici mutabili
 ter non potest. quasi ad imaginem cris-
 talli durata est. Item humana natura
 priusquam a creatore omnium suscipe-
 retur. terra erat. post firmamentum
 non erat. peccatori quippe homini dic-
 tum est. terra eris & in terram ibis. At
 postquam adsumpta est ab auctore om-
 nium. atq. in caelis subleuata. & super
 angelos ducta. firmamentum facta est
 quae terra fuit. Sed firmamentum quod
 aspicitur cuius habebat similitudinem
 subinfertur cum dicitur. quasi aspec-
 tus cristalli horribilis. cristallum sicut
 dicitur est ex aqua congelatum & robustum
 fit. Scimus enim quanta sit aquae mo-
 bilitas. corpus autem redemptoris pro
 quia usq. ad mortem passioni subiocuit
 aquae simile iuxta aliquid fuit. quia
 nascendo. crescendo. iugitando. & esuri-
 endo. sitiendo. moriendo. usq. ad pas-
 sionem suam per momenta temporum mu-
 tabilitate decurrit. Aqua ergo in cris-
 tallum uersa est. quando corruptionis
 eius infirmitas per resurrectione sua
 ad incorruptionem firmata est immutata.
 Adomans indicat lapis paraus & indeco-
 rus forro gineam habens colorem &
 splendorem cristalli. nunquam nul-
 tra magnitudinem nuclei uel

lani repletus. hic nulli cedit materuae.
 nec ferro quidem. nec igni. nec um-
 quam incalcescit. unde & nomen inter-
 pretatione greca. indomitus. accepit
 Siquidem sit inuictus ferri & ignis que
 contemptor. hircino rumpitur san-
 guine. recenti & calido maceratur.
 Saepe multis ictibus ferri pfrangitur.
 cuius fragmenta sculptores p gem-
 mis insigniendis pforandisq. utun-
 tur. Hic autem durus & cum magnae
 te lapide. litantum ut iuxta positus
 ferrum non patitur. Abstrahi mag-
 neti. Aut si adnotus magneti compre-
 henderit. raptus atq. auferat. feruit
 quoq. In electri similitudine uenena
 deprehendere incitat uanos expelle-
 re. maleficis resistere. artibus genera-
 eius sepe. Significat autem iste lapis
 duritiam cordis iudeorum. quae imde-
 mabilis & inhabilis semper ad peniten-
 tiam erat. Unde ita legitur. hincere
 mia ppheta. peccatum iuda scriptum est
 stilo ferreo. In ungue adamantino co-
 ritum sup lacertuchinem cordis eorum.
 Peccatum autem iuda. Indelebile. atq. ut
 iudicium. nulla ratione abolendum. Scrip-
 tum est. stilo ferreo. ungue adaman-
 tino. Per stylum ergo ferreum. fortis
 sententia. per unguem uero adamantinum.

us.

signatur simul aeternus. Peccatam uero
iudae filo ferreo in ungue adam
ano scriptum dicitur. quia culpa
iudaeorum per sortem di sententia
in fine seruat. In fine. qui impar
sione saluatoris dixerunt. sanguis
eius super patres & super filios suos.
Aster de iuda peditore & consortibus
eius dictum accipi potest. De quo ipse
ueritatem; Philippus hominis uadit
sicut scriptum est. Uae uero homi
ni illi. per quem tradetur. Melius
era ei. si natus non fuisset homo
ille.

DE UITRO

X Vitrum dictum quoduis per spicui
tate translucet. In alio enim me
tallis quocumque intrinsecus continet
absconditur. In uitro uero qualibet li
quor. uel speciei qualis est. Interius uidetur
exterius declaratur. & quodammodo
clarius lucet. cuius origo haec fuit. In parte
Syriae quae phoenice uocatur. finitima
iudae circa radicem montis carmeli. pa
lus est. ex qua procedit uelut. omnis quinq.
milium passuum spatio in mare. Fluens uero
tholomaeide. cuius arenae decurrente. fluc
tu. adridibus eluuntur. hinc fama est. pul
sere. ut mercatorum uiri cum sparsim plures
epulas parant. nec essent. per tollendis
uasis lapides. glebas nitrinam subdi

derant. quibus accensis per mixta
arenam litore. et uis lucenter pouli
querit. fluens se. riuos & hanc fuit se
originem uitri. Mox ut est ingenio
si. sollertia. non fuit contenta. solo
nitro. sed & alius mixturis. hanc
artem studuit. leuibus enim coridit
q. lignis coquitur. adiecto et pro
ae nitro continuisq. fornacibus. ut aer
liquatur. massaeq. fiant. postea ex ma
sis rursus funditur. in officinis. & ali
ud flatu figuratur. Aliud tur no te
ritur. aliud argenti modo celatur.
Lingatur. & iam multis modis. ita ut
uicantibus sulphurisq. & uider limite
tur. & conuertitur. aliarum gemmarum colo
res. neq. est alia speculis aptior. Ma
mas uenen boner. in concludo uitro. p
ma. In cristalli similitudine. Unde
& in portione dicitur argenti metalla. & uiri pe
pulte. utrum olim fiebat. & in talia. & p
galliar & hispanum harena alba mollis
sima pila. moleq. terebatur. Vitru autem
qd baptizatur. sacramentum significat. In quo
abluitur ab omni sordide peccatorum & pur
ficti sps restituitur. Ita superius dic
tum est. Unde in apoc. dicitur. tu scriptum
est. destructura ciuitas super. hanc. ut
re ciuitas. autem mundo. similis uitro
mundo. ecclesia in uitro figuratur. quae

meandela bris aureis & fudit . ppter sa-
pientiae cultum saepe compta descri-
bitur . Vtrum autem ad fidem ueritatis
lit . quia quod foris uidetur . hoc est &
intus . & nihil simulatum est . & non per-
spicuum hinc uerit ecclesiae . potest &
ad illud tempus referri quo sibi inuicem
cogitationes in alterutrum per spicaci-
ter declarantur .

DE METALLIS

XI Metallum dictum grece **Ματαλο** meta-
quod natura eius est . ut ubi in uena
apparuerit . ibi spes sit alterius in qui-
rendi . Septem autem sunt genera . metal-
lorum . aurum . argentum . aes . electri-
fluum . plumbum . & quod domat om-
nia ferrum .

DE AURO

XII Aurum ab auro dictum . id est a splendore .
eo quod reperitur id aere plur fulgeat .
Vnde & uirgilius . discolor inde aurum per
ramos uirga resulsit . hoc est splendor
auri . naturale enim est ut metallo splen-
dor plur fulgeat licet alia repercutitur . hinc
& aurum dicitur . quorum fulgor . splendor
reclat . Aurum splendoris sapientiae uel
intellectum spirituale scripturarum
uel caritatis eminentiam significa-
re potest . ut est illud in plamo . Adflu-
it regum ad extantur . Inuestitu de
aurato . id est supra uirtutes alias
gratia caritatis apparuit . quia omnia

aur fulgor excellit & sapientiae lum-
splendichissimum est . quod maxime
in scripturarum meditatione percipie-
tur . Obritum autem dictum quod ob-
radi & splendore . Est enim coloris ob-
tumi quod hebrei ofat . greci euryon
uocant . De auro autem obrito in iob ubi
de sapientia diuina scriptura comemorat .
huc legitur . pondabitur aurum obritum .
Quidnam quod per aurum obritum . nisi sci-
angeli designantur . qui recte & aurum
uocantur . & obritum aurum quia fulgent
claritate iustitiae . obritum quia nulla
habuerunt unquam contagium culinae .
Homines uero huius quon diu in hac carne
corruptibili mortaliter uiuunt . aurum
quidem esse possunt . obritum quidem
omnino non possunt . quia corpus quod
corruptum ad grauat animam . & de-
primit terrenam inhabitatio sensum mal-
ticogitantem . nam quomodo in hac uita
ex magna iustitiae claritate resplen-
deant . nequaquam tamen ad purum
peccatorum sordibus carent . Item
in eodem libro legitur . si putauero auro
robur meum . & obritio dixi fiducia
mea . Quid in hoc loco aurum accipi-
mur . nisi per clarum intellectum ingeni-
um . Quid obritum . nisi mentem .
quae dum igne amoris excoquitur

semper ^{se} in serua diuitatem pul
 chritudine. cotidiana inuouatio
 ne seruari. p̄scit enim mens p̄
 torporem ueterescere. Quae stude
 per desiderium semper inchoare.
 S̄ci autem uiri. robdr suum. aurum
 ponderant. quia quartilibus in
 genio fulgeant. pulul se esse ex suis
 uiribus pensant. & cum sentire omnia
 ualenter possint. Prius intellegere
 sem & ipsos cupiunt. Quatenus lu
 men ingenu. more solis. Prius
 inlustret locum in quo oritur. &
 post modum caetera. atque proce
 dendo dilatat. ut si intendendo
 cognoscendis. aut semetipsos p̄scias.
 ibi solis radius. ubi oritur tenebrae
 c̄. Item in auro d̄r intellegitur sicut
 in aorticis articorum p̄ xpo dicitur.
 Caput autem eius aurum optimum. In
 apostolo. caput autem xpi d̄r. Aurum
 spiritalis est sentia in scriptura diuina
 ut in psal posteriori dor sicut in auro
 auri. Aurum s̄ci de quo in iob legitur.
 Ab aquilone aurum uenit. Id est apo
 pulo gentiam credenter in xpo. & in
 psal. Viuit & dabitur ei de auro ca
 buce. Aurum sapientia. sicut in
 exodo. In ornamento sacerdotis.
 hoc ipsud priore in loco habere

praecipitur. Aurum repbi quinq.
 apud d̄m & apud homines electi.
 de quibus in iob p̄ diabolo dicitur.
 Stern & sibi aurum quasi lutum & in
 abbae aescia eius electa. **DE ARGENTO**

Argentum non longe a greca appellati
 one distat. hoc enim illi argirū uo
 cant. cui mirum in modū illud dum cin
 didam sit in pressi corpori. lineas ni
 gras reddit. Argentū uiuum dicitur
 quod ex cadit materia in quibus inue
 nitur. hoc & liquidū quia percurrit. In
 uentur specialiter in metallis. siue in ar
 gentis uel fornacibus guttarum concre
 tione recte inheret. Sepe & iam & in
 stercore ueritissimo cloacarum uel pute
 orum limo. Mystice in argento eloquia
 diuinae siue intellectus litterae. uel
 h̄storiae exprimitur. uide illud in
 p̄pheta ^{offra} hereticos. argentum meū
 & aurum meum. tulistis & posuistis in
 dilubris uestris. & in psalmo eloquia inquit
 d̄m eloquia casta argentum igne examina
 tum terrae purgatū septuplū. Desinit
 p̄ similitudine metalli candidi. Quid sint elo
 quia casta. argentū terrae igne examinatum
 qd sol & esse purissimū. quando frequenter
 fuerit decoctione mundatum. examinatum
 quippe uel purgatum contra illud ponitur.
 qd de peccatoribus ait. Labia dolosa in corde

& corde. & itaquam plurimum distans
 agnosceret. Addebat purgatum sepra
 plum. Quinumerus ad sepraforme spm
 uidetur posse respicere. Id est uimone
 di. pietatem. & scientiam. feruudine.
 consilium. Intellogentiam. sapientiam.
 perque uerba diuinam. tanquam in
 succensit fornacibus manent. uertuat
 rutila coruscatione resplendat. Item ar
 gentum oris confectio. siue munditia car
 nitatis. In exodo omnis qui percipit cor
 de offert in terra dno. aurum & argentum.
 & aeramentum. Rursus argentum po
 pulus iudicorum in hieremia. Argenti
 rephum uocato cor. quia dicitur peccat cor.
 literam argentum sermonem pdicatio
 nis significat. Unde in exodo. columna
 tabernaculi de argentea esse perhiben
 tur.

DE AERE

Aer ubi splendore aeris uocatum sicut au
 rum & argentum. Apud antiquos autem
 prior aeris quam ferri cognitus usus.
 Aere quippe primi pffundebat terra. Aere
 certamina belli geriebant. Etiaq. in pretio
 magis aer. Aurum uero & argentum ppi
 inutilitatem reiciebantur. Iunc aer ta ui
 cac iaceat aer. Aurum summo cessit honore.
 Sic uoluenta res commutat tempora reru
 fun & quod in praetio. fit nullo denique bono
 re. Usus aeris postea transit in si

mulacris. Inuacit. Inaedificiorum
 structuris maceine & ad per petuitate
 monumentorum. & iam publice in eis
 constitutiones scriptae sunt. Inuere
 autem uel uanitas t Inanitas fidei
 exprimitur. ut est illud apostoli. fac
 tur sum uelud aet sonans. aut cimba
 lum tinniens; Item aliam significati
 onem habet in illo psalmistae. posuisti
 inquit utrumq. aerum brachia mea.
 Hic ergo ppheta demonstrat qualiter
 contra diabolum oportet dimicari. bra
 chia uero xpi pphetae sunt & apostoli.
 per quos desiderium siue uoluntatis ope
 ratur est. hic comparat aerem aere
 quia nesciunt di serui pdicando molles
 cere. sed in caelesti fortitudine perma
 nentes. uerbis salutaribus erunt sit
 tanquam sagittis eminus laculatis. de
 uotorum hominum corda compungunt.
 Item aer sunt scripturae diuinae. unde
 in matia. pacre inquit asseram aurum.
 & pferro asseram argentum. & plignis
 aer. & inde uero nomio ppro terra
 pmissionis quae est ecclesia ait
 Cuius lapides ferrum sunt. & decurrit
 montibus. id est doctoribus. aeris
 metalla fodiantur. Aer paentem
 tunc est fortitudo. t sinus praedica
 tionis. ut in exodo. Omnis inquit

qui percipit corde. offerat dno
aurum & argentum & ueramentum.
Item aer ferit uoluntatem ecclesiae in
longanimitate patientiae signifi-
cat. Vnde est illud in iob. Lapis
soluitur calore in uer uertitur. Ita
de uirgine christo in eodem libro legitur.
Reputauit ferrum ut paleis. & aer
ut lignum putridum. In quo deno-
tatur & pertinaciae rigor. raris-
simus aer murmuratorum in flagellis
di significat. Ut in propheta. omnes
inquit isti conuersi sunt in scoria
argenti. In medio fornacis. aer. stag-
num. & plumbum.

Auriscalcum dictum. quod & splendo-
rem auri & duritiam aeris possidet.
est uero nomen compositum ex lingua
latina & greca. Aer enim in sermo-
ne grecorum. calco uocatur. fit autem
ex aere & igne multo. ac medicaminibus
perducitur ad auream colorem.

Corinthium est commixtio omnium
metallorum. quod easus primum
intrauit corintho cum caperetur.
In illa uero. non dum hanc ciuitatem
hannibal coepit & coepit &. Omnes
stratuae aeneae in unum rogam con-
gessit & eas incendit. Ita ex hac
commixtione subri sustulerunt

& feterunt parapsides. Sic corinthea
nata sunt ex omnibus in unum. nec
hoc nec illud. Vnde & usq. In hodie
ernum diem. siue ex ipso. siue ex
imitatione eius. aer corintheum.
uel corinthea uasa dicuntur. Legitur
enim in apocalypsi de similitudine filii ho-
minis. quod caput eius & capilli erant can-
didi tanquam lana alba. & tanquam
nix. & oculi eius uelut flamma ignis
& pedes eius. similes auri calco. sicut
in camino ignis ardentis. peccator
ignitor. nouus simi temporis
ecclesiam dicit. Quae uehemen-
tibus est examinanda & proban-
da pressuris. Auriscalcum qui
pe est aer multo igne & medica-
mine perductus ad auream colorem.
Alia translatio quae dicit. simi-
les auri. chalcis libani. Significat
in iudaea. cuius libanus mons est.
ecclesiam esse persequendam pre-
cipuae nouis simae. In scoria
autem potest intellegi popularis
iudaeorum. uel reprobi omnes. ana-
turidi metallo per uitium peccati
reprobati & piecti. In propheta omnes isti
conuersi sunt in scoria argenti.
& cetera. **DE ELECTRO**

Electrum uocatum quod ad radium solis

claritas auro argentoq. reluceat.
 Sol enim a poetis elector uocatur.
 O effectus est enim hoc metallum om
 nibus metallis. Inuis tria sunt ge
 nera. unum quod ex pini arboribus
 luit. quod sicinum dicitur. Alteru
 metallum quod naturaliter inuenit.
 & in pto habetur. Tertium quod fit
 detribus partibus auri & argenti una
 quia partes & iam sinaturali soluat
 inuenies. Inde nihil inter esse natu
 an factum. utrumq. enim eundem
 naturae est. Electrum quod est na
 turale. eius modi natura est. ut in
 conuiuio & ad lumina clarus eune
 at metallis fulgeat. & uenenum p
 dat. piam sico in fundis uenenu. stri
 doret edit. & colores uarios in modu
 arctus caelestis emittit. De electo au
 tem in uisione hie Iechielis pphetiae tra
 scriptum est. & uidi quasi speciem electri
 uelud aspectum ignis in circuitu per ar
 cutum alumbi eius & desuper. & alibi
 eius usq. claru. Vidi quasi speciem ignis
 splendentis in circuitu uelud aspectum
 arcus cu fuerit in nubie in die pluuiar.
 Quid est quod aspectus hominis uidetur in
 throno quasi species electri. nisi quod in
 electo. aurum & argentum miscetur. ut res una
 ex metallis duob. fiat. In qua & per argen

tum auri claritas temperatur. & p
 claritatem auri. species claritas argen
 ti. In redemptore autem nostro
 utraq. naturae. Id est diuinitatis
 & humanitatis. Inconfuse atq. inse
 parabiliter subum & sunt unitae. ut
 per humanitatem diuinitas eius.
 claritas nostris possit oculis tempera
 ri. & per diuinitatem humana hinc
 natura claritas. atq. exaltata
 fulgorem. ultra hoc quod creata fu
 erit habet. DESTAGNO
 Stagni aethimologia a poxi pilon
 Id est separans & fecer nens. Mota
 enim & adulterata inter se per ignem.
 Metalla dissociat. & ab auro & argento.
 aer plumbuq. secer nit. Alia quoq. me
 tulla ab igne defendit. & cum sit na
 turam aeris ferriq. durissima. si absq.
 Stagno fuerit. uritur & crematur.
 Stagnu in letu aeris uallit sapote sicut gra
 tiore. & conpescit uirus eruginis. Spe
 culu. & la ex eo reperantur. Cerussa quo
 q. ex eo sicut ex plubo conficitur. Stagnu
 allegorice sophistica locutionem
 & hereticoru simulatione significari
 potest. Vnde & hie Iechuele ubi detra
 negotus memoratur. Ita scriptu est.
 Cartaginenses negotiatorer tui. Amulti
 tudine cunctaru diuitiaru. argento.

ferrum stagnum plumboque repleuerunt
 nunciatum. Ergo mundum viti
 nonnaro peccapide p̄tiosā sed argento
 ferrum stagnum plūboque multiplicant. ha
 bentes eloqui ueritatē. & arma ad ex
 pugnanđū. & in stagno eloqui similitudi
 nem. quod mentitur argentum & in plū
 bo impietate grauis simam. licet la
 chariam. In quo mulier sedit super tu
 lentū plūbi. & aegypti dicitur si sunt
 in p̄fundum. sicut plumbum; Longa
 singularū disputatio metallorū. sed bre
 uitatē studendū est. Item stagnū est simu
 latio sc̄tū. ut in propheta. omnes isti con
 uerſi sunt mihi in sc̄tū. argenti. & stag
 nū & plūbum.

DE PLŪBO

XVII **P**lumbum dicitur quod ex eo primum pilis factus
 maris altitudo temptata est. huius duo
 genera sunt. nigrū & candidū. sed melius
 candidū. quod prius in insulis xthalantici maris
 inuentum est. Siquidē & in Lusitania & in
 letia gignitur. Summa tū areios. & co
 lorū nigri & pondere grauis. Inter ue
 niunt & minuti calculi. maxime eorū
 renibus stocatis. Lauantur in arenar
 & quod subbit coquunt in fornacibus.
 Inueniuntur in aurarū metallis
 calculi nigri & graues. & dum aurū
 colligitur cum eo remanent. Postea
 separati conflantur. & in plūbū

album resoluuntur. Inde & eadem gra
 uitas plumbi grauis est. Sic & cupiditas
 mundi & auaritia pecuniarum onerosa
 est & grauis sima iniquitate. opprimit
 amatorem ipsius.

DE FERRO

XVII **F**errum dicitur quod factum est. Idest semine
 no frugum terrae condit. Idem & ce
 lipr. ad helibe flumine. ubi ferrū optima
 acie temperatur. Unde abusue dicitur.
 calipr ipsa materies. ut uulnificusq.
 calipr ferri. usus post alia metallā repletur
 est. Cuius postea uersa in obpium species.
 Non unde pridem tellus tractabatur. In
 de modo quorū effunditur; Ferrū mē
 tice significat tribulationem & iniqui
 tatem ut est illud in psalmo deioseph.
 ferram p̄transibit animam eius. fer
 rum autem hinc hinc tribulationē
 durae necessitatis quae instantē ani
 ma peruegitur. dum defuitur sal
 lute lamina patitur. quae timo
 re pondesit; Talis illa in euangelio
 locutio est. Vbi p̄meon dicit
 edmariam. & tūc ipsius animā
 p̄transibit gladius; Signifi
 cans habituram matrem glorio
 san tristitiam dominicae passi
 onis. quod genus locutionis
 liter propria scripturae diuinae
 credimus annotandū. Item

ferrum. fortiter quique in ecclesia. ut est
 illud in libro iob. ferrum de terra tol-
 litur. & in deuteronomio. cuius lapi-
 des ferrum sunt. Item ibi de ecclesia
 dicitur. fer^{ru} & acer calcamentum eius.
 Rursum ferrum acumen mentis signi-
 ficat. Unde per salomonem dicitur.
 Ferrum ferro caecutur. & homo ex
 acuit faciem amici sui. Item per ferrum
 sermo est increpationis. ut est illud
 in deuteronomio. Siquis abierit cum
 amico suo simpliciter in siluam ad lig-
 na caecidenda. & ferrum de manubrio
 eius exierit. & amicum eius occiderit.
 Rursum ferrum insidiae sunt inimici. sic
 per salomonem dicitur. sicut ferrum era-
 gonat. & malitia eius. Explicit liber
 xvii. Incipit lib. xviii. De ponderib.
Ponderum a mensurarum huiusmodi cognos-
 cere modum. Nam omnia corporalia sicut
 scriptum est. A summis usque ad ima in men-
 sura & numero & pondere disposita sunt ac-
 que formata. Cunctis enim corporis reb. pon-
 dus partem dedit. suum quoque regit omnia
 pondus. Primum moyses quomodo ante ceclu-
 gentium philosophos tempore nouit nume-
 ros & mensuras & pondus diuisit scripturis
 in locis parauit. Primum siclon argius ponde-
 ratione in greca constituit. & hic & alia anti-
 quiores exstiterunt. scilicet hac arte experi-

entior fuit. eo quod in statera libra-
 tum pendeat. hinc & pensum. ab u-
 sine autem pondus. libra una est.
 Unde & iam de pondus dictum est.
 quasi duo pondera. quod nomen adhuc
 huiusmodi retinetur. Trutinæ est. gemina
 ponderum lanceis aequali examine pen-
 dent. facta propter talenta & centenaria
 ad pendenda. sicut momentana pro par-
 ua modicaque pecunia. haec & mone-
 tu uocata. Eadem & statera nomen ex
 numero habent. quod duobus lanceis
 & uno in medio stilo librata. aequaliter
 fit. examen est filum medium quo tru-
 tinæ statera regitur. & lanceis aequant.
 Unde & in planis amentum dicitur. in sta-
 tera aequi iudicium uel diuinae gubernatio-
 nis potentia significatur. ut in iudicia.
 & libravit in pondere monter & coller in
 statera. hoc est iudicat in iustitia maiores
 & minores. potentes & infirmos.obiles
 & ignobiles. qui a ipse iudicabit orbem
 terrae inaequalitate & populorum inuertitate
 sua. Hinc & iob ait. Utinam appenderen-
 tur peccata mea quibus iram merui &
 calamitas quam patior. In statera. quae a ius-
 tate uocatur. ius dei & hominum mediator
 exprimitur. Quia ad pensandum uitae nostrae
 meritum uenit. ac se cum iustitia simul & in-
 misericordia deculit. Sed in iusticia lancea pro ponderibus

culpa p̄ior p̄u cenclo longitudo. Libri
enon ponderis m̄sticie iusticie obser-
uantiam significat. quia ibi p̄batur. quid
uequum. & quid contrariū uequitati sit.
Cuius rei plurima inscripturis inueniun-
tur. p̄bancita & nonneceffe est inde
aliqua hic numerare. Prop̄heta igit̄
testante. iustus dñs & iustitiam diligit.
uequitatem uidit uultus eius. Iustum
dicit dñm amare iustitiam quia p̄cedit ali-
os respicere. nisi quoniam custodire iu-
stition. Aclioet. uequitate uidit uultus
eius. Illam tamen sei. licet uequitate. qua
tamen p̄p̄uatur ipse conceleat. non enim
quicquam ex se. p̄bi humanitas habet.
nisi quod ad dño bonorum omnium sus-
ceperit largitore. Inne & in p̄uerbur
ta scriptum est. qui sequitur iustitia
diligitor ad dño. & alibi de sapientia
dictum est. qui continent est inquit iu-
sticie ad p̄hendens illam. Vincitq. uult
pondere. certus est modus nomimb.
p̄p̄ur designatur. Calcet m̄mna p̄ior
ponderis. quarta pars oboli est. constat
lentis est geminis ḡm̄ur. Appellatur
autem Callus. quod sit parauulur. sicut &
lapis ad culur. qui ad eom̄m̄ur est. uti
ne molestia sui calcet. Siliqua uicetima
quarta pars solidi est. ab ur bore. cuius
semen est. uocabulum tenent. Certum

oboli pars medietas est. habent siliqua on-
unam & semis. hunc latinis semio be-
lum uocat. Ceterum autem grece latine
siliqua cornuum huius praecatur. Obolus
siliquis tribus appenditur. habent certum
duos ad eos quattuor. sicbant enim olim
exaere ad instar sagittae. Unde & nomen
agrecis accepit hoc est sagitta. Scripulus
ex siliquarum pondere constat. hic apud
grecos gramma uocatur. Dragma au-
tem octaua pars unciue est & denari pon-
dus. argenti tribus constat scripulis. id est
x. & viii. siliquis. Dragma enim simili-
tudo ad hominem refertur. In parabol. euan-
geliz. ubi dicitur. Aut quae mulier hu-
bens dragmas x. & si perdidit dragma
unū nonne accendit lucernam & uertit do-
mum & quaerit diligenter donec inueniat.
& cetera. Qui signatur per pastorem. ipse &
per mulierem dñs ipse ih̄s xp̄s. Et quia ima-
go hominis exprimitur in dragma.
Tunc mulier dragma perdidit. quando ho-
mo ad imaginem dei conditus peccando ad
multitudine sui conditoris recessit.
Sed accendit mulier lucernam quia
dei sapientia ipse dei filius cum de ma-
riae utero humanam naturam sus-
cipient. In humanitate apparuit.
mortalitatis nostrae se conscientia
conscus sit. & ad immortalitatem unde

Scripulus autem dicitur diminutione a pillo hercu qui
siropus uocatur

per peccatum occidit per xpm se redire
 posse conspexit. Denarium aut dictu
 quia per decem nummis imputatur.
Denarius allegorice significat remunera-
 tionem futuram scorum. quae illis p
 bono labore hic promittitur. & in futuro
 datur. Unde in euangelio patris similitud
 operans vineae suae. In fine operis sui
 legitur dedit se denarium. Denarii
 duo duo precepta continent. utriusq. testa-
 mentum. hoc est nouum & uetus. Unde
 in euangelio dicit. & alio die protulit duos
 denarios & dedit stabulario. Solidus
 nuncupatur. quia nihil illi deesse uidet.
Solidum enim ueteres integrum dicebant.
 & totum. Ipse quoq. nomisma uocatur.
 pro qd nominib. principu effigiesq.
 signetur. Ab initio uero unu nomisma
 argenteus erat. Hoc enim abas serus
 cepit. Dicunt autem iudaei qd abraham
 intra canaan primus hanc aduexerit
 forma. Solidus apud latinos alio nomi-
 ne sextulus dicitur. quod huius sex unciae con-
 plectatur. hinc ut dicitur uulgar aureu
 solidum uocit. cuius tertiu partem ideo
 dixerunt tremissem. eo qd solidu faciat
 ter missas. Expretio enim nomis-
 matus lucensu. significat imaginem
 conditoris. Inhumana anima. qui ab
 uno quoq. nostrum expectatur. quan-

do credulitas recte fidelis cum bonis operi-
 bus uobis exquiratur. Unde dicit ad
 eos. quieum temptabant. In euangelio
 ait. Reddite ergo quae sunt caesari
 caesari & quae sunt di do. Nummus
 autem ostensus imaginem caesaris te-
 nuit. & ideo caesari nummum. tributum
 pecuniam & honores terrenos iussit.
 De autem nos in ipsis. Id est imaginem
 di quam ipse condidit. in nobis. quae
 non est in uero picta. sed in hominibus
 figurata.
 Sextulus bis ad sumpta daellam facit.
 ter posita staterem reddat. stater au-
 tem medietas unciae est appendent
 aureos tres. Unde & uocatur stater.
 quod tribus solidis st. haec & se-
 muncia. quia semis habet de uncia.
 haec & semis st. quia ponderis semis est.
 quissi semis assis.
 Quadrantem hebrei similiter quadrante
 uocant. & uocatur quadrans qd unciae
 quarta parte appendat. De quadrante
 autem in euangelio ita legitur. Vbi comme-
 moratur nocentis traditio in carcerem.
 Antico tibi inquit. non exeat inde. donec
 nouissimu quadrantem. Quadrans genus
 pmissi est. qui habet duo minuta. Unde
 in alio euangelio. Mulier illa pauper
 cula & iudae dicitur misisse quadrantem.

solidus.

Inchorbanan. In alio duo minuta. p
 que distonent euangelia. sed quod unus
 quadrans. duos minutos nummos ha
 beat. Hoc est ergo qd dicit. p̄gre die
 rit decetere. donec & iam minuta pec
 cata p̄soluant. Ut soluendo autem nouis
 simo quadrante. potest ponasur de In
 tellegi. aut p̄ eo positum. quod nihil re
 linquitur in punitum. Sicut loquen
 ter & iam dicimus. usq. ad fecem. cum uo
 lumus exprimere aliquid ita ex actum
 ut nihil relictum sit. uelud significan
 tur. nomine quadrantis nouissimē ter
 reni peccata. Quarta enim pars distinc
 torum membrorum huius mundi. & ea
 nouissima terra huiusmodi. Ut incipit
 a caelo. secundū certum numerum. aquam
 tertiam. quartā terrā. Sicut q̄ latino
 sermone siclus corrupto appellatur. he
 breum nomen est. habens apud eos uncie
 pondus. Apud latinos autē & grecos. qua
 rta pars uncie est. & stateris medicar.
 dragmas appendent duas. Unde cum lu
 lit erit diuinit legitur. siclus uncia est.
 Vncie dicta qd̄ uniuersitate minorū pondera
 sua unitate unicit. id est cōplectat. Estat
 autem dragmas octo. id est scrupulus ui
 ginti quattuor. qd̄ p̄inde legitimum
 pondus habetur. quia numerus scri
 ptorum horum diei. poctusq. metitur.

Siclus quatuor.

cu n̄ ingessit
 quarta pars
 uncie est.

uel quia libram efficit duo decies com
 putata. Libra duodecim uncis per fi
 citur. & inde habetur per seū pon
 deris genus. quia tot haec constat
 uncis. quot mensibus annus. Dicta
 autem libra. quod sit libera. & cuncta
 in trase pondera praedicta excludat.
 Una in ponderibus centum dragmis
 appenditur. & est nomen grecum.
 Significat intra decem uerba legis.
 quae hominibus diuinitus data sunt.
 ut in eis operentur. & lucrum spirituale
 efficiant. Unde in euangelio legitur.
 quod homo nobilis qui habuit in regione
 longinquam. expenderit seruis suis
 pecuniam suam. Cui reuertenti singuli
 exposcere quae lucra fecerant. iste
 autem homo nobilis redemptor n̄
 est. qui abiit in regionem longinquam.
 quia passione sua. & resurrectione com
 pleta. ascendit in caelum. & sedet ad dex
 teram dei. In die autem iudicii uenturus. ut ex
 quat ex singulis debitoribus. pecuniam
 quam eis commendaauerat. & reddet unci
 is. sedm̄ opera sua. Talentum summū esse
 pondus p̄hibetur in grecis. Non nihil
 est aelod̄ minus. nihil talento maior.
 Cuius uariū apud diuisas gentes pondus habet.
 Apud romanos enim talentū est. lxx. duarū
 librarū. sicut placuit ostendit. Qui uo.

Duo talenta esse centum quatuoraginta milia librarum.
 Est autem triplex. id est minus, medius, summus.
 minor quinquaginta. medius septua-
 ginta duarum librarum. summus cen-
 tum viginti constat. Centenarium eni-
 numeri nomen est. eo quod centum libra-
 rum ponderis sit. quod pondus propter
 perfectionem centenari numeri institu-
 erunt romani. Talenti nomine plenu-
 do & perfectio donorum significatur. Un-
 de in euangelica parabola. dominus dicit. Ho-
 minem peregre proficiscentem. Vocasse
 seruos suos. & tradidisse illis bona sua.
 & uni dedit quinq. talenta. alii autem
 duo. alii vero unum. Quinq. enim sunt
 corporis sensus. videlicet visus. auditus.
 gustus. odoratus & tactus. Quinq. igitur
 talentis donum quinq. sensuum. id est
 exteriorum scientia exprimitur. Duob.
 vero intellectus & operatio designatur.
 Unius autem talenti nomine. intellectus
 tantum modo significatur. Decem milia
 talenta. operationem decem precepto-
 rum legis in euangelio significat. ubi ita le-
 gitur. & oblatus est unus. qui debebat. X.
 milia talenta. Item talentum in mala
 partem ponitur in iaccharia. Vt est illud.
 Vidi inquit. Iniquitatem super talentum
 plumbi. Antiquissimi. nondum
 auro argentoq. inuento. aere uteban-

tur. nam prius aerea pecunia in usum
 fuit. post argentea. deinde aerea sub-
 secuta est. sed labea quae & nomen reci-
 puit. Unde & aetarium dictum. quia
 prius aes tantum in usum fuit. & ipsius so-
 lum recondebatur. auro argentoq. non
 dum signato. ex quorum metallis. qua-
 vis postea fuisse facta pecunia. nomen tan-
 aetarii permansit. Ab eo metallo. unde
 initium sumpsit. Thesaurum iuxta
 grecorum apothecariorum apositione. hoc est
 a reposito nomen datur. Nam tessis posi-
 tio dicitur. & est nomen ex greco latino
 q. sermone compositum. nam res greci
 repositum dicunt. Latini aurum. quod
 unctum sonat. repositum aurum. in ara
 nomen habet ab iuro. De thesauro signifi-
 catione euangelica parabola manifestum in
 dicitur. ubi dominus ait. Simile est regnum
 caelorum thesauro abscondito in agro.
 quem quum uent homo abscondit. & post
 gaudio illius uadit & uendit uniuersa
 quae habet. et emit agrum illum. The-
 saurus autem caeleste est desiderium.
 Ager uero in quo thesaurus absconditur.
 disciplina studii caelestis. Quem
 profecto agrum uendit. omnibus
 comparat. Qui uoluptatibus co-
 munitate. cuncta sua terre-
 na desideria. per disciplinae custo-

diam caelestis calet. Ut nihil
 quod caro blanditur licet. nihil
 quod carnalem trucidat. spiritus per
 horrescat. Item thesaurus iste in
 quo sunt omnes thesauri sapientiae
 & scientiae absconditi. Aut di uer
 bum est. quod in carne christi uide
 tur absconditum. Aut scilicet scrip
 turae. In quibus reposita est noti
 tia saluatoris. Quem cum quis
 in eis inuenit. debet in eis om
 nia istius saeculi emolumenta con
 temnere. ut illum possit habere
 quem reperit. Tributa uero quae
 antea per tribus singulas exigeban
 tur. Sicuti nunc per singula ter
 ritoria. Sic autem in tres partes
 diuisum fuisse romanum populum.
 Constat. Vicia quae erant in singulis
 partibus tribus dicerentur. Unde
 & cum sumptus quos dabant populi
 tributa nominantur. Vectigalia sunt
 tributa. auerbendo dicta. stipendium
 a stipendenda nominatum. Antiqui
 enim a pendere pecuniam soliti erant.
 Magis quam ad numerare. Quia autem diuites
 qui thesaurorum possideret. & quid di
 uitiae misericordiae significant breuiter dicam.
 Diues dicitur dicitur. ut in apoc. dicitur uere in misericordia.
 Diues ita sunt ut in apoc. quia diuites

facta est in nullo. In omni sapientia. & pru
 dentia. Diues est popularis iudeorum. de
 quibus in euangelio dicitur. facilius est ca
 melum perforare aciem uersu quam di
 uitem in regnum caelorum. Alii autem
 hanc diuitem superbam quem libet in
 tellegunt. Diuites sunt iudei. philoso
 phi. uel superbi huius mundi. ut in apoc.
 diuites eguerunt. & esurierunt. & alibi.
 diuites dimisit inanes. Diuitiae sunt uir
 tutes animae. siue sermo sapientiae. ut
 in apoc. quia diuites facti estis in nullo. In
 omni sapientia. & prudentia. & in salomo
 ne. Possessio animae uiri. p[ro]p[ri]e diuitia.
 & in aliam p[ro]phetico. ut in iob legitur.
 Diuitias quas deuorauit. & deuenire illum
 extrahat eam dicitur. Pecunia ergo uerba
 diuina sunt. ut in euangelio. Oportuit te
 committere pecuniam meam iumento
 lauro. Sacculos thesaurorum in celum ut
 in euang. facite uobis sacculos qui non ue
 terescent. Sacculos congregatio auaritia.
 ut magister p[ro]pheta. & qui mercedem congre
 gant misit eos in sacculum peritum.
 Negotiatores apostoli sunt. sicut in iob
 p[ro] diaboli corpore. hoc est omnibus
 iniquis deis deum praedicantibus. dicitur.
 Concident eum amici diuident eum negotia
 tores. Item in mala parte. ut in iob
 dicitur. negotiatores cum agnibus & hedis uenimus ad te.

DE MENSURIS

Moneta appellata est quia monē & nequa fracti
in metallo uel impondere fiat. Nomisma
est solidus aureus uel argenteus. siue aere
us. qui ideo nomisma dicitur. quia nommib
principum effigisq; signatur. prius num
mus argyrius nuncupabatur. quia quam
plurimum ex argento percutiebatur.

Nummi autem auiua romanorum rege
uocati sunt. quicof primum apud latinos
imagibus notant. & titulo hominis sui
praescripsit. In nomismate tria queruntur.
metallum. figura. et pondus. si ex his aliquid
defuerit. nomisma non erit. Denomisma
tis mistica significatione superius dictum ē :

Tria sunt autem genera argenti & auri
& aeri. signatum. factum. infectum.

Signatum est quod in nummis est. factum qd
in uasis. Infectum quod in massis. id est mas
sa. In nouitiam autem formarum metalla
ita uenerunt. Dum enim quocumq; causa
ardentes siluae excoquerent terram. que
calefactis uenis. fudit riuos cuiuscumq; struc
turae. siue igitur aes illud fuerat. siue aurū
cum in loca terrae depressiora decurreret &
sumpsit figuram. Inquam illud uel pfluens
riuis uel exoptent lacinam formauerat. &
quarum rerum splendore capta homines cum
legatas auollerent massas. uiderunt in ea uesti
gia terrae figurata. In quae ex cogitauer
liquefactas a dominem formam posse de

duct. **M**ensura est res aliqua modo suo ut tempore
circum inscripta. haec aut corporis est. aut
temporis. Corporis ut hominum. lignorum.
& columnarum longitudo & breuitas.

Sed et solem istum ppriam sui orbis habere
mensuram. quod geometrica praeseruari
audent. Temporis ut mensura horarum
& dierum. et annorum.

Unde et metiri pedes horarum dicimus. hoc
est mensurare.

Legitur enim in sapientiae libro. quod dicit omnia
mensura. numero. et pondere cuncta dispo
nat. In quibus tribus diffinitionibus. ut cor
haec intellegi possunt. ut in mensura con
stet qualitas. In numero quantitas. In
pondere ratio. Haec peraequata in iudicio
et misericordiae di constant. quia in his duo
bus terminis omnia conclusa sunt :

In quibus per haec mundum constituit. guber
nat. et iudicaturus est. In his dicitur iudex iustus
comprehendi non potest. non potest reprehē
di. Omnia ergo quae superius diximus ut
dicemus in dextro. horum trium nobis nunc
abscondita latent. quae solis clausibus iudicii
& misericordiae di tunc reserabuntur ut scian
tur. quando in aduentu dñi illuminabuntur
abscondita tenebrarum. et reuelabuntur
cogitilia cordium. utraus sit unicuiq; ad dō.
uel poena. Propriae autem mensura uo

11

cata quod ea fruges metuntur. Atq; frumentum id est humida & sicca. ut per modios. urnas. & amphoras.

Mensurarum pars minima colear. quod est dimidia pars dragmae. appendens siliquas nouem. quatriplicatus conculam facit. Concula dragma una & dimidia adimpletur. Cuius pondus decem dragmis appenditur. quicquam aquibusdam causatus & assatus nominatur. Oxifalus fit. si quinque dragmae adduntur ad decem. A citabulus quarta pars eminae est duodecim dragmas appendens. Cotula emina est. habens cataros sex. quae id circo cotulae uocatur quia cote greco sermone incisio dicitur. & emina sextarii. Induo aequa inciditur & cotulam facit. Emina autem appendere libram unam. quae geminata sextarium facit. Sextarius duarum librarum est quibus assumptus nominatur bilibris. adsumptus quater fit greco nomine cemx. Quinquies complicatus quina rem siue gomor facit. adice sextum congruum reddit. Nam congruus sex metitur sextarius. a quo et sextarii nomen dederunt. De statere et bilibri in apocalypsi descriptione terti sigilli. ita scriptum est. Et cum aperisset sigillum tertium. audiui tertium animal dicens. ueni.

et audi. ecce equus niger. & qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. et audiui tamquam uocem in medio quatuor animalium dicentium. Bilibris terti denario. & tres bilibres hordei denario. & uinum & oleum neleseris. Et ecce equus niger. & qui sedebat super eum stateram habebat in manu sua. & audiui tamquam uocem in medio quatuor animalium ecce. Equus niger falsorum cetera est fratum. qui stateram rectae perfectionis habent. sed socios laedunt. per opera tenebrarum. Dum enim in medio animalium dicitur neleseris. ostendit illuc esse quiledit.

De hoc et praecurrente equo dicit apostolus. Foris pugnae. Intus timores. Bilibris terti denario. & tres bilibres hordei denario. & uinum & oleum neleseris. Caue inquit ne exemplo pessimo fratrem tuum scandalizet. propter quem christus mortuus est. ceteri sanguinis crismatisque portat insignia. quia perfecta meritis. siue etiam minimi quique in aedificia fide tamen sanctae unitatis imbuti. omnes eodem perfecto pretio sanguinis dominici sunt redempti. Nec in merito bilibri et non simplici libra fidei et operis perfectio exprimitur. quae utraque in radice geminae consistit caritatis.

Metrum est mensura liquidorum. haec a metris nomen accepit. Metro enim metris

sura dicunt greci & inde appellata me-
 treta: licet eturna et amphora et re-
 liqua huiusmodi nomen a mensura sump-
 serunt: tamen ista hoc nomen a denari
 numeri perfectione accepit. Metru
 a domnem mensuram pertinet: metru
 enim grece: latinae mensura dicitur.
 Nam ecciathus mensura est: et ampho-
 ra mensura est: et amphora mensura
 est: & quicquid plus in puse capit
 mensura est. Sed ideo hoc nomen spe-
 cialiter sibi adsumpsit: quod sit mensu-
 ra perfecti numeri: id est denarii.
 Unde in euangelio scriptum est: de conui-
 uio nuptiali: ubi dñs aquas in uinum
 conuertit. Erant inquit lapideae hydrie
 sex positae scdm purificatione iudaeorum.
 capientes singulae metretas binas: et ter-
 nas. Hydriae uocantur uasa aquarum
 recepta parata: Grece enim aqua: ydor
 dr. Aqua autem scripturae sacrae sci-
 entiam designat: quae suos auditores:
 & peccatorum sorde abluere: et diuine
 cognitionis solae fonte potare. Uasa sex
 quibus continebatur corda sunt deuota
 scorum: quorum perfectio uitae et fidei
 ad exemplum recte credendi ac uiuen-
 di pposita est generi humano per sex
 scilicet labentis aetates: id est usq: ad iem
 pus dominicae praedicationis: Et bene

lapideae sunt uasa: quia fortia sunt praec-
 cordia iustorum: ut pite illius fide &
 dilectione solidata. Capientes inquit
 singulae metretas binas ut ternas: quia
 scripturae sacrae auctores: & ministri
 pphetae: modo de patre tantum lo-
 quuntur: et filio: ut est illud: Omnia in
 sapientia fecisti. Iustus enim dñs & sa-
 pientia xps est. Modo & uam sps scilicet
 faciunt mentionem: uerba illud eiusde
 psalmigraphi: Verbo dñi caeli firma-
 ti sunt: & spu oris eius omnis uirtus eo-
 rum. Modus dicitur ab eo quod sit suo
 modo perfectus.
 Et autem mensura librarum quadraginta
 quatuor: id est sextariorum uiginti duo.
 Cuius numeri causa inde tracta est:
 eo quod in principio ds uiginti duo opera
 fecerit. Nam prima die: uel uel uel uel
 ra fecit: id est materiam informem:
 angelos: lucem: caelos superiores: terra:
 aquam: atq: aetern. Secda die firma-
 mentum solum: tertia die quatuor-
 maria: semina: sationes atq: planta-
 ria: Quarta die tria: solem: & luna:
 Quarta die tria: pisces: &
 repulia aquarum: & uolatilia.
 Sexta die quatuor: Bestias: pecudes:
 reptilia terrae: & hominem.
 Et facta sunt omnia uiginti duo genera.
 In diebus sex: & uiginti duo generatio

nes sunt ab adam usq; ad iacob. ex cuius se-
 mine nascitur omnis gens israhel. et xx
 duo libri ueteris testamenti usq; ad hester.
 et uiginti duo literarum sunt elementa
 quibus constat diuinae legis doctrina.
 Hic igitur exemplis modius uiginti duorum
 sextariorum. Amorse scdm factae legis
 mensuram effectus est. & quamuis di-
 uersae gentes. huic mensurae pondus
 uel adiciant ignoranter. et detrahant.
 apud hebreos constitutione diuina tali
 ratione seruatur. Modius enim amo-
 do dicitur. hinc et modica. id est moderata.
 modica enim modus nomen imposuit.
 Nam modica paruis abusive non proprie di-
 citur. In scriptura sacra modius aequita-
 tem iustitiae significat. Unde dñs in lege
 praecepit dicens. Non sit tibi modius
 maior et minor. sed modius iustus aequus
 q; sextarius. Item modius corpus huma-
 nam ut legis literam significat. Unde
 dñs ait in euangelio. Nemo accendit
 lucernam. et ponit eam sub modio.
 ponere ergo est lucernam sub modio.
 superiora facere corporis commoda.
 quam praedicationem ueritatis. Quideo-
 quisq; ueritatem non predicat. et lumi-
 nosa ne aliquid in rebus corporalibus
 & temporalibus molestiae patiatur.
 Sub modio ergo lucernam ponit quisquis

lucem doctrinae bonae commodis tempora-
 libus obscurat & tegit. Super candelabrum
 autem. quocirpus suum ministerio di subie-
 ut superior sit praedicatione ueritatis. Infe-
 rior seruitus corporis. Per ipsam tamen cor-
 poris seruitutem. excellentior luceat doc-
 trina. quae per officia corporalia. id est
 per uocem et lingua. et ceteros corporis in-
 exhibetur. Satum est genus mensurae
 iuxta morem prouinciae palestinae. unum
 & dimidium modium capiens. cuius nom-
 ex hebreo ^{sermo} tractum est. satum enim apud
 eos nominatur sumptio. siue leuatio.
 eo quod quicquid eandem mensura
 sumat. ac leue est. & alium satum men-
 sura sextariorum uiginti duorum capax
 quasi modius. Unde in euangelio scriptum
 est de muliere. quae abscondit fermentum
 in farinae saccis tribus. donec fermentum
 totum. Nam haec mulier. significat scdm
 ecclesiasticum. quae doctrinam euangelii & intel-
 lectus sacrarum scripturarum condidit in
 pectoribus humanis. donec coadunet
 tres partes orbis. quod de tribus filiis noe
 exortum morbe continet. triquadro cop-
 uertens ad fidem sciae trinitatis. ut ipsa
 anima & corpus unum redacta. Inter
 se non discrepent. Possunt itaq; praeter
 haec et farinae saccis tribus illi domini
 ei seminis fructus. tricesimus scilicet

sexagesimus & centesimus intellegi

Id est coniugatorum continentium atq; uirginum. Et pulchre dicitur extenuis absconditum in farina fermentum donec fermentaretur totum. quia caritas in terra mente recondita eo usq; crescere debet donec totam mentem in sui perfectionem commutet.

Batus uocatur ab olearia mola hebraica lingua: quae apud eos uel bata nominatur capiens quinquaginta sextarios. quae mensura una mole uice praeteritur. In ephi ergo mensura est trium modiorum. ut in libro ruth ostenditur. & gomor mensura est atticorum coenicum trium. Unde & in leuitico etiam numerorum libro quotienscumq; decima pars ephi in sacrificio exhiberi iubetur.

Mensura gomor expensa intellegitur.

Ephi eandem mensuram habet in aridif. quam in liquida batus. Amphora uocata quod hinc & inde leuetur. Haec grece a figura sui dicta dicitur. quod eius ansae geminatae uideantur aut res imitari.

Recipit aut uim t aquae pedem quadratum. frumenti uero modios italicos tres.

Cadus greca amphora est continens urnas tres. Urna mensura est quam quidam quastarium dicunt. Proprie aut urna uas est. quod pro condendis defunctorum cineribus adhiberi solet. De quo poeta. Caelo tegitur. quoniam habet urnam.

Medimna mensura est quinque modiorum.

Medimna autem uocatur latina lingua id est dimidia. eo quod quumq; modis metiatur. quae est dimidius numerus a perfecto denario. Artaba mensura est apud aegyptios sextariorum septuaginta duorum composita ex numero propter septuaginta & duas gentes uel linguas quae corbem impleuerunt.

Gomor quindecim modiorum unus appendet. Chorus triginta modiorum mensura compleatur. Hic ex hebraico sermone descendit. qui uocatur cora si multitudinem collis. Cora enim hebraice colles appellantur. Coaceruati enim modii triginta. Instar collis uidentur. & onus cameli efficiunt. De amphora in Zacharia propheta ita scriptum est.

Etece mulier una sedens in medio amphorae cecidit. haec est impietas et peccata eam in medio amphorae. & misit plumbam in os eius. & cetera.

Amphora autem hic significat mensuram grandem iniquitatis iudaeorum. de qua saluator ad ipsos ait. Implete mensuram patrum uestrorum. Super hanc mensuram omnium delictorum media sedebat impietas. quam alio nomine idolatriam possumus appellare & negationem dei.

Missa est ergo massa plumbea in os sua

gogae iudaeorum ut arrogantia eius confu-
 escat. Haec ergo impietas sinagogae
 qua esedebat super peccata israhel. & in
 suo scelere glorabatur. postea mittitur
 in medium babilonis et captiuitatis malo
 deprimitur. uel certe ab angelo. utque
 prius latebat in scelere. a & eterno silen-
 tio conticescat. Legimus in euangelio
 quod uilicus iniquitatis debitoribus dom-
 ni sui qui debebant domino suo gran-
 de debitum reddere. hoc est unus cen-
 tum cadis olei. alter centum choros
 tritici. ipse pensam temperare. et uis-
 serit priori percentum cadis olei scribere
 quinquaginta. Sequenti uero percentum
 choris tritici scribere octoginta. quibus
 rebus instruamur ut misericordiam de-
 biti remissione facientes. ipsi a misericor-
 dia dno remissionem debitorum nostrorum
 consequamur. **DE NUMERO**

NUMERORUM RATIO IN MUL-
 tis iuxta allegoriam typica significatione
 misterium nobis uenerandum ostendit.
 Unde primus numerus hoc est unus ad uni-
 tatem ditatis refertur. De quo in exodo
 scriptum est. Audi israhel. dñs dñs unus.
 dñs unus est. Item unus ad unitatem acce-
 siae siue fidei pertinet. Unde in actibus
 aptorum. de credentibus scribitur.

Erant illis cor unum & anima una. Rur-

sum unus. ad unitatem fidei. siue operis per-
 fectionem respicit. hunc in genesi de archa
 scriptum est. & incubita consummabis sum-
 mitatem eius. Iterum unus. malorum uni-
 tatem exprimit. Vt est illud in euangelio.
 Et uidit ibi hominem non uestitum ueste
 nuptiali. Nam binarius numerus ad duo
 testamenta respicit. Unde in regum
 scriptum est. Et fecit duo cherubim de
 cem cubitorum magnitudine.

Item duo. ad duo praecepta caritatis
 pertinent. unde dicit in euangelio.
 In his duobus praeceptis. tota lex pendet
 et prophetae. Rursum duo. Duas dignita-
 tes exprimunt. Regiam scilicet & sacer-
 dotalem. quarum figuram duo illi pis-
 ces quinque panibus adiuncti in euange-
 lio figuram gerebant. Iterum duo mis-
 terium significant duorum populorum
 id est iudaeorum & gentium. Unde in Za-
 charia scriptum est. & pax erit inter du-
 os illos. Nec non & duo. Animae & cor-
 poris conuentionem significant. Unde
 dñs dicit in euangelio. Si duo ex uobis
 consenserint super terram & c.

De quo & amos dicit. Numquid ambula-
 bunt duo pariter nisi conuenerit eis.
 Item duo. electorum atque reproborum prae-
 figurationem gerunt. Unde dicit in eu-
 angelio. Tunc duo erunt in agro. unus

assumetur et alius relinquetur. Ternarius
 ergo numerus ad trinitatis misterium per-
 tineat. ut in epla iohannis. Tres sunt in-
 quit qui testimonium dant. Item tres.
 ad passionis dñi sepulturam & resur-
 rectionis sacramentum respiciunt.

Vnde mosee scriptum est. uiuificabit nos
 post duos dies. die tertia suscitabit nos
 & uiuificabit. Rursum tres. ad fidem. spe
 & caritatem. exprimentendam uidentur.
 quarum uirtutum figuram tres illae
 ciuitates in deuteronomio. ad quas ho-
 micida qui uolens proximum occiderit
 confugere praecipitur habere dicuntur.

Item tres. tria tempora significant. hoc
 est primum ante lege. secundum sub lege.
 tertium sub gratia. Vnde in euangeli-
 ca parabola legitur. ecce anni tres sunt
 ex quo uenio quaerens fructum in si-
 calnex & non inuenio. Iterum tres trimo-
 dum hominum operatione. in bono ut
 in malo praefigurant. Idest cogitatio-
 ne. sermone. & opere. ut in aplo.

Siquis inquit aedificauerit super funda-
 mentum hoc. aurum. argentum. lapi-
 des preciosos. ligna. foenum. stipulae.

Rursum tres. trimodam fidelium profes-
 sionem demonstrant. Idest clericorum.
 monachorum. & conuugum. De hac
 tripartita in ecclesia professione per-

ezechielem loquitur dñs dicens. si tres uiristi
 noe. danihel. & iob. fuerint in medio eorum
 filium & filiam non liberabunt. sed ipsi soli
 liberabuntur. Quaternarius ergo numerus
 ad quatuor pertinet euangelia. ut in ezech
 el. & in medio inquit eorum erat similitu-
 do quatuor animalium. Item quatuor.
 ad quatuor seorū uirtutes mysticam sig-
 nificationem ducunt. hoc est prudentia.
 iustitiam. fortitudinem. & temperantia.
 quibus animae seorū dño largiente re-
 ficiuntur. unde scriptum est. Erant autē
 qui manducauerunt quasi quatuor milia
 hominum. & dimisit eos. Rursum quatuor
 ad quatuor mundi partes pertinent.
 ex quibus scā aeclesia congregatur.

Vnde dicitur per prophetā. Ab oriente addu-
 cam semen tuum. & ab occidente congre-
 gabote. Dicam aquiloni da. & austro
 noli phibere. Similiter quatuor. ad qua-
 tuor elementa mundi. quibus humanū
 corpus compactum est possunt referrī.
 quia inde corporis conditio maxime roborat
 & subsistit. Nam in euangelio scriptum est.
 quod para licus in lecto portaretur a quatuor.

Quaternarius ergo numerus ad quinque legis
 libros moysi. significationem aliquando
 trahit. de quibus apostolus ait. Uolo in ae-
 desia quinque uerba sensu meo loqui. t
 ad quinque sensus corporis. idest uisum. auditū

gustum odoratum & tactum. Unde in euangelio scriptum est. Simile est regnum caelorum decem uirginibus. Quinq: enim excis erant fatue. & quinq: prudentes. Item ibi. & uni dedit quinq: talenta. hinc & dñs ad samaritana mulierem ait. quinq: enim uiros habuisti. Senarius ergo numerus addit sex. In quibus dñs omnem condidit creaturam. significationem refert. ut est illud in exodo. sex enim diebus condidit dñs caelum & terram uel ad omne tempus praesentis saeculi. quod sex actibus uoluitur. Unde dñs perfector totius operis sui. sexta aetate in mundum ueniens. sexta feria passus est. In sabato requieuit in sepulchro. & in die dominica resurrexit a mortuis. Septenarius igitur numerus. multiplici significatione habet. quia aliquando additum septimum refertur. In quo perfectus omnibus dñs requieuit. Unde & sanctorum animae post laborem bonorum operum requiescunt ab omni opere suo in aeterna beatitudine.

Aliquando autem ad septiformem gratiam spiritus sancti pertinet. de quo in apocalypsi scriptum est. Septem cornua & septem oculi. septem sunt spiritus dei missi per omnem terram. Item septem leguntur ecclesiae in apocalypsi. quae per septem candelabra & per

septem stellas figurantur. In quibus plenitudo sanctorum uersatur. sicut idem liber testatur. Quia septem candelabra septem ecclesiae sunt. similiter & septem stellas. Item per septem. Omne praesens tempus huius saeculi designatur. quod per septem dierum circulum uoluitur. & in contrariam partem per septem dierum numerum plenitudo peccati. id est uniuersitas septem principalium uiciorum figuratur.

Unde dñs de immundo spiritu. In euangelio ait. Tunc uadit & adsumit alios spiritus septem nequiores se. & ingressi habitavit ibi. & fiant nouissima hominis illius peiora prioribus.

Hinc & in salomone legitur. ne tradideris ei quod septem nequitiarum sunt manum illius. hoc est diaboli. Rursum septem perfectio non flagellorum dei demonstrant. ut in leuitico. Castigat inquit nos dñs septies pro peccatis nostris. Praeterea septem & octo. legis & euangelii figurationem tenent. Unde in ecclesiaste scriptum est. Da partes septem nec non & octo. Similiter septem & octo quietis & resurrectionis obtinent sacramentum. Octo enim addit dominicae resurrectionis. siue omnium sanctorum futurae resurrectionis panem. De qua in titulo psalmi sexta scribitur. In finem psalmi.

Nouem namque ad sacramentum passionis domini demonstrandam satis ualeat. quia

ipse dñs hora nona clamans uoce magna
 emisit spm. Item nouem leguntur ee or
 dines angelorum. Idest angeli. archangeli.
 throni. dominaciones. uirtutes. principatus.
 potestates. cherubim. & seraphim. quos sig
 nificant nonaginta nouem que in euange
 lica parabola. relictæ in deserto siue in mon
 tibus. Item nouem ad in perfectione man
 datorum di siue in plenitudine omnium bo
 norum designat. sicut in deuteronomio
 delecto og regis basan. qui typus est diabo
 li. scriptum est. quod nouem cubitis longi
 tudo eius sit. Denarius ergo numerus ad
 decalogum legis aliquando refertur.
 Unde psalmista ait. In psalterio decem chor
 darum psallam tibi. Item eodem numero
 perfectio operum. & plenitudo scorum de
 signatur. quarum figura illæ decem corti
 næ. quæ in tabernaculo testimonii iubente
 dño factæ sunt obtinuerunt. Unde denarius
 numerus transgressionem legis. & peccato
 rum obtinet figuram. sicut & undecimus
 psalmus. qui in eodem numeri sacramento
 præsignatus est. ostendit dicens. Saluum me
 fac dñe quia defecit scs. Unde & in taber
 naculo foederis in similitudine peccantium
 eiusdem numeri signa cilicæ fieri præcipi
 untur. Duodecim ad apostolos pertinent
 sicut in euangelio demonstratur ubi ita legitur.
 Duodecim apstorum nomina hæc sunt. Hinc

ipse dñs ad discipulos suos ait. Nonne ego
 uos elegi duodecim ecce. Item duodecim
 ad omnium scorum pertinent sacramentum
 quæ ex quatuor mundi partibus. per fidem
 scæ trinitatis collecti. unam esse faciunt
 aeclesiam. Horum electorum duodecim
 illi lapides pretiosi. ex quibus in apoca
 lypsin. Ciuitas regni magni constructur
 figuram habent. Hi sunt xii tribus filioꝝ
 israhel sensu uidentes dñm. Tredecim uero
 ad legis plenitudinem. & fidem trinitatis
 pertinent ut in ezechiele. & mensus est
 Inquit altitudinem portæ tredecim cubitis.
 Quatuordecim uero ad sacramentum domini
 cæ regenerationis respiciunt. Ut in princi
 pio euangelii mathei satis demonstratur.
 Ab abraham usq; dauid. generationes xiiii.
 Item quatuordecim. ad presens tempus uel
 futurum pertinet. sicut in leuitico demon
 stratur. ubi scriptum est de muliere. quæ
 genuerit femmam dr. quod duabus ebdoma
 dibus hoc est præsentis & futuro sit imunda.
 Quindecim autem numerus. legis & euangelii
 qui & est resurrectionis obtinet misterium.
 Ut in actibus apostolorum paulus apostolus.
 quindecim diebus cum petro commorasse dr.
 Sedecim ad numerum. sedecim pphetarum.
 Decem & septem. ad sacramentum omnium
 pphetarum. quia decem præcepta legis
 per septiformem gratiæ sps scæ operantur.

Viginti ad perfectionem operis: quae per caritatem operantur. Decalogus enim legis per duo dilectionis praecepta duplicatus xx efficit. unde & duo cherubim quod est plenitudo scientiae. In templo eiusdem numeri cubitos habuisse narrantur. Viginti duo pertinent ad sacramentum ^{duorum} uoluptatis secundum hebreorum litteras.

Viginti quatuor numerus. ad viginti quatuor libros ueteris testamenti iuxta hebreorum traditionem. a quibus dicitur figuram habere dicitur. Alii uero patres ueteris ac noui testamenti sub eodem numero intellexerunt in apocalypsi. & super thronos xxiiii seniores sedentes. Nam uiginti quinque corporis quinque sensibus in se & ipsis multiplicatis perueniunt ad sacramentum sicut in ezechiele manifestatur. Viginti octo numerus ad legis & euangelii pertinet misterium. sub cuius numeri sacramento cortinae tabernaculi eiusdem numeri cubitos. In longitudine habuisse feruntur in exodo. Triginta uero ad fructus fidelium conjugatorum ut in euangelio. & dabit fructum. aliud centesimum aliud sexagesimum. aliud uero tricesimum.

Triginta duo ad misterium aduocatus. quia dominus noster in carne conuersatus est. Unde ut quibusdam uidetur ait apostolus. donec occurramus ad unitatem fidei. & agnitionis filii dei. In uirum perfectum. In me-

suram ad uis plenitudinis christi.

Quadragesima uero numerus legis & euangelii obit & sacramentum. Item quadragesima ad quadragesime sacramentum pertinet. Unde in euangelio de domino scriptum est. & agebatur in spiritu in deserto xl diebus. Item quadragesima resurrectionis dominicae sacramentum continent. Unde in actibus apostolorum ita scriptum est. & conuersatus est cum eis dies xl. In reliqua quadragesima numerus omne praesens huius saeculi tempus figurare dicitur. Quatuor enim sunt mundi partes. & omnis creatura uisibilis ex quatuor constat elementis. Denarius uero numerus in bonam uel malam partem perfectus est. quia denarius per quatuor narius ductus quadragenarium implet. hinc est quod per psalmistam dicitur. Quadragesima annus proximus sui generationi huic. & in diluuiis uetera eiusdem numeri dies & totidem noctes super terram dominus pluit. & in uona propheta scriptum est. post quadragesima dies nimeue subuertetur. quod & ipsum secundum historiam in eadem ciuitate factum non est. In mundo uero cuius figura ciuitas illa habuit impletum erit. Quadragesima uero duo ad numerum in heremomissionum. uel ad numerum generationum quae ab abraham sunt usque ad dominum ihesum christum. Quinquagesima autem ad

ad pentecostes uel aduentum sps sca. unde
 dicit in actibus apostolorum. Dum com-
 plerentur dies pentecostes. Item quinquaginta
 ad indulgentiam pertinet peccatorum.
 In cuius numeri sacramento. l. psalmi po-
 situs est. Sexaginta uero numerus ad
 omnium perfectorum pertinet sacramen-
 tum. Unde dicit in cantico canticorum.
 In lectulum salomonis. id est xpi ecclesiam
 xl fortes ambunt ex fortissimis israhel.
 Item sexaginta. ad fructum uicium siue con-
 tinentibus deputatur. Unde in euangelio
 legitur. & dabunt fructum aliud sexage-
 simum. Septuaginta uero ad ueterum pa-
 trum pertinere dicitur sacramentum.
 In quorum figura salomon ad aedificium
 templi. Lxx milia operarios elegisse dicitur.
 qui in humeris portabant. Nam Lxx.
 et Lxxx. ad figuram legis & euangelii
 simul pertinent. ut in psalmo scriptum est.
 Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta
 annis. Sicut in potentatibus octuaginta
 anni. Septuaginta uero duo. ad nume-
 rum pbrorum pertinet moysi. uel dis-
 cipulorum quos dñs in praedicationem
 euangelii elegit. Septuaginta quinq;
 ad numerum animarum pertinent.
 quae cum iacob in aegyptum descendisse
 narrantur in actibus apostolorum.
 Octuaginta ad quorundam xpianorum an-

mas quae dno fide tantum non operibus co-
 herent. de quibus in cantico canticorum
 scriptum est. Septuaginta sunt reginae
 id est animae perfectorum. & octoginta
 concubinae. Centum ad martirum fruc-
 tum siue uirginum pertinet ut in euange-
 lio. & dabunt inquit fructum. aliud cen-
 tesimum & reliqua. Centum uiginti nu-
 merus perfectionem legis & euangelii
 per figuram ostendit. Unde legis lator
 moyses centum uiginti annorum esse
 describitur. & sps sca in die pentecostes
 descendit super c. xx animas credentium
 qui fuerunt in caenaculo sion congregati.
 Nam legitur ante diluuium centum uiginti
 anni ad poenitentiam hominibus de-
 creti. & salomoniaci templi altitudo
 centum uiginti cubitorum erat.
 Hoc autem quod omnis templi altitudo
 centum uiginti cubitorum fuit. ad idē
 sacramentum respicit. quod & pronuntiata
 in hierosolymis ecclesia ppter passionem
 resurrectionem. ascensionem dñi in cae-
 los. In hoc numero uirorum gratia sps
 sca accepit. Itaq; precedente naturalis nu-
 meri pgressionē ab uno usq; ad xv. &
 collectas in unum omnium locorum summi-
 tabus. centum xx sunt. xv namq;
 quae ex septem. & viii constant. solent
 non numquam ad significationem referti

uitae futurae quatenus in sabbatismo ge-
 ritur animatum fidelium. perficietur
 aut in fine saeculi resurrectione corpo-
 rum immortalium. Centum quinquaginta
 quatuor numerus ad electorum
 obitum & sacramentum. In quorum figu-
 ra eiusdem numeri pisces post resur-
 rectionem dñi ab apostolis in euange-
 lio capti referuntur. Trecenti ad nu-
 merum perfectorum. qui per crucem
 ih̄y de mundo triumphantes uictoria
 reportant. In quorum typo gedon in
 iudicum libro eiusdem numeri pug-
 natores elegisse describitur. Quingeti
 ad quinq. aetates mundi ut quibus-
 da putatur pertinere sacramentum.
 quibus transactis saluator mundum
 uisitare dignatus est. In cuius typo noe
 cum quingentorum esse annorum. di-
 uinitus inspiratus. aptauit arcam in
 salutem domus suae. Vineam fuit pacifi-
 co linea quae habet & populos. tradidit
 eam custodibus. uir affert p̄ fructu ei
 mille argenteos. Vineam idest aedecia
 fructu abundans fidei. fuit pacifico
 idest dño xpo. quam tradidit custodi-
 bus. hoc est p̄phetis et ap̄st̄is. atq; an-
 gelicis dignitatibus. p̄ cuius fructu ipse
 uir affert mille argenteos. hoc est
 perfectionem & retributionis. Mille

ducenti apostolicorum doctorum ger-
 figuram. quoniam mundi dimi-
 tentes. In uerbo praedicationis labo-
 rare non cessant. Hi duplici remun-
 ratione quae induentur designatur
 donantur. De quibus scriptum est. mille
 tu pacifica & ducenti his qui custodiunt
 fructus eius. Septem milia numerus
 ad omnium electorum pertinere sacra-
 mentum. qui pleni sp̄u sc̄o per ebdo-
 madam huius mundi ad regna caelo-
 rum colliguntur. De quo in regum.
 Reliqui inquit mihi septem milia uirorum
 Sexcenta milia. dl. ad sacramentum
 filiorum pertinere israhel. qui egressi
 sunt de aegypto ut in exodo. Decem
 milia numerus. ad decalogum pertinere
 legis. ut in euangelio. & oblatum est ei
 unus quid debet decem milia ta-
 lenta. Centum quadraginta quatu-
 or milia. ad sacramentum electorum
 qui ex iudaeis in fine mundi creditu-
 ri sunt in xpo. ut quidam uolunt.
 Vbi & supra. Rursum centum qua-
 draginta quatuor milia. ad sacra-
 mentum omnium uirginum. De quibus
 in apocalypsi. & nemo inquit poterat
 canticum illud dicere. nisi illa centum
 quadraginta quatuor milia. & p̄
 pauca. uirgines enim sunt. & in

ore ipserum non est Inuentum menda
cium **DE MUSICA ET PARTIBVS EIUS.**

Musica est perita modulationis sono u
cantuq: consistens. & dicta musica
per deriuationem a musis. musae
autem appellatae a potomason
id est a querendo. quod per cas sicut
antiqui uoluerunt uis carminum
& uocis modulatio quereretur.
Quarum sonus quia sensibilis res est
& preterlitur In preteritum tempus
Imprimeturq: memoriae hinc apo
ctis iouis & memoriae filias musas
esse confectum e. Nisi enim ab homi
ne memoria teneatur soni percunt.
quia scribi non possunt. Moyses
die repertorem musicae artis fuit
se tubal. qui fuit de stirpe caman
te diluuium. Graeci uero pytha
goram dicunt huius artis inuenis
se primordia ex malleorum sonitu
& cordarum extensione percussa.

Alii linum thebeum. & zethu. & am
fion In musica arte primos clariisse
ferunt. post quos paulatim directa
est praecipue haec disciplina. & au
cta multis modis. eratq: tam turpe
nescire quam litteras. Interponebant
aut non modo sacris. sed & solemib:
omnibus omib:q: laetis & tristiorib:

rebus. ut in ueneratione diuina ymnis.

Ita in nuptiis ymnici. & in festiuitatibus
trem. & lamenta ad tibias canebant.
In conuiuio uero lura uel cithara
circumferbatur. & accubantibus
singulis ordinabatur conuiuiale ges
cantio eorum. Itaq: sine musica nulla
disciplina potest esse perfecta.

Nihil sine ulla. Nam & ipse mundus
quadam armonia sonorum fertur
esse compositus. & ipsud caelum sub
armoniae modulatione reuolui.

Musica mouet effectus. puocat in diuer
sum habitum sensus. In proelis quoq:
tubae concentus. pugnantem accendit.
& quanto uehementior fuerit clangor
tanto fit ad certamen animus fortior.
siquidem & remiges cantus ostatur
ad tolerandos quoq: labores.

Musica animum mulcet. et singulorum
operum fatigatione. modulatio uo
cis solatur. Excitatos quoq: ani
mos musica sedat. sicut de dauid
legitur. Qui ab spu In mundo secu
lem arte modulationis eripuit.

Ipas quoq: bestias. nec non & serpen
tes uolucres atq: delphinis. ad auditu
suae modulationis musica puocat. sed
& quicquid loquimur ut intrinsicas
uenarum pulsibus commouemur. per

musicos. rhythmos. Armoniae institub:

pbatur esse sociatum. Musicae par-
tes sunt tres. idest armonica. rhyth-
ca metrica. Armonica est quae de-
cernitur insonis acutum & grauem.

Rhythmica est quae requirit incursione
uerborum utrum bene sonus an male
cohereat. Metrica est quae mensura
diuersorum metrorum. pbabilis ratio.
ne cognoscit. Vt aerbigrata. heroicor
Iambicum. Ilegitum. &c.

Ad omnem aut sonum quae materies
cantilenarum est. triformem constat
esse naturam. Prima est armonica
quae ex uocum cantibus constat.

Secunda organica. quae ex flatu consistit.

Tertia rhythmica. quae ex pulsu digno
rum numeros recipit. Nam aut uo-
ce eduntur sonus sicut per fauces. aut
flatu sicut per tuba. aut ubia. aut
pulsu sicut per citharam. aut per quod
libet aliud. quod percutiendo canorime.

Prima diuisio ^{musicae} quae armonica dicitur. idest
modulationis p[ar]tis & ad comicos tragoe-
das. & choros & ad omnes qui uoce p[ro]pria ca-
nunt. Haec ex animo & corpore motu facit
ex motu sonu ex quo colligitur musica
quae in homine uox appellatur. Uox
aer sp[iritu] uerberatur. unde & uerba sunt.
nuncupata. Improprie aut uox hominu est

seu Intrauenabilem & armanium.

Nam malis abusiue non p[ro]prie sonum
uocem uocari. ut uox tubae. Infractu
it fractusq[ue] adliora uoces.

Perfecta est aut alta uox suauis & cla-
ra. alta ut in sublime sufficiat. clara
ut aures adimpleat. suauis ut animos
audientium blandiatur. Si ex his
aliquid deest. uox perfecta non
fuerit. Secunda diuisio organica est
in his quae sp[iritu] resplante complecti
Insonum uocis animantur. ut sunt
tubae. calami. fistulae organa.
pandoria. & his similia. Tertia di-
uisio rhythmica perueniens ad neruos &
pulsus. cui dantur species cithararu
diuersaru. Tympanum quoq[ue] cimba-
lum. sistrum. ac tabula aerea & ar-
genaea & alia quae in & allio rigo-
re percussa reddunt cum sua uita
te tantam & cetera huiusmodi.

Canticum significat scientiam sp[iritu]-
alem ut in psalmo. Cantate d[omi]no canticu
nouum. psallere est. opus bonum
exercere. Canticum ad contempla-
tiuum. psallere refertur ad actiua vita
Vbi & supra lubilatio clamor sp[iritu]ali
fer uore expressior sicut gaudium in-
effabile quod humana lingua ple-
nus fieri non potest. ut in psalmo.

Beatus populus quisce iubilationem.

Primo omnium ad organum eo quod ma-
 uis esse his omnibus generibus. in so-
 nitu & fortitudine nimia computat
 clamores ueniam. Quoddeduabus ele-
 fantorum pellibus concatum conuulsi-
 gitur. & per duodecim fabrorum suffla-
 toria compinsatum. per xii cicutas ac-
 reas insonitum nimium quem in mo-
 dum tonitruu conicitat. Ita ut per mil-
 le passus sine dubio sensibiliter seu
 uoq; amplius audiatur. sicut apud he-
 breos de organo quae ab hierusalem usq;
 ad montem oliueta et amplius sonantet
 audiuntur comprobatur. Duo genera a ple-
 risq; organa esse dicuntur. primum est id
 quod diximus et aliud quod de peregrina-
 tione israhel ppheta praeposuit apud
 babilonem subita scribitur dicens. Sup-
 flumina babilonis & itq; hoc totum fi-
 guratiter ac spiritaliter xpi euangeli-
 um significat quo & illud de duabus
 idest duarum legum asperitate iungi-
 tur. Per xii sufflatoria fabrorum idest
 per patriarchas ac pphetas. per xii cicu-
 tas aereas idest paptos sonum nimium
 primo duntotum emittit sicut scriptu e.
 In omni terram exiit sonus eorum.
 idest uox euangeli. In toto orbe terraru
 sicut scriptum est. Vox tonitruu tui in to-
 to orbe terraru.

Per mille passus idest perfectum nume-
rum. Nam

rum. x. uerborum legis imple & sonus eius.
 In salibus idest per laborem uniuscuiusq;
 doctoris. & per motum labiorum eius euan-
 gelium praedicatur. Item organum. ho-
 mo siue corpus dominicum ut in psalmo.
 Laudate eum in chordis & organo. In tria-
 liam partem de uana impiorum laetitia
 ut in iob. Tenent tympanum & cithara.
 & gaudent ad sonitum organi. Tuba itaq;
 de qua in danubele scriptum est. cum au-
 dieritis uocem tubae. fistulae. citharae
 & reliqua diuersis figuris ac formis efficit.
 Aliter enim est tuba congregationis populi.
 aliter conductionis. aliter uictoriae. ali-
 ter psequendi inimicos. aliter conclusio-
 nis ciuitatum & itqua. Tuba aut consuetu-
 dinis apud rerum peritissimos. hoc modo
 intellegitur. tribus fistulis aereis in capite
 angusto inspiratur. In capite uoluto per
 quatuor uoci ductas aereas quae per aere-
 um fundamentum quater nas uoces pduct.
 mugitum nimium uehementis sonumq; p-
 fert. Ita euangelium in confessione trui per
 sonaru scae trinitatis in capite angusto. hoc
 est in natuuitate xpi diuinitate inspiratur.
 & p uoci ductas aereas p quatuor euan-
 gelistas. & p aereum fundamentum stabili-
 tatem scilicet fidei & operum in toto orbe
 uocem nimio clamore. quasi in modum tu-

igo.

bae congregationis emittit. De fistula autem
refertur. ita quod sic bumbolum aereum ductile
quadratum. latissimumque. In modum coropie
cum fistulae aereo ferreoque comixto quod
in ligno alto speciosoque formato superio-
re capite constringitur. In hoc quoque per sin-
gula latera xii bumbola aerea cum vii fis-
tulis in medio positis in caeteris fixis dependit.
Ita tria bumbola uno in latere percussu utri-
que fingunt. & concitato primo bumbolo
& concitato xii bumbolorum fistulis in
medio positus clamorem magnam frago-
remque nimiam supra modum simul proferunt.
Bumbolum itaque cum fistulis id est doctor in
medio ecclesiae est cum spiritu sancto qui loquitur in ea
constringitur in ligno alto id est in christo qui
a sapientibus ligno vitae comparatur.
In caetera id est in fide & non se ungit terra
id est operibus carnalibus. Duodecim bum-
bola id est xii apostoli cum fistulis id est cum
divinis eloquiis. Cithara de qua in quadra-
gesimo secundo psalmo scriptum est. Con-
fitebor tibi in cithara deus deus meus propter con-
suetudinis apud hebreos. quae cum chordis
xx quatuor in modum deltae litterae sic pe-
russim tradunt utique componit. & per
digitos perindem uariis uocibus. in multisque actibus
inductos modos concitatur. Cithara autem
de qua sermo est ecclesiae spiritualiter typum
habet quae cum xx quatuor semorum dog-

matibus. triam formam habens in modum del-
tae litterae fidem sanctae trinitatis significat.
& primarius apostolici ordinis. qui praedicator
illius. induit suos modulos ueteris & noui
testamenti. Aliet in littera. aliet in sensu.
figurative concitat. psalterium quod hebrae-
cae nablum. grece autem psalterium. Latine
autem laudatorium dicitur. de quo in quinquagesimo
et vii psalmo scribitur. Exsurge psalterium
& cithara. Non quod in modum citharae sed quod
in modum deltae quadratae conformetur cum
cordis. sicut scriptum est. In psalterio decem
cordarum psallam tibi. sed hinc inde corde
eius contritae sunt uires surgentem ab in-
feris ad caelorum regna per iudicium maium
concitatus ab uno mactum significarent.
Psalterium qui a uulgo canicum dicitur a psal-
lendo est nominatum quod ad eius uocem cho-
rus consonando respondeat. Est autem simi-
litudo citharae barbaricae ut alii uolunt
in modum deltae litterae. sed psalterium &
citharae haec differentia est quod psalterium
lignum illud copticauit unde sonus reddit
superius habet & deorsum ferunt chordae.
& deorsum sonant. Cithara uero concitata
tem ligni inferius habet & psalterium autem hebrei
deca cordon usi sunt. propter numerum deca-
logum legis. cithara significat deorum in quo
tamquam ueritas uirtutes. hoc est spiri-
talia bona ut in psal. Exsurge psalterium

13

& cithara: id est opera cum fide: & imma
 lam partem uniusaia: cithara & lira &
 tympanu: & unum in conuiuio: in quo
 designatur uoluptuosorum luxuria:
 psalterium uero opera bona significat:
 uerit illud in psalmo: psalterium iu
 cundum cithara: Item psalterium
 decem cordarum operatio decem prae
 ceptorum legis ut in psalmo: In psalte
 rio decem cordarum psallite ei:
 Item ibi: In decem cordo inquit psalterio
 cum cantico & cithara: id est sensu & fi
 de: Decem aut psalterio & cithara
 in psalmo scriptu e: Laudate eu in so
 no tubae: laudate eum in psalterio &
 cithara: Haec instrumenta musica
 significabili modo ad aliquid ponunt
 in ordinem ut tubae congreget regi:
 Psalterium canet do: cithara cum re
 liquis sponso: Ista ergo ibi nonce man
 festum e: Sed haec omnia mysticis allusi
 onibus ad xpm dnm constat esse refe
 renda: quae rex & dñs & sponsus
 scilicet ecclesiae: Sambuca itaq; apud
 peritis athenos hebreorum ignota res e:
 Antiquus aut temporibus apud caldeos
 fuisse repperit sicut scriptum est:
 Cum audieritis uocem tubae: fistulae
 citharae: sambucae: & reliquae
 Bucina uocat tuba apud hebreos: deinde

per diminutionem bucina dicitur:
 Sambuca aut sol apud hebreos interp
 ratatur: sicut scriptum e: Samson sol
 corum: propterea aut sambuca apud
 eos inscribitur: quia multi corticem ali
 cuius arboris ee putant: & per limum
 tam caere mellis ee sonoru quod in
 modum tubae de ramo arboris moueri
 potest: & ideo sambuca dicitur quod in tempore
 aestatis tantum fieri potest: & usq;
 ad frigus tempus durare potest:
 A resat enim scdm communi usu & uchi
 nem: haec tripum tenet coru quidam
 in bonis suis laudant: & in tempore fri
 goris: id in tempore tribulationis uel p
 secutionis: laudate eum non possunt:
 propter infidelitatem uitae eorum & abup
 damiam diuitiarum suarum: Tradit
 ta ANOTON ALPIN: id est auaritia & ite nocu
 quod diuersos sonos efficiat:
 Liram primum a mercatio inuentam fuisse
 dicunt: hoc modo cum regressus in uisum
 suos in uaria incampis reliquisset ani
 malia: Relicta & iam testudo est quae cum
 pueris facta esset: et in eam cui remansissent
 extenta in tra eorum percussa a mercatio
 sonum dedit: ad cuius speciem mercatio
 us liram fecit: & orfeo tradidit: quae usque
 maxime erat studiosus: unde & estimatio
 eadem arte non fetas tantum: sed & sicca

. atq; silvas carnis modulatione appli-
 cui se. Hanc musice structura ppter
 studii amorem & carminis laudem sicut
 inter sidera suorum fabularum commentis
 collocatam esse finxerunt. Lira enim mus-
 tice significat scorum exultationem. Un-
 de in paralippomenon legitur. In liris &
 nablis & in malam partem. ut inamos.
 & canit liras tuas non audient. Impa-
 num est pellis ut corium ligno exinanar-
 te extentum. est aut pars media sympho-
 niae in similitudine cribri. Impanium
 dictum eo quod in medio est. unde & mar-
 garium medium impanium dicitur. & ip-
 sud symphonia ad utriusque percussit.
 Impanium paucis uerbis explicari oportet
 quoniam res est eo quod uim manu mulieris
 portari potest. sicut scriptum est in exodo.
 Sumpsit autem maria prophetissa fortis aaron
 impanium in manu sua. & est tuba
 cuiusmodi fistula in capite angustis per quod
 inspirat. sic & in manu sapientia legis
 ueteris in manu iudaeorum in synagoga an-
 tiquis temporibus fuit. Item impanium
 corpus ad tenuitatem in uicibus significat ut
 in psalmo. Laudate eum in impiano & cho-
 ro. Chorus quoque simplex pellis est cum
 duobus ciculis aereis & prima inspiratur.
 per quod dicitur uocem emittit. ut per populi
 oris quae angustam intelligentiam accepit

rat. & per angustam uoluntate praedicationis
 omnia infirmis predicant. sicut terrenas
 sapienter & sapienter respiciamus. spiritua-
 liter acritate intellegendae sunt. in alio
 modo chorus concordia est carnis. ubi &
 supra. Laudate eum in impiano & choro
 & in diuina partem ut in huiusmodi uerba
 in uocem chorus in. Calibus & organum
 in uocem flentium. Cymbala uocem in
 sunt. quae percussa in uicem stranguit
 & faciunt sonum. dicta autem cymbala quae
 ballemata simul percussantur. quem gre-
 ci dicunt cymbala bellonaria. De quo in psal-
 mo scriptum est. Laudate eum in cymbalis be-
 neficientibus. Cymbala beneficentia. la-
 biana debent accipere quae non in merito
 inter musica instrumenta posita sunt. quia
 & simulando quaedam est cymbalorum &
 per uoces humanae armoniam reddere sua
 uis simia componant. Armoniae enim diuer-
 sationem rerum in uicem conuenientia reddere
 copulatio. quod & in uocem humana consistit ac
 cadere. quando & in uocem ipsa & syllabe
 in uocem uocis copulatio producant. Dicitur
 ab inueniente uocatum. & in eum & in
 gypsiore id genus inuenit se & in uocem
 & in uocem feruor mea lymna fistro. Inde &
 hoc mulier est peccatrix. quod inuenit ex huius
 generis mulier fuit. Unde & in uocem
 in uocem ad bellam feruor & in uocem

Inimabilem desono uocis nomen habet. sicut
explausus manuum stridor ualuarum. Symphonia
uulgo appellatur. lignum caua. ex qua q. parte
pelle exorta qua uirgulis hinc & inde musica
ferunt. fitq. Inex concordia grauis & acuti
suauissimos cantus.

DE MEDICINA IMOR

Medicina est qua corporis. uel tuetur. t. restau ^{BLS}
rat salute. cuius materia uel fit in uimoribus.
uel uulneribus. Ad hanc itaq. pertinet. n.
ex tantum quatuor eorum exhibet quippe
medici nominantur. sed etiam cibus & potus
regimen & regumet. defensio deniq. omniaq.
munitio qua sanum corpus aduersus exier
nos ictus & susq. seruat. Nomen au me
dicinae. a modo id est a temperamento in
position aestimatur. Nam in ea multum cop
istatur natura. mediocriter aut gaudet.
Vnde & quipigmenta uel antidota. si sit. t. as
sidue bibent ^{uigilant}. Immoderatio
erimoribus non salute. sed periculum affert.
Medicinae aut artis auctor aereperior apud gre
cos perhibetur apollo. Hanc filius eius asco
lapius laudet opere ariopliu. sed post
quam fulminis ictu ascolapius interit. Inter
dicta ferunt medendi cura. & ut simul ea
auctore defecit. Latiniq. per annos pene quip
gentos usq. ad tempus artar xertisi egit per
suum. Imo ex reuocatur in luce poetar
asclepio patre generis. in insula choo. Jan
t. se in egruas corporis & temperantia

ex calido & humido qd est sanguis. Unde &
sanitas dicta e quae sanguis status. Mor
bi generali uocabulo omnes passionet ut po
tis continentur. qd indenter et morbu no
immaet. uisui appellatione morbus uan
quae ex eo nascit. demonstrat. Inter san
tatem au & morbum media est curatio. quae
nisi morbo congruat non pducit ad sanuacem.
Morbi omnes ex quatuor nascuntur humoribus. id est
ex sanguine & felle. melancholico & flegmate
ex p. s. enim reguntur sanu. ex p. s. ledunt
m. s. m. Diuini amplius extra cur sion na
t. uae et uerunt. arguuntur et facunt. sic au
ui selemta. sic et ui humores. & omnes quip
humor elementu suu. imtat. Sanguis aere
colera igne. melancholia terra. flegma aqua
et ui humores sicut elementa quae conseruant
corporata. Sanguis ex greca a & humolo
gia uocabulu simp. qd uogere. & s. s. uenit.
& uiuat. Colera greca uocatur. quod diuini
dici spatio tempore. unde & colera id est fel
licia nominata est. hec est fellis effusio. Gre
ci enim fel colon dicunt. Melancholia dicta
eo quod sit ex nigri sanguinis fere admixta
abundantia fellis. Graeci enim melan nigru
uocant. Fel autem colera appellatur.
sanguis litae uocatur. eo quod s. uant. s. s.
unde & homines quibus dominatur sanguis
dulces & blandi s. s. s.
Flegma autem dicitur. quod sit frigida.

Graeci enim flogmonem rigorem appel-
 lant. ex his quatuor humoribus ut dicitur
 in regum. fam. ex ipsi leduntur
 infirmi. Dum enim amplius extra cir-
 cum naturae et euectum. aegritudines fa-
 ciunt. In sanguine autem et felle. acute
 passionis nascuntur. quas graeci oxecano-
 cant. ex flogmate uero et melancolia
 ueteres causas praecedunt. quas graeci chro-
 nia dicunt. Oxeca est acutus morbus qui
 aut cito transit. aut celerius interit. sicut
 ut pleuritis. si encephalus. Oxia enim acutum
 apud graecos et uelocem significat. Chro-
 nia uero plures corporis morbus. quum uelut
 temporae retinatur. in pedo grauis.
 Chronion apud graecos tempus dicitur. quaedam
 autem passiones ex propriis causis nomina
 accipiunt. febris a feruore dicta. est
 enim abundantia caloris. si encephalus appel-
 latur. siue ab impedimento mentis. quia
 graeci mentem si encephalus uocant. seu quod den-
 tibus insidant. medicinae et ratio spectan-
 da non est. quia de scolis uirorum exim legimus
 in ecclesiastico. decem scriptum est. ho-
 norata medicina propter necessitatem. Quem
 et cauit illum alius sumus. Ado est enim
 omnis in mala. quo alius sumus et exuit
 decem medicina. Quis prudens non
 abhorrebit illam. sed amissis his quae se-
 culorum litterarum scriptores de morbis

et de medicina arte conscribere. ex his com-
 memorare sufficiat. quae in diuinis libris legi-
 mus. quia de lege decauit morborum gene-
 ribus narrat. In prophetis uero medicina arte
 subuenit. ezechiae regi iuda. et paulus ap-
 tolos. in thessalonicis uicium peccati dicit. Languor
 est uiciorum morbus ut in exodo legitur. si ob-
 seruaueris praecipia mea. omnem languorem
 quem in dicitur super aegyptum. non induca super te.
 Infirmus significat impossibilitatem mentis.
 ut est illud in apostolo. qui infirmus est. dicitur
 manducet. febris est carnalis cupiditas insa-
 nabiliter ardens. sicut in euangelio socium
 petri figuratiter febricitante dicitur.
 Paralyticus significat animam uicium dissolutam
 atque in grabato carnis suae languore
 peccatorum depressam. atque in euangelio
 legitur. In ce paralyticus in grabato por-
 tabatur. a quatuor. Vnde dropicus significat
 auarum hominem. quod sicut ichropicus.
 quanto plus bibit. tanto plus siccit.
 Sic auarus quanto plus de pecunia congre-
 gat. tanto plus suarum aere. anhelat.
 Leprosus est doctrina hereticorum falsa
 atque uaria. et iudaicorum infidelitas.
 siue contumacia peccatorum.
 In leuitico loquitur est dominus ad moysen. et
 dicitur. Homo in carnis carne &
 carnis ori fuerit. diuersa color. siue pustula
 la. aut quasi lucent quippiam id est

plaga leprosa adhaerent adhaerentia
 cerdotem uel adunum quemlibet filio
 rum eius: quicum uiderit lepram in
 te: & pilos in album colorem mutatos
 lepra est: & ad arbitrium eius separabit.
 Leprosi sunt heretici dnm ihm xpm
 blasphemantes: Leprosi in barba id est
 heretici de incarnatione saluatoris ut
 desit aplis praua sentientes: Leprosi
 toto in corpore idem qui & supra blas
 phemiam sua in omni scripturarum
 sermone pmittentes: Leprosi tument: infla
 ta superbia: Leprosi humilis: simulatio
 cordis: ut latet blasphemia.
 Leprosi rubens: ira cunctia cordis: Leprosi
 alba est ypochrasis: Leprosi in domo:
 infidelitas est tota in plebe: Leprosi
 inuestimento: significat uitia carnis.
 Leprosi in carne uicia peccata sunt ma
 xima: Leprosi uolantia uicium quod li
 ber ex se generant: profluum seminis
 immoderata est locutio: nocturna pol
 lutio peccatorum occulta cogitatio e.
 Mulier menstrua: anima est immundis
 cogitationibus polluta: ut in hieremias dicit.
 Omnes querentes eam non deficient: in
 menstruis eius inuenient illam: fluxus
 sanguinis est profusio peccatorum: Debi
 litatio membrorum est ut in leuitico legit.
 Loquutus est dnm ad moysen dicens: Loque

re ad aaron: & ad filios eius: Homo dese
 mine uero per familias qui habuerit macula
 non accedet ad altare: nec offeret panes
 do suo: sicaceus fuerit: si claudus: si tor
 to nasa: si fracta manu: si gippus: si lippus
 oculis: si impetiginem habens in corpore:
 si unguem scabiem: ut ponderosus: etc.
 Caecus dicitur: qui superna luce priuatus:
 quo gressum operis tendat: omnino
 nescit de hac caecitate: ad sacerdotem p
 malachiam dicitur: Si offeratis caecum ad
 immolandum non inueniam e: & in bo
 nam partem accipit ut in euangelio legit.
 Si caeci esset non haberet peccatum.
 Mutus est qui non praecbeat uerbum di
 nec laudem de capiat: Surdus qui non
 tempnit audire uerbum di: Aurem
 absisam habet: qui ob obedientiam in di
 praecipit non exhibet: Lippus oculis
 est qui unguem quidem intellegentiae
 habet: sed hunc sollicitudo scilicet superna
 contemplare non sinit: Torto nasa est:
 qui ad discretionem boni ac mali idone
 us non est: Linguam absisam habet qui
 fidem rectam minime confitetur.
 Manum fractam habet: qui ab actione recta
 exorsu uacat: Claudus est qui quo operis
 gressus tendat uidet: sed eum infirmi
 tas mentis bene agere non sinit: & in bo
 nam partem in euangelio accipit: & pau

peres ac debiles introduce huc Lippus e
 que terra cupiditas deprimens mentis
 oculos ad caelestia contemplanda ele
 uare n̄ finit. Confractis testiculis e
 qui uides sensus aduersus uitia n̄ habet.
Ponderosus e que praua cogitatio in desi
 nenter grauat in mente. Scabiem in
 corpore habet quem luxuria carnis
 deuastat in mente. Impetiginem habet
 cuius auaritia dominatur in corde. alii
 hanc impetiginem conuulsiabula hereticorū
 intellexerunt. Abstractus est qui pec
 catis ppriis exigentibus xpi corpore
 quod est aedificiu separatus est.
Medicus xpi in euangelio non egent sa
 m medico sed male habentes.
Resina caelestis medicina e ubi hieremias
 dicit. Numquid resina est in gula ad
 hoc est in aedificia. Aut medicus non e
 ibi. Item ibi pppter animā peccatorū
 languore infirmā. ponite inquit re
 sinam ad dolorem eius. si forte sanet.
Odor uocatus ab aere. In humiana greca
 lingua uocata quod sit odorabile.
Nam timo dicitur flos quod odorem refert.
 de quo uirgilius. redolentq. timo.
Incensum dicitur quia igne consummatur
 dum offerunt. significat enim incensū
 orationis puritate. unde dicitur in psalmo
 dirigatur oratio mea sicut incensum in

conspicui tuo. & in exodo dicitur ad moysen
 ait. Sume tibi aromata stactem & oncha
 galbanen boni odoris. & uis lucidissimū
 aequalis ponderis et uinc omnia. faciesq.
 timiana compositum opere in quentia u.
 incensum diligenter & purum timiana
 compositum ex aromatibus facies. cum
 mactare boni operis uirtutum multipli
 citate redolentis. quod incensum & pu
 rum sit. quia quantum uirtus uirtuti
 lingitur. tantum incensum boni operis
 sincerius exhibetur. Aromata ergo in
 puluerem redigere est uirtutes reco
 gitando terere & subtiliter examinare
 incensum odoriferum de pigmentis
 est silauis adustio. quae uis bonis con
 et emata carissimam fumam porrigit
 ad superna. & uis uirtutes se delectabilia
 iocunditate pmulcet. sic beatorum ora
 tio igne caritatis lucens. diuinis conspec
 tibus ingeritur. quae magis humilitatis
 & compunctionis ponderis subleuat. uir
 tibus enim dicitur in. tanquam bonis delec
 tatur odoribus. Nam oratione scamuel ut
 odore suauissimū suscipere dicitur. & in
 poccalypsi legitur. Vbi dicitur. stetit ange
 lus iuxta aram templi habens turbulū
 aureū. ascendit fumus supplicationū de ma
 nu angeli in conspectu dñi uelans & decoratio
 n̄b. sc̄oz qd est ante dñm. **EXPLICIT LIB. XVIII**

13

Incipit lib. xviii. De cultura agrorum.

CULTURA EST QUAE FRUCTUOSA
uel una magna labore quaeruntur ab
incolendo uocata. Diuitiae enim anti
quorum in his duobus erant. bene pade
re & bene arare. Cultura agrorum ara
tio. Intermissio. Incensio stipularum. Ster
coratio. occatio. runcatio. ^{Comf} est incendiū
per quod ager inutilem humorem exuda.
Aratio dicta quia deest prius terrae cul
turam exercebat. ante quam ferri fuit
usus reperitur. Duplex autem ara
tio. uernalis & autumnalis. Intermissio
est. quae alterius annis uacans ager uires
recipit. Stercoratio est laeta quae aspersio.
Stercor autem uocatum uel quia sternitur
in agris. Equae exergi oportet quod sordi
dum in ciuitate recludat. Idon & pimus ē
qui pagros laetius. & dicitur simus id est ster
cor quod uulgo laetamen uocatur. eo quod suo
nutrimento laeta faciat germina. recludit quae
ua pingua & fecunda. Occatio est cū rustica
sitione facta bubus dum sit grandis glebas
ceclant. uel ligonib. frangunt. & dicitur occatio
quasi oboccatio quae operat semina. Occatio igitur ē
operare in semina ueteri arborer. Runcatio est
in herba uellere. p̄rus in uel sulcus a sole uocat
quae p̄rus a sole caput. Veruetū dicitur quasi ueruetū.
In no. dicitur p̄rusio est aratio prima cōsuetudine durus
ager ē. Satio dicitur. q̄ si seminis actio q̄ si sator actio.

197.
Serere autē uocatur quod sereno celo faci
enda ē. n̄ p̄ umbret. hinc ē illud uirgilianū. nudior
arare uidat. Messis amecendo. id ē arcedendo
dicitur. Segetū desimine ducta quae uicini s̄ne a tē
tione. Spiritū autē inscripturū sicut agricultura
corda credentiū intelleguntur. In quib. fructus
uiratū germinant. Unde ap̄t̄ uolentes. ait.
di agricultura est. di uedificatio est. Agricola
uī d̄re. Unde d̄n̄s In eu ait. Ego s̄ uicini uer
& p̄t̄ m̄ agricolae. h̄e agricolae ap̄t̄ s̄. Ecce r̄
p̄dicatores. Colomure s̄i intellegunt. Unde
In eu d̄t. Mulos male p̄s̄ id ē uideor. & uicini s̄u
trud̄ colonis alus. Operari ap̄t̄ t̄ccer̄ p̄dicatores
In eu legit. Rogate d̄m̄ m̄s̄ ut mittat opera
rios In m̄r̄e suam. Alī operari heretici. In ap̄t̄
Videte Inquit carer. Videte malos operarios. Videte
conca s̄ioner. Incendant̄ ergo igne ueri. ut om̄i humor
hutilis exudat quando p̄letū d̄t. Om̄i sup̄fluitat
uitorū acor̄dib. electos exurit. p̄t̄bi que quae p̄t̄
f̄r̄a germinis. Aratio agri quae p̄doct̄ p̄dicatione
urbe credentiū exerceat & p̄p̄ant̄ uideat quae s̄m̄
uerbi d̄. Sem̄ om̄e ū b̄u d̄. ut In eu d̄t ip̄t̄ ostenda.
Stercora ergo In agrū mittant̄ ut melius fructuosū q̄ p̄
cordatione p̄ccator. quiq. fideler ad penitentia p̄uocant̄.
ut melius In sulcis iustitiae crescat ger̄m̄ r̄ce fidei
& fructus bone operationer. Sulci s̄ corde fidelū
ut In ps̄lmo. sulcos eius In ebria. & In iob. si adū
s̄m̄ me In ma d̄iamet. & cū ip̄s̄ sulci eius deflent.
Sem̄ diuina p̄dicatione. ut In eu d̄t. Exat̄ quae
mittat sem̄ suū. Sem̄ heretica. p̄dicatione aqua.

subitaneis p[er]p[et]rat[is] imp[er]at[ur]ibus omne
 sem[per] quod ceciderit. aqua immundū erit. Ar
 tor[is] sive p[re]dicationis officiu[m] t[er]minatio bono
 operū. Utinēq[ue] nemo mittit in a[n]i[m]u[m] in antrum
 respiciens retro. aptus est regno caelo[rum]. Ariare
 p[re]dicationis officiu[m] exercere. Unde in regū legā.
 & ipse h[er]on[is] ariantib[us] uniu[er]s[is] erat. Seminare est
 p[re]dicationis officiu[m] in corda fidelū sp[er]gere. ut
 in p[ro]pheta. & seminatib[us] agros. Segetes autē plebes
 sunt fidelū quas mundant & expurgant agri
 cultores sp[irit]uales. hoc ē doctores scilicet que
 que ibi crescit inutile atq[ue] urulentū. Mes
 sis uero ubertas ē. t[er] copia fidelū. ut in en
 d[ic]i[us] adaptor ait. Leuate oculos u[ost]ros & uide
 dete regiones quia albet[ur] terra ad messem.
 Aliter autem messis consummatio est
 facti. Messores uero angeli d[omi]ni. Triticum
 autē electi sunt. & Cilonia rep[re]s[en]t[ati]o. Colli
 guntur ergo segetes & rediguntur in manipu
 los. ut in horrea d[omi]ni collocentur. Cum scilicet
 uiri cum manipulis uirtutum in caelestem
 mansionē recipiuntur. Vt est in p[er]p[et]rat[is]. Ve
 nienter inquit uenient in exultatione por
 tantes manipulos suos. hoc est mercede
 bono[rum] operū merentes. Cilonia uero scan
 dala t[er] male uiuenter intelleguntur. ut in
 en[och] scriptum est. Venit inimicus & super
 seminauit Cilonia in medio tritici. & paulo p[ost]
 Alligate inquit Cilonia fasciculis ad buren
 dū. Tritico autē congregate in horreū meū.

DE FRUMENTIS

Frumenta p[ro]p[ri]e quae aristas habent. fruges
 reliquae. Sp[irit]ualit[er] autē frumētū. aut ipsū re
 demptorē n[ost]rū sign[ificat]. quoniam ait. Qui grana
 frumētū cadent[ia] in terram mortuū fuerit ipsū solu
 man[et]. Vel scilicet u[er]os qui inembra[n]t corporis
 eius. h[ab]ent frumētū p[re]dicationis. sermone sign[ificat].
 Unde salomon ait. Qui abscondit frumētū.
 maledicetur in populo. Triticū autē simi
 liter electos significat. qui p[er]tinent ad hor
 reum domini sicut supra ostendimus.
 Silico genus tritici aserendo dictū. p[er] in p[ro]p[ri]e
 specierum p[er]cipue est. Horreū dicitur. q[uod]
 p[er] ceteris generib[us] frumētū antea sicut aridū. t[er] quod
 sp[irit]us eius ordines habet. Significat autē horreū
 littere legit ueteris. quae carnalib[us] iudicis
 ad alimētū data est. Unde breuig[er] lego ē. ex x
 p[er]cibus. horreū dicitur. quoniam milia hominū d[omi]ni s[er]u
 t[ur]a. Rursum in genesi scriptū est. de isac.
 seu isac. & inuenit in illo anno centuplū horreū.
 Arista appellata. quod p[ro]p[ri]e ipsa arista. Cul
 mus est ipse calamus sp[irit]us. quae radicib[us] p[er]c
 atur. & dicitur culmus. quasi calamus. folli
 culum est theca frumētū. in qua grana seruantur.
 h[er]it[er] h[ab]et h[ab]et sup[er] sp[irit]u[m] uallo instructa munim[en]tū
 p[er]tendit. ne cuius minorū morsib[us] sp[irit]us sicut fruc
 tib[us] exuatur. Aut uestigiu[m] p[er] terram.
 haec quoq[ue] obseruantiam carnalem legit
 ueteris significat. In qua medulla sensus
 sp[irit]ualis condita latet. Sp[irit]us littera

fidei. t. Incoatio bonorum operu. sicut Inob
de hereticis ch. & elurientib. tales spicat.

Stripala aridi adsi de t. inonet. In apostolo.
ligna. fenice. stipula. & in pph. b. amilud.
factus sum sicut qui colligit stipula in messe. loci
nullu. boni operis fructu Inueni. Stripala ad palea. &
peccatores significant. qui pti. f. ad incedu. et nu.

Vnde scriptu est. palea. iure exar. igne Inex
tinguibili. In h. r. m. s. q. t. palea. adstru. cu. die
ch. r. Accru. collectio fidelio. ad ore. ecclesie
sue. storum. p. d. i. c. t. o. p. f. e. c. t. a. sicut Inob de
hereticis. In aceruo. eoru. merid. x. s. i. o. r. e.

DE LEGUMINIBUS

Legumina. a legendo dicta quasi electa. uere
res enim meliora quaeq. legebat. sicut quod
manu leguntur. per sectione requirunt. Le
gumina plurima generu. ex quib. faba. lenicula.
pisi. f. a. s. e. l. a. acer. lupinu. grauora. Inusu. hominu.
uidentur. M. s. t. i. c. o. u. t. e. legumina. continentia.
hocuriae & mortificatione. corporis. significare
possunt. Vnde In. l. o. u. c. l. e. p. p. h. e. t. a. ipse. d. a. n. i. e. l.
s. i. a. t. p. u. e. r. i. c. u. e. o. leguntur. contemptis. delictis. regu.
libor. appetit. se. e. t. i. legumina. contrit. car. m. b.
desiderat. merito. uiride. siderioru. spiritaliu. possunt
pancupari.

DE VITIBUS

Vine plantacione. primus. noe. Instructu. rati.
ad huc. se. l. o. apud. grecos. au. s. t. a. t. In uenore. uita.
liber. u. appellat. Vnde. d. e. u. g. m. u. l. e. t. post. morte.
d. n. e. u. o. l. u. e. r. u. n. t. V. t. i. d. i. c. t. u. q. u. o. d. u. m. l. i. b. e. r. a.

caus. raduandi. alii. putant. inter. dicit. qd. In uice
se. u. t. i. t. In. n. e. c. i. a. m. u. c. i. u. s. q. a. r. b. o. r. i. b. r. e. p.
tando. religuntur. est. enim. e. a. r. u. n. a. t. u. r. f. l. e. x. i.
b. i. l. i. s. q. u. i. a. q. u. a. s. i. b. r. a. c. h. i. u. s. q. u. i. b. e. t. a. q. u. i. e. q. u. i. e. l. e.
p. h. e. n. d. e. r. o. n. s. t. r. i. n. g. i. a. n. t. Labrusca. e. u. i. t. i. a.
g. r. e. s. l. i. t. q. u. a. e. In. e. r. r. a. e. m. a. r. g. i. n. i. b. u. s. m. a. s. t. i. t. V. n. d. e.
& labrusca. dicta. a. l. a. b. r. i. s. & e. x. t. r. e. m. i. t. a. t. i. b. t. e. r. r. e.
S. u. m. m. i. t. a. t. e. s. u. t. i. u. m. & f. r. u. c. t. u. u. m. f. l. a. g. e. l. l. a. n. a. n. e. u.
p. a. r. t. u. r. e. o. q. u. o. d. f. l. a. t. u. a. g. i. t. e. n. t. u. r. P. a. l. m. e. s. u. u. t.
m. e. t. e. r. a. m. o. l. l. i. s. q. u. i. p. r. o. u. e. l. l. a. b. r. a. c. h. i. a. m. i. s. s. a. s.
f. r. u. c. t. u. m. a. d. f. e. r. t. C. o. r. i. m. b. i. s. i. m. t. i. o. n. i. q. u. i. p. r. o. x. i. m. i.
q. u. a. e. q. u. i. g. i. t. & c. o. m. p. h. e. n. d. o. n. t. n. e. l. o. n. g. u. e. l. o. c. a.
p. a. l. m. i. t. e. s. u. e. n. t. o. r. u. f. l. a. t. u. s. d. i. s. s. i. p. e. n. t. u. r.

Vuae dictae quod Inarmiscat. humore sine
plene. sicut. & pinguedinis. iam. humidu. est.
quod. d. e. x. t. e. r. i. u. s. h. u. m. o. r. e. m. h. a. b. e. t. V. n. d. e. q. d.
In. t. e. r. i. u. s. a. d. In. a. b. o. u. r. u. s. R. u. e. t. i. n. u. s. e. s. t. b. o. t. r. i. o.
n. i. s. p. a. r. t. & b. o. t. r. i. o. g. r. e. c. u. m. e. s. t. M. s. t. i. c. o.
a. u. t. e. m. u. i. n. e. a. e. c. c. l. e. s. i. a. e. t. p. o. p. u. l. u. s. i. s. r. a. e. l. p. o. t. e. s. t.
In. t. e. l. l. e. g. i. d. e. q. u. o. In. t. e. r. a. a. i. t. u. s. c. r. i. p. t. u. m. e. s. t.
V. m. e. a. f. a. c. t. a. e. s. t. d. i. l. e. c. t. o. m. e. o. In. c. e. r. n. u. f. i. l. i. o. o. l. e. i.
& s. e. p. i. u. n. t. e. o. n. & l. a. p. i. d. e. s. e. l. e. g. i. t. e. x. e. c. u. & p. l. a. n.
t. a. u. n. t. e. x. e. l. e. c. t. a. & a. e. d. i. f. i. c. a. u. n. t. In. t. e. r. e. In. m. e. d. i. o.
e. u. s. & t. o. r. t. u. l. o. r. e. s. t. r. i. c. t. a. In. t. e. r. a. & e. x. p. e. c. t. a. u. n. t.
u. t. f. a. c. e. r. & u. i. u. a. s. & f. e. c. i. t. l. a. b. r. u. s. c. a. s. & c. a. t. r. a.
Q. u. o. d. a. u. t. e. m. u. i. n. e. a. d. i. a. p. p. e. l. l. e. c. t. u. r. p. o. p. u. l. u. s.
i. s. r. a. e. l. & In. f. i. n. e. h. u. i. u. s. c. a. n. t. i. c. i. l. e. g. i. m. u. s.
V. i. n. e. u. d. n. i. e. x. e. r. c. i. t. a. u. m. d. o. m. u. s. e. s. t. i. s. r. a. e. l.
& u. i. n. e. u. i. d. e. g. e. r. m. e. n. l. a. u. d. a. b. i. l. e. e. i. u. s. & In.
l. x. x. v. i. i. i. p. a. d. i. n. o. V. i. n. e. u. d. e. a. e. g. i. p. t. o.

monstratum. et casti genter & plantati ei.
 In eiq; quoq; pene isdem uerbis. quibus
 ppheta pene loquitur. Dñs cecit para
 bolam. homo quidam erat pater familiar.
 qui plantauit uinea. & macherua illi caru de
 dit. & fodit lina torcular & edificauit turrem
 & locauit ea agricolis. &c. Et in hieremias
 legimus. Ego plantauit uinea fructifera
 totam uera quomodo euerfa est in amaritu
 dine uinea aliene. Itaq; ppheta ut dixim
 plangitur & sermone pphetaico illius ruina
 cantatur. Porro ecclesie & populo qd dicitur gen
 tiu aliud caru est. Idcirco de quo in psalms le
 gimus. Cantate dño omnis terra. Admirta
 te ingentib; gloria eius. In omnib; populis
 mirabilia eius. per meta foras. ut prout
 diximus uinea describit populu iudeo
 quem respicit angelo iudicio. & lapides ele
 git ex eo. uel idola. t. omnia. quae di cultu
 poterant impedire. & plantauit uinea is
 rebo qua solus simonachus electa interpretat
 est. Aedificauit quoq; turrem in medio
 eius. templu uidelicet in media ciuitate
 & torcular sit uita linea. quod quidam
 uita significare putant. Ut in cantico
 uita dicitur. & torcular fodi linea. tor
 cular e futura tribulatio. Ut in apoca
 lypsin. & ipse ad caute torcular uini
 usq; furoris dñi. Sicut em actoreu
 lar omnes uinea comportantur atque

Admirtate dñe p dñe
 salutay reus.

silantur. ut ex eis exprimitur uinum.
 sic uita omni populi nescit fructur.
 & immolatur bestiar deuora. Intra qd de illud
 beniamin legi. beniamin lupus rapax. mane
 comedit speli & ad uesperu dabit uescat. Cuncta
 quae dicuntur diuina possunt. & ad amma hu
 manis referri scitu quare do plantata in bonum
 non uis fructuere se illa brusca. & postea
 sit uita bestia contentanda. nec diuini
 umbrem susceperit doctrinaru qua pterita
 contempserit. Vrb; inter cetera magis illa
 conueniant oblaquatio. putatio. p paginatio.
 for & oblaquatio e est. circa dodicem terram
 aperire & uelud lacus efficere. Putare e
 uirgam exante super uacuū resicare. cuius
 flagellu laceuriet. Putare em dicitur. purgare
 id e ampurare. tralucere uis dicitur. p
 ginare uero flagellu utur terrae submer sum
 sternere. & quasi porro pangere. Hinc p
 gmet appagiare & pretendere dicitur fodere
 uero est. fouea facere. quasi fouere. haec
 omnia si quis diligenter intenderit. In ecclia
 instructione spitaliter inuenire poterit.
 Vnde in cantico cantico. spona dicitur. Flores appa
 ruer intra tepus putationis aduent. id e ut an
 putatis in uita dñi & religionis. spona futu
 ro fidei fructu pparetur. Vitis uero allegorice
 significat xpm quid dicitur in eiq;. Ego san uita
 uera. Item in eadem parte uinea t utur
 significatio trahitur. ut est illud in cantico

deatere nomu . ex vinea egi in sodomorum
 vitis eorum . & p pago eoru ex gomorra .
 Palmitei autem apostoli lra allegorice intel
 leguntur . Vnde dicit ad postolos .
 Ego sum vitis vera . & vos palmites . & cetera .
 Similiter & uinea . fructu iustitiae significat .
 & contrario subdila significatione legitur .
 Vinea eorum . uinea fellis botrus amaritudinis
 ipsius . Botrus autem dicitur ecclesiam siue cor
 par dñi significat . Vnde in numeroru
 libro scriptum est . Quod duo uiri porta
 rent botrum in uerte de terra re pmissionis
 quia duo ordines p rae dicatoru xpi incar
 nationem uoce . & uerbo credentibus adse
 runt . quia quem pphetiae futurum adnun
 tiauerunt hunc apostoli iam uenisse
 testantur . Vindemia autem in sti
 ce consummatio saeculi intellegitur . et
 uindicta in populum . Vnde in psalmo
 legitur . Vindemiat eam omis qui tran
 seunt uiam . & ioel . mittite inquit fal
 ces & uindemiate uinea terrae quomatu
 rae sunt uina eius . Vinea est ecclesia
 ut in cantico canticozum dicitur . Vinea fuit
 pacifico . & tradidit eam custodibus . id est apor
 tolis . Item uinea plebs iudea . ut in psal .
 Vinea ex aegypto transtulisti . uinea fide
 liu plebs ut in salomone . capite nobis
 uilper pusillas exterminantes uinea
 uinea bonae actiones . Vt in ppheta & plebs abt

uinea . & in dicitur partem . ut in salomone
 legitur . transiui per uinea uiri stulti &
 ecce omnia repleuerunt uinea . Torcular sicut
 supra docimus altiare sign . ab eo quod ibi
 oblationes tanquam fructus conferantur
 & aliter torcular tribulationu pressare
 significat . In qua fideles pbeantur .
 Vnde in titulo quorundam psalmodu scrip
 tum est . In finem p rae dicatoribus .

DE ARBORIBUS

Arborum nomen . siue herbaru ab arbor
 inflexum creditur . eo quod terris suis
 radicibus adherent . Vtraque autem ideo
 sibi pene similia sunt . quia ex uno altiare
 gignitur . Nam dum sementem uinea
 ierit . herba prius oritur . dehinc confecta
 surgit in arborem . & infra paru tempus
 quam herbam uiderat arbusta suspicit .
 Arbusta arbor nouella & tenera in qua
 inserta fieri potest . & dicta arbusta
 quasi arboris haesta . Alii arbustum locu
 in quo arbores sicut uolunt accipere sicut
 salictum . sic & uirectu ubi uirgatae nouel
 le & uirenter . Arbor autem humanum
 genus significat . ut est illud arbore fici .
 quida habuit plantatione in uinea . Item ar
 bor bona dicitur . bonus homo . & mala arbor
 malus homo . Quidam in hoc testimonio
 arbore uoluntate hominis magis quam
 ipsum homine accipiendu putant .

& fructum bonum bono opere. Mala uero
 mala opera. Radix autē originē mīstice
 significat. Unde in apostolo scriptū est.
 Quod si radice scā & rami. Item de peccato
 re dī. Destruat dī In fine. euellat te & emigra
 bit te de tabernaculo suo. & radice mīa de
 trahentiu. Rami uero ppagine cuiuslibet
 exprimunt. In bonā parte siue In malā trans
 illud lectā In bonam. ut est In euē de grano sinapis
 de quo dñs ait. fit arbor ita ut ueniant
 uolucres celi & habitent In ramis eius. Itē
 In malā partem In dāmbelē scriptum est.
 P̄cidite arborem & ramos eius. & In salomo
 ne. & p̄cidant rami In con. sūmati. Folium
 uero sermonem doctrine significat. Unde
 illo In psalmo scriptū est. de ligno mirabili qđ
 plantatū est scus decur. sus uaporū qđ fructū
 suū dabit In tēpore suo. & folium eius non
 decidit. hoc enī lignū sign. dñm nr̄m Ibm
 xpm. propter passionē crucis cuius uirtu
 tū fructus pabulas credentiū. cuius folia p̄
 uerharum decidunt. quia nullo casu. ueritate dis
 cedunt. hęc sunt aquę spirituales. hęc
 folia salutaria. de quibus In apocalypsi.
 beatus Iohannes dicit. & ostendit mihi
 flumen aquę uitęe splēdidum tam
 quam cristallum exiens de throno dī.
 & agni. In medio plateę eius & ex utra
 que parte fluminis arborem uitęe quę
 facit fructū duodecies sigulis mensibus

reddens fructum suū. & folia arboris illius
 sunt utilitate gentium deputata. flos enī
 xpm mīstice significat. quincertico can
 ticorum dicit. Ego flos cępi. & liliū euallium.
 Flores significant incrementa bonę conuersati
 onis. Utē illud. In cantico canticorū. flores
 apparuerunt In terra. Id est In terra fidei &
 iustitię floruerunt In mundo. crescente
 ecclesia xpi. Itē flos gl̄a sęculi huius. In sęcū.
 Omnis Inquit caro foētū. & omnis gl̄a car
 quasi flos foētū. Poma significant fructus
 scōrum In uirtutib. Utē illud In cantico canticorū.
 & manduca fructū pomorum suorum. Itē
 sponsa ad sponsum dicit. Omnia poma noua
 & uetera dilecte mi seruaui tibi. poma noua
 & uetera pcepta siue pmissa sunt. no in testa
 menti & ueteris. quę omnia ad xpi gratiam
 refert ecclesia. Rursum poma dulcedo pec
 cati. Unde In con. legitur. Quid uides
 amos. & dixit uncinum pomorum. hoc est
 sup̄plia peccatorum. Matura dicuntur
 quia apta sunt ad mandendum. sic & in ma
 tura prius quā matura fiunt. dura sunt ad man
 dendam. Allegorice autē matura dicuntur
 illa quę pfecte sunt. In matura autē quę In pfecta
 eē dinoscunt. Silue autē. siue saltus mīstice
 gentes significant. t̄ dīa sacra scripturā allegorice
 testimonius obumbratam. Utē illud. Or
 alibano ueni & ceter. de monte umbroso & conden
 so. De quo & In psalmo scriptū est. Inuenimus

ca. In campis siluae. Campi uero siluae indicant
 corda gentium. quae ex peccatis quasi sil-
 uestris. ac dumosis. locis meridiane dno
 campestri puritate patuerunt. De his siluis
 egressi sunt duo uersi. reges uidelicet roma-
 noru adpceptu ripici heliser. & p quadraginta
 duos annos ascensionis eius ad celos. iudaeos
 pueros comederunt. Siluae gentes sunt. ut
 in psalmo. exterminauit ea xper de silua.
 Condense autem hoc est. oppax siluestra.
 quae loca significant diuinae scripturae.
 occulta ut est illud in psalmo. Reuelauit dnr
 condensa. & in templo eius omnes dixerit glo-
 riam. Reuelauit & iam timor dñi condensa. qm
 do ignorantiae deposita. ad intelligentiā
 diuinae legis deuoti populi conuenerunt. p
 quare in ecclesia eius omis refert gloriam.
 Putanus quisq. p facti ipse septiformis dona
 suscipit. gloria enim sicut dictum sepe memi-
 nimus. laus est facta celebratione multoru.
 Item saltus significat populum ecclesiae. de quo
 in propheta scriptum est. qui habitant in deser-
 to securi dormient in siluabus. Rursus sal-
 tus meridians ut pntem & populi iudaeoru
 Vnde ezechiel dicit. Haec dicit dnr
 ad saltum agri meridiani. Ecce ego
 succendam ignem in te. & deuorabit omne
 lignum uiride & omne lignum aridum.
 Ligna dicitur quia incensa conuertuntur.
 in lumen. Vnde & lucinū dñi. qd lum dñi.

Astula. et hinc nuncupata. fomes est astula
 quae ab arboribus excutitur. reuisione aut
 astulae ambustae. aut ligna cauata a fan-
 gi nomine accepto. quod ita caput
 ignem. de quo uirgilius rapuit q. in fomite
 flammam. Ligna enim. & in bona parte
 & in mala posita reperiantur. In bona
 ut est illud. gaudebunt campi & omnia
 ligna siluarum. ante facie dñi quo uenit.
 In mala uero. ut est illud in ecclesiaste
 qui scindit ligna periditabitur in eis. qui
 cumq. executor est. peccatorum aeterno
 incendio deputabitur. Item ligna
 angeli ut quidam putant. sicut in ezechie-
 li propheta. p diabolo dñi. Omne lignum pa-
 radisi non est ad similitudinem ei. & p pauca
 caeli non fuerunt altiores illis. Lignū xpi
 siue scti. in psalmo. & erit tanquam lignū quod
 plantatum est secus decursum aquarū. & in uig.
 si in uiridi ligno haec sunt. In arido quod
 sic. Lignum homo ut in ecclesiaste. si cecide-
 rit lignum ad austrū siue ad uentū. id est
 in bonā & mala parte. ubi cūq. ceciderit ibi erit.
 Ligna testimonia scripturarum in leuitico
 ignis autem in altare semper ardebit. que
 nutrit & sacerdos subiciens ligna mane-
 per sin galos dicit. huc testimonio salomonis
 sententia congruit in qua ait. qui addit sen-
 tentiam addit dolorem. Lignum cruce
 xpi in libro sapientiae benedictū lignum

peccata

per quod sit iustitia. & in p[ri]mo d[omi]n[us] regn[ans]
 a ligno. Ligna peccata. Inde utro nom[en]
 si quis abierit c[um] p[ri]mo suo simpliciter
 in silvam ad ligna cedende. Torris lignu[m]
 adustu[m] quem vulgus rimonem appellat ex
 tractum f[er]o s[er]u[er]i ustam & extinctu[m]. Quis
 quiliae stipulae Inmixte surculis & foliis
 arides sunt autē purgantia terrarum.
 Ar[bor] fice autem torris. t[er]tio significat sapi
 entiam uanam quae uere sapientia[rum] contraria
 ē. Unde legitur in ista p[ro]ph[et]ia. d[omi]n[us] dixit ad
 ipsum p[ro]ph[et]am egredere in occusum ad ha
 tu & qui derelictus est. In sub filius tuus ad
 extremum aquae ductus p[er] f[er]u[m] superio
 ris Inua[er]i agru[m] fallom[us]. & dices ad e[um]. vide
 ut fides polu[m] timere & cor tuum ne formidat
 ad nob[is] caudis rionum fumigantiu[m] estoro
 Inu[er]i furoris r[ati]o[n]is. & s[er]uac & filius r[ati]o[n]e
 liae d[omi]n[us] d[omi]n[us] ad e[um] d[omi]n[us] & f[er]u[m] tuum
 cum & euellam[us] eum ad nos. Du[m] autem
 caudat torru[m] fumigantiu[m] ut prius dixi
 mus uocat sapientiam saecularem here
 ticam quae sermonem quorum finis
 exustio est. qui frustra Inuerunt
 consiliu[m] utas cenderent contra
 iudam. & quasi negligentem & dor
 mientem caperent. & suis errorib[us]
 copularent. Caries putre dolig
 norum dicitur. hoc nomen quod eue
 maz lignis uirtute carētib[us]. Car

es autem significare potest putredine
 peccatorum. Unde homines carnales
 uer[bi]bus concupiscentiae excessu Inhabi
 let efficiuntur aedificatio spiritali p[er]ti
 nente ad curam d[omi]ni. **FORUM
 DE P[ER]NIS NOMINIS. AR**

Palma dicta quia manus uictoris ornatus
 est. t[er]tio quod obpansis est ramis In modo
 palmae hominis est enim arbor Insignis
 uictoriae p[er] e[um] q[ue] ac decore uirgulta. du
 turnisq[ue] uestra frondib[us]. & folia sua sine
 ulla successione conseruant. hanc greci fenece
 dicunt. quod du[m] dur[us] ex nomine aurillius
 corabiae quem multu[m] ramis uiuere perhibet.
 Quae dum In multu[m] loca p[er]ducatur. p[er] in om
 nib[us] fructus p[er]ficiat maturitate. frequen
 ter autem In aegypto & s[er]uac fructus au
 eius dactili ad digitoru[m] similitudine nuncu
 pati sunt. Palma enim dicta est. quasi
 pacis alma. quae premium est In agone
 uictentibus. Sicut apostolus dicit. ne con
 tendo ad palma[m] sup[er]nae uocationis hanc
 sup[er] terras hispida est. & quib[us]d[am] tamorib[us]
 Inaequalis. sed ubi ad sup[er]na p[er]cesserit dul
 cissimorum fructu[m] suauitate completur.
 & q[ui] quib[us]d[am] radus ornata distenditur.
 Sic iustitiae exercitio In hoc mundo duris est la
 borib[us] plena. sed In sup[er]nis p[ro]betur esse pulcher
 rima. Palma autem significare potest
 homines uirtutu[m] decore semp uirentes

et eo q[uo]d consiliu[m] In ueritate Intra p[er]issimam effiam & filiu[m] r[ati]o[n]e

& uictoria deantur omnib. & hostib. spirita
libus capientes unde p̄mū corone aeternae
aetno accipiunt. De quo in p̄sūmo scriptū
est. Iustas ut palma florebit. sicut cedrus
libani multiplicabitur. & incantico cantico
sponsa dicitur. De sponso come eius sicut elae
te palmarū nigre q̄si cornus. Come autē
sunt sc̄i. quaedā fidei famulatu adherent.
Elate palme. p̄p̄t̄ aquidm̄. nigre p̄p̄t̄ dispec
tionem apud homines. & elate obuictoria
nigre obp̄t̄ s̄aras. Laurus auerbo lau
dis dicta haec enim cum laudib. uictorū c̄pta
coronantur. Apud antiquos autem lau
da nominabatur postea. D. littera subli
ta & subrogata. R. dicta est. laurus. ut in
auricular quae in uero audiculae dictae.
Sunt & mediet̄. quimune meridies dicitur. hanc
arborē greci. clānem uocant. q̄d nū quā
deponat uiriditate. Inde illa potius uicto
res coronantur. Sola quoq. haec arbor
fulgore fulminari minime creditur. haec
arbor bene potest significare martirū uic
toris & coronas inmarcescibiles. Malus
a grecis dicta. Quod sit fructus ^{eius}
pomorum omnium rotundissimus. Un
de & haec sunt uere mala. quae uehementē
rotunda sunt. Mala mactiana a loco uocata
Unde prius aduicta sunt. Nam mul
tae arbores. nomina expiuntur & ciuita
tibus. de quibus edlate sunt acceperunt

205.
Virgilius canantib. quid ex malo quae
soleat ostendit. Malacclonia nom̄ sup̄sit
ab oppido quae est in insula creta. de qua
greci dicere solent. Urbum credent suū
matrem cidoniam. excuius pomo cido
nium conficitur. fit quoq. ex ea & uinum
quo languentū desideria falluntur. Nam
specie & gustu & odore cuiuslibet uini ueteris
imaginem representat. Malo melū a dulce
dine appellatum q̄d fructus eius mellis sapore
habet & quod in melle structuretur. Malū autē
allegorice. signū dñm xpm̄. Unde sponsa
Incantico cantico dicitur. sicut malū inter
ligna siluarum sic dilectus meus inter fili
os. sub umbra illius quom̄ desiderabam secl̄i.
& fructus eius dulcis gutturi meo. hoc est
sicut malum uisu odore. & gustu ante cedit
ligna siluestre. Sic xps̄ ante cellit om̄s sc̄i
qui filii di dicuntur. sed gratia. Ille solus na
tura. & eodem p̄tegente quem semper ad
esse quaesitū quiesco. ac secura per maneo
quia gratiae suae aelesti dulcedine me
refecit. Malum puniceū dicitur. eo q̄d expu
mca regione sit genus eius translatum
idem & malū granatū. eo quod intra
corticis rotunditatem granorum
contineat multitudinem. Mala
punica ecclesia est. sicut unitas fidei
& pacis concordia. ob cuius figurā ista
helitici exploratores in libro numeri

de terra remissionis. malum punicū cum
 botro pariter & ficis portabant. & in exo
 do in ornamento sacerdotis malū punicū
 tantinnabulis aureis coniungi p̄cipiuntur.
 Malum autem punicum significat coetū sc̄l̄
 & electorum uirorū. Unde sponsa ad
 sponsū in cantico canticae dicit. Sicut cor
 tex mali punci genua tuae absq. occultat
 tur. Gene sc̄l̄ eccl̄e spirales s̄ pariter qui
 uirtutib. sunt mirabiles. & morib. uene
 rabiles. & in xpi cruce gloriari p̄eruber
 center. & haec magna sunt ualde quae
 uidentur linea. sed multo maiora. quae non
 uidentur & in futuro reseruantur. Potest
 & in malo granato eccl̄a intellegi. demul
 tus gentibus congregata. siue diuersas in
 se gratias habent. Unde in cantico canticae
 de ea scriptum intellegitur. emissi
 ones tuae paradisi malagranatorum cum
 fructu bonorum. Ficus latine uescandita
 te uocatur. feracior est enim arboribus
 ceteris. nam terq. quater quae p̄ singulos
 annos generat. fructum atq. ab altero manu
 rer cente. alter abortitur. hinc & carice
 acopiae nominatae sunt. ficus in stice sig
 nificat synagogā ludicorū. ut ē illud in euā
 gelio facta ē cū uo ficulnea. & in ablacue. ficus
 inquit non adferet fructū. & p̄ter generatio in
 uener. & ceter. Ficus uinea. & oliua erat syna
 goga ludica. q̄ndo dulcedine bone operationis.

flagrantiam feruide dilectionis pinguedine
 animi misericordiarū dō deuota p̄feret. Sed
 haec ficus dñō adāam tertio ueniente haec
 in legislatione p̄ moysen in secula in crepato
 ne & exortatione p̄ p̄phetas. In oblatione
 gratiae p̄ seipsū uirtutis fructū ferre p̄oglex
 Propter quod ad maledictionē eius et̄na aridita
 te dāpnata est. Item ficus p̄ sc̄l̄ ex. Unde
 dicitur in euāgelio. Homo quidā p̄stinauit uinea.
 hoc est plebe ludicā. & in uinea plantauit ficū.
 folia ficus asp̄ritas est legit. & p̄ uirgo uinea.
 hinc est illud in genen. & sum p̄ter folia ficus
 & fecerunt sibi per ilomata. hoc est succino
 toria gentulium. Caprificus appellata
 eo quod pariter quib. in uescitur cap̄ p̄
 rumpit enim & p̄da gelacibus quib. concep
 ta est. Alii cap̄ p̄ cum putant dicitur quod si
 arbor eius rebus remedio fecundatur.

Morus agrestis uocata quā lacini rubū appellat
 eo quod fructus ē uirgultus eius ruber. ē enim
 mora siluestris fructus adferent quib. in der
 to pastorū fiamer ac penuria confuetur.
 huius folia super lactata serpenti feruntur
 interimere eum. Rubus ergo ut quidā opinan
 tur mariae uirginis praefiguratio.
 eo quod quā de humani corporis rubo
 saluatorem uanquam rosam emiserit.
 aut quod dum diuini fulgoris sine sui
 assumptione pertulerit. Unde in
 exodo legitur. Apparuit dñs moysi

Inflamma ignis demedio. & uidebita qd
 rubus ardet. et non conburetur. Sico
 morus eo quod sint folia eius simile mo
 ro. hanc latini celsam appellant ab al
 titudine quia p̄est breuis ut morus. Ali
 autem dicunt eam ficum esse siluestrem.
 Vnde amor p̄pheta. ad d̄m ait.
 Non sum p̄pheta. nec filius p̄phetae.
 sed cum essem armentarius. & ruborū mo
 ra stringerem. Tunc me d̄s sequentem gre
 ges. hoc dicens est. quod humilem pastore
 & rusticum adsumpserit d̄s & miserit ad
 populū suū israhel & p̄ceperit ei ut egre
 detur de terra sicut & samariam pergeret.
 Item sicomorus uana scientia in hieremia
 habitabit. chirones hoc est demones cum
 ficus ficarius. Item in bonam partem ascen
 dit Iacbeus in arborē sicomorum. iuxta ap
 pellata. quod umbra t̄ saluiciduum sicut euit
 p̄ximis arborib. nocet. hanc alio nomine
 latini lugaland d̄n dicunt. quia iouis glāde
 fuit enim haec arbor consecrata ioui. cuius po
 mū uentem uon habet ut missa. Inter sus p̄ctor
 herbarū t̄ fungorū cibos quicquid in eis uirulen
 tum est exad̄ r̄p̄iat atq. exinguat. Nu
 ces autem generaliter dicuntur omnia poma
 tecta corio duriore ut pineae nices auellanae
 glandes castaneae amigdale. huius & nu
 gla dicitur. quod sint duro corio tecta.
 At contra poma omnia mollia mala
 & sicut & morus greca nomina sunt chionis & sicomorus

dicta. sed cum adiectione terrarū in quib.
 antea p̄ta sunt ut per si ca punica ma
 tiona ueloni a d̄et. Myrtice autem nucis
 arbor sign̄ eccliam t̄ sem̄ uirum dulcedi
 ne fructuum uirtutum in ab d̄to cordis
 gustantem. Vnde sponsus dicit in cantico
 canticorū. Descendi ad hortum. nucū
 ut uiderem poma conuallis. hortus &
 enim nucū eccl̄a est p̄sens ubi p̄strat̄ e
 scientia alter uirū minime uidemus.
 sed fructa per temptationem testa cor
 poris apparebit. Inter dulcedinis gustus.
 poma conuallis. fructus est humilitatis.
 descendit s̄a eccl̄a per doctores sc̄os qui
 p̄ficiunt ad fructus bonos quia adhuc
 indigent doctrinae irrigatione. Item nu
 ces incarnationē d̄i saluatoris siue
 misterū s̄ae trinitatis ut quidam pat̄t
 sign̄. Vnde in libro numeri de uirga aa
 ron ita legitur & germinauit puces. Amig
 dala grecum nomen quae lactan̄e iuxta lon
 ga uocatur. hanc alii nucis d̄a uocunt. qua
 si minorem nucem de qua uirgilius cū se
 nit̄ longa uocatur plurima silus in dicit
 in flore cunctis enī arborib. prior se flore
 conuestit & ad inferenda poma arbusta se
 quentia p̄uenit. Vnde & primitias eccl̄ae
 quae exiudat̄ creditur sign̄ de quo salomon ait.
 florebit ag d̄dū quae sententia. & alia iuxta
 allegoriā intellegi potest. d̄t enī ecclesiastes.

florebit amygdala. Inpinguabitur locusta
 & dissipabitur caparis quō ibit homo
 In domum aeternitatis suae. Trudunt
 per haec humanorum membrorū fieri
 significantiam. sicut In flore amygdali.
 canor. Capillos In pinguatione locustae.
 humorem pectū In dissipatione caparis.
 concupiscentiae frigus ostendit quem
 sem In postremae aetatis tempore accide-
 rit. tunc necesse est In terrā Id est quasi
 In aeternitatis suae domū redeat. Bene-
 quoq. hanc aeternitatis domū illā situ-
 ram tēram accipimus de qua scribitur.
 Placabo dño In regione uiuorum. Legit
 iacob patriarcha tulit se uirga populica
 uirides & amygdalinas & explicauit atq.
 ex parte earū decorticae se & posuit se In ca-
 nalib. ubi effundebatur aqua. ante oues
 ut cum uenis sent greges ad bibendū coram
 se haberentur uirgas. & In aspectu earum
 conciperent. Quid est uirga uirides
 amygdalinas. atq. explicauit ante oculos
 gregum ponere. nisi per scripturā serie
 antiquorū piarū uirga. t sententia In
 exemplū populis p̄bere quae nimirū quae
 luxuriantionis exā recte sunt. Virge
 prominenter quibus ex parte cortice
 subtrahit. ut in his quae expoluantur
 In timus candor appareat. & ex par-
 te cortice seruat. sicut fuerat exterius

In uertice p̄ manent uariisq. un-
 garum color efficitur. dum cortex ex parte
 subtrahitur. & ex parte retinetur. Ante
 considerationis enim m̄ae oculos p̄dicantū
 patrum sententia quasi uirga uaria ponuntur
 In quib. dum plerumq. Intellectum littere
 fugimus quasi corticem subtrahimus.
 & dum plerumq. Intellectum litterae
 sequimur quasi corticem reseruamus. Quā
 que ab ipsi cortex litterae subtrahitur
 allegoricae candor Interior demonstratur.
 & dum cortex relinquitur exterioris Intel-
 legentiae uirgula exempla monstrantur.
 quae bene iacob. In aqua canalib. posuit.
 quia & redemptor noster In libris sacris
 scientiae quibus nos Intra Insecut In fundam̄
 fixit. Haec aspicientes arctes. cum ouibus
 coeunt. quia rationalis n̄i sp̄ Intellectus
 dum In earum Intentione defixi sunt. singu-
 lis quibusq. actionibus permittentur ui-
 tuler focus operum p̄recait. quia exem-
 pla p̄cedentium In uocibus p̄receptorum
 uident. Castaneam litem agrego appellent
 uocabulo hanc enim greci castaneam uocent.
 propter qd̄ fructus eius germinu In modum
 testicularū Intra folliculum recondit. s̄.
 Qui dum eiciuntur quasi castrantur.
 Haec arbor simul ut ex arbor fuerit.
 tanquam silua expululata consueat.
 Haec arbor continentium coeam

significare potest qui per castitatem cor
multos virtutum fructus adfert. Ulex
abelecto uocata. huius enim arboris
fructum homines primum aduictum sibi
elegerunt. Unde & poeta mortales pri
mi tuebant gattare glandem. Prur
enim quam frumentum usus esset. antiqui
homines glande uixerunt. Ulex uero mir
terium tenet crucis xpi. Unde legitur.
quod abraham habitauerit achilicem mam
brat. quia in ministerio figurabat passi
onem xpi. Fagus & ficulus arbores gli
di ferre. Ideo uocatae gelluntur. quod fruc
tibus earum olim homines uocati ne ac
cibum sumpserunt uerumq. habuerunt.
Nec esculus ab eis dicta. fagus uero a greco
uocabulum traxit. fage autem grece co
medere dicitur. In quo facto admonemur ab
stinentiae operam dare. ut magis stude
amus parco uictu contenti esse. quam carna
libus ac pulis auidie incam bere. Silicon qua
latini corrupte siliqua uocant. Ideo a grecis uale
rom accepit eo quod ligni eius fructus sit dulcis.
Silo quippe dicit lignum licum dulce huius arboris
pomi sic cuius exprimitur acacia a grecis dicitur. Misti
ce in siliqua aut uoluptate mundi. aut sapientia
seculare signum. Unde luxuriosus filius in euang. legitur.
Dum pasceret porcos & egros. si autem quod concupis
ceret. quia porci manducabant. & in
mo illi dicitur. Demonum enim cibum est.
siliqua

209.
ebrietas. luxuria. fornicatio. & uniuersa
uitia. haec blandu sunt & lectiua. &
sensu uoluptatem demulcent. Statimq.
ut apparuerint aduictum sui prouocant
quibus leleo luxuriosus adolefcent non
poterit saturari quia semper uoluptatis su
mem sui habet et transacta non siciat. & sa
tiantur cum aliquem suarte ceperit & ppri
ei imposuerit iugum ultra aduictorum
abundantia prouocare non procurat. scient
esse leon mortuum. sicut multos idololatra
uidemus paup. miseria & aegestate conseo
tor. Item demonum cibum est. carni
nae poetarum saecularis sapientia. retho
ricorum pompa uerborum. haec sa
omni suauitate delectant. & dum auris
uicibus dulci modulatione currentibus
capunt animam quoque penetrant
& pectoris interiora deuicant. Verum
ubi cum summo studio fuerint ac labore
perlecta nihil aliud nisi inane somnum
& sermonum strepitum lectoribus tribuant
nulla sibi saturatio ueritatis. nulla iustitiae
refectio reperitur. Studiosi eorum in fine
uiri & uirtutum penuria per seuerant.
Pistacia dicitur quod cortex pomiferus nardi
pistaci odorem refert. de quo in sequentibus
dicemus. Pinus arbor picea ab acuminis
foliorum uocata pinus enim antiqui acu
tum nominabant. pinum autem uiam

pinus. aliam greci peuceon uocant. Quoniam
 picem dicimus eo quod desudat pice. suam
 & specie differunt. In germania autem in istis
 huius arboris lacrima electorum gignit.
 Gutta enim defluent rigore uel tepore
 indoluitate durefcit. & gemmam facit.
 de qualitate sua. & nomen accipient.
 Id est succinum. eo quod succus sit arboris
 pinus creditur pdesse. Cunctisq; subiectis
 seruantur. sicut ficus nocere omnibus
 potest autem timor gehennae per pinum
 picem significari. Quia sicut pinus
 arboribus creditur pdesse cunctis que
 subiectis consistunt. sicut timor gehennae
 illis pderit qui propter timorem penarum
 agunt penitentiam peccatorum suorum.
 Contrario uero ficus. hoc est carnalis
 luxus nocet omnibus. qui illum sequuntur.
 & abutuntur rebus concessis per inlecebram
 uoluptatem. Item pinus tener in ecclesia
 significat. & ad omne opus bonum proci-
 tor. Unde in isaiam ita legitur. abies &
 buxus & pinus simul. Rursum pinus
 diuiter saeculi huius significat. Ut super.
 P de inquinamentum & ingrédulo delictorum
 in salomone. Quia gignit picem in qui
 nabitur ab ea. Abies dicta quod est
 ceteris arboribus. Longe est & in excel-
 sum prominere. Cuius matris expertus est
 terreni humoris. ac perinde habitus atq;

leuis. de qua uis galus & ceteris abies uisura
 marinos. quia exedantur sunt. hanc qui
 don gallicum uocant proprio cardoni
 est autem sine nodo. Abies uero proprio
 altitudinem sui & robur diu durabile men-
 tem electorum infima quaeq; desideria
 spernentem & caelestium contemplationem
 temper intentam. ueritate quoq; patienter
 singulorum excellentem non incongrue
 demonstrat. Unde in libro regum scriptum
 est. desalomonaci templi aedificatione.
 Et texit inquit pauimentum tabulis
 abiegnis & uestiuit eas auro. Aurum au-
 tem lammiae quae marmoris ac tabulis
 sunt abiegnis super positae. Ipsa est la-
 titudo caritatis. decor de puro. & consi-
 entia bona. & fide non ficta. Quae sicut
 alius preciosus est. metallis. ita ceteris ex-
 imior uirtutibus in templo dei singulari luce
 resulget. Item in aliam partem in tacharia
 significatio abietis est. Vbi dicitur. Ula
 abies. quia cecidit cedrus. Cedrus quam gre-
 ci cedrosin uocant. Id est arboris humor
 ardentis cuius folia ad ipsam similitudinem
 respondent. Lignum uero locundi odoris est
 & diu durans. nec atinere unquam exter-
 minatur. de quo per se & cedro digna
 locutus est. Scilicet propter durabilem perpe-
 tuitatem. Unde & in templis propter durabilitatem
 uenit ex hoc ligno laqueoria fuerit. huius ligni

resina cedrus dicitur. quae in conseruandis
libris. ac leo est utilis. ut per liti ex ea nec
tineat patiuntur. nec tempore consenes
cant. nascitur in creta. affrica. atq. siria.
Cedrus namq. ut diximus arbor est in putribi
lis omnino naturae odoris lucandi. aspec
tus nitidi. serpentes accensae nidore fugant
ac periment. quae cum uersa. per secat
quibusq. conueniunt. quorum insuperabilis
est patientia firma uirtutum eximia. prae
sentia cunctis. gratissima bonis. auctoritas
ad reuincendos confutandosq. eos qui uerita
ti resistunt. Constantissima. qui & in hac
uita. & in futura singulari praeceteris scis
eminentia fulgent. nempe cedrus xpm
siue sciam ecclesiam in fruce significat. Unde
in ecclesiastico scriptum est. Sicut cedrus ex
altata sum in libano. Item cedrus pphetar
atq. apostolor triplice figurat. Unde dicitur.
in psalmo. sicut abuntur omnia ligna siluaru
& cedri libani quas plantasti. illic pas serer
nificabunt. hoc est uiri spiritaler in doctrina
pphetarum & apostolorum conuersantur.
Item cedri superbor hereticos siue philoso
phos seu & iam daemones figurant. Unde
scriptum est in psalmo. Vox dñi confrin
gentur cedror. & confringet dñs cedror libani.
& comminet eas. & in psalmo. super omnes
inquit cedror libani & erigetur. Cip
rus grece dicitur. quod apud eum

27.
rotunditate in acumen erigitur. Un
de & cono uocatur. Id est alta rotun
ditas. Hinc & fructus eius conus quia
rotunditas eius talis est. ut conum imite
tur. Unde & consere ciparis si dicuntur.
hinc lignum cedro pene proxima habet
uirtutem. templorum quoque trabib.
aptum in penetrabili soliditate nuqua
onari cadit. sed ea quae in principio fue
rit firmitate perseuerat. Antiqui ci
pressi. ramos ppe rogam constituere
solebant ut odorem cadauerum dum ure
rentur opprimerent locunditate sui. ^{odoris}
Cipressus & iam in eo quod incedendis
apta est corporum passionibus quod sua
uenustatem comae nullo uentorum in
pulsu deponit constantiam exprimit
eorum quae actionem qui altioribus uir
tutum ornantibus sciam ecclesiam decorant.
Cipressus namq. xpm uel ecclesiam signi
ficat. Unde est illud. Sicut cedrus exal
tata sum in libano. & sicut cipressus in
montibus armon. Item cipressus pro
phetar t patriarchar. t doctorer scor
figurat. Unde in cantico cantorum spon
sadicat. Tigna domoru postrosu cedrina.
Laquearia nra cipressina. Tigna & laquearia
doctorer t in scia ecclia ppter munimen &
decorum cedrina & cipressina ppter her
mum uirtutem eor. & odore bonae uitae.

Iuniperus grece dicta. siue quod abam-
 plo inangustum fuit. ut ignis siue quod
 conceptum diu tenet ignem. adeo ut si pri-
 ne ex eius cinere fuerint oportet. usque
 ad annum perueniant. Pirus enim apud gre-
 cor ignis dicitur. De hac arbore in libro
 iob scriptum est. radix iuniperorum erat
 cibum eorum. Arbor namque iuniperi.
 p foliis punctione habet. Sic quippe
 sunt hirsuta. quae pferit ut spinis simi-
 lia contrectantem pungere ualeant.
 Spina uero est omne peccatum. quia dum
 trahit ad delectationem. quasi pungendo
 lacerat mentem. Quid ergo per radicem
 iuniperi. nisi auaritia designatur. ex qua
 peccatorum omnium spinae pducuntur.
 O equa & per paulum dicitur. Radix om-
 nium malorum capienda. ipsa quippe
 latenter oritur in mente sed punctioes
 peccatorum omnium patenter pducit in
 opere. Chenu in india & ethiopia nascitur.
 quae resur duret in lapidem. cuius lignu
 nigrum est & cortex leuis ut lauri. sed in di-
 cum maculosum est in per uulsi distincti-
 ombus albis & fuluis. ethiopicum
 uero quod praestantius accipitur. in
 nullo est maculatum. sed est nigrum
 leue & corneum.

Platanus a latitudine foliorum dicta

uel quod ipsa arbor paula sit & ampla.
 nam platon greci latum uocant ex-
 pressit huius arboris scripturam.
 & nomen & formam dicens. quasi
 platanus dilatata sum in plateis. est
 autem tenerrimus foliis ac mollibus
 & uitium similis. Misticce autem huius
 arbor dñi xpi significat quoniam toto orbe
 in membris suis dilatatur & mansuetadi-
 nis atq. Innocentiae suae ubiq. fidelib.
 salutis monstrat exempla. de qua
 in psalms scriptum est. Et erit
 tanquam lignum quod plantatum
 est secus decursus aquarum. Bene-
 ut arbitror ligno fructifero compara-
 tus est dñs xpi propter crucem quam
 p hominum salute suscepit. Item pla-
 tanus seqr significat in sermone prae-
 dicationis. quasi dilatator foliis. Unde
 legitur in Iechibela. platanum non fuerit
 aequae frondibus eius. Quercus
 siue quercus uocatur qd ea soliti erant di-
 gentium quaerentib. responsa pcanere.
 Arbor multu annosa sic legitur de quercu in a-
 bre. sub qua habitauit abraham qua fertur
 usq. ad estantius regis imperiu per multa
 saecula perdurasse. Huius fructus gal-
 la appellatur. ex quibus una agrestis.
 Robor autem generaliter dicitur.
 ex omni materia quae quide firmissimu.

Potest haec arbor typice significare pa-
 uentiam atque longanimitatem scilicet
 quod fortiter ipsi omnia aduersa susti-
 nent. Inconstantiam animi sui perseue-
 rant. & acquiescent omnia ferunt. P-
 riter cum mihxi sci fide atq. uirtutib.
 robusti. In ista mystice designatur. ubi
 ita legitur. & cetera In ostensione sicut tere-
 binthi & sicut quercus quae expandit
 ramos suos. Item In aliam partem. &
 super omnes Inquit quercus basan. fraxi-
 nus uocari fertur. quod magis In aspera
 loca montanaq. fraga nascatur. Hinc p-
 diruacionem fraxinus. sicut amont e-
 montanus. de qua omdur & fraxinus uti-
 lis habetur. Potest autem significare arma
 uirtutum. quibus uiuunt scilicet contra hor-
 tes suos. In hoc uenenata arbor Inde
 & dicitur uenena exprimentur. Ex hac
 arbor parthi & alix gentes faciunt. Un-
 de & poeta. ista res torquens torquetur
 In arbor. haec arbor potest dolor & ue-
 nena dogmata hereticorum exprimere
 quae paruum mortem & adferunt Interitum
 his qui in his laesi fuerint. Alnus
 uocatur quod dicitur amnae proxima
 enim aquae nascitur nec facile ex-
 tre unda uiuit. Hinc & terga &
 mollis quia In humecto loco nutritum.
 Alnus nomen accepit quod uliginosus

locus. & humidus melius proficit.
 Nam In montibus & asperis minus
 laeta est. Possunt autem haec
 duae arbores illor significare qui
 in rigatione sacrarum scripturarum
 & humilitate morum magis pro-
 ficiunt quam illi qui in potentia pro-
 pia confidunt. Populus dicta quod ex
 eius adde multitudine nascatur. cuius
 genus duplex est. Nam altera est
 alba. altera nigra. Alba autem po-
 pulus dicta. quia folia eius una parte
 sunt alba. altera uiridia. Haec ergo
 bicolor. habent quasi noctis & diei
 motus. quae tempora ortu solis occasuq.
 constant. generant & uam resinam
 circa eridani flumini uelud aduina
 rati In sinibus situae. Populus
 uirgulta castitatis. ut quidam uolunt
 In leuitico significat. & In malam par-
 tem illud accipitur In ostia. ubi dicit.
 subter populum & terebintum quia
 bona est umbra eius. Tilix dicunt uo-
 catam. eo quod utilis sit ad usum teloru
 nitore & leuitate laculandi. est enim ge-
 nus materiae leuissimae. & apud ad mel
 conficiendum utilissima est. sic & indocto-
 rib. mansuetudo laudabilis est. &
 ualde suauis est praedicatio uerbi.
 Salix dicta quod celeriter sediat.

hoc est uelociter crescit. Arbor lenta
 uiribus habilis uincendis cuius seminis
 hanc dicunt esse uicium. ut si quis
 illud in poculo auferit liberis carcat.
 sed & feminas infecundas efficit. Sali-
 cer iuxta misterium fidelis sunt in
 ecclesia prope fluentia diuinae prae-
 dicationis radicitus. In psalms ubi dicitur.
 & quasi salices iuxta fluentes aquas.
 Item salices homines infructuosi. Unde
 est illud in iob. circum dabunt eam. hoc
 est diabolum salices torrentis. & alibi
 ad torrentem salicum deducunt eos.
 Populus autem & salix & alii. mollis
 materiae sunt. & ad sculpturam apte.
 De populi autem significatione & ceterarum
 iam superius dictum est. Miricae quae lati-
 ni tamaracem uocant ex amaritudine
 nominata. gustus enim eius sumis ama-
 rus est. haec arbor in solitudine & siccis
 humo nascitur. ex qua & illa arbor malefi-
 cus carib. misra. id est odia conctari
 dicuntur. De hac arbor similitudo dicitur
 in iheremia propheta. quia. haec die
 dñs. male dicitur homo qui confidit
 in homine. & ponit carnem brachi-
 um suum. & adno recedit cor eius.
 Erunt enim quasi miricae in deserto
 & non uidebit cum uenerit bonum.
 sed habitabit in siccitate in deserto

in terra sal suginis & inhabitabili haec
 de populo dicitur iudaeorum qui habi-
 tant in deserto fructusque non faci-
 unt. & sunt in terra sal suginis quae
 nullos fructus facit. & inhabitabili quae
 hospitem non habet & dñm nec angelorum pra-
 sidiu. nec sp̄s sc̄i gratia. nec scientia ma-
 gistrorum. Mirus amara dicta eo quod
 magis litorea arbor sit. Unde & virgilius
 litorea miris mris sira. & conentur li-
 tora miris. hinc est. quod & agrorum mir-
 ite dicuntur. medicorum autem libri
 hunc arborem aptam scribunt mulierum
 necessitatibus plurimum. Mirus enim
 populi gentium significat. unde huius ar-
 boris mentio fit. in zacharia ppheta. ubi
 ita legitur. & ecce uir ascendens super
 equum rufum. & ipse stabat inter mir-
 itea. quae erant in profundo. & cetera.
 Hunc uirum hebraei michabelem putant.
 qui uictor iniquitatum & peccatorum sit
 in israhel. & quod steterit inter mir-
 itea quae erant in profundo. Intellegi uolunt
 prophetas & sc̄os qui in medio capti po-
 puli conseruebantur & erant in profundo.
 Lentus est quod cum pis ipse lentus
 sit & mollis. nam lentum dicimus
 quicquid flexibile est. Unde & len-
 tum uimen & uiter. Virgilius &
 lenti uiter pro flexibiles. huius

archangelum.

fructus oleum et essentia. Cortex resinae
 que mirra appellatur. Cuius pluri-
 ma & melior incio insula gignitur.
 Lenta enim mentio est. In denielis
 libro. Vbi susanna^h historia scripta
 est. & ubi descino & primo responsio
 presbiterorum ostenditur. Iacobi
 enim sanctam & primum ilicem &
 lentiscum inter praecipua quoru
 sensus ibi manifestatur. Theribintur
 arbor grecum nomen generans resi-
 nam omnium resinarum prestantior
 est. Legitur & in genesios quod pa-
 trarcha iacob conuocata omni domo
 sua licet praeceptum dñi docerit ad
 eos. abicite deos alienos qui in medio
 uestri sunt. & mundabimini ac mutate
 uestimenta uestra. Surgite & ascenda-
 mus in bechél. ut faciamus ibi altare
 dño. qui exaudiuit me in die tribulatio-
 nis meae. & fuit socius leuiter mei.
 dederunt ergo ei omnes deos alienos
 quos habebant. & in aureis quae erant
 in auribus eorum. At ille in fodit eas
 subter terebintum quae est post urbe
 sichein. quod significat ecclesia omnia
 simulacra gentium abicere & perpetua
 obliuioni dānādo. Illa tradere ut soluit
 & unius uerbi calcatur ubiq. celebris
 fuit. Theribintur scilicet. ut in isaia

& hinc in ostensione. sicut theribintur
 hinc in aliam partem. ut in osae sub
 dus populum & theribintum. quia
 bona erit umbra eius. Buxus grecu
 nomen est. ex parte alarum corruptu.
 paxos enim appellatur apud eos arbor
 semper uirens & leuitate materiae
 elementorum apicibus apta. Unde
 & scriptura dicit. scribe buxo & dili-
 genter in libro excara illud. Buxus
 autem tener in ecclesia significat. qui
 licet fructus spirituales minime habe-
 at. tamen per perpetua fidei confessione
 uiuet. Unde est illud in isaia rubus.
 & bucus. & pinus. Arundo dicta quod
 cito areseat. hanc ueteres cannam uoca-
 uerunt arundinem. Propterea uero
 dicitur. Scienelum. sane quod dicitur
 canna de lingua hoberex pomen sumpsit
 apud eos enim calamus canna dicitur.
 Arundo uero significat mutabilitate
 humanae mentis. Unde dñs dicit de io-
 hannae. ad iudaeos. quid existis in deser-
 tum uidere arundinem uento agitatam.
 sed iohannes in anglo uento uigilata puerit
 quia puer quae in deserto pariter. fletu. pater
 na. & spes lucub. uanis. fauebat. pito.
 aduhsit a uis. cecebat. Arundo uero
 incarnationem seductas significat.
 nus. diuinam scripturam. ut in apoclypsi

& in manu eius arundo aurea. Item ca-
 lamus praedictio scorum est. Intra
 ista. orietur uiror calami & iunci.
 luncus fidelis est in ecclesia. In octa flu-
 entia diuinae legis semper morans.
 Ut in Job. nunquid uiuere potest scir-
 pus absque humore. aut crescit carot-
 tum. sine aqua. Palurus est defen-
 sio peccati. siue in puritate mentis. Vnde
 de Invidia. & palurus inmunitionibus
 eius. qui rectus est in eis. sicut palu-
 rus. & sicut spinae desepse.
 Ramnus est genus est rubi. quoniam uul-
 go senticem ut siniam appellant aspe-
 rum nimis & spinosum. senticem dicta
 a senta quod est terra in culta in qua sen-
 tices spinae que nascuntur. maiores
 autem postea omnes arboris spinosa
 uerpre dicebant quod in prenda
 deranno igitur. Ita in psalmo legitur.
 Priusquam producant spinae urae ramnos
 sicut iuuentis. sicut lura absorbe eos.
 Ergo ramnus ut docemus spinarum
 genus est. per molestu quod prius in
 herbam in alis sima pabescit. sed ubi
 adulta aetate caluerit iam ustulos
 producit acuminatos. Posteaq. eius
 sucles duretunt in arborum fir-
 mitatem. Hoc ergo iudaeis prae-
 sentis sententia comminatur. quod

prius absorbeantur quam longa aetate
 eorum malitia conualescat. Sicut &
 in alio loco de talibus dicitur. Viri sangui-
 num & dolosi. nondum diabunt dies suos.
 Sequitur. celeritas perditionis eorum
 sicut iuuentis sicut lura absorbe eos.
 Bene dicitur. sicut iuuentis. Quia
 uiuere uidentur & mortui sunt.
 Omnis enim peccator in prauiditate de-
 gent ueritatis moritur. Spinam enim
 diuitiarum & sollicitudines saeculares.
 ipse dominus cum exposuisset parabolam
 sententis inter praetatur in euangelio
 dicens. Quod autem in spinis cecidit
 his sunt qui auerunt uerbum. & in sollici-
 tudinibus & diuitiis. & uoluptatibus
 uitae eunt suffocantur & non refe-
 runt fructum. Similiter spinae in
 ta allegoriam uitiorum sicut depre-
 mere possunt quae pungunt in
 licitis desideriis mentem humanam
 & ad peccandum prouocant.
 Tribuli uero aculei uitiorum uel
 temptationum intelleguntur. ut
 est illud in genesi. Spinam & tri-
 bulos germinabit tibi. & in pro-
 pheta. Peccatum inquit ista bel-
 lappa & tribulos. Ne propter oblatio
 peccatorum. Inuidia omnes montes
 qui in saeculo firuntur. non ueniet

illuc terror uepruum & spinarum . Vri
 ce prōrurigo luxurie . In ista oriet
 Indomibus eorum . Hoc est in cordib.
 reproborum spinæ & urticae . Oleaster
 dicitur quod sit folus oliuæ similibus
 sed latoribus arbor . atque siluestris .
 amara atque infructuosa . cui insertus
 oliuæ ramus . uim mutat radicis &
 uertit eam in propriam qualitatem . La
 grima oleastri arboris duplex . Alia enī
 gummi simulat . sine ullo qualitatis
 morſu . Alia ammoniaci guttam ex dis
 tillatione collectam acere mordentem .
 Oliuæ grece oleon dicitur . ex quo in laci
 num tractum est . ut oliua dicatur . olea
 autem ipsa arbor est . fructus oliuæ sicut
 oleum est . arbor pacis insignis . cuius
 fructus diuersis nominibus appellatur .
 Oleaster autem infructuosa arbor . Signif
 gentiles . qui quam diu sine xpō erant fruc
 tum ratiē fidei & bonorū operū gignere p̄po
 terant . Postquam autem ab errore uetusto
 abſeſi ad xpī fidem conuerſi sunt radices pa
 triarcharum & pphētarum p̄tinuit inserti s̄
 & facti sunt idē radicis & pinguedinis oliuæ .
 de quo apostolus ad romanor scribens elegan
 ter disputat . & ppheta de xpī corpore .
 qd̄ est cœta . canent in psalterio ut . ego autē
 sicut oliua in domo dñi . Speravi in mise
 ricordia dī mei in æternum & in sœ
 fructifera

saeculum saeculi . Oleum autem aliquan
 do gratiam sp̄s s̄i significat . Aliquando
 caritatem . & aliquando misericordiā .
 & contratio aliam significationē habet
 ubi psalmista ait . Oleum caritatis peccato
 ris non inpinguet caput meum . Est
 enim oleum in bonam partem causa
 splendoris pabulum luminis prestans
 nitorem pariter & salutē . In malam
 uero partem sicut hic ponitur . oleum
 peccatoris est . Dilectio simulata
 uerborum . quæ adolationibus & blan
 dimentis p̄rit mentes uelut olei pin
 guedo leniter ingrediens rigorem
 ueritatis emollit . & adnoxias cogita
 tiones amoris ficti potius ostentatio
 ne perducit . Oliua xp̄i in ecclesia .
 unde & in ecclesiastico legitur . sicut
 oliuam speciosam fructiferam uocauit
 dñr nomē tuum . & post pauca exar
 sit ignis in ea . Oleum gratia sp̄s s̄i in
 deuteronomio . sicut erunt mel de petra . &
 oleum de firmissima petra . & in iob petra
 mihi fundebat riuos olei . & alibi conpu
 trescunt lugum a facie olei . Oleum opera
 miæ . ut in psalmo . & caro mea inmutata
 est p̄pter oleum . Oleum hilaritas m̄tis
 ut in euangelio . cum te uincat unge caput
 tuum . & in psalterio . ut ex hilar & fa
 ciem eius in oleo . Oleum testimoniū

conscientiae bonae In euangelio. Pra
 denter autem sumpserunt oleum In
 uas suis. Oleum sermo deceptoris.
 In psalmo. oleum autem peccatoris
 non unguat caput meum. Oleum he
 reticorum subtilis & blanda deceptio est.
 sicut In salomone de ^{caele} prana doctrina dr.
 nitidius oleo guttur eius. & in osae. & o
 leum In aegypto ferebant hoc est ad secula
 rium mentes decipiendae. Unguentum po
 men saluatoris. In salomone. Unguentum
 effusum pomentuum. Unguentum gratia.
 spiri scti. In salomone musce mortuarie. idē
 daemones exterminant unguentum suau
 tatis. Unguentum christi unctio
 In psalmo. ut quidam uolunt a tempore
 frumenti. uini & olei multiplicati sunt.
 & in exodo plurima de hoc narratur.
 Oleum fomentum blanditiae In praecli
 catione diuina. In euang. & ad ppiant
 alligant uulneribus. & infundens uini
 & oleum. Amurca olei pars aquosa
 ab emergendo dicta. id est quod ab oleo
 se emergit & fixit eius. hanc greci
 amiracen uocant. ex latina lingua tra
 henter. Gummen grecum est. hoc em
 illigome dicit. Resina greci resina uocant
 rei em grece dr quicquid manat. Etenim
 lacrima sudor exhalata lignorum ut cera
 sit linteae balsami uel reliquarum

arborum siue uirgultorum quae sudare p
 duntur. sicut & odorata orientis ligna sicut
 gutta balsami uel reliquarum ac ferularum
 uel succinorum cuius lacrima durescit In gemā
 prima est resina terebintina omnium prestan
 tior. Adfertur autem ex arabie patria atq.
 iudaea & syriae cipro. & affrica ex insulis
 quoque aeladibus. secunda est lentiscina
 quae mirrae uocatur. haec ex eo insula
 deportatur tertio pinadis. **De aromaticis**
Aromata sunt quaeq. fragrantis **arboribus**.
 odorisq. In india arabia maris sine aliis re
 gionibus. nomen ^{aut} aromata traxisse uidentur
 siue quod odor Inposita diuinis Inuocationibus
 apta uidentur. seu quod sese aeri Inserere
 ac miscere pbantur. nam quod est odor nisi
 aer contactus. Aromata uaria uirtutu odora
 menta. sign. sic in lib regu desaba regina. p. ft
 legi allat ab uis cernochi aromata sic sub regina
 dedit salomoni pigmēta uaria uirtutu odora
 mēta. ubi & sapra. cō uniuersis palueris pig
 mentis. Tur arbor abiae Inmensa atq.
 ramosa lenissimi corticis ramis aetheris qua
 litatem amigdalis. Modo sacum aro
 maticum fundens album. & ad masti
 cationem uel in puluere resolutum
 & cum frangitur Intra pingue & ig
 nē adpositum. facile ardesca. &
 appellatur apud nos masculus. eo
 quod sit patura rotundum. Inmo

dam testicularum reliquum planum & pe-
 ne scabrosum minus obtinuum . Adul-
 teratur autem admixta resina siue gu-
 mi . sed dinoscitur sua proprietate . pu-
 tus igni inpositum ardescit . Resina
 fumescit . Gummen uero liquefit cale-
 factum . Tur autem attondendo dictu
 hoc & libanum uocatum amonte arabie
 ubi sabei sunt . Nam mons eorum liba-
 nus dicitur . ubi turra colliguntur .
 Mirra arbor arabie multitudine . ad v.
 cubitorum similis spinie quam achan-
 tum dnt cuius gutta uisidit atq. amara .
 Vnde & nomen accepit . mirra & gutta eius
 sponte manans preciosior est elicta .
 corticis uulnere uulior iudicatur .
 Sarmenata eius arabes ignibus fouent .
 quorum fumo satis noxio nisi ad odore
 stotacis occurrant plerumq. insanabi-
 les morbes contra hunt . Mirra aute
 in gog ditte ab insula arabie dicta ubi me-
 lior colligitur & purior . Diuersa aroma-
 ta diuersas species significant uirtutum
 quibus scia decoratur ecclesia . Vnde in can-
 tico canticorum scriptum est . Quae est
 ista quae ascendit per desertum sicut uirgula
 sumi ex aromatibus mirrae & turis . Cuius
 pulueris pigmentatu . Miratur synagoga quo-
 modo gentiu populis . nullo circumscriptionis mir-
 terio emundatur . nulla pphetaru amoni-

tionem irudat subito ab insimul uolupta-
 tibus per desertum genitaliatis & ido-
 latriae ad alta uirtutum culmina & spon-
 si . amplexus ascendit & igne amoris
 accensa omni nisa uirtutum ad caelestia
 tendit . Ex mortificatione carnalium
 uoluptatum & puritate orationum . &
 omnium uirtutum odore . Hinc item
 scriptum est . Vadam ad montem mir-
 rae . & ad collem turis . quia in mirra
 mortificatio carnis . In uire deuotio
 orationis exprimitur . Hinc rursum
 sponsus dicit . messui mirram meam
 cum aromatibus meis . Per mirra
 passio uel mortificatio . Per aromata
 omnes uirtutes exprimuntur . Metu
 mirram cum aromatibus . quando
 martires cum ceteris electis admata-
 ritatem precemiorum perducit .
 Hinc rursum per pphetam de dno salua-
 tore dictum est . Mirra & gutta & ecc-
 sia uestimetur tunc . scdm dnm corpus
 quoddam detatit fuisse cognoscit uesti-
 mnti . sic sic uestib. cooperiunt membra
 mortaliu . Ita & maestas ubi in fidelium
 oculis carnis uelamine uidebit abscondi .
 ab hoc ergo uestimto . id est incarnationis
 archano congrue uenit se dr . mirra &
 gutta & castia . mirra morte significat . qua
 pommi salute suscepit . gutta uero que dr

ammoniaci duritiam curat aliqua ne-
cessitate contractas quae pulvere Incar-
nationi dñi comparatur quia duritia
cor dñi humani sc̄a p̄dicatione dissoluit.
Cassa quae am̄r̄ fistula d̄r̄ redemptio ge-
neris humani perquam baptis̄ matris
Indicatur. quō hoc herbe generis aquosus
locus d̄r̄ Inueniri. His rebus & uiam odor
est suauis. uam merito sc̄ae Incarnationi
& uirtus herbarum & odoris suauitas
comparatur. Gutta uis amoris d̄i
& odor caritatis Intellegitur. ubi & su-
pra ligamentum gutte dilectus meus
mihī. Storax arbor arabiae similis
malo cidoni. cuius uirgalae ultra In-
canticulae hortū caetera natū lacrimā flu-
unt. distillatio eius In terra cadent mun-
da p̄ est. Sed cum p̄p̄ie corticis seroue-
seruancur. illa autē que uirgis & sala-
mis Inheserit manduca est & albidu. De
hinc fulua fit solis causa & ipsa storax
calumiter pinguis resinosa odoris lo-
cundi humecta. & uelut mellosū liquo-
rem emittens. Storax autē uocata qd̄ sit
gutta arboris p̄fluent & egelate. p̄a greci
stirū gutta dicunt. grece autē stirex latine
storice d̄r̄. hoc ergo pigmentū cū ceteris a-
romaticis ducet̄ filū. ^{p̄} uel In agitatū Rob-
tuler̄ ioseph p̄munere. quia sc̄i uiri In pe-
grinatione huius sc̄i saluatori p̄ro-

cederunt dona bone uoluntatis. & sacrarū
uirantum quibus ipse delectatur & placi-
bilis fit & annuens uotis eorum. bidella
Indie & arabiae arbor. cuius lacrima melior
arabica. Est enim lucida. leuis. pinguis.
aequaliter cerea. & facile molliatur. p̄q̄
ligno. t̄ terra commixta amara. odoris
boni. p̄a exindia sordida est & nigra. & ma-
iore gleba. Adulteratur autē admixtū gummi.
quoniam amarificat gustu. Mastice arbor
lentisci gata est. haec grano mastice dicta quia
In modū granorū est. Piperis arbor nas-
citur In india In latere montis caucasi qd̄ sibi
obuersum est. folia iuniperi similitudine
cuius siluae serpentes custodiunt. Sed In
cole regionis illius cū matur. ac fuerint
Incendunt & sic serpentes igne fugantur
& inde exflamma nigrū piper efficitur.
Nam piperis natura alba est. cuius quide
diuersus est fructus. p̄m̄ quod immaturū
est. piper longū uocatur. quod uicorruptū
ab igne piper album. quod uero cute
rugosa & horrida fuerit. ex calore ignis
trahit & colorem. & nomen. Piper silene est
uenerustum est. sigraue nouellum. uttandu
est autem. mercatorum fraus. solent enī
ueterissimo piperi humecto argenti spuma
aut plūbū aspergere ut ponderosū fiat.
A loco In india atque arabie gignitur
arbor odoris suauissimi ac summi.

Demq. lignum ipsius uice thumamatum
alturibus adoleat. unde & nom. traxit
se creditur. De alca autem in euangelio
desepultura dñi ita legitur. Venit ergo
ioseph & tulit corpus ihu. Venit autē
& nichodemus qui uenerat ad ihm nocte
primum ferens. mixtura mirre & aloes
quasi libras centum. Hinc & in cantico can-
torum scriptum est. In laude sponse.
mirra & aloes. cō omnib. primis unguentis.
mirra enī & aloes arbores sunt aromaticae
quae continentia carnis expriment. cō om-
nibus primis unguentis. Id est caris matib.
uirtutum. Casia nascitur in Arabia uirga
robusti corticis & par pareis foliis ut pepi-
ris. est autem uirtutis cinamomi similis
sed potentia inferior. Unde per cinamomi
uice duplex eius pondus in medicamentis
admisceatur. Cinanum dictum quod corice
cuius in modum canne sit rotundus & gracilis
gignitur autem in india & ethiopia regionib.
frutice breui duorum tantū cubitorū colore sub
nigro & cinereo tenui & amarū uirgarū. p̄ q̄ d̄ in
crassitudine extenditur despectus est. q̄ d̄ uirga
cilius paucera eximū q̄ d̄ cū frangitur uisibile
spiramentū emittit. ad imaginem nebulae
seu palueris. De his arborib. in cantico
cantorum scriptum est. fistula & cin-
namomum cum uniuersis lignis libani.
fistula quae & casia arbor aromatica

22j.
est sed mocha. & ideo humiles spu significat.
Adstuce cassiae doctrina recta. siue opinio
bonorum operum. ut in psal. & casia
auestimentis tuis. Item cinnamomum
qui seipso dispiciunt signat. quae & ipsa
est breuis arbor. sed odorifera & dul-
cis. Sic & humilitas magnā habet
laudē & dulcedinem apud dñm. quia
sicut fistula & cinnamomū humiles se
rum cogitationes. Sic & ligna libani
sublimes eorum actiones demonstrat.
Calamus aromaticus a similitudine
calami usualis uocatur. gignitur in
india multis modis. geniculatus fuluus
flagrans spu suauitate. qui cū frangit̄
in multas fit partes scissilis simulans
gustu casiam cum leui acrimonia remor-
denti. Calamus ergo simul cū ceteris
aromatibus. hoc est cum mirra cinna-
momo. & casia uerbo dñi. ad facere
unctionis oleum miseri iubetur. ut sc̄i-
ficetur tabernaculum dñi. & omnia
uasa eius. Porro unguentū quo pun-
gitur tabernaculū chrisma est. quo un-
gitur fidelis populus in quib. diuinitas
tamquā in tabernaculo habitat. Potest
quidem intelligi. hoc unguentū si uerū
sc̄i. sine odor iustitiae. longe lateq. diffusus.
de quo dicit apostolus. dōgras qui triū phar-
mor in oporto ihu & odore rottuae suē manu

collibus propagata est super per similes.

fitia pernos. Balsami arbor Inuidia intra
terminos tantum uiginti uigeru erit. Per
quam eandem regionem romani potiti
siam latissimis uiti foliis similis ruit sed
albidioribus sempq. manentibus. Arbor aut
balsamum lignum et xido balsamum de
fructus siue semen capro balsamum.

sicut opo balsamum. quod uideo cum
adlectione significatur. eo quod per
super ferris unculis cortex ligni perca
uerit eximii odoris gutta distillet.

Caverna enim greco sermone ope dici
tur. Cuius guttam adulterant.
admixto caprino oleo. uel melle sed
sincerus platur. amelle sicum lacte coa
gola uerit. ab oleo sinfullitur. aquae
aut admixtur. facile fuerit resolutus.

Propterea & silane uestes ex ipso pollute
non maculantur. Adulteratus quide
neque cum lacte coagulat. & ut oleu
In aqua super puetat & uestem macu
la. Balsama autem si pura fuerint
tantam uim habent. ut si sol excandu
erit sustinere humana non possint.
Huius ergo liquoris. hoc est balsami
in siuce mentio fit. In libro iesu filii
syrach. ubi ita scriptum est. & bal
samum non mixtu odor meus. & in
canticis canticorum. dicente sponsa
desponsio. Ita scriptum legitur.

Cum esset rex in recubitu suo. nardus mea
dedit odorem suum. Fasciculus mirrae
dilectas meus mihi inter ubera mea.
commorabitur. Botrus capri dilec
tus meus mihi In uineis engud di.
Botrus ergo capri factus est dñs in
resurrectione qui fuerat fasciculus
mirrae in passione. Quibene & in
In uineis engud di. esse memorat.
Namque In uineis engud di. ut praefati
sumus balsamum gignitur. quod in
christi confectione. liquore oliuae
admixeri. ac pontificali benedictione so
le & consecrari. Quatenus fidelis omnes cu
inpositione manus sacerdotalis qua spi
ritus accipitur. hac unctione signentur.

**De herbis aromaticis. Siue com
muni bus.**

¶ Extant & quae uncta
herbarum nomina quae ex aliqua sui causa
resonant. habentes nominum explanatio
nem non tamē omnium herbarum aethimo
logiam Inueniet. nam pro locis mutantur
& iam nominibus. folium dictum quod sine
ulla radice Innatat in hincie litoribus
colligatur. quod in lino perforatu sicant
indi atq. reponant. fertur autem paradisi
esse herba. gustum nardum referent.
¶ Nardus herba est spicosa. unde & agre
cis nardos stacos appellata. quaru
alia Indica alia siriaca uocatur. non

quod in Siria nascitur . sed quod in montibus in quo
 inuenitur alio litere in chian spectat
 alio siriacum . Et si autem indicum
 multi forme . sed melius siriacum leue
 folium . colosium spica paruum . odoris
 simi . aperum similans . quod simul in
 re tarclauerit linguam siccant . Nardum
 ceticum a regione galliae nomen . xxx .
 nascitur enim sepius in Liguria alpibus .
 & in Siria frutice paruo radicibus in man
 palo collectis ligamentis . flos eius
 tantum propter odorem bonum turis et
 que radicalae utiles pbantur usib . nris .
 Nardus autem significat odorem uirtutum
 sanctorum in ecclesia . unde sponsa dicit . In
 cantico canticorum . Dum esset rex in ac
 bitu suo . nardus meus dedit odorem suum .
 hoc est . regi xpo in beatitudine caelestis se
 creti quiescenti sanctorum uirtus in ecclesia .
 magne nobis gratiam suauitatis adminis
 trat . Item sponsus dicit de sponsae gla .
 in eodem libro emissiones tuae paradisi
 malorum punicorum cum pomorum fructibus .
 cypri cum nardo . nardus & crocus per in
 tentionem sacri baptismatis sancta paradi
 si ex se emisit mala & punicos id est
 mararum cum pomorum fructibus . id est cum
 sanctorum uirtutum fructu cypri arbor aroma
 tica est significans caelestis graue benedictione .
 nardus dominicae passionis tipum

crocus caritatis feruorem exprimit .
 Coniungitur cyprus nardo . Cum
 diuina gratia confortat nos per xpo
 pati . Item nardus croco iungitur cum
 caritate xpi mortem libenter suscepi
 mus . Crocum dictum ab oppido cili
 ciae . quod uocatur coricum quamquam
 & alibi nascitur sed non tantum uel tale
 quale in cilia . Unde & a potiori parte
 nomen accepit . Nam multae res nomina
 sumpserunt a locis ubi plus peruenit . &
 melius aliquod obtinuit autem est quod
 fuerit recens odoris boni albedine parua
 porrecte longitudinis . Integrum .
 & neque in fragmenta comminutum in spi
 ratione bona & cum carpitur manus
 inficiens & leuiter aere . quod si eius
 modi non fuerit . aut uetustum aut in
 fustum cognoscitur . Item cyprus incor
 ruptionem significat . nardus fortitu
 dinem crocus martires . Ysopus herba
 humilis cuius radices saxu penetrant qd
 significat humilitate penitentiae siue bap
 tismum . ut in psal . Asperget me hyssopo
 & mundabor . Costum radice herbae est
 nascentis in india . arabia . & siria . sed melius
 arabicam . Est enim album & leue
 suauis locundus odoris indicum colore
 atro & leue ut ferula . siriacum uero
 pondere graue colore buxco .

odore acro . summum tamen album
 leae aridum . gustu incendens . flor
 enim xpm significat . qui deurga
 diae lesse effloruit . uel specimen
 iustitiae . ut in psalmo . iustus inquit
 ut palma florebit . Rosa ab speciae
 florit nuncupata quod rutilanti colore
 rubeat . significat autem rosamarti
 res . ut est illud . sicut rose germinant sup
 humida fluente . Lilia lactei florit her
 ba . unde & nuncupata quasi lilia .
 cuius cum candor sit in foliis auri ta
 men species latus effulget . Liliium
 autem xpm significat . qui in cantico
 canticorum ait . Ego flor campi .
 & liliium conuallium . & item uer
 eant ut pascant in hostis & lilia colligant .
 A est dicens . Ego sum decus mundi
 & gloria humilium . Qui de sponsa sua
 sic ait . Sicut liliium inter spinas .
 sic amica mea inter filias . quia candor
 castitatis eius tribulationibus pbatur .
 & maior est fructus pdicationis . qua qui
 ear . Potest & in lilio uirginitas exprimi .
 quia excellentior est castitas uirginis .
 qua ceteris uirtutibus . sic in apocalypsi osten
 ditur . Viola propter uim odoris nomen
 accepit . Huius genera sunt tria . pur
 pureum . album . melinum . Viola
 quoq; significat confessorer . ob similitu

dinem libidinum corporum . Unde scriptum
 est in cantico canticorum . flores in terra
 aut sunt . quib; & iam regnum caelorum
 promissum est . Edera dicta quod carbo
 ribus reptando adherat . de qua uir
 gilius . Inter uictrices ederam tibi . ser
 pere lauros . Aen ederam auunt uocata
 quod edis supra lactis habundantiam
 in esta aueteribus prebeatur . edere
 frigide terrae indicet sunt . fisticor . qui
 aris forma conebrietatis est . si qui potus
 edera coronetur . Edera autem uipam
 iudaei populi habet . qui aliquando floribet .
 sed nondiu . In uiride pristino remanebat .
 Unde in libro ionae prophete . edera sub cuius
 umbraculo lonas secebat . In ascensione uer
 mit diluculo in caestinum exarua in resur
 rectione illius uermit quiat . Ego sum
 uermit & non homo . iudeica plebs per insi
 delitatem exaruit . qui quonda florebat in
 patriarchis & pphetis . Galbanum dicta
 non secreta . ex quo dictam nu herba nom
 accepit . Propter quam apud uirgiliu
 cerua uulnerata saltus peragrat dicta nec stan
 te enim potentiae est uermitu . a corpore ex
 pellat sagittas excutiat . Unde & eius pabulo
 stre percusse sagittas a corpore inherenter
 ciciunt . Homo quida latinoru poleium
 maras dicunt . propter bellitela excutien
 da . Mandragora dicta qd habeat

h mala generas q̄similitudinem prurax. masculus uero folis betae similibus.

225.
Dorn.

mala suauitate. In magnitudinem
mali mittant. Unde & ueniatini malum
terre uocant. Hanc poetas uero po
micos appellant. quod habent p̄dicō
formam hominis similitem. cuius
cortex uino misca calibendum datur.
quorum corpus propter cupiditatem
dum est. ut in potu dolore non senti
uit. Huius species duae. femina fo
lus lactuce similibus. Democritus
gona sponsa dicit. In cantica canticorum
mandragorae dederit. O dorem in
potu nris. mandragora propter multi
moda medicaminum genera scōrum uir
tutibus comparatur. portae ecclesiae doc
tores sunt sc̄i. In huius modi portae man
dragore. dant odorem. cū spirituales
quiq; ex se uirtutum palmas longe lateq;
spargunt. Legitur & in genesior qd
ruben filius liae egresus In agrum Inue
nit mandragoras & dederit eis liae
matri suae. quod siḡ signa bona. quū
quisq; bene studiosus adipsentur. eximium
dant hominib; referre hanc debet ad matrem
ecclesiam. Unde dicit apostolus de po or
dinanda. oportet illū testimoniū habere
bonum. ab eis qui foris sunt. qui licet
parum sapiant. Reddunt tamen ple
rumque labori eorum p̄ quos sibi confis
litur. & splendore laudis. & honore bone

opinionis. Haerbae paradisi uiriditas
& scōrum animarum pascua. ut in euig.
si quis per me introierit saluabitur. &
ingredietur & egredietur & pascua Inue
nit. ex per ezechielem. In montibus ex
celstis israhel. ubi pascua eorū in herbis
uirentibus. & contraria deuiditate
mentis suae deuidicis. per hieremiam
dicit. Desceperunt oculi eorū quia p̄ erat
herba. Haerba uita carnis est. ut in iob p̄
diabolo huic montes. hoc est licuriosi
diuiter herbas ferunt. Haerba uita mor
taliū. ut in psal. Mane sicut haerba tran
siet. Praeatum est cuius sc̄i copia arma
uentur. cui uerres romani nom In dide
runt. ab eo quod p̄tinus sit paratus. nec
magnum labore culturae desiderat. pra
ta autem eō quae scari possunt.
Praeatum in sūce Intellegi potest sc̄i ecclē
& scriptura sacra In quib; flores diuisarū
uirutum reperiant. & p̄fectus spiritalis pur
animalib; hoc e fidelib; hominib; p̄parat. Unde
sponsa In cantico canticorum dicit. flores. In parua
Intra. Ide Initio fidei & iustitiae floruer
In mundo. crescente ecclē. hinc itē ipsa docto
rib; dicit. fulcite me florib;. Aspice me malis. quia
amore lingua. Ac si diceret. consolamini me. explet
sc̄i Inipientiū sc̄i Inimicū uia saluati dū adhuc
In huius peragrationis tedio amore sapne uisionis
linguesco. Praeata p̄fecta facta est scriptura diuina.

ut in salomone. apta sunt prata & pariter
herbe arcentes. Item in nuda pariter. ut
in salomone. nullū pratu sit qd non per
transit luxuria ma. Aben. lolu. lila
ma qua poete semper infelix lolu. dicunt.
qd sit inutile & infecundū. mīstace signifi
cant peccatores & uicia. Unde in uig. dī.

Quod in se gere dñi. Inimicus sup semina VIII.
uerit uliana. Fenum dictum quod coctū
ma nutritur. fō semm flamma est. fenū
enim luxta allegoriā significat fragilita
tē humanē naturae. Unde legit in psal.
de peccatoribus. Quo tamquā fenū uelo
citer arcescit. & sicut olera herba quā cito
cadent. Fenum pulchra ē ter. dum uix &
dam florē. sed cū aruerit mutato primū
colore marcescit. Sic sanū in p̄. qui qua
si florida laetitia relucet. p̄. maturo
fimo siccantur. Primo feno comparat f.
ut arcescit. nō agrestib. olerib. ut decide
rēt. non em dīc olera hortorū sed olerib. u
ut significare & potius illa inuisissima quae p̄
agror sponte nascuntur. Fenum historiat
legit aut tēporalia signis. Ut in psal. qui
p̄. dicit. i. m. f. fenū peccatores f. ut in uig.
Sicut fenū quod hodie in agro est. & quā in
clibonum mittitur. Olera enim ab olla
dicitur sunt. ubi collecta decoquantur.
Qua propter fenum mundi nobilib.
comparamus. Qui & facile p̄. ficiunt &

uridit. magna quācūq; gratia uelut in
oleri. herbarum. mediorer. ponantur &
humiliter. p̄. olo. In uita copia pululan
te. consurgunt. & in uita. sicut agrestem
atque inspidam rement. qualitate. sed
illud uelociter arcescit. & ista cito decidunt.

DE OLERIBUS

Ortus nominatur. qd semper ibi aliquid
oriatur. Nam cum alia terra semel in
anno aliquod gignit. Ortus nūquā sine
fructu est. Oleris ab alendo dicitur. eo qd primū
hominer oleribus alerentur. ante quā frugr
& carnes ederent. Legitum enim pomis
arborum & oleribus alerentur. sicut an
malia herbas. Ortus enim sām significat
ecclesiam. In qua uariē species uirtutū gī
nuntur. Unde sponsus desponsa dī. Ortus
conclusus soror mea sponsa. Ortus conclu
sus font signatus. Ortus conclusus eccle
est. qm uariāta spiritaliū operū germinū
gignit. Font est quā doctrinā salutari re
dundant. Conclusus quia dñi p̄. uerone. unita
p̄. sistat. Signatus. sermone fidei.
Item aliam significationē habet ortus
In hoc testimonio libri regum ubi narrat.
quod dicit rex dicit & ad m̄. p̄. d. le tra
belatan. dicit m̄. uineam tuam. Ut
fuciam mibi hortum olerum quia uineā
& p̄. pe domum meam. & cē. p̄. both ergo
quid m̄. p̄. tractatur conspicuus significat

dñm saluatorem qui est semen . quod int p
 ratum letrabel . quia uerus est filius di .
 hic habuit uineam . de qua in scripta
 est . Vinea enim dñi sabaoth domus israhel
 est . hanc concupuit achab qui inter p fi
 pta . populis uidelicet uidetur de quo xpr
 carnem uelsumere dignatus est . ut fecit in
 ea hortum olerum . hoc est ut ubi uinum gratia
 spiritalis germinare debuit . ibi fragilia
 quaeq. dogmata per farisaiam super stitio
 nem trans plantaret . Sed naboth hanc
 uineam dare nolens . Id est xpo phariseo
 rum super stitionibus non consentiens impia
 uxor letrabel hoc est synagoga ludaeorum
 machinata est . morcon eius . Orat biter
 nae delitiae paradisi significant . unde dicitur .
 Lira hortum meum soror mea sponsa . Item
 hortus est populus ludaeorum . de quo dicitur . di
 lectus meus descendit in hortum suum ad ar
 don aromatis . Rursum hortus quaedam
 hypocrisis simulatio . Vnquam . quumun
 dos septabant in hortis . Areola . Virgo
 maria . In cantico canticorum . dilectus
 meus ascendit ad hortum suum ad arcola
 aromatis . Areole corola scorum uirtu
 tum odore flagrant . Vbi & supra
 areole aromatum consistit pigmentatus .
 Oler simplex est . & aperta praedicatione .
 ut in apostolo . qui infirmus est olera
 manducet . Oler minime operatio bona

ex qua quaedam hypocrisis hominibus
 placere student . ut in euang . Vae uobis
 pharisei hypocrisis quidecumque mentium
 & neciam cumq. num . & omne olus . Cepe
 & alia corruptionem mentis . & aeternam
 peccati significant . quae quanto conplur
 eduntur . tanto magis dolore cruciantur . Unde
 & in numerorum libro . filii israhel .
 murmurantes leguntur . dixit se in mentem
 uenit uobis cucumeres & pepones porriq.
 & cepe & alia anima uestra arida est . nihil
 aliud respiciunt oculi uestri . nisi mentem .
 Sinapis appellatur . quod solus sit similis .
 naris . haec herba mystice significat . eug
 xpi . sicut ipse dñs ostendit dicens . Simile
 est regnum caelorum grano sinapis . & rel .
 quod in corde credentium seminatum ger
 minat . & recte fidei . ac bonorum operum
 profert fructum . Rafanum greci nos
 radicem uocamus . eo quod totus deorsum
 nititur dum reliqua herba in summa magis
 prosiliunt . cuius semine macerato quisquis
 suas manus infecerit serpentes in pum
 tractabit . Siquide ex ipsius radice & uan
 ebur albet . Incubo quoq. uentens subsistit .
 Nam contra uenena radices nuce lapini
 citrum . apium psura . Sed contra situ
 rum non contra acceptum uenenum .
 Unde & apud ueteres . ante alias epu
 las haec solebant mensis adponere .

haec continentiam figuratiter potest exprime-
re & caetera quae multum ualent con-
tra uenentia suggestiones diaboli. & contra
uita carnis. Lactuca dicta est quod habun-
dama lactis exuberans. Sen q lacte nutriende
feminas implet. haec & in uisus uenerit usū
colit. Lactuca agrestis quae scilicet nomi-
namur eo quod delictis eius in modum scilicet
est. Praeceptum est ergo filius israel ut
lactucam agrestem in parthe comederent
cum aspidoglyphis carnis. Lactuce uero
agrestis ualde amare sunt. Carnes uero
agni cum lactucis agrestibus sunt eden-
de. ut cum corpus redemptoris accipimus
nos pro peccatis nostris inflectibus ^{affligimus} ^{etiam}
quatinus ipsa amaritudo poenitentiae
abstergat uentus stomacho per ueritatem
amorem uitae. Cucumeres quod sunt interdum
amari. quidulces nasci perhibentur. silace
mellito eorum semen infundatur. de decem
meribus & pepomibus in pentateucho legitur
quod deus filius israel & concupierunt sper-
nentes manna. sic concupiscentia carnalis
fastidit cibum spiritalem & spernit eum.
Cucurbita herba est. alieno egent sustentaculo
quod signum infirmos quosque. & indoctos quia dicitur
indigent solacio. quo fulciantur nec corruiant.
de cucurbitis in uona propheta legitur. Apium dictum
quod deo apex. id est caput antiquorum triumphantium
coronabatur. Hercules autem hanc her-

bam primum capiti circumtulit. primum
nunc populum capite praeferebat. primum
oleastrum. primum apium cuius radices effi-
cacter pugnare contra insidias ueneno-
rum. eius generis sunt petrosi lenon ipso
silenon. & oleo silenon. Petro silenon
uocatum quod sit simile apio. quod dicitur
in petris montibusque. praeter quod nos petra-
pium dicere possumus. Silenon enim
grece apium dicitur. sed est summum ac phabile
aececlonicum gustu suauis. & odore aroma-
tico. Feniculum lacini uocant quod dicitur
et si seu radices sicut uenit usum. cuius
uirtus traditur ut serpeniter annuam se-
nectutem eius gustu deponat. hoc olus
greci maraton uocant. Quidam olea
quae contra uenenum ualent mistice sig-
nificat. iam superius dictum est

Ligusti cum a regione romae acce-
pit. nascitur enim plurimum in liguria
odore aromatico & gustu acris.

Coriandrum ex greco nomine sumptum
quod illi corian uocant. cuius semine in dila-
uino dicitur propterea reddat in uenere. si sicut modum
dederit amantiam nutritio canos dicitur ex corian-
dro hinc traditum est. Legitur
in exodo quod manna simile esset semini
coriandri album & sub lucidum. sic & abun-
di albidinem habet castitatis & lumen scientiae
spiritualis. Unde animae fideles corticia possunt

Ruta dicta quod sit feruentissima cui altera
agrestis atque uirtute acior sed utraq; fer
uentissimae copiantur. hanc uenens re
pugnare mustele docent quod cum serpen
te deinceperint cibo ei armant. haec
fidem christi signis. quae contra antiqui
serpentis uenena plurimum ualeat. **Ex lib. xv**
Incipit Liber xv De bellis

Primus bella instituit inuis rex assyrius.
ipse enim finibus suis nequaquam conten
tus. humane societatis foedus irumpens. exer
citus ducere. aliena uastare. liberos popu
los. aut trucidare. aut subicere coepit. uni
uersamque asiam usque ad libiae fines noua ser
uitute perdomuit. hinc etiam studuit ur
bes in mutuo sanguine. alterna grassari ce
de. in autem genera bellos. idem iustum iniustum
civile. & plus quam civile. iustum bellum quod
explicite geritur de rebus. repetitis. aut pro
sanctarum hostium causa. iniustum bellum est quod
de furore inde legitima ratione inter. de quo
in re publica cicero dicit. illa iniusta bel
la sunt quae sine causa suscepta. Nam extra
ulciscendi. aut pro pulsandorum hostium causa
bellum geri iustum nullum potest. et hoc i
dem tullius paruis inter iustis subdidit. nul
lum bellum iustum habet nisi denuntiatum. nisi
indictum. nisi de repetitis rebus. civile bellum est
inter ciues orta seclitio. et eicitati tumultus. sic
inter sillam et marium. quibus bellum civile inuicem in una

gente gesserunt. plus quam civile bellum est
ubi non solum ciues certant. sed et cognati.
Quale actum est inter caesarem et pompe
ium. quod gener et socer inuicem dimicauerunt.
sicut in hac pugna frater cum fratre dimicauit.
& pater aduersus filium arma portauit. lucanum
in fratrum ceciderunt prima frater. hinc cum ceruix
cesa parentis ceciderit. bella itaque dicuntur in
terna. externa seruilia socialia. piratica. Nam
piratica bella sunt ipsa latronum agmina pro
maria in oparum. leuibus. et fugacibus. non solum
nauium. comant. sed etiam insulas punctasque uis
tantibus. quos primum genus pompeius pro multum uis
tationem quam terra marique diu egerat. inna
celeritate expressit. ac superauit. sic autem bel
lum uocatur quod in hostes agit. ita tumultus quod
civili seclitioe eicitati. nam seclitio est.
dissentio ciuium dicta quod seorsum alii ad labo
rant. alii estimant. dissensionem animarum secliti
onem uocari. quam greci chastasin uocant. quo
autem differant utrumque cicero docet. potest
enim inquit esse bellum ut tumultus non sit. tumul
tus autem esse sine bello non potest. quod est enim aliud
tumultus nisi perturbatio tanta ut maior
timor oriat. unde etiam dicitur tumultus quod
timor multus. grauius autem esse tumultum
quam bellum. nam in bello uocationes ualent
in tumultu non ualent. differunt autem bellum pugna
& plura. nam bellum uniuersum dicitur aut punicum
cuius partes sunt pugnae ut canensis et mensis. rursus

muna pugna multa s̄ p̄lia aliud enī incor
 nibus. aliud in media. aliud in extrema acie
 gerit. bellum igitur est totū pugna unius
 diei p̄liū pars pugne ē; Bellū autē duellū
 uocātū eo qđ clux sint partes dimicantiū. t
 qđ alterum faciat uictorē. alterū uictū p̄a
 mutata & detracta littera dictū bellū. alii p
 anti frasin putant dictū eo qđ sit horridū.
 unde illud bella horrida. bella cū bellū sit
 pessimū. p̄lia dicunt ab inprimōdo hostē. un
 de et p̄la ligna quib. uua p̄mit. pugna uocata
 eo qđ in initio usus fuisset in bello pugnis c̄ten
 dere t q̄ primo bello pugnis incipiebant un
 de et pugna etiam clux ē. aliquē & sine ferro.
 haec enī bella apud carnales s̄ qđ de p̄nentia
 mundana c̄fligunt. ceterū apud xp̄ianos &
 fideles dī famulos. alius mos pugnandi ē.
 de quo scribit apostolus. n̄ ē nob̄ c̄luctatio ad uer
 sus carnē et sanguinē. sed aduersus principes
 et potestates aduersus mundi rectores tene
 brarū harū c̄tra spiritalia nequitia in celesti
 b.; et tē castigo corpus meū inquit & serui
 tuti subicio. ne forte cū aliis p̄chaueri ipse
 rex p̄b; efficiat. Itē bella t pugna certam ad
 ūsus nequitias sp̄itales. t aduersus uitia ē
 fluctiones ut in ap̄to sic pugno n̄ q̄si aerē uerbe
 rans. rurſū bella t certam diaboli aduersus
 sc̄os ut in hieremia & bella b̄ud ad ūsūte. &
 n̄ p̄ualebt. s̄p̄ enī sc̄i uiri c̄tra uitia & c̄tra tēp
 tamta diaboli. c̄traq; oblectamta carnis. & in

lecebras uoluptatū dimicant. ut sint sc̄i inma
 culati in c̄spectu dī p̄ficiētes sc̄ificationē in
 more ipsius quib. pax xp̄i est. qđ discipulis surtate
 pacē meā clouobis pacē meā relinquo uob;. ipse
 enī pax n̄a q̄fecit utraq; unū. in. aū in bello gerunt
 pugna. fuga. uictoria. pax. pacis uocabulū uidet
 ap̄acto s̄p̄tū posterius aū pax accipit. foedus primū
 inī. foedus ē. pax q; fit inter dimicantes t a fide
 t a ferialib. idē. a sacer dotib. dicitū p̄p̄os enī fiebat
 foedera sic p̄secularis bella. alii foedera dicitur p̄tū.
 ap̄orta foedera. et crudelit occisa cui mori obtabat
 ei q̄ pace resiliisset. un galus et cetera ungebant foe
 deraporta. foeda foederis partes. Inductae & dicit
 taē. inductae q̄si in die sc̄ia. **De triumphis**
 11 **O**mne regnū sc̄i hui' bellis querit uictoris p̄pa
 gat. uictoria dicitur qđ ut idē un tute achipiscit.
 hoc ē enī uis gentiū expellere. n̄aturpis est do
 lo quaesita uictoria. certa uic uictoria ē t occi
 sio hostis. t expolatio. t utriq; n̄ ē. uic locunda
 uictoria que p̄missa detrimta c̄tingit. & hoc
 est qđ laudat salustius clucis uictoriā meru
 ento exercitu deportant. pompa dicitur est gre
 ca significatione. ΑΤΙΟΤΟΡΤΟΝ ΠΙΒΙΝ hoc ē pu
 blice hostentari p̄cehit. aū uictoria pompa ideo
 qđ iturus. ad hoc certam primū ē uictoriae
 uotū c̄uersione; Tropeū dicitur ap̄otostros
 idē a c̄uersione hostis & fuga. n̄ ab eo qđ hos
 tē c̄fugasset merebat tropeum. qui occidit
 set triumphū. qui dicitur est ap̄otostriam
 bes idē ab exultatione. plene enī uictoriae

triumphus debetur. Semplene tropheum
 quia non dum plena est uictoria e secutus n
 eni obtinuit sfugauit exercitu. haec tamen
 nomina scriptores confundunt. erat aut
 romanoru ut triumphantes quadrigis ue
 herent. Ex illo quoel solentisunt priores duces
 hoc habitu bella mure. quicunq. aut inefluctu
 uicissent palma aurea coronabantur quia
 palma stimulos habet. qui uero sine efluctu
 fugiente pstrasset laurea coqet haec arbor
 sine spinis est. Duob. aut generib. delectur
 exercitus aut inter nitione. aut dispersione.
 salustius hostis inquit. oppressi aut dilapsi
 forent. sic & utrumq. uirgilius inter nitione
 submersaq. obruere puppis. dispersione
 aut age diuersas & clissicce corpora ponto.
 Spolia aut hostium preda manubiae exubie
 partes. preda. apreclando uocata. manubi
 ae eo quoel manibus detrahuntur. haec
 exubiae abexuendo dicitae quia exuunt.
 haec & partes apari diuisione. pro personaru
 qualitate & laborum iusta decisione.
 exspolia aut apalleis quasi expallia uictis
 enim clera hunt. uictoria nra xps est. cuius
 triumphus signum erit. quo diabolum
 uicit. & mortem superauit. Spolia autem
 eius quae de hoste sumpsit homines sunt
 Inclm credentes. qui de potestate diaboli
 eruti regi suo legitimo sociantur. unde ip
 sequeritas In euangelio ait. dum fortis ar

tis armatus custodit atrium suum in pace
 sunt omnia quae possidet. si autem fortior
 illo super ueniens uicerit eum uniuersa ar
 ma ei aufert in quibus e fidebat. & spolia
 eius distribuet. uictoria est diaboli tabad
 uersari. Triumphus ut e illud apli. do. aut
 gratias. qui dedit nob uictoria. Brauium est
 efluctu bonoz p mium meritorum in aposto
 lo destinatu persequat. brauium super ne
 uocationis. Corona aeternae gloria p iusticia
 merces ut in aposto. de reliquo reposita e
 mihi corona iusticiae. Pax xps est. quia ip
 se e qui fecit utraque unum. pax carnis ad
 uersus spm concordia in bonum. ut in psal
 mo. rogat quae ad pacem s in iherusalem
 & in aliam partem p uclis uel hereticis
 accipitur ut in deuteronom non loque
 ris ei pacifica omni tempore.

III De instrumentis bellicis

I Signa bellorum dicuntur quoel ex his ex
 ercitus. & pugnandi & uictoriae receptui
 accipit symbolum. nam aut per uoce tube
 aut p simbola ammonetur exercitus.

III De bucinis & tubis.

Bucina quasi signum datur in hoste dic
 ta auoce quasi auocina. nam pagani
 agrestes que ad omnem usum ad conpiza
 conuocabantur. propriat ergo hoc agres
 tibus signum fuit. de quo per sius bucina
 cogebat p rsecos ad arma qui rites. huius

clangor bucinum dicitur. tubam
 turrini primi inuenerunt. tubam
 dicitam quasi tosam. idest eum am. he
 rum tubam quasi tibiam. inter tuba
 autem & bucinam ueteres discernebant.
 Nam bucina insonans sollicitudine ad bel
 lum nuntiabat. uirgilius. bucina sig
 num clia dedit. tuba autem prelia in
 dicabat. ut at tuba terribilem sonitum.
 cuius sonus uariis est. nam interdum
 cantat. ut bella committant. interdum
 insequantur eos qui fugiunt. interdum
 cantant receptui. Nam receptus dicitur.
 quos exercitus recipit. unde & signa
 receptui canere dicuntur. Tuba autem siue
 bucina sanctorum prelatorum uocem
 significat. quae in toto mundo per pre
 dicationem euangelisonat. & ad certa
 in spiritali milites christi puocat. huiusmodi
 do ammonendo. & exortando populum
 dei instruunt. et quid faciendum est
 quid deuitandum sit demonstrant. quis
 quis autem iuxta eius indicia se obseruat
 & secundum eius magisterium uixerit
 uitam percipiet sempiternam.

¶ De armis.

Arma generaliter omnium rerum in
 strumenta sunt. unde & ubi reponuntur
 armaria dicitur. Item arma dicitur
 tela omnium generum. sed arma

sunt quibus ipsi tuemur. tela sunt quae
 emittimus. nam arma duplicia sunt.
 idest uel quibus percutimus. uel quibus
 tegimur. Arma autem dicta propriae
 sunt. eo quod armos tegunt. nam arma
 tab armis dicuntur. idest ab humeris
 ut lactos huic asta per armos acta tremet
 uel apote arcos. idest amarte. Mistice
 autem arma presententis scriptura
 rum & exercitus uirtutum accipiunt. unde
 apostolus ait. nam arma militiae nostrae non
 carnalia sed spiritalia sunt. et potentia
 deo ad destructionem aduersarum mu
 nitionum hoc est uitiorum & errorum quibus
 diabolo instigante homines aduersi
 contra milites christi pugnant. armarium
 uero scriptura est sacra uel fides recta. unde
 perierunt arma spiritalia contra hostes christi
 ane fidei & obpugnatores uere religi
 onis. Item arma protectione diuina signi
 & adiutorium eius insecos. ut in spiritu ad
 prehendere arma & scutum. Arma opera
 iustitiae aduersus diaboli uitia ut in
 aposto. accipite armaturam dei ut possitis
 resistere. arma opera peccati & diaboli
 in seclae ut in seclae. arma & scuta conbu
 ret igni. ¶ De gladio
Gladius generaliter dicitur ensis in
 prelio. sed ensis ferrum tantum. Cla
 dius uero totus proprie autem appel

Latur gladius quod gulam diuidit
 idest ceruicem secat. ad hoc enim pri
 mu est factu; Na membra securibus ma
 gis cedunt collu gladio tantu. acies aut
 gladiu ab acumine dicta capulus uocat
 t quia caput est gladiu t q capite ibi uttene
 at. Na alias acies ferri n sunt. mucro n tan
 tum gladiu est selet cuius libet telu acu
 men dicitur alongitudine. nam macron
 greci longum uocant; hinc & macera
 macera aut e gladius longus ex una parte
 acutus; framea uero gladius ex utraque par
 te acutus. qua uulgo spadam uocat. ipsa e
 rusea. framea aut dicta quia ferrea e. na
 sicut ferramentu. sic framea dicitur ac p mde.
 Omis gladius framea gladius em in bono
 & in malo accipit. in bono ut in apostolo
 & gladium sps quod est uerbum dicit; in ma
 lo ut e illud psalmistae. gladium euagi
 nauerunt peccatores. gladius peccatoris e
 qui libet dolus alterius appetens lesionem.
 na & ille qui in opem spoliare contendit
 per uerse consilii sui gladium elucet.
 & ille q praua suasionem desiderat. decipere
 animas innocentum enim pessime cogita
 tionis ostendit. euaginauerunt signis nu
 clauerunt. ut quod ante erat incogniti
 one. tanquam in uagina reconditum. post
 eductum reuelatis cogitationibus appa
 rere; framea ultionem diuinam signifi

in impio. unde e illud in psalmo; effunde
 framea & conclude aduersus eos qui me
 psecuntur. & malam partem eripe a framea
 animam meam. liberari se postulauit
 a morte quam subiturus erat. collato sci
 licet resurrectionis auxilio. framea em si
 non nimum nomen e. significans siue hasta
 siue gladium. siue quae libet arma p quo
 luit futurum crucis exitum. competenter
 aduerit. q per ipsam pleriq. succedit. sed
 primo dixit eripe anima mea. modo peti
 liberari etiam. quae est illi uinea. idest catho
 licu ut intellegatur docerinas nouas. & con
 ciliabula per ditorum unitatis uocabulo
 respuisse; Item framea significat uindicta
 in insonem plura ut est illud psalmiste
 de peccatoribus. inimici defecerunt fra
 mea in finem. inimici generatus cuius est.
 idest diaboli cuius framea defecisse testa
 tur. framea em ebraicus sermo est. signi
 ficans gladium quo hostis ille buccabatur.
 Quod aut dixit in finem consummati seculi dicit
 intellegi quando uirtus diaboli omnipotenti
 illo gladio pbatur interiri. de quo dicit
 in septimo psalmo. nisi conuertimini gla
 dium suum uibrat & cetera.
 Spada a passione dicitur. greco uerbo quo
 patin grece dicitur pati. unde & patior & pati
 tur dicimus; Sem spatium gladium est.
 uinea spat. longitudine appellatum

non ut imprudens uulgus dicit sine quatuor
 tum clam sagitta uelocior sit, pugio
 apungendo & transsingendo uocatus est.
 enim gladius paruus & bis acutus. late
 ri ad herens. icem & clunabulum dicitur quod
 religitur ad lunem. sicut a secando dicta
 est enim gladius breuis quo maxime utuntur
 qui apud italos latrocinia exercent.
 a quo & sicarii dicitur; Gladius enim plu
 res significationes habet & in bono
 & in malo accipitur. ut supra ostendi
 mus. Nam gladius uerbum dei & seue
 ritatem legis atque prophetarum significat.
 ut in apocalypsin & gladius egrediebatur
 de ore eius. id est uerbum dei; Gladius
 uis est amoris dei. ut in euangelio. nunc
 pacem mittere. scilicet gladium; Gladius
 in manibus sanctorum testimonia diuinae
 scripturae. ex utroque testamento legis.
 in acumine perclucta. ut in psalmo. & gladiu
 bis acuti in manibus eius & in apostolo. & gla
 dium spiritus. quod est uerbum dei; Gladiu
 duo sunt testamenta legis. ut in euange
 lio secundum lucam. ecce gladii duo hic.
 Gladius est hereticorum praedicatio. ut in sa
 lamone. quae plerumque gladios habet.
 & in euangelio omnis qui percussit gla
 dio. gladio morietur; Gladius est seduc
 tio diaboli. ut in psalterio. qui liberasti
 seruum tuum. de gladio maligno;

Gladius est damnatio sempiterna. ut in
 iob. multiplicata fuerint filii eius id est
 hereticorum discipuli in gladio erunt.
 Gladius est iudicium dei. ut in hieremia
 a facie gladii columbe unus quisque ad po
 pulum suum conuertetur. Gladius est unelic
 ta uel sermo dei. ut in apostolo. unicus
 est enim sermo dei. ut efficax & pene
 trabilior omni gladio accipiti. Rumphea
 idem est quod et supra; Machera sermo
 dolosus & infidelis plenus ut est illud in psal
 mo. filii hominum dentes eius arma & signa
 & lingua eorum machera acuta.
 Secures signa sunt quae ante consules
 ferebantur quas Hispania abusu francorum
 per diuinationem franciscas uocant. eas olebant
 signa portare ne aut usum pederent belli.
 aut uacans aspectum amitteret. gladiorum
 Dicitur autem securis ferramentum quo cecluntur
 ligna ad usum hominum. quod etiam mysti
 ce aut euangelicam praedicationem. aut
 iudicium sententiam significat. unde est
 illud in euangelio. iam enim securis
 ad radices arborum posita est. arbor
 huius mundi est uniuersum genus huma
 num. securis uero est redemptor noster. qui
 uelut ex manubrio. & ferro constat.
 tenetur que ex humanitate. scilicet in ei
 dit ex diuinitate. quae uidelicet se
 curis iam ad radices arboris istius posita

ra est. quia & si per patientiam expectat
 anlet tam quod factura est. potest & secu-
 ris nomine predicatio sermonis euangelici
 intellegi quia secundum apostolum unius
 est sermo dei & efficax. & penetrabilior
 omni gladio accipit. & pertingens usque
 ad uisionem anime. & spiritus conpagum.
 quoque. & medullarum. & discretor
 cogitationum. & hieremias propheta
 uerbum domini securi comparat. cedem pene-
 trant. siue securis sententia uelien altissimi
 signis que adraches arborum ictis ad fine
 regni populi uel uci posita e. ut eos qui
 christo credere noluerunt. decerta uiuenti-
 um absclat. **De hastis**

Hasta est contus cum ferro. cuius climmu-
 truum facit hastilia. nomen autem haste
 ab hastu sumpsit. unde & astutia. Contu
 ferrum non habet. sectantium cuspile acu-
 to est uirgilius. efferratas que truces. &
 acuta cuspile contas contumau. quasi
 contum est. enim contu acuta retundit
 insignificatione autem haste t hastilium
 potest temptatio diabolica intellegi. p
 quam saluti generis humani. ipse an-
 tiquus hostis inuicet. & inter sectio-
 nem preparat. unde est illud quod de
 goliad gigante scriptum refert dicens
 dicens. hostile autem haste eius erat. qua
 sicutorum texentium. & cetera.

pugna uero philistinorum contra isrl
 non in con uementer malignos spirituum.
 plium aduersum eam accipi potest. In
 de egreditur de castris scilicet philistino-
 rum uir sparius nomine goliad nune
 magnitudinis qui bene potest signi-
 ficare diaboli superbia quam dauid
 nri. singulari certamine congressus pstra-
 uit. ac populum dei timore eius eripuit.
 qui leonem & ursum necauit. ursum ui-
 delicet diabolum. leonem autem christum alterum
 nunc hominibus latenter insidiantem
 alterum in posterum manifestissimo se
 uiente. Lancea est hasta amicum habens
 in medio. dicta autem lancea quod e qua
 lance. ictis equali amenco ponderato
 uibratur. Amicum uinculum est. lacu-
 lorum hastilium. qui in medio hastis apta-
 tur. & inde amicum quod media hasta re-
 ligatur & iaculetur. Clauis est qualis
 fuit herculis dicta quod sit clauis fer-
 res inuicem religata & est cubito
 semis facta in longitudine. huc & contu-
 ia. quam oratus caliam dicit. est enim
 genus gallicenelid ex materia qua maxime
 lenta que uedu non quidem longe ppe gra-
 uitate euolat. sed que puenit in unum
 pfringit. quod si ab arte fice mittatur. riu-
 sum redit ad eum. Lancea enim potest
 significare passionis dolorem t sacramentorum

aperitione unde in prophetis scriptum est
 uulnere me: & in passione domini
 unus militum lancea latus eius aperuit &
 continuo exiit sanguis & aqua eleganti
 ergo euangelista uerbo usus est non ut dice
 re dicitur latus eius percussit: aut uulnerauit
 aut quicquid secl. aperuit: ut illic quo clam
 modo uitae hostium panderet: unde sa
 cramenta acce. mana uerunt sine quibus
 ad uitam quae uera uitae est non intrant
 ille sanguis in remissionem futurus est pecca
 torum aqua illa salutare temperat po
 calum hanc de lauacrum praestat & potu
 rit ad uitam

De sagittis

Sagitta a sagaci uacu uelociter uo
 catur pennis enim fertur quasi auis & ce
 leriter mox percurrit ad hominem hispen
 num cretenses usitant quibus pennae
 ut diximus uideo adglutinantur ut leues
 sint & praeuolent hastas. Specula sunt
 sagittae uel lanceae breues ab speciarum
 specie nuncupate. Scorpio est sagitta ue
 niens a harcu uel ro. mentis occasia quat
 dum ad hominem uenit uirus quo
 figit in finem unde & scorpio nomen
 accepit. De sagittis uero in iob ita scrip
 tum est. Sagittae domini in me sunt quarum
 indignatio ebibit spiritum meum. In sagitta
 rum nomine animi aduersio nisi senten
 tia designatur. uir igitur seipsum quia

peregrinationis suae erumna respicit
 quod subsecuti omnibus dominice ueniae
 uerborum ingemescit dicitur unde dicitur
 barba mea dolore plena est quia sagittae in me
 sunt domini ac si diceret ego in exiliu clau
 natione non gaudeo sed sub iudicio posi
 tus doleo quoniam percussiois agnoscio
 Sagittae domini ahi xpi corda electorum suae
 salubriter uulnerant ut in eis sicut sa
 gittam abscondit me in pharetra sua
 Sagittae preceptum diuinum ut in pharetra
 sagittae par uulorum factae sunt plaga
 eorum hoc est apostolorum & alibi mi
 sit sagittas suas & elisipauit eos. Sagit
 tae infidie inimici siue sermo hereticae
 ut heresimae sagittae uulnerant lingua
 inimici. Aliquando uero sagittarum nomi
 ne ut diximus sententiae diuinae legis ex
 primunt unde est illud in psalms sagittae
 tuae acutissime & abibi sagittae
 potentissime acutissime sagittae acutissime uer
 ba domini saluatoris hominum corda salu
 rant ut infigentia quae ideo uulnerant
 ut sinent ideo percutiunt ut liberent
 ideo prosterunt ut erigant. Nam & a
 liam significatione sagittae habet in illa
 spat sententia parauerunt sagittas suas
 in pharetra ut sagittarent in obscuritate
 eos corde permaneret in comparatione
 sagittarum. Nam sicut iste habet sagit

ut in genesi. scilicet in morte. arcus est id est
 clm. & in apocalypsi datus est ei arcus. Arcus
 intentio comminationis diuine. ut impietate
 retinet arcum suum donec infirmentur.
 Arcus hereticorum elogium. ut impietate. quō
 ecce peccatoris retenderunt arcum suum.
 Item de arcu in psalmo ita scriptum est.
 arcum suum retendit & parauit illum.
 Arcum itaq; scripturā noui & ueteris testa-
 menti congruenter accipimus. quid uobis
 quodam modo cur uas flebilis deuotio
 colla complectitur. In fidelibus suauis iugū
 ostenditur. contumacibus autē armatē
 ribilia declarant. retentio alicuius est
 nec uis patientia remissa putaretur. qd
 autē sequitur. & impio parauit uas mortis
 sagittas suas arcibus effect. In chris-
 tiano diuine maiestatis ostendit. quia
 per arcū iohē puerus & nouū testamentū
 sicut iam dictum ē. & effectus mortis uenit
 & sagittas ipsius uita prestatur. egressis
 autē de isto arcu tamquā sagittae iohē apti
 qui arcibus suis hoc est de iudicantibus; ani-
 mas in modū sagittarū pcepta salutaria
 trans miserunt. unde & impij sauciarent
 & fidelibus efficax cura prouenerit.

Defunctis

Funcla dicta eo quod ex ea fundantur
 lapides id est emittantur. balista ge-
 nus tormenti ab emittendo iacula ehe

ta bali enim grece mittere dicitur.
 torquetur enim uerberis neruorum &
 magna ui uacit aut hastis aut saxa in eis fun-
 dibulus. quasi fundens. & emittens dicitur.
 cetera balista testudo ualida series enī sit armorū
 um bonib; int se colligatis. funcla est cetera sic
 in iob panti christo ch; ut stipula uerū si cionis
 lapides funde. & in zacharia subiciunt in la-
 pidibus funde. Defuncla autē in libro regū ita
 scriptū legitur. elegit dauid sibi quinq; limpi-
 dissimos lapides de torrente & misit eos imperi
 pastorale. quā habebat secū. & funde manu
 tulit. & pcessit aduersus philisteum. qd significat
 xp̄m p quinq; libros legis in uirtute caritatis cha-
 bolū funcla p̄dicationis superasse atq; p̄no gla-
 dio hoc ē nequicia ipsius damnasie atque ino-
 emisse.

De arietē

Arietis nomen species dedit eo quod cū impetu
 impingit murū in modum arietis pugnanti-
 um. ualide enim ac noclose arboris caput
 ferro uestitur ea que suspensa funib; multā
 manu ad murū impellit. deinde rator sum
 ducta maiori impetu destinatur. sicque tre-
 bris ietibus concussum murū laxus cedit. cuius-
 tumq; inrum pit ac fenestrā facit. contra
 impulsū arietis remedium est. saccus pa-
 las plenus. & in eum locum dimissus quo
 aries percutit. Laxo enim saccorum sinu
 itus arietis in latus molleat. duriora enim
 mollioribus facilius cedunt. plures sunt

cratescorio erudo. In textu quae in opere
faciendo hosti obiciuntur. Arietes sunt
temptationu stimuli. Et impetus persecutio
nis ut est illud & pones arietes in giro.

XII De clipeis

Clipeus est scutum manus. dicitur ab eo
quod eo clipeo id est celet corpus periculisq
subducatur. ΑΠΟ ΤΟΥ ΚΛΗ ΠΤΙΝ. opposi
tus est enim sua defensione. ab hastis & iacu
lis corpus munit. clipeus autem pectus e
scutum acquirunt. scutum appellatum eo
quod sic excutit telorum ictum. ut enim telis
resistat clipeus apte fertur. De clipeo in
uerbis scriptum est. omnis sermo dei clipeus
ignitus est. sperantibus in se. haec tota xpi
iecta nouit. & illi maxime sentiunt quid
secu morante terrene factu sapientiae etem
nunt. quia nimiru omnis sermo diuine aucto
ritatis corda electo. & igne caritatis accen
dit. & scientia ueritatis inlustrat. & uiti
orum sordes siquos in eis inuenit consumit.
& ab hostium insidiis sperantes in
se cunctis que defendit aduersis. Item
in cantico cantico scriptum est. mille clipei
penitent. ex eo omnis armatura fortium.
quod significat testimonia scripturarum scilicet
umbro sicut umbilicus pars media est
quae ancile uocatur scutum breue & rotun
du de quo uirgilius leua ancile gerebat. &
ancile dicitur ab ancisione quod sit ab omni

parte ueluti ancisum hoc est rotundu.
ouclius uelque ancile uocant quod ab omni sit
parte recisum quaque notis oculis angulus
omnis abest. pectum scutum breuissimum
immo el. in lunae meche elequi bus mem
nit liber regu fecit rex salamon clucenta
scuta. cleauro puro. & trecentas petas ex au
ro pbato. cetera scutum lorium sine ligno
quo utunt affri. & mauri. de quo poeta leuas
cetra tegit. parma leua arma quasi par
ua non clipeu. cli. au. & testudo scutorum.
nam in moelu testudi. nisi sit. clipeus est
& testudo scutorum conexio curuata in tes
tudinis modum. namq. marmoru generi b.
milites etia ab animalibus nomina sumunt
ut ariet. & sallustius in moelum inquit irien
militaris. Scutum ergo. ut fide signifi. ut
est illud aptu sumentes scutum fidei in quo
positis omnia tela nequissimi ignea extin
guere. aut aduicioru chumū ut est illud
psalmistae adprehende arma & scutu & ex
surge in aclurum mihi. Item scutum. ob
duratio cordis & peccati defensio ut illud
hieremias clabū eis clie scutum cordis labo
rentium. Arma ab athenelo dicta sunt.
quod pax hostes uolentissimos arceamus
& ideo hoc humana consuetudine dicitur
quae armat manum ut obprimat inimi
cum. ceterum arma & scutum sola uo
luntas est dñi qua protegit perreclitatem

& expugnat aduersum. scutum enim dictū est. quasi sculptum quod in ipso antiqui sua facta signabant. nam quod dicitur adprehendere nūquid ab eo sumit ad tempus peregrina defensio. non per illē paratus exitus. rēru. qui probatur omni. nec quāsi de quiete exsurgere creditur. qui numquam iacuisse declaratur. arma igitur pertinent ad ineluctabilem ferrea per que salus humana defenditur. scutum ad repellendos ictus inimici ut frustrata tela canclant que feruntur. & in initium hominis distincta.

De lorice.

xiii

Lorica uocata eo quod loris caret solis enim circulis ferreis contexta est. squama est lorica ferrea ex laminis ferreis aut aereis concatenata in modum squame piscis. & ex ipso splendore squamarum in similitudine nuncupata delicias autem expoliuntur lorice & teguntur. Significat autem lorica iusticie obseruantiam quae protegit hominem & in lesum seruat ab hoste. quia sicut difficile uulneratur in his uel maxime locis que uitam tenent qui confertam hamis & ferreis inuicem se tenentem. lorica uirtutis indutus est. Ita qui est circumdatus multiplici ueste iusticie. nec ad similitudinem cerui incedit accipiet & sagittam nec in desideria corruet & furoris.

seclerit mundo corde habens. artificem huius lorice dicitur qui unumcuique sanctorum omnia arma fabricatur & non sinit eum abiaculo uoluptatis per diem & sagittas ardentibus percuti parit & uexari. hęc lorica in mala parte accipit. ut in ezechiele aduersus gog. omnes scutati & loricati.

xiiii De galea

Cassis delammata est. galea decorio. Nam galeros cortum dicitur. cassidā autem acusis nominatam illi enim galeā cassidem nominant. credo acapite. apex est quod in summa galea eminet. quo figitur christa quam greci conum uocant. nā conum est curuatura quae in galea prominet super quam christe s. Nā cassis est galea quae caput inuoluit. hoc est mentem nostram contra arma inimici defendit. spes est in dñm saluatorem. unde monet apostolus nos induere galeam salutis. quō contra atrocissimos hostes & omni terga uersatione callidos. bellum gerimus. idcirco omni cautela & sollicitudine uigilare debemus ut qualitercumque temptauerint. inuitos nos & preparados inueniant. necessē est enim ut dñs adiuuet quos uiderit in precibus uigilare. & de armis eius expectare uictoriam. in huiusmodi ergo bello sobria mente opus est. & pura conscientia quia non contra carnalia neque

tiae sed aduersus spiritalia dimicant
 contra terrigenas enim hostes corpus
 sagitta roboratur. & poculis mensincent
 dit ut re pugnandi sumat auclatiam
 aduersus spiritalia enim nequitiae spiri
 talit repugnandum est. & sobrietatis. &
 abstinentiae arma sumenda sunt ut in
 fusi scō spū in mundos & erraticos spū ele
 uincamus. sic itaque succingemur libos
 nros in ueritate separati sumus errora
 resistere. omis enim qui operari uult suc
 cinget se ut ab lito in pēclimento diligen
 tius operetur. **De foro**

Forus est exercendarum litium locus
 a fano dicitur. qui locus & prostra uo
 catur ab eo quod ex bello punico captis
 nauibus curia genensiu rostra ablata
 & in foro romano pfixa ut eēt huius in
 signe uictorie. prima species fori locus
 incuitate. ad exercendas nunchinas relie
 tus. Secunda ubi magistratus iudicare
 solet. Tertia quam supra diximus qua
 calcatorium nominauit. quarta spaci
 a plana in nauibus. De quibus uirgali
 us laxat que foros. Constat autem fo
 rus causa lege & iudice. causa uocata
 a casu quo euenit. est enim materia
 & origo negotii nec dum discussio
 nis examine facta quae dum prepe
 nitur causa est. dum discutitur lu

dicium est. dum finitur iustitia uocatur
 aut iudicium quasi iuris dicitur. & iustitia
 quasi iuris status. iudicium aut prius in
 quisitio uocabat unde & auctores iu
 dicioꝝ pre positos quaestiores & quesito
 res uocamus. Deciusa ergo in psalterio scrip
 tum ē. exsurgit dñe & iudica causam tuā.
 post cuncta quae dixit n̄ facit iudicis cau
 sam ut eum efficacius commoueret.
 cui negotii sui qualitas intimatur. nunc
 ad ipsam dñm uerba conuertit. expectens
 ut causam suam contra illos diiudicaret.
 qui non desinunt prausionis murmu
 rationibus insonare. iudicat enim cau
 sam suam dum errantes facti manifesta
 cognoscere ut conuersi p̄cheant qđ stultis
 cogitationibus abnuent. De iudicio
 uero item legitur. dñe iudicium tuum re
 gis. iudicium enim dicitur est. quasi
 iuris dicitur id est quod in eo ius dicitur
 & ut uera iustissime probaretur esse. petitio
 eadem iterum sequenti commate gemi
 nauit. hoc est enim quod dicitur. & iusti
 tiam tuā filio regis. quod superius ait.
 iudicium tuum regis. qđ in scripturis dñi
 nis ad expr̄imendā causā frequenter inue
 nitur repetitur. Negotium multa signifi
 do actū rei alicuius cui contrariū est. om̄
 mocho actionē causae qđ est uirgū latis &
 dicitur negotium qđ negotium idē significat

pauc

significat

negotium autē in causis. negotio in con-
 mētiis dicitur. ubi aliquis dicitur ut
 maiora lucrētur. iurgium dicitur
 quasi iuris garrū. eo quod hi qui causā dicunt
 iure discerpent. lisa contentione limitis
 prius nom̄ sumpsit. de quo virgilius. limes
 erat positus litem ut dicitur in agris. causa
 autē aut argumento aut p̄batione constat.
 argumentū numquā testib; numquā tabulis
 dat p̄bationem sed sola investigatione in-
 uenit ueritatē. unde dictū ē. argumentū ar-
 gutū in uentū. p̄batio autē testib; & fide ta-
 bularum constat. Negotium enī aliqd lau-
 dabile est. hoc est quōd in studiis spiritalib;
 laboratur. ut est illud in euangelio nego-
 tium donec ueniam. hinc dicitur nego-
 tiatorē spiritalē qui bonas margaritas querit
 & contrario. aliud est negotiū uituperabi-
 le. hoc est quōd in cupi ditate mundana exer-
 cet. de quo dicit ap̄t̄. nemo militans dō. in-
 plicet se negotiis secularib; ut ei placeat
 cui se p̄batur. Similiter & cause aliquando
 laudabiles sunt. aliquando uituperabiles.
 tunc enim laudabiles sunt cause quando
 ad uirtutes spectant. tunc autē uitupera-
 biles quando ad contentiones seculares sp̄-
 rant. dicit enim ps̄l̄ mista. iudicame
 dī & discerne causam meā de gente non
 scā. Non enim petit peccata sua discer-
 ti scilicet ab iniquorum consortio liberari.

esset enim periculosum dicere iudicame nisi
 ad dicitur & discerne causam meā. uelut
 diuice p̄mixtionem meā quā in seculo isto
 sustineo. & aliquē segregatū me ab impiis
 in populi tui electione constitue. uel dicit
 de gente non scā. hoc est de peruersis aema-
 le uiuentib; legit & malio p̄pheta dicitur
 p̄pheta peccantes ita dicitur. ecce ad lites & con-
 tentiones uigilatis & percutis pugno in p̄-
 quod quā sit uituperabile manifestum ē.
 In nomine autē iudicis sex p̄sone querunt. iudex
 accusator. reus. & tres testes. iudex dicitur
 quasi ius dicens populo. siue q̄d iure dicitur
 tō. iudex autē inscribitur in sacris. aliquē
 ipse dicitur. qui omnia secundum equitatē
 iudicat. unde p̄pheta ait. Dī iudex iustus
 fortis & longanimis. Item homines iudices
 dicuntur. unde in lege scriptum est. iudi-
 ces in portis tuis constituas qui iudicent popu-
 lum in aequitate. Accusator uocatur q̄d
 ad causator. quia ad causam uocat eū quem
 appellat. Accusator significat diabolum. de quo
 in apocalypsi scriptum est. letamini celi
 & exultate omnes qui habitatis in eis. quō
 proiectus est. accusator s̄ in mōrū. Reus uero
 qua petitur nuncupatur. quia quoniam
 sceleris conscius non sit reus tamen dicitur quā
 dicitur in iudicio pro re aliqua petitur. Reus
 om̄ in scripturis pro somis & peccatore
 ponitur. unde est illud qui hominē oc-

cident reus est mortis testes. utique utus
 subpstitet dicebantur. coqet supstatu cause
 yfererebant nunc parte ablata nominis testes
 uocari. testi au e sicut e ditione natura &
 uita. Ceditioe silib nser uis. na sepe seruus
 metu dominantis testimonium subprimit
 ueritatis. Natura siuir n femina nam uari
 u & mutabile semp femina uita si innocens
 & integer actu. nam si uita bona defuerit. fidele
 carebit. nem potest iustitia cu scelerato habe
 re societate. Duo s au genera testiū. aut dicen
 do uel qd uideri aut yferendo. uel qd audier.
 Duobus au modis testes delinquent. cu aut
 falsa pro munt. aut uera silenti obteguunt.
 Testes aut inscripturis sacris illi dicuntur
 qui ea que uiderunt & audierunt ueracit
 ptulerunt. unde ipse dñs ad apostolos suos
 ait. & certis mihi testes in iherosolimis & in omni iudea
 & samaria & usque ad ultimum terrę. An
 de & petrus & iohannes cum iudeis teneti fu
 issent. & prohibiti sunt ne omnino loque
 rentur. neque docerent in nomine ihu ulli
 hominum. respondentes dixerunt ad eos
 si iustum e. in conspectu dñi uos potius audi
 re qua dñm. iudicate. nemin possimus que
 uidim. & auduim. n loqui hinc. & illi qui in
 recta fide. & in confessione nominis xpi usq
 ad mortem perseuerauerunt martires.
 hoc est. testes xpi nuncupantur. qui recte lo
 quendo. & bene operando in terra sua nec n

& in morte testimoniu fidele dño prebu
 erit. unde & apostolus iacobus uirtutes
 numerando ad extremu subiunxit dicens.
 hu omis testimonio fidei pbati inuentis.
 & ut breuit cuncta replicemus. iudex dñs.
 sicut supra ostendim. ut pñt. Dñs iudex
 iustus fortis & paxiens. iudices sunt apti
 ut in euangl. secleratis sup secler iudicantes
 xii tribus iit. Testes s apostoli. uel ceteri
 fideles ut in apostolo testimoniu dñm de
 clo. quod suscitauit ihu xpm a mortuis.
 Testis xpi. ut in apo calipsin ihu xpi qe testis
 fidelis. & in esau. ecce testem populus electi
 eum. testes falsi s iudex siue heretici ut
 impiate quo in sur reuerunt in me testes
 iniqui & in cleuero nomio sisteterit tes
 tis iniqui. falsum testimoniu yferens
 ad uer sus pximum suu. iudicium est dis
 cretio boni ac mali ut impiate. si uere utiq
 iustitiam loquimur recte iudicate filii
 hominu. iudiciu separatio honoru a soci
 etate malorum ut in euangl & separabit
 eos ab inuicem. & in psalmo iudica me ch
 & eliscer ne causam meam. iudicium cla
 natio futura sicut in euangl. y fidele bus
 ueritas loquitur. qui credit in me non
 iudicabitur. & e contrario clere probis
 qui aut non credit iam iudicatus est. hoc
 est con elin natus. iudicium in iusta re
 pñensione uel damnatione ut in euangl

Nolite iudicare ut non iudicemini. & in
 apostolo. qui non manducant manducantē
 non iudicent. iudiciū confessio potest sine eo
 enim qđ se accusat. & dī iudiciū laudat.
 uerū iudiciū est. de quo iudicio dñs pe
 sariam loquit̄ dicens. reclue me in memo
 riā & iudicemur simul & in iob. & chg
 num elucis sup̄ huius cernochi aperire ocli
 loituos & ad elucere eum tecum in iudi
 cium. & in apostolo qđ in os met ipsos lu
 dicaremur. nūtrique iudicaremur. iudi
 cium quorundā p̄sumptio. & de p̄ria se
 extollentiū iustitia. quibus dñs p̄ hie
 miam respondit dicens. qđ uultū meū in
 iudicio c̄ten clere om̄s clere liquisti. Inimi
 cus diaboli iuxta allegoriam intellegi
 t̄ ut in euangl̄ Inimicus homo hoc fecit. xvii
 Inimici uelē t̄ heretici ut inimici huius
 mei hominis hoc est xpi domesticis. Ad
 uersarius dicitur sermo eo qđ contrarius
 contraria hominū uoluntati p̄cipiat
 ut in euangl̄ esto consentiens ad uersario
 tuo cito. clū es cū illo in uia. Ad uersarius
 diabolus ut Zacharia & scian stabat a
 dextris eius. ut ad uersaretur ei. Cruce
 lis diabolus ut in salomone neces alienis
 hoc est demonib. honorē tuū. & annos
 tuos cruceleli. Alieni demones uelē siue
 heretici. ut in psal. quō alieni in surrex
 erunt ad uersum me. Extranei demo

nes ut in salomone ne forte impleantur
 extranei uiribus tuis. & labores tui sint
 in domo aliena. fur diabolus. Inosee &
 fur spolians. latroculus a foris. Latro
 nes demones in iob simulauerunt. Latro
 nes & fecerunt sibi uiam per me. fures &
 Latrones heretici siue uelēorum doctores
 in euangl̄ om̄s quotquot uenerunt fures
 sunt. & Latrones. fur mors ex improviso
 adueniens. ut in euangl̄ hoc aut̄ inquit
 scitote quia si sciret pater familias qua
 hora fur ueniret. uigilaret utique &
 non sineret per fori domum suam. fur
 dies iudicii in apostolo dies dñi sicut fur
 ita in nocte ueniet.

Despecta culis

Spectacula ut opinor generaliter no
 minantur uoluptates quae non p̄sonae
 ipsa inquinant. sed et per ea quae illic ge
 rantur. Dicta autem spectacula cogit
 hominibus publica ibi prebere inspectio
 haec & ludicra nuncupata qđ in ludis ge
 rantur. aut in scenis. de spectaculo
 aut̄ in apostolo ita legitur spectaculi
 facti sumus huic mundo. & angelis &
 hominibus quia erunt spectaculum.
 & enoch. & helias usque ad leo ut corpo
 ra eorum in platea proiciantur. In con
 spectu totius populi infidelis. ita &
 apostoli spectaculum facti sunt.

quia publice ridebantur positi ad miriam
& mortē quā passi s̄. mundum autem ange
los & homines dixit quia & angeli mali
sunt. eheente dauid in psalmo lxxiii.
urebant illos per angelos malos & homines
mali atq. in reclusi. his apostolo loq. in iuriae
oblectamentos. mundus aut idcirco infide
litat d̄r quia uisibilia sequitur

xvii Deludo gymnico

Gymnicus luctus est uelocitatis ac uirium glo
ria cuius locus gymnasiū d̄r. ubi exercen
tur anthelete & cursorum uelocitas
con probatur. hinc accieit ut omnium pre
artium exercitia gymnasia dicitur. ante
enī in ludis certantes cincti erant. ne nucla
rent. post relaxato cingulo repente p̄strat
& examinatus ē quicquid cursor. quare. ex
consiliu electo arconi p̄pomenēs ut nucla
demceps om̄s exercitarentur p̄misit ex illo
gymnasiū dicitū q̄t iuuenes nucla exercenē in
capū ubi sola tantū ueretunda operunt.

xviii Degeneribus gymnicozum

Genera gymnicozum quinquē idē saltus
cursus. luctus. uirtus. atq. luctatio. unde
fer̄ quē clā regem tot filios adulescentes ha
bentem totidem generibus de regno uisisse
contendere. **xviii De saltu.**

Saltus dicitur quasi exilire in altū est enim
altius exilire uel longius. saltus enī misti
ce p̄fectum uirtutū significat. ut est illuel

mesia. tunc saliet claudus sicut ceruus. Sal
tare totis uirib. in domino gaudere sic in lct
regum de claud d̄r. & saltauit corā archachū
totis uirib. & in alia parte in euang. cantabim
uob̄ tabus. & n̄ saltatis.

xx decursu.

Cursus a uelocitate cursū uocat̄ ē enī cursus
celeritas p̄eclū. in stice aut cursus ad transitū
p̄sentis uitae p̄tinet t̄ certaminis agone quom
lct̄ x̄pi in hoc mundo laborat̄. unde dicit ap̄ls
Nescitis quod h̄i qui in sticho currunt om̄s qui
dem currunt sed unus accipit p̄tium. uos qui
clē sic currite. ut comprehendatis. hoc ē ut palma
uictoriae. & plenā mercedē laboris uiri accipi
atis. **xxi De iactu**

Iactus dicitur a uacienelo. unde & p̄ficatorium
recte iaculum d̄r. huic arti usus ē arrip̄tos
lapides procul ferre. hastas pondere libito
iacere. sagittas arcu emittere.

xxii De uirtute

Virtus est immensitas uirium in labore &
pondere corporis. uirtus pertinet ad exer
citiū spiritale. ut uirtutib. uincam uita
superem. **xxiii De luctatione**

Luctatio alterum complexu uocata quibus
com minus certantes inmittuntur qui greca
appellatione anthelete uocant̄. Nam & luc
tatio n̄a spiritalis est. non carnalis quia
teste apostolo non est nobis conluctatio ad
uersus carnem & sanguinem. sed aduersus

principes & potestates aduersus mundi
rectores tenebrarū harū contra spūalia ne
quie in celestib; **De palestra.**

xxvii Locus autē luctationis palestra dīr. palestra
autē uel apotu palesti. idē a luctatione uel
apotu palin. idē a motu riuine fortis nomina
tā dicitur. scilicet qd̄ in luctando cū melior
arripian. fere quatiun. idq̄ apud grecos
palin uocatur. **De agone**

xxviii Quae latinū certamina greci agonas uocant
a frequentia qua celebrantur. si quidem
& omnē coetum atque conuentum ago
na dicit. alii quoq̄ in circulis. & quasi ago
nis id est sine angulosis locis celebrantur
nuncupatos agones putant.

De generibus Agonum.

xxix Agonum genera sunt haec immensitas
uirium. cursus celeritas. sagittarū per
tia. standi patientia. citharam quoq̄. tibias
incitantū gestus. clemorib; quoque de for
ma. cecantāni modulacione terrestrib;
quoque belli. & naualis prelu. per peten
clorum que suppliciorum certamina.
De agone autē mundelano apostolus sump
sit exemplum a lagonem spiritalem
dicens. Omnis autem qui in agone con
tendit. ab omnibus se abstinet. & illiqui
dem ut corruptibilem coronā accipi
ant. nos autē incorruptam. & cetera a
quibus omnibus dixerit inquiramus

ut possit nobis spiritualis agonis. Instruc
tio comparacione carnalis adquiri. Illi
& enim in hoc agone inuicibilis student
legitime decertare utendi omnib; esis
quas desiderii libido suggererit non ha
bent facultatem sed illis tantummodo
quas eorundem certaminum statuit dis
ciplina. & nisi solū uti die tibi esis & ebrieta
te omnique crapula eos necesse ē. absti
nerē uerum & a mēcuncta uictoria & otio
atque diffidia. ut condidimus exercitū in
que meditatione uirtus eorum possit ad crescere
& ita omni sollicitudine actus uel negotiū
que secularibus. affectu & iam & opere
conjugali efficiuntur. alii enim ut p̄ & o
exercitū discipline nihil aliud no
runt nec ulli mundali cure penitur in
plicentur. ab eo tantum quicertaminū
presidē sper. uirtes cotidiam uirtus sub
tuteam & coronae gloriā. am condignaq̄
premia uictorie laude conquirere
itaque si agonis mundalis intellegim
disciplinam cuius exemplo beatus. apo
stolus nos uoluit erudire docens. quanta
custodia quid nos conueniat facere
qua puritate oportet & custodire nri
corporis atque anime castitatem quos
necesse est cotidie scis. agni carnis
uesci. quod enim illi in corporis pur
tate cupiunt asse. quos debemus

& iam in cordis conscientia possidere In qua
 dñs arbiter atq. agor th&a residens
 pugnam cursus atq. certaminis in iugit
 expectat ut cuique hypotulohorrem admittite
 re ne utriusque quidē calere in auita
 cogitatione patiamur. & in quibus huma
 na cogitatione confundimur ne
 occulta quidem concupiscentia palua
 mur; quae licet possit hominum pre
 terire noticiā. scōrum tam en angel
 ipsiusque omnipotentis diuinitatis quā nul
 la subit fugiunt se creā ne clatere pote
 runt & in hoc multū dispar domum ē
 ac phoc diligenter noscē debere quib
 n̄ tēpt emi & marcescentib. florib. sed ac
 ter n̄r conserta gemmis immodū rega
 lis diade matris spiritalis coronas seruat

De ludis circensibus

Ludicir censet sacrorū causa ac de orū
 gentium celebrationib. instituti sunt
 unde & quos expectant demonū cul. **xxx**
 tib. inferre uidētur.

In circo unde emittuntur **De circis**
 equi carceres dixerunt ab ea re qui
 & ille carcer quē in ciuitate qd sic ibi
 homines damnati atq. inclusi ita hic
 equi coercentur ne exeant ante quā sig
 num emittant. carcer aut spiritalitē
 penā significat. presente & futurū ut
 ē illud psalms. edue inquit decarere

animam meā ad confitendum nomini
 tuo. hic carcerē duplici modo maiores
 intellegere uoluerunt. aut scilicet istius
 penales angustias quas patimur in isto
 corpore constituti aut magis custodias
 inferni quas euadere non licet. lege hu
 manitatis in firme carcer emendatus. quasi
 arcer eo quod ut arce. ut exire conclusos si cur se
 de isto carcere liberare desideret & causa
 subsequitur ad confitendum nomini tuo. dic
 enim ac unctis fidelib. patri confessio laudis
 exhibētur. quando eū resurrectionis mi
 raculo de inferno carcere constat eductos
xxviii De aurigis

Ars ferri auriga & currus equites siue
 pedites auriga proprie ductus quod currū
 agit & regit siue quod ferat iunctos equos
 Nam auriga fert ut latius aurit aptū ipse
 est & agitator idē uerberator ab agen
 do dicitur. **Decurru**

Currus aut acur sic dicitur uel quia rotas
 habere uidet unde & currū qsi cur
 suum currus sub allegoria duplici modo
 intellegitur aut enim angelicus exercitus
 in eo exprimitur unde legitur in regum
 h. diu igneo curru raptus in edū pangelor
 quippe illa facta & ostensat adumenta
 quia nec ad celum quidem exū perse
 ascendere poterat quē nature fix in
 firmis signauabat. ut scēz hominū

socias unde illud psalmiste. currus dei
 decem milia multiplex milia. & in eum
 dicit illis. Scōrū ergo unanimitas currus
 ē dñi que ille uelut auriga uisida
 & ad uoluntatis sue ministerium salutarī
 lege moderat. sed ut istū currum osten
 deret non equis deditū s̄ humanis cogita
 tiomb. adtributū. At decem milia mul
 tiplex qd̄ bene ad innumerōs populos n̄
 adequos nos citur p̄tinere sub unx̄
 milia l& ancium qd̄ utiq̄ defide lib. deb&
 intelligi & ut ostende r&ur l& dicit plenitu
 do. ut dñs in illis. q̄ magne exultacionis ē
 cumulus & honorū omnium dulcedo mira
 bilis. nā. aliquando currus socias in impiagum
 culo peccatorum. illigata intelligitur
 unde in exodo scriptū ē currus furāom̄
 & exer. citū eius p̄ccat in mare

De equis quibus curritur

xxxi Quadriga & biga & triga & seuage. un
 mero equorū & iugo die ti ex quib.
 quadrigas solibigas lune trigas
 biferas. se uigas iouis. desultores. lucife
 ro & hespero sacra uerunt. quadriga uideo
 sol uigunt q̄ per illtēpora. annis uerit̄
 uere estate & autumno & hieme
 bigas lune. quō gemino cursū cū sole con
 tendit siue quod die & nocte uid&ur.
 uigunt enim unum equum in grū alterū
 candidū trigas dñs in feris q̄ h̄ p̄ter **xxxii**

etates homines ad se rapiunt. id est p̄ infan
 tiam iuuentutem. atq̄ senectā s̄ iugū h̄
 maximus cursus curru iouis p̄ qd̄ maximū
 deorum sic rum eum esse creclunt. Quadri
 ge aut̄ in scripturis sacris. aut in euangeliste
 siue euangelia Intelleguntur. T̄ in uirtu
 tes p̄ncipales. hoc est p̄uclencia. iustitia
 fortitudo. & temperantia. In quibus omnū
 uirtutum summa consistit. quae etiā homi
 nē ad celestiuē p̄fectionis p̄uehuit.
 & ad celeste regnū p̄ducunt. In bigis aut̄ aut
 duo testamēta Intellegunt. aut duo populi
 fidelū. ex iudeis iudeis & gentibus quos aur
 ga celestis secit̄m uoluntate suā elucit. unde
 & p̄s̄t̄ ait. Decluc me dñe in ueritate & ambu
 labo in ueritate tua.

De septem spaciis

xxx Septem spacia quadriga currunt refe
 rentes hoc ad cursū septem stellarum quib.
 mundū regi dicunt. siue ad cursū septē die
 rū p̄sentū quib. pactis ante ter minus con
 summat. quos finis ē. certus ielē iudicium

De equitibus

Porro equites singulares ideo currere dicunt
 quia singulariter unusquisq. cur sū ante
 huius paget. atq̄ transit. alius alio tempore
 sequens. alū p̄ unā tam uiam mortalitatis
 usq̄ ad p̄p̄riam metam moris

De pedibus

Pedibus aut̄ aunt̄ propterea pede currere

quia pectibus curritur mortalitatis. ob hoc
 a superiore parte. currunt ad inferiora
 idē ab oriente. usque ad occidentē. quia
 mortales oriuntur. & occidunt. nudi currunt
 quia & homini insecto nullę reliquias.
 recto spatio currunt. quia inter uitam &
 mortem nihil clibat. Sed haec igitur ppe
 ea fingunt ut uanitates suas. & sacrilegia
 excusare conantur. Equites autē significat
 eos qui alienis animi miculis aduerti rem
 peragunt. pedites autē qui proprio labo
 re certaminis cursum consumant. un
 de de equitibus ppheta ad dnm dicit. as
 cendens ascendeles super equos tuos. & equi
 tatus tuus sanitas. id est ascendeles in corda
 electorum tuorum per illuminationē gra
 tie. per quam te regente iter uirtutum
 incedunt. p que orbem totum te euangeli
 zando ferentes perpetue salutis mundoutā
 p dicitur. De peditibus autē. ita scriptura dicit
 pedes scōrū suorum seruabit. & impii in
 tenebris conticescent. pedes enī scōrum
 suorum dnm seruabit. hoc est electorum
 suorum opera in uiam iustitiae diriget. &
 impii in tenebris conticescent. quia mittent
 in tenebras exteriores. ubi erit fletus & str
 idor elementum. ubi conticescent. id est ab
 arrogantiā superbiae suae cessabunt.

xxv. De coloribus equorum
Circa causas quoque elementorum

idem gentiles & iam colores equorum unxe
 runt roseos enim soli. idē igni. albos. acri pra
 sino terre. uendos maria dissimulant esse
 roseos est autē currere uoluer qd ignei colo
 ris sint & cuncta tunc flauer cuncti. albos ieth
 mē qd sit glacialis & frigorib. un uer sa caner
 cant. Uer ipi asinos uiridi colore quine pam
 prius densatur. Sed haec uana sunt & fide xpi
 ane contraria unde anim ad uer tere debet
 xpi ane qd eicū numina in mūda possideat
 qua ppe alienos erit tibi locus que plurim
 satane sps occupauer. totū enim illū diabolus
 & angelicus repleuerunt. At tam in apocalipsi
 legimus qd apparuerit iohanni equus albus in
 furinger & pallidus quorū diuersitas spiritalē
 querit in allegenciā unde equus albus sigf
 ecclesiam supnuem graade. albatū sup que
 sedebat ille qui habebat arcū eū & data ē
 corona & exiit uincens ut uincere & quia
 dnm supra getam salens spiritalis doctrine
 contra unpios arma ferens uictorū in suis p
 cipit. Equus autē rufus sup que sedebat ille
 ille qui sumpsit a pacē de terra significat
 populū sinistrū excessores suo diabulo san
 guino lentum eū sup discordia placē
 Equus uer uiriger sup que sedebat qui state
 ram habebat in manu sua falsorū eū uia
 e. ^{frange} hystiteram recte p fessione habent
 & socios ledunt per opera tenebrarum. Nā
 equus pallidus in quo sedebat ille cum mori erit mors.

& quem infernus sequebatur her & ceteri. **xxxviii De horu' executione ludorum**

qui secatholicos fallunt morte inhabitati
cedignipditorum post serapiunt exercitum
diabolus enim & ministri eius in dantur in eos mors &
inferndictio eo qd multise uisamortis & infernox

xxxvi **T**heatre quoscena includit **De theatro**
semicirculi figuram habens in quo stant totum
inspiciunt cuius forma primu' rotunda erat sic & am
fibeatru' ppi ei ex medio amfibeatro theatri
factu' theatri au' ab spectaculo nominatu' **ANTO**
TE **TE** **OPTAC** qd in eo populus stans desup
spectans ludos contemplantur. Idem u' theatri
idem & p'hibulum eo qd pludos exactos mere
trices p'ferre non idem & lupanar uocantur ab eis
de meretricibus que p'p' uulgaru' corporis leuitate
lupe non cu' p'nt. nam lupe meretrices an
pacitate uocantur equod ad se rapiunt miseros
& ad p'hendunt. lupanaria enim ap'igantur con
stituta in pudor mulierum b' feliciu' in b' pu
blicar' & ludibrio haberentur tam b' qui
facerent quam qui paterentur. Misticu' au'
theatriu' presentem mundu' significare pote'
In quohi qui luxu' huius secl' secuntur ludibrio
habent seruos di' & eoru' penas spectandole
tantur unde ap' dicitur spectaculu' sum' factu'
in hoc mundo angelis & hominib' p'p' d'm

xxxvii **F**eraru' pugna erat emissar' bestiar' uenerex
cipere ad usus eas ultro nec funere certare
non crimine sed fu' rone
De ferali certamine

Hecquippe spectacula crudelitatis & inspec
cio uanitati non solum hominum uisus
si & demonu' uisus institutis provide
nihil ee debet & xpiano cu' circensi b' s'ama
cu' impudicia theatricu' amphiteatri
crudelitate cum a' tro citate arene cu'
lu' xuria ludu' d'm enim negat qui talia
p'sumit. fidei xpiane p'uaricator' effectus
qui id elenuo appetit qd in lauacro i' p'ridē
renuntiavit idē chabolo cu' pompis & operib'
ei' **xxxviii Denauibus**

Artium quarundam uocabula quib' aliquel
fabricat' huius eemochi deinceps ex parte
notanda de cetero. Artifex generale nom' uocat'
qd' artem faciat sic aurifex qauru' saxo cui
p'facio antiqui dicebant. Nauclerus ch' nauis e'
appellatus itaqd nauis in sorte ei' sit; Cleresem
grece sors ch' ceteri aut' in nau' in conturbatio
nes; Cuberno qd' gubernator qsi coluberna
tor. qd' colubem prudentia sua. Inberna idē
tempestas maris. nauita anaue dicitur p'ch' naua
one. Nauita aut' p' naua poetice ch' sicut ma
sors p' maris. na' rectum ē nauita. Remus uocat'
qd' remum gerit. sic aut' remex quo moeloti
bex ch' nominatiuo casu' ep'p'ata greco nomi
ne appellat'. qui latine ch' sup'ueniens hic
nihil habet negotii. sed nauilo clauo malustor
ras transire disponit. Nauē quidē p'hibed
dictā eo qd' nauu' rectorē querēt idē p'ertu'

sapientem strenuū qui timent & gubernare nouit
 p̄tē maxima pericula & casus. unde est illud
 uis salomonis intellegens gubernacula possidebit.
 Naui em̄ mystice aut etiam signifi ut ē illud meū
 angelo. nauis aut iactabat in medijs fluctib; &
 impiat hoc mare magnū & spatioſū & cetera usq;
 illic naues p̄transibunt. in nauib; aut merito signi
 ficat̄ ecclē. quae periculosos fluctus mundi & lig
 nū glorioſe crucis euadunt. portantes populos
 qui signo fidei crediderūt. in his nauib; habitat
 xp̄s. quasi a credentib; excitat̄ clē. in manissime
 tē p̄stati. ut quiescat. & quiescat. hē alibi idē
 p̄pheta ait. in spū uehementi conteret naues car
 sis. q̄ p̄tē sp̄s sc̄i gratiā philosophorū dogma in
 mare istius sc̄i disputando transierūt. p̄p̄dicatio
 rei euacuata est. dñs ergo nauis ecclē ip̄s saluata
 ē q̄ & gubernat̄e quip̄ sp̄m̄ suū ip̄s eam regit
 atq; gubernat donec eā ad portum salutis ac tē
 p̄ducet. Item malū partem nauis accipit̄. ut
 metua ulalate nauis maris quonominē desig
 nant̄. philosophi & heretici manus questionib;
 oberrantes. Rates primū. & antiquissimū na
 uigu gen̄i erātib; figuris asserib; q̄ ē certum. ad
 cuius similitudinē fabricat̄ nauis raris dicit̄
 rē. Nunc iam rates abusu nauis nā p̄p̄tē rates
 conexe inuicē trabes. Tricris nauis magna quā
 greci dulconem uocant. de qua mesaua non
 transibit per eam tricris magna. Liburney
 dicit̄. alibus. naues enim sunt negotiatorum
 dequalib; oratus. ibi liburnis mēra ita nauū

Rostrat̄e naues uocant ab eo quod in fronte rostra
 aerea habeant p̄tē scopulos neferiantur & clē
 clant̄. Longe naues sunt quas chromones uoca
 mus dicit̄. eo q̄t̄ longiores sint ceteris cauis con
 trarius musculis cursum nauigium. Dromo autē
 aclecurtulo dicitur. cursum em̄ greci chromū
 uocant. Classis dicitur est e greco uocabulo. a nō
 tor Kaaon. id est lignis. unde & calones nauicu
 le que ligna militib; portant. Barca ē. quae cumeta
 nauis commercia ad litus portat. haec nauis in p̄
 lago p̄tē nimias unclas suo suscipit gremio ubi autē
 ad p̄p̄inquauerit portum recedit uicē. barca nauis
 quā accipit̄ pelago. paro nauigium piratarū
 aptum & ex his ita uocatum. Mio paro qua
 si minimus. paro est enim scasa exummine facta
 que contecta crudo corio genus nauigij p̄tē qua
 les utunt̄ germa noc piratē in oceanum litoribus
 t̄ paludib; ob agilitatē. dequalib; historia gens
 inquit saxonū mio paromb; nūrib; nūrib;
 fugy potius quā bello parati. Celones quos greci
 celetras uocant. idē ueloces b̄n̄t̄mes. t̄ tr̄n̄t̄mes
 agiles. & ad ministerium classis apte. enim
 labit̄ uncta carina p̄ equora eam celocis. limb.
 nauicula breuis que alia apellatione dicit̄ & cūba
 & caupolus. sic & linteris id est curab; que in p̄lo
 paludib; q̄ utunt̄. curab; ē parua scasa exummine
 facta que ē t̄t̄t̄t̄ crudo corio genus nauigij p̄tē.
 Uaria em̄ nauū genera diuersa conuenticula
 possunt expr̄mere. bonorum & malorum. in
 quib; bonū bona malū aut mali machinantur

similiter & instrumenta nauium uaria diuersas ar-
tes signt. in quibus boni prodesse student mali
aut nocere.

DE PARTIBUS NAUIGII & ARMAM

XL Puppis posterior pars nauis est q̄ post priora
aut anterior q̄ priora. eū balocus unius na-
uis q̄t. aquis in eum bat. curua acurrenclodie
ta q̄t currua. forma uū latria ē caua aseren-
do onere dicta siue tabulata nauium que sterminū
dicta ab eo q̄t incessus fr̄t̄ant. t̄ foris emineat
transira s̄ tabule. ubi sedent reḡis q̄t uirant
uersosint dicta que uirgilius iuga appellat.
Remi are mouenchi. & de curuendis fluctib̄ dic-
tisiē conforatondendū & de curuendis capillis. pal-
maliē extremalitudorema. palmadicta aqua mare
impellit. Antenne uide q̄t ante uinnē sint posite
p̄t̄ fluit̄ casuū. Cornu extreme partes ante
nauis dicta p̄tropū. maliē arbor nauis quada
sustinent. Malus aut dictus q̄t habet̄ instar
mali instumitate. t̄ quia quasi quib. dā
malleolis lignis evigit̄ quorum uolubi-
litate uela faclius deuantur. Clauus est
quo regitur gubernaculum de quo ennuat̄ **XLV**
clauum rectū teneam nauemq̄ gubernem.
Porticulus malleus uim uaporatur. quo
modus signum quodatur remigantib. de
quo pluitur ad loquendū atq̄ tacendū
tate habet porticulū. Tonsilla uicinis ferre
ut lignis. ad que in litore defixū funes nau-
ū inligant̄. de quo ennuat̄ tonsilla sapiunt.

confugiunt latus duncat. Ancora dicitur fore
us ex greca & huiusmodi nom̄ dicit q̄t q̄t
hominis manus comprehendit t̄ seopulos. lre
na. Nam manus grece terra dicit̄ apud ebr̄cos
aut aspiracione non habet̄. nā. ancira d̄
Vnde & apud maiores sine spiracione p̄fer-
hatur. Significat̄ aut̄ ancorā uincione
sanam & affectum animi bono quo hominem
d̄ t̄ addit̄ & ad uiam d̄na. Unde ap̄st̄lus horra-
tur nos dicit̄ for̄ t̄ sumum solacium habeam̄
quo confugimus ad tenendam p̄positā spem quā
sicut ancorā habemus. in uita d̄a def̄mā
& incedentē usq̄ ad interiora uel in uir ubi

XLVI Precur̄ for̄ introiū p̄obit̄. & ceter. De uelis

Velae grece ar̄ m̄ e nadiunt̄ p̄inde quod d̄re
mouentur. apud Latinos aut̄ uela uo-
lunt̄ dicta. unde ē. illud uel̄ lor̄ uandū
al̄is. Uela ergo nauium tripice exprimerē
possunt uolunt̄ at̄es hominū que uento hoc
ē spiritali uipulsi ad cursū uite bonę siue
male ad interitum impellunt̄. sp̄s̄m̄
d̄i bonus deduc̄ uiam rectā & nequā
sp̄s̄ uiam p̄ uia. **De funibus**

Funes dicti quod anteā in usū luminis fuerūt
circūdati ceruunde & funalia h̄ct̄e siue
quod r̄ites continerent̄. seu q̄d̄ h̄ct̄e res ten-
dant̄. Rudones funes nauium ex uim̄iostr̄i do-
re traditi. funes uero siue rudentes & uim̄i-
cula exprimerē poss̄ uoluptati & animi ho-
minū ne uipreapiciū uant̄ r̄ d̄ines.

lunif fida trinitatis ut vis ilomone funis triplex
difficili rē pōit funes populi fidelis lūm mta
tis fide cotextur impit. Funes ceciderunt in
claris. Funes plangacio peccatorum ut in clu:
uocipi trahunt iniquitates in funiculum uanitatis

XLIII Retes uocantur De retibus

aretamen in piscibus sine aretibus quibus ten
dunt. Mors autem rē et impligunt de apla
gus. Nam proprie plagis diei funes illos q
rē et tendunt. circa unam & sumā partem
Fundamentū est piscatoris rē et die tu ab eo qd
infundunt mittat idē dicitur auetando uiculu
plautus pbus quide ante ualedator erit. Ita
gug emō rē et ab eo quod trahit nuncupatū ipse
& uericulum uertere enim trahere ē. & dicitur
siue sugenā p dicationē mī fitee designat euan
geli. Unde apostoli & ticipi piscatores ad nō
mūtunt in mare istius scilicet dogmatibus suis seruauit
homines ab erroribus mundanis & pducunt ad rectā fidē
di. De sugenā uero tam euangeliō legitur. Similes reg
ni celorum sugene misse in mare & ex omni genere
piscium congregant quicūq; implēt & edū
centes & secū litur sedentes eloger bonos in uita ma
los in feras miser. Sub hac ergo parabola sugē
sugene comparatur qd piscatoribus commissū & p
ci ad hunc regnum apertū sibi fluctibus tradit nō
& rē ne mortis p fundamēta tur. que ex omni genere
piscium cōgregat que ad peccatoru ueniā sapienter &
famosos liberos & seruos diuites & pauperes fortes & infir
mos uocat. Unde ppsit. deo dicitur ad te omīs

carouemus. Que sugens salic & tunc unū saltē
replētur. Cū in fine suo humani generis summa ēcludit
quā dicitur & secū litur sedentes qsiē mare sel mī trāseli
fines significat lūm maris in quos salic & sine boni pūcer
Inuasi eliguntur malis pūcer furas qd & dicitur quisq;
in tibus nācula & nā recipitur & cō m luce regni p dicit
ad exariorer tenebras repbi pūeruntur. Nā dicit
aliquo de deceptione diaboli designat ut in ppsit eadem
in dicitur a colitur peccatorer. Conopsea rē et quāculico
excludunt in modo tūctorn quā dicitur alexandri in uuitū
quibus nō culicor copios nāscunt. Unde dicit conopsea dicit
nāscunt egyptus legit qd in libro iudic de holoserne
qd habuerit conopsea dicitur ex illo. Colum dicitur
ad caput lectuli holoserne signū duriciam pūeror
dicitur atore genuit male fide securitate gladius qui
in aligant pendebat malicia ē in qm in ueniam comā
capit elacio supbe mentis ceruicū qro contumacia in q
accione & conopsea hoc ē dicitur muscū uita in fide
sig dolo se cogitationis. commendat ergo iudith
rē et p uell. r. suae ostiorum custodia qsiē pccatorum
cūq; fidelitū catholicę fidei pūcipit h. abere obseruari
caum orat ipsa tū lacrimis qsupnā auxiliū poscit uirtu
dicatione coribz accedit ad colū nā & qd solu pugione pūerit hostit
nequissimū impure caput cūdenulata malicia durieor
dit. abdidit ab hoste occasione pūerit reptacionis
dicitur & copōu q fraudes eius demit quib; simplicor
& in cautos implicare contendit sicq; truncum hostit
corpus cubit cūpsū uinicum. ex omni parte
infirimum & debilem esse ostendit ut eo fidei
lūm bellatorer xpi confidant hoste nequissimū

seu uicere posse quo cum pleniter eductum fragilem
& suprabilem fore. **De fabricorū fornace**

Faber a faciendis ferro inpositum nomen habet hinc
dicitur uatumē nomen id est uirtutum materiam fabricos
& fabricas dicere sed cum adiectione ut faber ligna-
rius & reliqua ppter operis scilicet firmitatem. In fa-
brorum autē fornace gentiles uulcanum auctore
dicunt figuratū per uulcanum ignem significan-
tes sine quonullum metallum fundi extendique
potest nihil enim pene quod igne non efficitur. alibi
cinnabrum. alibi argentum. alibi plumbum. alibi mi-
neum. alibi pigmenta. alibi medicamina efficitur.
ignis lapides in aere soluit. ignis ferrum ignit
adomat. ignis aurum efficit. ignis crematola-
pide cementum & parietes ligant. Lapides nigros
ignis coquenda candificat ligna candida uren-
do obfuscat. Carbones ex pruina fulgida nigros
facit. delignis duris fragiles de putribilib. tral-
dit. stricta soluit soluta restituit dura mollit
mollia dura reddit. habet & medicamina usū
nā se per uirtū pdest pestilentiā quoque quae obscura-
tione solis contrahitur auxiliatur certū in opere
quod aliud gignit primum ignis. aliud secundum
aliud tertium habet quod scilicet uirtū diuersitate
ignis nā alius est qui uirtū humano alius qui uirtū diuino
apparet & diuino siue quod de celo fulmine adstringit
siue quod terra per uirtū aces monentem eructuat. Ignis
autē dicitur quod nihil gigni potest ex eo enim in uo-
labile de omni assumptione cuncta quae a patre de ignis
mistica significatione iā superior dicitur ubi deum

lypueribiles

dementis disputant si autē quis haec quae scripta sunt
illi comparare uoluerit pfectionem earum forsitā
adhuc plura materia inde poterit explanare
faber uerū dicitur intellegitur pro eo quod omne fabrica ad dicitur
operatur ut in euangelio nonne hic est fabri filius. fabri
scilicet dicitur et sic egū liber dicitur post of ab ferrarius
non inueniebatur. Inquit. fabri uirgna genū aqua uirtū
mundi partib. populū dicit. t. ceteros humiles feruati
respondere de primiti ut in zacharia & iacobi. fabri
fabrica duobus rebus constat uentis & flama flama
proprie fornacis dicitur quod flatu follium excita-
for nax uero ab igne uocata fo semmignis. e. amn.
for nax graecū dicitur uirtū. de uirtū. for nax enim siue
c. uirtū. aut tribulacione nūmā pferit reposit
tipice exprimere potest. ut illud testimonium pphie-
ticū liber aut uos dicit de fornace ferrea hoc e. egip-
tū uirtū populū dicit grandē tribulacione uocabat
aut gehenne tormētū sig. ut illud in euangl. mittit
eos in caminū ignis ubi erit fl. us & stridor dicitur;
Inas e. in quo ferrū tundit. accedendo dicitur eo quod illic
aliquid eudamur. id est feriendo pducamus eudere
enim eadere & ferire e. uirtū. et uirtū non in eudere uoca-
bunt sed uirtū. eo quod in eudere m. c. uirtū. dicitur hoc e. ten-
dat & unde & tunc dicitur malleatorum dicitur dicitur
dicitur deinde uirtū in libro iob scriptū eudere math. an-
nari. t. corā uirtū. quasi lapis & strig. & quasi
malleatorum uirtū. in eudere quippe malleator solis ppa-
pulsionib. figit ad hoc nā. breuis dicitur uirtū. dicitur
uirtū. ferit. leuathan. g. uirtū. malleatorum uirtū.
strig. qui in feruunt uirtū. eo. uirtū. uirtū.

ut & in suppli en continua percussione tunc dicitur
 qui modo quoq. percutitur diuisti quoq. illi visibus
 uigil. ite scilicet dolorib. tabescere siluanti. In uide
 aualuusa formant. ipsa uero tot percussione bus
 Inu. aliquid non trahitur. raxo ergo lau. ita uiste
 Inaudi coparatuse qnosillo persequente coponim ipse
 au sep percutit & inu. se uol. nūquā mutatur.
 Malleus uocatur qdū quide al. & molle cē. caldā & y
 duc & Inscriptura enim sacra malleo nomine aliquo
 diabolus designat. p. que nunc ddu quora cu cal pferunt
 Aliquo uero percussio celestis. acipit quidē. sup nos itus
 fencunt ut ipraus itinerib. corrigant. udiustat. arex hof
 pcutit ut uir. licia. & rna pueniens quid. & in u. pos
 terū mer. cant. ostendit. Nāq. appellacione mallei. an
 tiquus hostis exprimit. ppheta testat. cū sup eū uim ex
 tremi uicti contēplari. dicens quomodo con fractus ē
 & contritus malleus uniu. se terre. ac si dice. & dūp. que
 uascula sua dñs in ministera. u. usufor mand. pcutit quis
 ppendat. que turbine ueniente ex tōmo uictio in pna
 dūacione cfringit. rursum p malleū percussio celestis ex
 primit. quod salomone tēpla. aedificante signat. cū dī
 domus. u. cū edificat. & lapidib. de dol. at. itq. pfectis
 edificata ē. malleus & securis & omne ferr. uniu.
 Nō sunt audita in domo cū hēdificat. & quideni domi
 illa nūsi eum. accēt. am quā in cel. est. b. dñs in habit. a.
 figur. abat. ad auius hēdificacionē. dectā. anime qñ
 qdā expoliti lapides deferunt. qeū hēdificanti in celis
 nullus illic i. u. d. discipline malleus resonat. qdola
 tūq. pfecta illuc lapides dicuntur. ut locis iuxta
 mer. tū congruis disponamur. Item malleus u.

commnaciones diuine aduer. sus peccatores uinhe
 rema. m. a. u. b. a. m. e. a. s. u. n. t. s. i. c. i. g. n. i. s. & sicut malleus con
 ter. en. p. o. r. a. s. h. e. m. a. l. l. e. a. f. l. a. g. e. l. l. a. p. e. c. c. a. t. o. r. u. m. s. i. c. i. s. a. l. o. m. o. n.
 die. Malla stultorū corpora percuaciter. foreipes
 quasi fer. & icipes eo quod fer. & candense apul. teneat. que
 siue qd abhis. aliqd. foruū capimus & tenemus qñ for. u.
 capes nā foruū ē. calidū. unde & For. mosos dicim. quib.
 calor sanguinis ex rubore pulcritudine caret.
 De forcipe trau. es. ualegrē. & uol. a. u. r. a. d. i. m. e. u. n. i.
 deseraph. in & in manu eius calculus que forcipe
 tuler. at. de cultari. unde in forcipe. quae calculus conp
 hendit. duos testamēta designat. que uti se
 spū. s. c. i. unione sociant. & uerbu. dī. ad purgandū
 labi. apph. & p. ang. elica. ministera. ad fer. in populo
 digne possit. nunciare uoluntatem dī. In adicta
 eo quod leneficiat. nā. limum. lenecē. In quob. m. docto
 ris exprimi potest. officiū. q. m. entes. hominum. locundis
 ser. monib. lenificat. & placidū. faciat. ad audiendū
 uerbu. dī. & ad p. ficiendū. bonis. operib. uolun
 tatem. ipsius. **Expt. liber. xx.**

Incipit lib. xxi. De fabricis pariete
 In fabricis parietū. itq. tectorū. greci. in uento
 re. dē. d. lū. asserunt. iste enim primus. didicis
 se. fabricā. a. m. i. n. e. r. u. a. dī. fabricos. aut. siue
 artifices. greci. tectarios. uocant. idē. instructo
 res. arch. tectari. u. c. e. n. t. a. r. n. s. q. d. s. p. o. n. u. s. u. i. f. u. n. d. a.
 m. t. u. s. u. n. d. e. & apostolus. de. s. e. m. & ipso. qñ. sapiens
 inquit. arch. tectus. fundam. tū. posui. Maciones
 dicti. a. m. a. c. h. i. n. i. s. in. q. b. In. s. i. s. t. a. n. t. p. p. t. a. l. t. i. t. u. d. i. n. e.
 parietū. **De dispositione**

11 **A**edificiorū p. ut res in disposicio constructio
 uenustas. Dispositio ē areae t soli & fundamenta
 discrepcio **De constructione**
 111 **C**onstructio ē laterum & altitudinis edificatio
 Constructio. ut t. instructio uocata eo quod instrin
 git & coherere facit ut lapides luto & ligna & la
 pides inuicem sibi nā ut inccio ferrum aqua instrin
 git nisi emicandem tinguat stringit & coherere nō potē
 ferrū. Itē constructio amulctitudine lapidū & ligna
 dicta unde & strues alunde emā edificatio aliut
 instauracio. Nā edificatio noua constructio ē in
 stauracio qd̄ reparat̄ ad instar prioris. Nā in
 stauratio ē res p̄ similitudine ponebant̄. Unde & in
 staurare dicebant̄. Constat aut̄ constructio fun
 damentolapidib. calce. arena & lignis fundamtu
 dictū qd̄ fundus sit hēdificiū idē & emittū acceden
 do dictū qd̄ crasso lapides surgat. Demōstratio aut̄ sig
 nificacione fundamenti lū superius dictū ē. Lapidet
 ergo diuersi generis instruitur ut aptū quoz sig
 nificacio ut supra uidictū ē & in bonā & in con
 trariā partē ponit̄ qd̄ dicunt̄. Lapidet uiuū
 hoc ē sū qd̄ celestē constructio ē habiles & lapi
 det insensiti & durig ferramētis spiritalib. nullomo
 do cedunt q̄ nullūquā orationis penitencia molli
 uit̄ nec calcit̄ hoc ē ut tatis glutino ad inuicē copula
 ti sentunt̄. Arora. uūque p̄ se infirma ē & fluuida
 atq. instabilis. in d̄. in d̄. calcit̄ ad uicē one
 misē & firmitate p̄cip. at̄ & ad edificacionē umbr
 habet sic & peccatorū sterilitas que p̄ se ualē nē
 cū p̄ conuersionem ad sociā societatem p̄tingit

stabilitate bonorū operū p̄cipit & p̄dicationis man
 datū ad instructionē scie acclē p̄tendit.
 Fictiliū operū ad parietes & fundamenta coctis lateru
 lū ad tecta in. briculis tegulisq. aptant̄. Tegule
 uocant̄ qd̄ tegant̄ uedes & in brices qd̄ accipiunt̄ in bris
 Tegule aut̄ prime positionis nom̄ cuius diminutiū
 tigillū. Latēculū uero uocant̄ qd̄ lati formō d̄ur curu
 uti undiq. iiii. tabulis. Lateres. uū crudis qui & ipsi in
 denominati qd̄ lati lignis formis efficiunt̄ quoz
 cr. ita dicunt̄ in q̄b. luto p̄de laterib. crudis por
 tare solent̄. Sunt em̄ cōxiones cannarū dicta. apotōratm
 idē qd̄ se inuicē tenent̄. Lutu. uū uocatu qd̄ lū. uū infra
 sin putant̄ qd̄ non sit mundū. Nā omne lutū mundū ē fic
 tilū. uū operū rācio iuxta significacionē mystici ad cre
 atione humane condiciōis potē referri q̄ scriptū ē for
 matus d̄ hominē d̄ d̄mo t̄ q̄ r̄ & inspir. aut̄ in facies
 spir. aculū uitē. & factus ē homo n̄ animā uiuente
 Figulus. uū n̄ d̄ se. quod p̄ph̄ & a hieremias & ap̄os paulus
 p̄bant̄. Nā & apud hieremā p̄ph̄ & a tale aliquid lo
 mus ubi n̄ b̄ & ad o vitrore in domū figuli & uidere eū
 fingentē ut quis conlapsū domū suā recolligeret
 rursum in x̄ illud secundū uoluntatē suā & factus
 est in quid ser modū ad eum dicens. Nūquid ego
 possum facere domū istā sic figulus iste. & sapientia d̄
 uā figuli p̄bat̄ fornax & hominē iustos temptatio
 habet & ego n̄ r̄ d̄ potestatem sicut & figulus lutū fa
 cit̄ ab eadē massa uasa ad honore & uasa ad contu
 meliū d̄ laterib. aut̄ ingenti ita loq̄ tubide constructio
 turris m̄ cōnē fac̄. Cūq. p̄ficuerent̄ de orientē in uentē
 capu. in trasennas & habitauerunt in eo dixit̄

alter ad proximum suū uentit faciamus litteras & co
 quam uos signi habuerit quidam res paxi & bitum pcon
 to. & dixerit uentit faciamus nobis ciuitate & turrem
 cuius culm ptingat ad celū & celebremus nom nrm. ante
 quam diuidamur In uniuersa terrarū & reliq
 Iuris haec superbiam huius mundi significat
 uel impiū dogmata hereticorum qui postquam mo
 uerunt ab oriente id est a uero lumine recesserūt & uen
 nerūt in campū sennarū quū tūp excussio dentū sti
 tim aduersus dñm impietatis hēdificantiore ac
 domatū supbia nefario ausu conserunt uolenter
 curiositate non licita ipsius caeli altitudinē are sol
 sicut per supbia unū ab unā lingua uimulū diuisi
 sunt. Ita & heretici ab unitate fidei confessione segre
 gantur sed uitate erroris quasi p ditionā cū lingue
 in uice secerunt. **Canalis dicitur habeo**
 quod caua sit in modū canis fane canale in diuis
 genere femino quā masculino pferunt De
 canalib. autē in genesi legitur tollens itaq; iacob
 uirgū populū uiridē & amigdalinas & expla
 tanis ex parte decor tice uirt eisdē ponbat uici
 nalib. ubi effunderetur aqua & uenirent ad po
 teum contra peccor aut conciperent eorū tempore cum
 uenirent ad potandū & cū cuius mysteriū tale ē.
 quidē uirgū uiridē amigdalinas atq; explatū
 ante oculos gregū ponere nisi p scripturē seriem
 antiquorū patrum uirtū atq; sententias in exemplū
 populū p bore quae nimirū quū xū rāonū examīnē
 tū uirgū nominant quib. ex parte uirtice subtra
 hit ut in hisq; expoliant uirtutis candor apparet

& ex parte uirtice seruat ut sic fuerant exterius
 uirtute pmanant uiridior q; uirgū color officit
 dū cor tice ex parte subtrahit & ex parte rānd
 ante considerationē enim nre oculos p dicitur cupa
 trū sententiae quasi uirgū uarie ponunt in qb. dū plerū
 q; intellectū littere fugimus q; uirtice subtrahim
 & dū plerūq; intellectū littere sequimur quasi
 uirtice reseruam. Dūq; ab ipsi cor tice littere
 subtrahitur allegorie candor interior demon
 strāt. & dū cor tice relinquunt exterioris intel
 legentiae uirtice exempla monstrāt. quā bene
 iacob in aqua canalib. posuit quā redemptor nre
 in libris eussare sciētie quib. nos uirtice uirtice in
 fundimur fixit. as aspicienter aridē & cū oib.
 coeunt q; rationales nre ipsi intellectū dū uirtice
 uirtice defixit singulis quib. que a cōtib. p
 miscēt uirtice fortis operū perierunt quā uirtice
 pla pcedentū uirtice pceptorū uident
Fistula aqua uirtice q; aqua uirtice fundant & emi
 tant. nā stola grēce mittit eē. forme carū p
 magnitudine atq; & capacitatis modo sunt possunt
 aut fistule uirtice designare p dicatorū horae
 quib. aqua doctrine effundunt in corda audientū
 ex bonis uirtice & doctorib. salubres atq; & suaves
 ex malis uero uirtice & horae. **De uirtice**
Hucusq; partes constrictionis seqr. de uirtice
 hēdificorū uirtice. quidquid illud orna
 mēta & decoris causā hēdificus additur ut tectoz
 auro distine tā laquearia & preciosi marmoris
 cruste & colorū picturē **De laqueariis**

V **D**elaqueurū iudicūe quia splendore simpli-
ciorum xpi famulorū & i. v. uirtute sublimi-
um figurā tenent & decorē eccle p̄bent.

VI **C**ruste aut tabule s. marmoris. **Detrustis**

unde & marmor atq; paridē crustatū dicuntur
VII **L**ithostratis elaborata **Delithostrotis**
artepicture paruulū crustas accessellū tinc-
tis in uarios colores tesselleū atq; tesseriū nomi-
nate. idē quadratis lapillis p̄diminutionē
Delithostrotis aut in euanglo mencio fit. ubi in pas-
sione dñi pilatus sedit sē p̄ tribunali scribit in lo-
co quidi lithostrotos ebr. uec. uig. abbat hanc quo
manifestat qd falsā accusatorū uariū ficio n̄ po-
tuit uincere simpliciē assertionē ueritatē si q̄
potestatem habuit ponendi animā suā & iterū
suis iudici dedit sem & ip̄s p̄ nob ut p̄ effusi-
onem sanguinis sui maculas dñi n̄ r̄xi di-
luerā peccata. **De plastis**

VIII **P**lastice nē paridē ex gipso effigies signaq; ex-
primere p̄ uigiq; colorib; plastice nē aut dictū
græce qd latine fingere trit gipso similitudi-
ne. n̄ā p̄ pressa argilla for. mā aliqua facere
plastice unde & p̄to plaustrū dicitur homo q̄ ex
lino p̄ uisē conditur. **Depictura**

IX **P**icturac̄ triago exprimens speciem alicuius
q̄ diuisa fuerit ad rector dacionē r̄ter aduē

X **C**olores aut dictos qd **Decoloribus**
calore ignis sole p̄ficiunt siue qd uicio cola-
bant ut sūne subtilitatis existerent. Colores
aut nascuntur aut fiunt nascuntur ut sinopis rubri

ca. Partonū melinū freta auri pignū tū
cōterifingunt aut arte aut p̄mixione.
Colores aut diuersi diuersis signant species uirtu-
tum quib; decorat plasmati ad imaginem suā con-
ditors ut ruborē sinopidis lūminis ostendat in
ardore caritatis & purpurissū in martirio & pas-
sionib; p̄ xpi nomine expensis in auri pignū splen-
dore sapientie in uenō atq; uincto celestē
conuersationē. In cerusa euidore castitatis
& ceteris speciebus uirtutū p̄ se oportunitas
temporis adfert & ratio postulat ordinis.

XI **S**tructura uipari & u ad hōr mā fieri & ad ppen-
diculum respondere oportet.

Norma dicta a græco uocabulo extra
quam rectum nihil fieri potest componit
aut extribus regulis ita ut due sint
binū pedum tercia habeat pedes
duos uncias decem quas equali crassi-
tudine politas extremis cacuminib; sibi un-
gat ut sec mā trigoni faciant idē it
norma. Regula dicta quod sit recta qua
si rectula & impedi mentū n̄ habeat
Perpendiculum ē quod se p̄ ad pendit
deniq; in fabrica nisi omnia ad per-
pendiculum & certam regulā fiant
necessē cuncta mendosa instruant
ut aliqua praua sint aliqua cubaria q̄
nanon nulla alia supina & p̄ hoc
ruant uniuersa quae sunt
male constructa.

Innot macrum & regula atque perpendi-
culo. aequitatis ratio in dle genda e
ut omnia opera nra secundum scaru
scripturarum tradicionē & regulam
recte fidei perpendiculu quaefan doc-
trine faciamus & secundum hoc qd diuina
precepta docent. sic opera nra ad salute
nobis prouent. aliter autē perdit
suum laborem qui ex trahere facit quia nisi
dn̄s h̄ edificauerit domum inuani laborē
qui h̄ edificauit eam. Trulle nomen factū
eo quod trudit & detrudit. idē. Includit
calic uel luto lapides. Trulla autē cemen-
tariū significat spirituale h̄ edificacionē
de qua ipse artifex optimus In construc-
tione ecclesie sue agit. Unde in amor
proph̄a scriptum est & ecce dn̄s stans
super murum litum & in manu eius
trulla cementariū & dixit dn̄s ad me
quid tu uider. amor. & dixit dn̄s ecce ego po-
nā trullā in medio populi mensi t̄ non
adiciam ultra super edificacionem uel
misericordiam inducere eam & demo-
lientur excelsi idoli & sc̄ificaciones is-
rahel desolabuntur. dn̄s autem qui ē
structor macerie & lapis angularis cō-
minat̄ auferre se trullam in auxilio
proteccionis sue a populo israhel
cumque dn̄s proteccionem suam & ut
b̄ & dixit trullam cementariū.

itadicam parā & uestimentū trulla
cessante subtraxerit tunc demolient̄
excelsa idolorum & sc̄ificaciones
de eum tribuum desolabuntur & destru-
entur. iuxta anagogen autē dn̄s xps̄
& stat super murum firmissimū super
apostolos & sc̄os suos quibus dedit ut
ipsi murus firmissimus uocarentur.
Unde & p̄ d̄o dixit. tu es p̄ d̄us & sup
hanc p̄ d̄m aedificabo ecclesiam meam
& porte inferi non preualebunt aduersus
eam. qui murus n̄s dn̄s defendatur au-
xilio omnem fortitudinem amittit
sedeo protegente bitantum robustus
ē ut dicatur ad eum si transieris per ignē
flama non eu' conbur & te quanto
que magis temptacionibus tundit̄
tanto plus forcior fit & pro nomine
saluatoris inter flagella l̄ & atur. Sea-
le ascendendo idē ascendendo uocatur
herent enim parā & ibi. scale autē
dicuntur aut̄ uocantur aut plures
quā ueritantiū pluralis ē nom̄ ut lit̄ test̄
que epistolā signat̄ p̄fectus sc̄oz p̄p̄dicaci-
ones eoz. Unde in genesi legit̄ qd iudeus &
iacob in sōm̄ scale stantē sup̄ terrā & cacumē ei
tangens celū. Sōm̄ iste iacob mortis siue passio
ē xpi. lapis ad caputū q̄ nominatim
quodam modo dictus est & iam
unctus xps̄ significatur.
b̄ scale enim mystice signat̄

proposito xpi

caput unum xpi. qui enim natus est xpm ab unione appellari. domus autem dei b & lehendy quibus natus est xpi. portauerunt eum in terra descendit. ibi iterum ad celum ascendit. et eccia. u. lapidis. et resurrectio xpi. quidam ego sum u. p. hanc ascendebant & descendebant angeli in quibus significatur euangeliste & predicatoris xpi. ascendentes utique cum ad intellegendum eius super eminentissimam diuinitatem excedunt uniuersam creaturam ut cum inueniant in principio et in uerbo & uerbum et in apud deum & deus et in uerbo per que factas omnia descendentes autem ut cum inueniant factum ex muliere. factum sub lege ut eorum sub lege erant redimerentur. **Delignarius**
Lignarius generaliter lignopifex appellatur carpentarius speciale nomen carpentum enim solum facit si nuncularius qui at antum nauuie fabricator & artifex sarcitector dicitur quod ex multis hinc & inde conuinctis tabulis unum tectum arcuat corpus. id est & delignarius qui tectum totum lignis induit. lignarius ergo accipit carpentarium atque sarcitectoris possunt intelligi doctor et atque predicator et euangelista qui spirituale aedificatio suorum sermonibus atque bonis exemplis preparent. & siue ex nouit credentibus domum aedificant. siue ex his quos heretici atque scismatici per errorem corruerant. iterum illorum increpando atque corrigendo ad spirituale aedificatio dirigunt. unde & in exodo carpentarium legitur

& in regum fabri lignorum & cementarii distribuntur. qui in stabant in sarra tecta domus dei. Materia inde dicitur omne lignum quod ex ea aliquid efficiatur si uel ad nauem referatur & ad statuum materia erit. ad aliquid enim si per materia accipienda est sic de materia rerum ce dicitur quod inde eaque facta uidentur. & materia quasi mater dicitur. In materia enim in se intellegi potest humana creatura unde artifex summus proficeret suos hoc doctores suos multipliciter preparati ornati accedat & uasa apta ad ministerium suum fabricat. Trabes uocantur quod in transuerso positae utrosque parietes teneant. alium uisum tigna alium trabes. tigna enim iuncta trabes faciunt. Trabes uisum cum sunt dolare de trabibus. uisum in libro regum transcriptum. posuit salomon trabes in domo per circuitum forniculorum ut non hererent muris templi & cetera. qui itaque per trabes domusque tabulat. et portabant. nisi predicatoris scilicet. tigna designati quidam ipsi sublimi atque honorabile in ecclesia locum tenent. Infirmioresque fragiles suis predicationibus ab infirmis magis appetuntur tollunt atque ad celestia desideranda accipienda suspendunt suis diuinitatibus inceptis persistant adiuuant. tigna trabes sub alia significatione in euangelio posita est ubi dicitur quidam uidet festucam in oculo fratris tui. trabem autem que in oculo tuo est

M

non considerat. Ine trahit peccatū manus. & ma
 xime invidia intellegi potest. festuca autē
 peccatum mmi. siue subitanea iracundia
 Asseret. abasie dicit. quia soli ponuntur
 neq. conuicti. Semclule eo quod semelant
 id est diuidant. Inasserib. autē qui atēto clo
 mus conueniunt. bene patientia accipi potest
 t caritas que operit multitudinē peccatorū.
 & in psalmo ppheta dicit. beati quoc remisse
 s iniquitates. & quoc tectas peccata. Epigri
 & glauis. quib. lignū ligno adheret. clau
 dicit qñ calibr. quia & calibe fund. id est ferro.
 calibr em ferrū est. clau autē mistice scōq. p
 dicationes corda hominū transfigentes in
 tellegi possunt. unde in salamone scriptū
 ē uerba sapientium iestimuli. & qñ clau
 matum defixi. Tabule aucterib. tagule
 uocabant. ategende scilicet. unde & regu
 le. commissura clē tabularū ē unctio. tabu
 le autē possunt significare fideles auctores.
 quia atrabibus t rignis. hoc ē ascit doctorib.
 sustentant. sic & commissura eoz unitas & cari
 tas intellegi potest. Sectio autē dicit a sequen
 tia que ceperit. Nam secare. sectare. & se
 qui est. Seria autē nom de sano factum ē
 id est abstrictore. Ine persecutionē in
 xpianos factam ab infidelib. significare po
 test. Unde & in apostolo legim. lapidati s. sec
 ti sunt. In occasione gladii mortui sunt. &
 etiam prophetam lignea serua sectatum

scriptura narrat. Circumuis dicitur quod
 uergendo efficit circulum cuius modus
 duplicata linea fit. que simplex plattuch
 ne extensa fuerat. punctus autē in medio
 est cum centrum agrorum clē in cuius mediū
 cuncta conuergunt. Decurino autē &
 ceteris instrumentis artificis in esara
 ubi de plaste idoli mentio fit. ita scriptū
 est. faber ferrarius lima operatus ē. in pru
 nis & in malleis formauit illud & operat
 ē. in bracho fortitudinis sue. artifex ligna
 rius extendit normam. formauit illud
 in runcina fecit illud mangulari & in
 circinno. tornaui illud. & fecit magi
 ne uiri qñ speciosum hominē habitantē
 in domo. que quic autē de celis dicitur est.
 potest referri. & ad heresicon principes. qui
 simulacra dogmatū suoz atq. in clari ar
 tifici corde componunt. & uenerant ea
 que ase seunt esse simulata. nec sufficit
 eis error ppius. nisi simplices quosq. eoz
 adolatione deceperint. qui questum pu
 tant eē pietatē & eleuorant domos in elua
 rum abutentes que uulgi impertita. Ita
 arte chalcetica qñ asera terretro. & lima &
 runcina formant dñi suum. & uelut
 malleo atque maurant sermonis rethorici
 uenustate. que clē uenter ē. & gloria
 in confusione eorum. Securis uocatur
 eo qd ea arbores succinclant qñ semicuris

262

ex una enim parte acuta est. & altera fof
soria. haec apud ueteres penna uocabatur
utrumque autem habens aciem bipennis. nam
bipennis dicitur quod ex utraque parte habet
acutam aciem quasi duas pinnas. pennam autem
antiqui acutum dicebant. Desecure autem iohannes
baptista ad iudeos ita ait. la estis securis ad
radices arborum posita est. arbor huiusmodi
est. uniuersum genus humanum. Securus uero
est redemptor noster. qui uelut ex manubrio &
ferro constat. tenetque ex humanitate. sed
incidit ex diuinitate. que in dicitur securis
iam ad radices arboris istius posita est. quae
si patientiam expectat. uelut tamen quae factura
est. potest & securis nomine praedicatio sermo
nis euangelici intellegi quae secundum apostolum ui
uus sermo dei & efficax. & penetrabilior
omni gladio accipiti. & per tingens usque
ad clisionem animae carnis & spiritus. compagum
quoque & medullarum. & discretor cogitatio
num. & hieremias propheta uerbum domini securis
parat. caelenti petram. siue securis sententiam
iudicij altissimi significat. que ad radices ar
borum id est ad finem regni populi iudicij
posita est. ut eos qui in christum credere nolu
erunt electa uiuentium abscidant. Ascia
ab astulis dicitur quasi ab igne eximit. cuius
diminutiuum est. asciola. est autem manubrio
breui & aduersa parte referens tunc simplicem
malleum aut cauatum tunc bicornem astrum

Desecure autem ascia & bipenne in psalmo
scriptum est ubi destructio templi domini come
moratur. securibus exciderunt ianuas eius
inclisum. bipenne & ascia deiecerunt eam
hisecure tribulatione huius seculi demon
strat. In ascia prauiorum persecucionem
quae sanctos usque ad interitum insequuntur
in bipenne gemmam afflictionem. qua electos
dei praui homines uerbo & factis affligunt
designat. Scalprus dicitur quod scalprum
& foraminibus sic aptus. quasi scalforus cuius
diminutiuum est scalpellus. terebra uocata
auerme ligni qui nuncupatur terebra quae
greci tereclona uocant. hinc dicitur tere
bra quod ut uermis terendo forat quasi
tereforia uel quasi trans foras. Aedifica
re est bona opera facere uel recte docere
ut in apostolo. si quis aedificat su
pra fundamentum hoc aurum argentum la
pides pretiosos. & in aliam partem pro populo ui
detur per malachiam dicitur. ipsi aedificabunt. &
ego destruam. Destruere est mala opera ex
ercere. tunc male docere. ut in salomone ui
aedificans. & unus destruens. & in bonam
partem per hieremiam dicitur. ut destruas &
aedifices. Mundare est autem expurgare
ut est illud euangelij tetigit eum dicens
uolo mundare. & con festum mundata est
lepra eius

xiii De nefiti in uentione

Minervam quamdam gentiles multis inge-
 nis predicant. hanc enim plurimam lane-
 fitu usum monstrasse. hanc etiam telam
 ordisse. & colorasse lanam perhibent. aliis
 quoque hanc dicunt inventricem. & fabri-
 ce multarumque artium repticem. ideo
 illi vulgo opifices subplicant. sed hoc po-
 etice fingitur. non enim minerva istarum
 artium princeps est. sed quia sapientia
 in capite esse dicitur. hominis. & miner-
 va decapite iouis nata fingitur. hoc est
 ingenium ideoque sensus sapientis qui in-
 vent omnia in capite est. ideo & dea artium mi-
 nerva dicitur. quia nihil excellentius est inge-
 nio quo reguntur universa.

xiiii De uestibus sacerdotum

Octo sunt in lege genera sacerdotum
 uestimentorum. procleris est sacerdotum
 linea corpori adstricta. & usque ad pedes
 descendens. unde & nuncupata qua vulgo
 camisia uocant. Aban & cingulum sacerdo-
 tale rotundum polimita arte ex cocco pur-
 pura iacincthoque contextum. ita ut flores
 atque gemme in eo esse uiderentur. distonice
 pilleum est ex bisso rotundum quasi spera
 media caput tegens sacerdotale. & in occipi-
 to uitta est strictum. hoc greci. & in thura
 t galeam uocant. Machul quod est tonica
 talas tota iacincthina habens. ad pedes
 septuaginta duo tantum abula tota de quin-

mixta ad dependentia mala punica;
 & phochi quod interpretatur Latine super indum-
 tum. erat enim pallium super humerale ex
 uis coloribus & auro contextum habens. In
 utroque humero Lapides eluos sima ragelinos
 auro conclusos. In quibus sculpta erant nomi-
 na patriarcharum. Logicon quod Latine
 dicitur rationale. pannus duplex auro & iacincti
 contextus coloribus. habens magnitudinem palmi
 per quadratum. cui intexti erant duodecim pre-
 ciosissimi Lapides. hic pannus supra humera
 li contra pectus pontificis adnectebatur.
 Petalum aurea lammina in fronte pontificis.
 que nomen dei tetra grammaton. ebraeis
 litteris habebat scriptum. Batim siue fe-
 minimalia. id est bracte lineae. usque ad ge-
 nua pertingentes. quibus uere cuncta
 sacerdotis uelabantur. Mistice autem po-
 doris significat castitatem corporis & car-
 nis usque in finem. cingulum uero continen-
 tiam atque abstinentiam mortificationemque
 carnalium desideriorum. Quattuor quidem colo-
 res proprii hoc est iacincthus. purpura. coc-
 cus que bisinctus. ac bisinus. & cetera. ex
 quibus pontificis habitus contextus erat
 simul cum auro misticam significationem
 habent. hoc est aurum. figurat sapientiam spiri-
 tale. iacincthus celestem conuersationem pur-
 pura martirium. Coccus bisinctus carita-
 tis perfectionem que in duobus preceptis constat

... quod dicitur in ...

hoc ē dilectione dī & p̄p̄tū. br̄ssis uero
 castitatem atque munditiam. p̄illeum que
 q̄ siue thura bissida que exire tegebatur &
 ornabat sacerdotis. Admonet eum om̄s
 capitis sensus dō consecratos habere. ne t̄
 oculi eius uideant ueritatē t̄ aures libenti
 us. uel inelo obsequium accipiant aduersus
 p̄ximū suū. t̄ os abumelē nequitia. & linguā
 in fide dolum suū etiam cor empta &
 br̄tate grauet. Torsus aspsu mirra
 aloē. & emamemo lectum meretricis am
 plectetur. t̄ unica uicissima ostendit
 qualis eē debet una sacerdotis. hoc est
 supernis solum modo desideris incessantē
 intentā. & conuersationem iuxta apostolū
 habent in celis ac sui saluatoris in celestien
 ter expectans aduentum. que uidelicet
 tunica sicut & bissina ad pedes usq̄ per
 tingebat. unde utraque gr̄ce poterit die
 r̄ ut ostendat d̄ur̄ in sacerdotali ui
 ta. In finem ac fordidum remanere. sed om̄
 ne quod agor & quasi & herō colore specio
 sissimum uniuersa membra eius ac ipse
 usq̄ ad pedes gr̄cia uir uirtutum contex
 ta eē debere. Ephor quod auro. 1931. o
 scriptos nomimb. filiorum isrl̄. d̄ser
 tos habebat. signif. bonā operationē iux
 ta exempla scōrū patrum exercitiū uir
 tutum. Legion ergo quod ē rationale
 quod in p̄e t̄ore sacerdotis ponebat

ostendit quod sacerdos & rector populū
 dī om̄i debet r̄acionabilit̄ agere
 & sub t̄ib̄ caper̄ examine bonū malūque dis
 cer nere. Quod aut̄ In r̄acionali. quāt̄ uer̄ ordi
 nes fuerint. & horum singuli. quāt̄ tres habuere
 lapides. quod nobis inuatur. t̄ p̄ice. nisi in
 ueritatib. q̄ distinguunt. III principalia fi
 dem scie. trinitatis. non fiet. t̄ t̄c̄t̄
 possit sine. in. in. in. decano. lapidū non se
 lu. d̄ur̄ t̄atem. multas. unū sacerdotis factus
 cognatus uerū dī sp̄taliū. ac capere. carissima
 uir. t̄m̄. ac miracula. sancti. t̄m̄. de quib. ipse
 d̄ns. apostolis. Infirmos. quidē. curate. mortuos
 suscitare. Leprosos. munditie. demones. eicere
 P̄cula. au. aur. cum. hoc. Lamina. aurea. In fron
 te. pontificis. In qua. sc̄m̄. d̄ni. hoc. nom. d̄ni. sculp
 tūe. sac. rit̄. ceteris. et. in. induntis. illius. &
 merito. quisi. diuina. potēcia. amens. que. t̄m̄
 sup. em̄. &. t̄m̄. opor. t̄m̄. ut. nom. aus. e. t̄m̄. pon
 tificis. habet. om̄. t̄m̄. q̄. t̄m̄. in. sc̄m̄. d̄ni. p̄m̄. &
 & uelut. cuncta. sc̄m̄. sic. p̄. d̄m̄. in. eius. fronte
 . sc̄m̄. t̄m̄. & . signif. unū. sp̄t̄. p̄. professionis. n̄. fi
 . d̄m̄. quā. In. fronte. por. t̄m̄. d̄m̄. t̄m̄. singuli
 cū. apostolo. p̄. h̄m̄. absit. gloriari. nisi in
 cruce. d̄ni. n̄. xpi. Verū. q̄. d̄m̄. sup. t̄m̄
 t̄m̄. feminā. q̄. ad. operanda. carne. tur
 p̄tudinē. fieri. mandant. illi. castimonie. por
 onem. que. app̄. t̄m̄. copule. conjugalis. cohibet
 proprie. designat. sine. qui. nemo. sacerdoti
 suscipere. uel. ad. t̄m̄. potest. ministeriū

9 d̄ colorib. & textu erat & lapidib. p̄ciosos

habuisse dicitur de quo in euanglio legitur euandis
quidam e tunica succinxit se & misit se in mare qfido
firmitate pericula euasit istius soli & temptatio
nes sup. aut. ite in genesi legitur qd iacob patriar
cha iosep filio suo fecisset tunica polimita siue ta
larem hoc astralogon scummanicam quae habere
manicas antiquorum magni colobis utebantur.

Tunica polimita quae fecit epur sedm allegoria iu
ris dicitur populae ex omnib. gentib. incorporat xpi
gregari signficauit. Item abo modo iosep qui ut
ter fii undecim usq. ad fine iustus pscuer. asse
describit solus talare tunica habuisse phibet.

Quid ergo talaris tunica nisi accio consummata
qsi enim ppena tunica talu corporis coope
rit cu bona accio antedi oculos usq. ad uice
nos terminu regit. Dalmatica uestis primu
indalmatia puincia greca textae. Tunica sacer
dotalis candida cu claus & pur. pura. Sericae ase
ricodicta. qd ea seris primi mifer. olo serica. tota
serica. olo enim totum. Trama serica stammeli
neo trama ex serico. olo fora tota expur pura.
Olo enim. totum. bissera candida confecta ex quo
di genere lino grossioris. qd genus quoddam lino
bissu ee existimant. Uestituue ecclie fides siue
uirtutum uarietas t nacionu diuinitas ut impi

Adstern regnu adextis tuis inuestitu de uira
to circa data uarietate. & in esau surge surge
Induere for ut ad uisua sion. Induere uesti
mentis gloriolue hystm ciuitas scilicet uestim
tum xpi cor p. assumptum sic pph & ad dicit

& ecce uestitus lino. Ite uestimentu xpi populi
fides. Uestitum scoru operu iusticie siue fidelis
xpi ut in aplo. quicunq. in xpo baptizati estis xpm
induitis. Uestitu uimioru operu iniquitatis.
ut illud psalm. Induunt sicut diploide con
fusione suam. Uestitum caru hominu sic in
salomone legitur. omni tempore sint uestimenta candida
ids. nulla pollutione in luxuria sordida. uestitum simula
cio hypochritar u. ut in euang. Venient ad uos in uestim
tis ouiu lincis aut lupis apacer. uestis nuptialis
des. ueluz qda uolunt. caritatis ut in euang. amice
quomodo huc intrasti n habes ueste nuptiale.

Uestitu linciu uirtutum siue mundicia eu
titatis ut in leuitico. uestis sacerdos. uestitum
lincis & femoralib. Lincis dicitur qd ex solo lino fit
linostema e uestis. ex lana linoq. contexta &
dicta linostema. qd in stamine lino. in trama la
na habet. Lincis quidem uestis sigf. merificati
onem uite carnalis. linostema u. que ex lana
linoq. contexta e. h. poeritaru psona sigf. q
benignitate ergo p ximos ostendunt & idolo
sas iniquitates opponunt. quid ergo planamissi
simplicitas. & quid plinum nisi subtilitas designat
& sepe homo subtilis. & acutus exterior simplici
tatem mansuetudinis ostendit. & interior sup
tilitate malicie contigit. iste ergo ueste se
reacionis siue qsi ex lana & lino induit. qno ab eo
& simplicitas monstratur in superficie & sub
tilitas malicie seruat in mente
Lubare uocatur. quod lubis religatur.

t qd libit herat. hoc in egypto & siria non tan
 tum femine sed & viri utuntur. Unde hieronimus tr. is
 cuss. ten tultu lu barciuum ibi quillud in fori
 p dje abcondit & p ea sensu repert
 hoc a quibda & renale dicitur qureni. b. allu
 gaur. Delubare ergo dnt. ad huc emitta
 at sic emm ad her & libare ad libos uirificad glu
 tinam mibi omne ist. & ad omne domu iuda die
 dnt. ut ed. mibi in populu & in nom. & in laude &
 in glori. & in audier. Victoriu si uelumbare qd in
 romb. ungit populos ist. e qm in similitudine
 assuunt de tra & in lotus nec mollitudinē habuit
 nec candor ē. & tōn pillus misericordia adhesit
 do. cui p peccatū & rationale quippe ē. huius cemo
 di. linu atq. libare dicitur. trans cuss. ten
 idē in assiri os & i. abscondit. hoc ē multitudine
 ne magnarū & innumerabilium genarū quodā mo
 do absorptus & nihili reputatus p longuū tēp. **XII**
 ipse pph & a vit. puchi populi liber. et decapti
 uitate quimhilominus & p re. ditū di pceptū
 fecit. secū dōs deos alienos ad extremū tūc dī filiu
 mittit manus & tēna p dione contabuit omni q
 uir sēs lib. uedi ē. q assūptus de terra & detrac
 limo. chī consortio copulāt quodā modo que in dē
 eius uident obscena. maiori diligencia operit atq
 circūdat. negentiliū & her & acoz morsib. pite
 ant qd libare sua qui tetigerit & cuss. itis flu
 entia transierit. ita ut assiric regionis humorib.
 inbuat p dicitur pristina fortitudine & epiter
 cit atq. dissoluit & quāuis uisum di redcat

tam pristina pulchritudine habere potest
 N duri cuadi si uincio q nolunt audire uer
 baci & ambulat in p. aitate cor dis sui siue qd
 sibi rectū uidet hoc faciunt. angulū mistice intelligit
 spiritalis operis. acanctur in p. al. mo p. an. existime
 lēa a. Balteū acanctur ut tūc siue cū inspectio
 m. ut undeligit. Indicat cronom. habebis paxillū
 in balteo idē stimulu compuncionis & malū
 parte in ob balteū regū dissolu & p. angē. Fune
 renes corū. Armclausa uolgo uocata qd ante
 & rōdūsa atq. aptae in armos tantū clausa
 qsi armclausa. c. littera ablata. cam siat
 uocant qd in his dormimus. Incarnis idē. instra
 tis m. is. femoralia appellata eo qd femora
 regū ipse & brace qd sint breues & uere cundū
 corporis his uident. **De p. p. o. quarum
 clam gentium habitu**
Sarabere ē fluxa ac sinuosa uestimenta de
 quib legit Indamele & sarabere eoz nom
 in minuit. & publicus ut quid ergo in
 uentre duopar th sarabare quedi suspor
 der. apud quos dā. aut sarabare quedi oi
 pitū regmina nuncupant. qualia uide
 mus. Incapite magorū picta.
Mastruga uestis germanica expelliculis
 ferarum. de qua accero p sciuro que purpur
 purar g. alis n. commouit. cuius dorū mastru
 ga mutau. mastruga uū quasi monstros
 osa eo qd quea induunt. qsi inferarū ha
 bitu trans formati. Legit in aplo.

uult exprimere quod sol & in prouerbijs dicitur
 ide confusionis duplici pallio uestiantur
 dum ante dm & homines erubescunt. Sagarum autem mysticus
 sensus in tabernaculi moysi constructione satis explanatus est.
 ad cuius lectionem locorem mittimus. Penulae pallium cum fimbrijs longis
 cuius mencio in epistola pauli ad thimotheum fit. casula euestis cucullata dicta
 per diminutionem casula quod totum hominem tegit quasi minor casula.
 Inde & cuculla quasi minor cella sic & grece planctus dicitur quod in scripturis
 rarijs auigatur unde & stelle planctus id est uage eo quod uage suo
 errore motuque discursu casula iuxta allegoriam recte fidei potest
 exprimere Indumentum. In quibus bonorum operum plenitudo consistit.
 Unde scriptum est. In casula ipsius requiescunt bona per eum. Medo
 ter que & iam per a uocatur pallis e caprina collopendens precincta
 usque ad lumbos est enim habitus proprie necessarius ad operis exercitium
 si ebit aut prius ut quidam existimant depelliculis melotum unde & melo
 loter uocatur sunt fimbrie uocatur ora uestim. hoc est fures ex greco uocabu
 lu trahunt greci enim terminu

or. uocant. fimbrie spiritaliter signifi
 cant misteria incarnationis dni. quattu
 git mulier emorosa & statim sanatae
 I tem fimbrie signifi extremam uitae
 hominum. unde in psalmo de ecclesia
 legitur. In fimbrijs aureis circumamicta ui
 ri & uirginitate. quia in fine tota perfectio est
 ubi caritas non tanquam deaurata conspi
 citur sed iam plenissima tamquam aure
 a reperiuntur. De palleis feminarum
 Regillum est praedictum reginarum am
 culum unde & appellatum per eplu
 matronale pallium expur pur. & sig
 natum cuius fimbrie aureis staminis
 summitate resplendent. pallus e qua
 drupallium mulieribus uestis deductum usque
 ad uestigia quae adfixis in ordine gemis.
 & palla dicta id est in nobilitate que
 est casinetum huiusmodi indumentis
 quadrugis uibrantibus sinuata est per
 I cristu palleolu e quousque hodie uia
 buic & mesopotumie mulieres uelant
 quibus in uestitissimo teguntur um
 braculo. Anobeladu amictorium
 lineu feminaru quo humeri operi
 untur quod greci uel latinis sindo
 nem uocant. Nam de thetristru
 & in esau legitur & in genesi
 clerebecca ita scriptum est
 Rebecca quoque conspecto isaac

der cendit decamelo & ait ad pueru.
 Quis est ille homo qui uenit pagrum
 in occurrum nobis dixit que et ipse domi
 nus meus. At illa tollens cito palliu
 operuit se. Rebecca uero isaac uiso
 quis ille homo sit. requisito puero cog
 nosce. Quia cotidie scilicet ecclesia adhuc
 pph&aru atque apostolorum
 dicta. quid deredentore suo crede
 re debent. ut ille qui quiescens mox
 pallio operuit. qui tanto subtilius
 saluatoris sui mysteria penetrat. quan
 to altius de uite actiuita confundit.
 & quia per uerse egerit uerrecundat.
 pallio se cooperire curauit. quia uiso
 domino infirmitatem suae actionis
 erubuit. & illa que prius in ca
 melo libere gestabatur descendens
 postmodum uerrecundia tegitur.
 Desindone ergo mystice mundicia
 castitatis exprimitur. unde corp
 dni ioseph in uoluisse. quia in enarra
 bili castitate demonstrauit. illud
 mundissimum fore. & a mundis ho
 minibus in sacramento percipiendum
 oportere. Item in prouerbiis de mu
 liere forte ita legitur. sindonem fecit
 & uendidit. & singulum tradidit
 chanaanico. in linteis sindonis subtilis
 ut exte signat. scilicet predicacionis. In qua

mollit quiescit. qui mens nulla fiddiu
 spe supne refouet. Unde & p&ro animalia
 in linteis demonstrant. qui peccatorum animae
 misericorditer adgregatae in blan
 da fidei quiescit. & tunc hanc ergo
 sindonem fecit & uendidit. quasi de
 qua credendo texuerat. loquendo de
 dit. & ab infidelibus utam recte con
 uersacionis accepit. quia & cananeo
 singulum tradidit. quia per uigore
 demonstratae iusticie fluxu opor gen
 tilitatis adstruxit. ut hoc quod p apit
 uiuendo teneat. sint liburi p
 curi. Stola matronale operimen
 tum. quod de operio capite & scapula
 adextro latere in leuum humerum mit
 tur. Stola uero grece uocatur
 quod super emittitur. Idem & rici
 nu. Latino nomine appellatur. coque
 dimidia eius pars retro reuertit.
 quod uulgo mauortem dicunt.
 uocatum aut mauortem. quasi mar
 tem. signum enim maritalis dignita
 tis & potestatis in eo. caput enim mul
 eris uir. Inde & ipse uir mulieris. Stola
 indumentum baptismi uel fidei sigf. ut in
 euangelio cito proferte stolam prima
 & induite eum. Item stola remunera
 tionem futuram sigf. atque in
 mortalitatem. aliquando uero

honorem dignitatis. siue ordinis sacri. Unde scriptum est. Stola glorie induet illum. Remuneratio autem futura in stola significat. Vbi legitur in apocalypsi. quod animabus scorum quae clamabunt ad dnm. post effusionem sanguinis sui. & uindictam expecebant. respensum sit. ut requiescerent adhuc modicum tempus. donec impleantur conseruorum & fratres eorum. qui interficendi sunt similiter. sicut & illi. Singulas modo stolas habent animae scorum de sua immortalitate gaudentes. Resurgentibus autem corporibus iuxta esuam in terra sua duplici possidebunt. non desiderium resurrectionis abnuatur. sed ex colligendorum fratrum augmento differtur. Nam & ipsa animarum laetitia potest stolis albis figurari. cum dno reuelante didicerint. & impios in fine damnandos. & usq. ad finem saeculi multos suo numero permartirium esse sociandos. atq. in aeterna caritate pfusi. maluerint hac consolatione contenti p sub plendo fratrum numero hactenus ^{suu} gaudia deferri. XVIII. **DE STRATU ET RELIQUIS VESTIBVS. QVAE IN VSU HABENTVR**

Stragulum uestis est discolor. quod manu artificis diuersa uarietate distinguitur. dictum autem quod & instratu & amictu aptus sit. De quo salomon stragulatam uestem fecit sibi.

Brisas & purpura indumentum eius. Stragula uestis quae uariante textura sol & firmissima confici. fortia ecclesiae opera. & diuersa uirtutum eius ornamenta significat. de quibus propheta in summi regis uir uidelicet illius laude cecinit. **A**stitit regina ad dextris tuis in uestitu de uirgato circum amicta uarietate. sicut sup. ostensum est. **C**erucalia autem dicta sunt. eo quod ponantur sub ceruice. uel cubito. Puluillus dictum apud uirgatum qui est diuitum lectus. culcitae uocatae. quod calcantur id est farciuntur. pluma siue tumento. quomolliores calidioresq. sint. Cerucalia autem siue puluilli seu culcitae. possunt iuxta allegoriam adulationes designare falso doctorum. & adulatorum qui decipiunt eos. quibus p malis operibus impunitatem pmittunt. & uitae praemia indignis spondent. quibus per prophetam dicitur. **Q**uae uobis qui consutis puluillos sub omni cubito. & cerucalia ad decipiendas animas & caetera. **T**appetia dicta quod pedibus primum strarentur. quasi tappedia. **T**appetia enim ornatum eloquentiae possunt significare. unde meretrix impuerbis ait. **I**n textu funibus lectum meum strauit tappetibus pectus ex aegypto. **I**n lecto ergo. funibus in textu meretrix molliem quiescendi designat. **I**n tappetibus uero pectus ex aegypto. & uiam oculorum temptat illecebris. quibus pefando aspectu inretitis. facilius ad se ducenda mentis penetrat archana

Quia uero nomine funium aliquando solent
 diuina praecepta figurari. quae uisus nos uo-
 luptatibus coercendo religant. promittunt se-
 heretici contextu uerborum caelestium salu-
 bre suis auditoribus; quasi stratum parare. In
 quo a uitiorum tumultibus libero corde quies-
 cant. sed ueraciter illis funibus peccatorum o-
 struunt. locum peccationis ubi per petuo pedes ma-
 nusque alligati damnentur. de quo dñs in
 apocalypsi. Et dedit inquit ^{illi} tempus ut peniten-
 tiam ageret & non uult penitere a fornicatio-
 ne sua. Ecce mitto eam in letum. & qui me-
 chantur cum ea in tribulationem maximam.
 In tappetibus uero pictis ex egipto. ornatus e-
 loquentiae & dialecticae artis uersutia. quae
 ab ethiopicis originem sumpsit intelligitur.
 per quam mens heretica sensum doctrinae pe-
 stilentis. quasi meretricum thorum facinoris se-
 texisse gloriatur. Mantelia nunc pro ope-
 riendis mensis sunt. quae ut nomen ipsius
 indicat. olim tergendis manibus prebebantur.
 Mappa conuiuii & epularum appositaria sunt qua-
 si manubiae. atque ob id nominatae. cuius di-
 minutiuum mappella est. Sabanum grecum est
 faciter gum. & manitergium a tergendo faciem
 uel manus uocatum. haec lintheamina ad officium
 mentis pertinent & administrum humanum. sed
 non minus ad usum sacri ministerii & ad officium
 altaris pertinere noscuntur. quando supra men-
 sam dñi hoc est sacrum altare lintheamina mun-

da ponuntur. & mappulae manibus sacerdotum
 & ministrorum tenentur. ut populus eos semper
 ad seruitiu di paratos conspiciat. Uela dicta. quod
 obiectu suo inter ora domorum uelent. Aulea uela
 picta & grandia. quae ideo auleae dictae sunt. quod
 primum in aula aetali regis aethiopiae cui successit po-
 pulus romanus inuentae sunt. Cortinae sunt au-
 leae id est uela de pellibus qualia in exodo leguntur.
 a quibus tabernaculum extrinsecus tegebatur.
 dictae autem cortinae a coruis eo quod prius ex pel-
 libus fuisse factae. Unde & in exodo tabernacu-
 lologis iubentur cortinas fieri expellibus. uertum
 rubris & expellibus iacinthinis. Cilicia arabes
 nuncupant uelamenta pilis caprarum contexta
 ex quibus sibi tentoria faciunt. Uela enim & cor-
 tinas ut quae sagacilicina. in tabernaculo dñi diu-
 no precepto quis quis exodum legit facta po-
 terit agnoscere. & inde misterium congruum
 sano sensu ualere rimari. maxime cum ibi dece-
 cortinae uisae sunt diuersorum colorum specie
 uariata. quia scilicet uniuersalis ecclesia ex multis
 electorum personis. ex multis partibus ecclesiarum.
 ex uariis uirtutum floribus edificatur cuius omnis
 perfectio in denario numero continetur. Siga er-
 go quibus operitur tabernaculum rectores sunt
 ecclesiae scilicet quorum industria uel labore. decus
 eius den ecclesiae protegitur. ut quae ineffabili
 cura munitur. ne ueluti uita fidelium q electorum
 heretica seductione corrumpi ne falsorum ca-
 tholicorum improbitate foedari ne contemptum

uiciorum sordē ad tinnari nē temporalium
subsidiorum Inopia possit ad tristitiam
deduci. **XX. DE LANIS ET LINO**

Lana a lino uero id est uellendo uocata
hinc & uellus dictum qd prius lanæ uel
lerentur non tonderent. Linum ex terra
orit̄ defluxumq; nomen ei a greco. Nam
linum greci linariū dicunt. siue quod sit
molle & lenē. Possunt autem in istice in
Lana qui ouinus est habit̄ omnia pietatis &
simplicitatis opera quae proximo impendi
mas accipi. Potest in lino qd ex terra ui
rens orit̄ sed longo ac multiplici exerci
tio mittit humorem putium. at q;
ad gratiam noui candoris peruenit.
castigatio p̄næ carnis intimari. cui dum in
gentos uiciorum sordes per continentia
excoquimus. dignam profecto cum qua
xp̄m induimus efficiunt. iuxta illud apti.
Quot quot ergo in xp̄o baptizati estis xp̄m
induitis. De lana ergo & lino in puerbus
de muliere forte scriptum est. Quae sicut
lanam & lino & operata: consilio manu
um suarum. Querit ergo mulier fostis
lanam & lino & operat̄ consilio manuum
suarum. cum aeclesia sc̄a sollicitē p̄rit.
quib; se pietatis fructib; exercet. q̄modo
acarnalibus emundē illecebris. & hoc
utrumq; consilio prudētissimo. hoc est
supernae solummodo retributionis facit

Intuitu. Stuppa uero canabi ē siue lino.
haec secundum antiquam otto grafiam.
Stuppa dicta quod ex earum nauium stip
pent. Unde & stipitatores dicunt̄ qui in ual
lib; eum componunt. Haec pot̄ significare
despectā uerbi doctrinā a superbis. quae in
frequent̄ adiuuat necessitatib; populorū
Influctib; huius saeculi laborantium.
Brissum genus ē. quoddam lino nimū candi
di & mollissimi. qd greci papaten uocant.
De brisso q̄q; in puerbus scriptum est.
Brisus quoq; & purpura Indumentū eius.
Brisus in castitate purae conuersationis.
purpura in effusione p̄tiosi malitiam
sanguinis. Brisus namq; candidi coloris ē.
purpureus aut̄ color. de sanguine chilioy
marinorum tinguit̄. quod & ostrū uocit̄.
eo qd ceteris humore tinguit̄. unde pul
chre dictum ē a patribus. quia sc̄a aeclesia
electorum florib; uernans. in pace habet
lilia. in bello rosas. Item quia brissus detra
uens orit̄ sed per exercitationes longas.
ac multifarias. amisso humore ac uiride
natio ad decorem candidae uestis p̄ducit.
Purpura aut̄ regalis ē habitus. Brisso Induit̄
aeclesia. cum castigant corpora sua electi
& seruituti subiciunt. Purpura aut̄. cum
eandem continentiam non ob fauorem
uulgi. sed p̄ adquirenda beatitudine regni
perennis exerceat. Sed hic uirtutū habitus.

In praesenti quidem nescientibus videtur con-
 temptibilis . sed in futuro qualis fuerit . mani-
 feste parebit . Unde pulchre In apocalipsi
 sua . iohannes scorum se uocem audisse refert
 dicentium . Gaude uir & exultem . quia uenerit
 nuptiae agni . & uxor eius praeparauit se .
 & datam est ei ut cooperiat se byssinum .
 splensens candidum . Byssum enim iustifi-
 cationes sunt scorum . Et in contraria parte
 byssi & purpurae significatio In eu. angelo
 trahit . ubi ita legit . Erat quidem diues qui
 induebat purpura & bysso . Ubi saeculari-
 um diuitiarum ambitio exprimitur . que **XXI.**
 ad tempus auaris . irridet . sed cito decidua
 ad luctum aeternum eos perducit . **XXI.**

DE COLORIBVS VESTIUM

Purpura apud Latinos . a puritate lucis uocata .
 apud grecos . aut purphura dicitur cu aspiratione
 apud nos purpura sine aspiratione . Ferrugo
 color . purpurae subnigrae quae fit In his
 panis ut ferrugine . clarus sidera dicta aut
 ferrugo qd omnis purpurae prima tinctura
 eiusmodi coloris existit . Coecum greci nos
 rubrum se uermiculū dicimus est enim uer-
 miculus ex silu estrib . frondibus . Coecus quia
 ignis habet speciem . merito flagrantissime
 scorum dilectioni comparat . unde & quidā
 geis qui hanc praesente & comitate secu-
 dno conceperant . uiebant . nonne cor nrm
 ardens erat In nobis cum loqueret in uia-

& aperiret nobis scripturas . cui contra dere-
 probis dr . & quo abundauit iniquitas . refra-
 gesce caritas multorum . haec quasi bis tin-
 gunt . cum amore di & proximi flammescit .
 cum illum ex toto corde . tota anima . tota
 uirtute . hunc sicut nos ipsos diligimus .
 Hi uacanthus quo aeris & caeli speciem imitat
 corundem mentes electorum omnis spe ac
 desiderio caelestia quaerentes significat .
 cuius nobis coloris sacramnti commendant apillar
 Si consurrexistis cum xpo quaesursum sunt que-
 rite ubi xpe est In dextera di sedens . **DE INSTRUM**
Vela prolongitudine staminū dicta cuius **TIS**
 diria . tium est telura . Telu . plongitudine **VES**
 dr . staminum significat aut plongatione **VI**
 uel ordinationem iudicii unde legit in ppheta .
 & teli qua orditus e sup uniuersas nationes
 terrae . quia dñs unicuiq . proemia iudicatu-
 rus secundum ppra praep . uit merita .
 Colum quod sit in longitudine & rotunditate
 quasi columna . huius qd p ipsu fundit qd penū .
 Incolo enim scripturarum scientia . cepit & confuso
 intentio discretionis unde scriptum . In puerbis
 de muliere forta mari ei misit adforta . & digiti ei
 ad phenderunt sulum . Solent em feminae ten-
 tes sulum In dextera colu tenere In sinistra incolo
 lura Inuoluta . q filo ducenda & rinda transt in fulu .
 Sepe aut in scripturis dextera uita ppetua leua pferma
 di dona significat . Opulentia uidelicet reru pacem
 temporum sospitatem corporu . Scientia quoq .

scripturarum & celestium pceptione sacramentoz
 hae schuuismodi bona cū dno largiente percipi
 quasi liliā colo inuolutam in leua gestari . at cū ea
 p amore celestium salubrit̄ exercere incipimus .
 liliam liliam agni immaculati decolo infusu de leua
 in dexteram traicimus quia de bonis nri redemp
 toris de exemplis operum ei stolum nobis glorie
 celestis acuestem caritatis puptialem facimus .
 Netum enim unde fila conficiunt̄ laborem expri
 munt terrenū unde homines sibi futurae re
 muneracionis pparant indumentū . De quo dñs
 in euangelio uolens nos retrahere a mundana
 concupiscētia & ad futurā glām pparare . ait .
 Considerate liliā agri quomodo crescunt n̄ laborat̄
 neq̄ nent̄ & ceter . Stamen dictum quia rectū stat
 Irana qd̄ uia recta transmittat̄ p telā . Est enim
 filius intra stamen currens . quae duo possunt
 significare fidem rectam cum bonis operibus

XXIII. DE ORNAMENTO.

Ornamenta sunt dicta eo quod eoz cultu ora uultq̄
 decorent̄ . In ornamentis aut̄ uirtutū uarietates
 uel diuersae carismatū gratiae quae animas ho
 minū ornant̄ intelligi possunt . unde in ezechiele
 dñs ad iudicem dicit . In d̄ uirt̄ subtilib; & orna
 uitē . & alibi scriptum ē . Ornauitē in munitib;
 Et contrario ū in salomone ita legit̄ . Ecce mulier
 in ornamento meretricio . hoc ē heretica prau
 tas sophistica locutione . & falso uirtutū colore .
 Prima ornamentū corona insignie uictoriae
 siue regni honoris signum . Quae ideo in capite

regum ponit̄ ad significandos circum fusos in orbe
 populos quib; accinctus quasi caput suum coronat̄ .
 Nomen coronae hae occulsi uocatu eo qd̄ in initio
 circum aras curreret̄ . atq; imagine circuitus uel
 coueē formata & nominata corona . Imperatores
 romani reges quidā genuū coronis aureis utunt̄ .
 persae thuras gerunt sed reges rectas . satrape in
 curual . Reperta aut̄ thura ase miramide assyrioz
 regina quod genus ornamenti exinde usq; hodie
 gens ipsa retinet̄ . Athenienses enim cicladis au
 reas gerebant partim inuestice nonnulli in fronte .
 Non enim eadē sup̄ insignia omnium regnorum .
 Gentilium uates infulas apices pillea siue galoria
 utebant̄ . Corona aut̄ mystice aetnae gloriae
 mercedem p iustitia significat̄ . Unde aply ait .
 Bonum certamen certui cursum consummauit
 fidem seruauit . de reliquo reposita . in h; corona
 iustitiae . qm̄ sp̄tualium pfectuū summatio
 puehit ad coronam . Recte horū q̄q; remune
 ratio nominat̄ coronae uocatur . Item corona
 discipulorū dñi ambitū uel totius aeclesiae
 conuentū ad xpm̄ significat̄ . De q; psalmista ait .
 Posuisti in capite ei coronā de lapide p̄ioso . & itē .
 Benedices inquit coronam anni benignitatis tuae .
 Corona enim non impbe circum euntū discipulorū
 uidet̄ significare conuentum quia ipsū docente
 desiderantium apostolorum circuitus ambiebat .
 haec erat corona capitis hoc regaliae diadema
 quod non ornare & impositum . sed de xpo dno
 potius ornaret̄ . In hac enim corona & totus

mundi circulum merito poterimus aduertere. In quo generalis significat ecclesia. In contrarium uero corona ponitur quando tribulationis circumdatione significat. Unde scriptum est. Coronans corona uitae & tribulatione. Nam diadema quidam dicunt esse ornamentum capitum matronarum ex uero & gemmis contextum quod in se circum actis extremitatibus retro astringit. & exinde dictum grece quod pliger. Infula: fasciola sacerdotalis capitis alba in modum diadematis aqua uitae ab utraque parte dependit quae infulam uincunt. unde & uitae dictae sunt quod uincunt. Infula autem plerumque lita erat. plerumque tortilis de albo & cocco. Apex est pilleum simile quo sacerdotes gentiles utebantur appellatus ab apiendo. id est aligando. Nam argula quae in pilleo erat connectebatur filo quod fiebat ex lana ostuae. Galerium pilleum ex pellae caesae hostiae factum pilleum aut dictum apelle hostiae unde fiebat. Cadurum & apud sacerdotum erat quod a plerisque mitra uocatur. Mitra est pilleum frigidum caput protegens. quale est ornamentum capitis deuotarum sed pilleum uirorum est. Mitra autem feminarum redimicula autem sunt quibus mitra alligatur. pilleum autem ut diximus apelle erat. nam mitra ex lana est. Ricula est mitra uirginalis capitis. Uittae sunt quae in crinibus innectuntur. quibus fluentes religantur capilli & uittae dictae quod uincunt. Tenua autem uittarum extremitas dependens diuersorum colorum dicitur uittae. quae corona uincuntur. tenua uero extrema pars uittae quae dependet a corona

Discriminalia capitis mulierum sunt uocata ex eo quod caput uero discernant. Nam discernere diuidere dicitur. Acus sunt quibus in feminis ornandorum crinium compago retinetur. melaxius fluunt. & sparsos dissipant capillos. In aures ab aurium foraminibus punctur. quibus pretiosa grana lapidum dependunt. harum usus in greca puellae utraque aure pueritanti dextera gerebant. Torques sunt circuli aurei a collo ad pectus usque pendentes. Torques autem & bullae auribus geruntur a feminis uero munilia & catella. Dictae autem torques quod si torae & bullae quod similes sunt retunditate bullis quae in aqua uento inflantur. Munile ornamentum ex gemmis est. quod sole & ex feminarum pendere collo dictum a munere. hoc etiam & serpentum dicitur. quia constat ex amforolis quibusdam aureis gemmisque uariis in modum factum serpentis. Licet & segmentatae uestes dicantur ut ipsa & segmentatae dormis & paruula cumis. plerumque autem & permunile omnia ornamenta matronarum significant. quaequid illis munere datur. Murena uulgo uocatur quod seilie & auri metallo in uirgulis lentescente quodam ordinis flexuosi cetera contextit in similitudinem murenae serpentis. quae ad collum ornandum aptatur. Haec & interdum auri atque argenti textit uirgulis. unde & in uittis dicitur canticorum murenulis aureis. faciemus tibi uermiculatis argento. In murenulis quippe scriptura seie ostenditur quae auro spiritalium sensuum fulgore interius & argento caelestis eloquuntur. Dexterae communes esse uirorum ac feminarum quia utriusque sexus dexterae sunt. Armillae autem proprie uirorum sunt collatae uictoriae

cuius militibus ob armorum uirtutē . unde &
quondā uulgo uirtutis dicebant . Ab intellectu
autē circuli . armilla non discrepat . quia ipso q̄q̄
hoc ubi ponit . ambiendo constringit . sed armil-
la lati extendit . circulus rotundus fit . Tale s̄
quib; peccus feminarum ornit̄ t̄ palleū tenet̄
auris in humeris seu cingulum in lumbis . Lunu-
lae sunt ornamenta mulierum in lunae simili-
tudine bullulae aureae dependentes . Specula s̄
in q̄b; feminae uultus suos inuunt̄ . dictum autē
speculū t̄ qd̄ ex splendore redat̄ . ut qd̄ ubi semper
intuentes considerent speciem sui uultus & que
quid ornamenta de cō uiderint adiciant .

Periscelidae sunt apud feminas crurū ornamenta
quib; gressus earum ornant̄ . Olfactoriola uas-
cula sunt a quibus odoramenta gestantur .

DE ANULLIS.

Anuli autē p̄ diminutionem dicti acirculis & anis
qui ferreū brachia . & aureū crura . unde & signa eorū
p̄ diminutionē sigilla . nā signa maiora s̄ . sigilla
uero quasi minora signa . Anulos homines p̄mum
gestare ceper̄ quarto a pollice digito qd̄ eo ueni-
qua a celi ad eorū usq; p̄tingat . quam notandam or-
nandūq; aliquo insigni ueteres putauerunt .
Apud romanos anuli de publico dabant̄ & non sine
discrimine . Nam dignitate p̄cipuis uiris gemma-
ta dabant̄ ceterisq; solidi . Anulum aureū p̄ eiq;
seruus p̄ eiq; libertinus gestabat in publico . sed
anulo aureo liberi utebant̄ . libertini argenteo .
serui ferreo . Anulus fidei signaculū demonstrat .

ut ē illud . date unulum in manu ei . hoc ē fidei
iudicium in bona operatione . In esua quoq; ubi
enumerant̄ ornamenta multiplicia mitras & ce-
terorum mentis fit̄ intellegit̄ ita . In die illa
auferet̄ dñs ornamentum calciam eorum .
& lunulas & torques & monilia & armillas & mitras .
discriminalia & periscelidas & murenulas & ol-
factoriola . & aureas & anulos & gemmas in fronte
pendentes . & mutatoria & pallia & luntheamina
& acus & specula . & sindones & uittas . & thestrata .
Mistica autē eorum significatio a seis doctorib; lucide
exposita . Describit monilia feminarum & p̄ hanc
insignia ciuitatū uel iuxta anagogen uariarum
ornamenta uirtutū . habent mulieres in lunae simi-
litudinem bullulas dependentes quas nos ad recte
ornamenta transferimus . quae illuminat̄ sole
iustitiae . Torques quoq; quae adpectus usq; pen-
dentes . Intellegentiā ac principale mentis in
corde demonstrant . & monilia quae uno sermo-
ne omnia ornamenta significat̄ . & armillarum
bona opera . quales rebecca accepit in sponsalib;
& mitras capitis ornamenta & discriminalia . ut iudi-
cū habet singulorū . & periscelidas q̄b; n̄ gressus
ornat̄ . & iudiciū p̄tuit̄ p̄ offende & erus & pedes
meos a lapsu . & murenulas quae uini . atq; argenti
texunt̄ uirgulis . sensu uidelicet scripturarum . &
olfactoriola . ut xpi bonus odor simi . & aureas p̄ eiq;
diamus iudicium sanguinis . sed dñi uerba dicentis .
Qui habet̄ aureas . iudicandi . uideat̄ . & anulos quibus
signamur ad dñi militiā quē dñs signauit p̄ iter .

unde dicitur ad principem terti. tuus signaculum similitudinis.
 filius quoque prodigii. cum stola recepit anulum
 & calceamenta. & gemmas in fronte pendentes.
 quibus supra ora decorantur. decuius captis ornamento.
 & in psalmo legitur. Sicut unguentum in capite
 quod descendit in barbam barbam aaron.
Mutatorum iuxta anagogen illis de quibus dicitur.
 lbant de uirtute in uirtute. & in thesauris ut
 lum in dno dilucis perficiuntur. secundum illud
 quod in psalms scriptum est. torrente uoluptatis uis
 potabis eos. Haec autem omnia perdidit filius sion. quia
 ambulauerunt ex terno collo. & oculorum uisibus
 superbiam gestuerunt. putantes suae esse potentiae
 quod habebant & non dno gratiae. Habent acis
 mulieres in quibus ornatorum crinuum compago retinetur.
 pelaeus fluunt & in partem dissipantur capillos.
 Habent & specula quibus considerant uultum suum.
 & si quid deesse uiderint addunt ornamentum habent
 sindones quae uocantur uictoria. & uittas quibus
 crines ligantur. Habent & theristria quae pro pallia
 possumus appellare quibus obuoluta. & rebecca. &
 hodie arabiae & mesopotamiae operiuntur femine
 filiae ergo si non propter superbiam suam perdidit acis
 quibus omnium praecceptorum regula stringebatur.
 perdidit specula quae obtulerunt in exodo manen-
 tes in foribus tabernaculi mulieres ad luterum dno
 fabricandum. De quibus & paulus apostolus loquebatur.
Uidemus autem nunc per speculum inenignate. uni-
 serunt sindones & uittas quibus operiebant hu-
 meros & fluentem huc atque illuc animum con-

stringebant. & theristria quo tutissimo in ostibus
 tegebantur umbraculo. Item in aureis obedientia siue
 intellectus in scripturis tractus intellegitur. Unde in exo-
 do uiri cum mulieribus praebuerunt armillas & in aureis
 anulos & de xtalua. In malum uero parte aliquando hae
 significatione trahuntur. ut illud quod ob fornicatione
 uituli conflatus in exodo legitur ubi dicitur aaron tol-
 lite in aureis aureas de xtorum & filiarum uirum auribus.
 & afferte ad me. & in libro iudicum dixit geolon ad po-
 pulum. Date mihi in aureis septem da uiri. In aureis enim
 aureis israhelinae id est obedientes sibi habere con-
 suerunt. & per pauca fornicationisque inquit israhel exco-
Torques praedicationis decus intellegitur. ut in ieremias dedit
 inquit armillas in manibus tuis & torques circa collum tuum
 & in malum parte in iudicum praetorques uros camelorum.
 hoc est ornata eloquentia peccatorum. Armillas decus ope-
 ris uel uirtutis in exodo uiri cum mulieribus praebuerunt armillas.
Dexxalua recta operatio ubi & supra. Discriminatus disere-
 tioboni & malus ubi & supra. Anulus in supra de uis fidei signa-
 culum significat. ut in euangelio dicitur anulum in manu eius.
Lite. Anulus ob signatio sacerdotis. per omnia parte mistica
 & occulta sacra scripturae intellegentia. Unde scriptum est
 in apocalypsin uidi librum in doctera sedentis signatum signa-
 lis uis. & alibi clausi inquit signati que sermones. Specula
 quae praecipue diuina siue exemplaria praedominum patrum intelle-
 guntur. unde scriptum est in exodo fecit & labrum oreu cubasi sua
 de speculis mulierum & cubam in ostio tabernaculi. hoc est
 scilicet uirum quae in obseruantiis mandatorum diuinae
 uigilant. in polimito uari uirtutum carissima intelleguntur.
 ut illud in ieremias. unxato oleo. & uisum te discoloribus

Et in aliam parte. negotiatorum tu. hoc est tibi multi inuo-
 luerit. *hinc etiam. & polvitorum. & zarum pretiosorum.*
Cinctus: *Lat. Zona. XXV. DECINGVLIS*
 & minus. *Lat. feminectiu. & tunc q. minima cingulu.*
 Nam. *acincto p. diminutione cingulum nominatum.*
 Cincto aut. *luuenes in exercitatione. Cingulu ergo spi-*
 ritalem operatione scru significat. ut illud in psal-
 mo. *p. ingisti me. Lictu cum curre tibi. gloria mei*
ut p. o. p. ungat. Balteus cingulu militare e. dicitur hoc
qd. ex eo signa dependet. ad demonstrandi legionis
militaris summa. id est sex milia sexcentorum. ex quo nu-
mero & ipsi consistunt. unde & balteus dicitur. p. artium
q. cingit. sed etiam a quo arma dependet. Balteus
u. accinctu uirtutu significat. siue circumspectione mis-
it: illud in dicitur nomio habebis. p. axillu balteo.
id est stimulu op. punctiois in multiplicatione uirtutu.
 Et in alia parte. baltei significatio trahit in iob ubi tra-
 legit. *balteu regu dissoluit. & p. ingit sine renes cor.*
 Zona *græcis. quia illi zonarum. p. o. cingulu p. uncupari.*
 Strophium: *cingulu aureu cu gemis deq. art. cinnastro*
fio lactante semeta pupilla. sed prudens uis nom hoc
gome strophio illigati. Zona eni significat mortificati-
one corporis. unde de iohanne baptista in euangelio
legit. ipse aut iohis habebat uestimtu depilis amictu
& zona pellicea circa lumbos suos. e. f. a. u. e. t. t. locustae
semel siluestre. lictu in iohanne uilitas sibi & uestimtu
luctu. quoz. occurratio induite. arguit depilis inqt
habebat. fidelina q. aliud. iustitiae uestis iudicium e.
aliud luxoriz mollioris. Zona aut pellicea qui accin-
ctus. fuit & h. d. u. s. mortificationis simbulum est.

porro q. seq. *etia. aut. eius erit locustae. & in siluestre.*
 habitator. *solitudinis congruum fuit. Unde dicitur. a. f. e. b. o. y.*
 sed necessitate humanae carnis explet. *redimculu.*
 q. sub cinctoru suo bracie p. uncupari. *q. descendens p.*
ceruice & laterib. colli. Diuisum utraruq. alaru sinu
umbit. atq. hinc inde subcingit. ut constringent. Lat-
tudine uestis corpus contrahat. atq. iungendo o. p. o. n. t.
 hunc uulgo braciele. *quasi braciolum dicitur. quamuis*
ne p. brachioru. sed tunc sit cingulum. huius habite
consuetudine monachi habuer. in a. g. i. p. t. o. comonantes
ita ut brachus impigri. ad omne op. ex p. d. i. n. q. redde-
rent. illud. apti p. ceptu studentes omni uirtute coplere.
q. p. solu mibi. sed etia his q. mecu erant ministrauer.
maniste. p. e. q. p. ane. ab aliquo gratis manducauimus
sed in labore & fatigatione p. o. c. t. e. a. e. d. i. e. operantes
p. e. q. u. e. u. m. graueremus. & si quis non uult operari
p. e. c. m. a. n. d. u. e. s. e. Subcinctorium aut uocatu quid dicitur.
subbracie ductu alaru sinu. umbit. atq. inde subcingit.
 Subcinctoru aut significat solidam iustitiae. *o. u. e. r. i.*
utis. unde scriptu: in e. u. a. d. e. d. i. o. & e. r. i. t. i. u. s. t. i. t. i. a. c. i. n.
gulum lumbor. ei. & fidei cinctoru renu. e. i. q. ipse
faciue p. o. b. a. d. o. s. a. p. i. e. n. t. i. a. & i. u. s. t. i. t. i. a. & s. c. i. f. i. c. a. t. i. o. e. d. e.
d. e. p. t. o. q. in euangelio loqueb. t. o. g. o. s. u. l. u. x. u. i. & u.
ritas occulta. de quo in psalms d. u. o. r. t. a. d. e. i. t. a. o. r. t. a. t.
& i. u. s. t. i. t. i. a. d. e. c. a. e. l. o. p. s. p. e. r. i. t. Unde & apte hortatur
ephesios dicit. State ergo succincti lumbos uros in ue-
ritate. & inditi lorica iustitiae. l. u. s. e. i. t. q. u. a. r. o. g. i. t.
p. e. c. t. u. s. & p. a. p. i. l. l. e. c. o. m. p. m. u. n. t. atq. crispata cingulo
angustius pectus. a. r. t. a. t. & dicitur fasci. q. d. in modu
fasciuli corpus alligat. hinc & fasciola q. b. u. u. l. n. e. r. a.

significat

colligant. potē. autē in fasciā sollicita mentis custodia
erga cogitationes puerilis & desideria nocua. Intellegi
quā mulier. hoc: fidelis. in una adseruatione sui sibi
mōe ipsi adhibet. unde dicit propheta: numquid potest
obliuisci mulier ornamenta sui. aut facie poctora
lis suae. **ser. xxvi. DE CALCAMENTIS**

Sutores p̄nicipales qd̄ in seruis filo porcorū seris sunt.
idē: consuunt. quasi fetores. Caligarios uero p̄nicipales
pedum sed. aculo. idē: ligno uocatos sine quo consuunt
calciamenta si possunt. quasi greci aculo podas dicunt.
fiebant. aut prius ex salice tantū. hinc & calciamenta
dicta qd̄ in aculo. idē: ligno sunt uel qd̄ calcemur.
Calciamenta ergo mystice significant p̄dicationē
pacis. de quib; propheta ait. quā speciosus sup̄ mon
tes pedes euangelizantium pacē p̄dicantur bonū.
& ap̄t. calcem inquit pedes in p̄puratione euange
lii pacis. hinc & in ezechiel scriptum ē. calcem ui
te iacimthino idē: spe. caelesti. & calciamento
exemplo uidelicet p̄cedentū patrū. de quo in
exodo legit. & calciamenta habebitis in pedib;
uris. Item calciamenta operas mortalitatis ut
exempla priuorū hominū. a quib; dñs ap̄t
p̄hibuit in euangelio dicit. nōq; calciamenta
portabitis in uia. **O**cretae calciamenta dicta q̄erua
tegit. Coram quib; calcabant tragoedi quim
theatro diciuntur erant. & ultra in antiqua uoce cir
mina cantantur. est u calciamentum in modum
crepidiū quō herodes utebunt. scelerale est
ut & in dextro & in leuo conueniunt pede. Solea
sunt quib; tantum pedum plantae teguntur.

dictae a solo pedum. Item soleae materiales ex ma
tra corni uincta mystice soleae siue sandals adscere
tionē doctrine significant. unde dñs in euangelio
secūm marcū iussit discipulos calcem pedes san
dalis uel soleas ut p̄tinoq; recē sit. nunc tñ nudus
ad terrā qm̄ mystice significat. ut p̄ coculterur
euang. p̄tē terrenis commodis innitāt. Succi
cuius diminutiuū socelli appellati. idē: q̄ socum
habent in quo pars plantae mittitur. calliculae
calliciae t̄ aculo pedū dictae t̄ q̄a ligant. nā socci
p̄ligant. factamū intro mittunt. Callicula uero siue
calige in actib; ap̄tōy describunt. ubi petrus ap̄t
legit ab angelo ammonit ut calcem se caligis suis
& sequeret eū. q̄ signū ut solutus a uinculis t̄renis
liberius iret ad p̄dicationē euangelii. Corrigiae
a cornu uocant. t̄ acolligatione quasi colligiae.
Corrigia ergo mysticae ligationē signū misterii
unde iohannis baptista de dño ait. cui non sum
dignus corrigia calciamenti soluere. idē: miste
ria incarnationis ei reuelare uel alit̄ p̄ suū dignit̄
calciamenta portare. idē: nomen sponsi mihi
usurpare. **EXPLICIT LIB. I. INCIPIIT LIB. II.
DE MEN SIS ET ESCIS.**

Primus de dalus mentam & sellam fecit. Coquae
ad partem apicis qd̄ p̄m̄ op̄osuit quineo ad sup̄
tis bonis morte uoluntaria perit. & morte qua
is qui gulae. itq; adicitati seruit. & anima & corpus
h̄ntific. Ab esu & comesu m̄tie factū uocabulū nullū
enim alium habet usum. Coquere ergo significat
uerbū dñi subtilit̄ in corde meditari debere. hoc:

quasi morte decoquere cuius uerbi frequentatio in libro
leuitici repperit. Comedere in mystice signif uerba
diuina spitalit sumere. & pane illu qd de celo descendit.
unde delectare unde in iohele scriptum e. & come
detis uescentes & saturabimini & laudabitis dnm dnm urm.

Torus dr aortis herbis quae accumbentiu humeris sub
ponunt. Stipadiu ab stipitib; dictu quasi stipadiu sicut
prius ceptu. Conuiuuium apud grecos a computatione.
ΑΠΟΘ ΟΥ Π ΟΥ ΟΥ. apud nos uero a conuictu rectius ap
pellat. uel quia uita collocutione habet. hē conuiuuium
a multitudine conuescentiū. nam p uita mensie uictus
conuiuuium e. conuiuuium triplex e. modus. discumbendi
edendi & bibendi ut p qua prima quies. aepulis m̄saeq
remotae ceteras magnos statuunt. & uina coronant.

Conuiuuium aut mystice siue sacrae scripturae melitatio
ne signif. ubi refectio spitalis sunt. remunerationem
futurā demonstrat. ubi plenitudo omniu bonoz scis
& dignis hominib; pparata eē credit. unde in propheta
scriptum. pparabit ad dno in monte hoc conuiuuiū pingui
um. conuiuuiū medullitroy. & uindemiae defectuae.

Cib; dictus quia caput ore sicut esca quia eum os caput.

Uictus pprue uocit qd uita retinet unde & ad cibū uocire
Inuitare dr. **A**limonia dr eo qd ei sumptu corpi alatur.
hanc iuuenes accipiunt ad incrementū senes ad p seuerantia
p aq. n̄ subsistere poterit. nisi consistet. alimtis. Cibul
n̄ aut p dicationē sermonis dñi signif. ut uoluntatem di.
Vnde dñs ait in euang. M̄s cib; ut facia uoluntate patris mei.

Et in propheta. Cibauit inquit eos ex adipe frumti. qd siue man
na signif. siue corpus dñi xpi. Adipem quippe dicunt anima
lum pinguidine corpulentia. qd nom. ad frumti abusive

translatum est. ut significaret ei interius aliqua mens
eē bonitate. Uictus aut necessariū cibū signif p̄deliciosū.
Unde dicit apls. habentes aut uictū & uictū siue ut malis
exemplarib; legitm. habentes alimenta & operimenta his
contenti sum. ac si diceret. sufficit illi habere quae ad
usum nobis necessaria. haec em effruemur soli. cetera
uero & uictū sicumulata fuerint alius relinquim in modū.
habentes aut alimenta & operimenta his contenti sum.
operimenta in quibus non uictū ut in qd; dñi litanis
exemplarib; pppriae tenent id; quae corp; operiunt
tantū non quae amicitis gl̄a blandiant. Opulentia
ab ope dicta. quoniam si discunt ut inueniasei tenere
modum. p. un quomodo opitulat. quod nimium e
cū in modū sit sepe quoniam parum. Opulentiae aut
nom p̄ idolum ad corporales res. sed etia ad sp̄tales p̄tend.
quia ope s̄ hoc e diuitiae terrenae. similis & ope
uirtutū in scripturis legitm. quae magis diuitem
faciunt hominem. quā diuitiae terrenae. quae ope
renis desideris et cupiditate saeculari erucatur
animus hominum. ex amore aut caelestiu consolat
& p̄fert. Unde apls. ad timotheum scribens ait.

Diuitiis huius saeculi p̄cipe n̄ sublimis sapere. neq
specare in incerto diuitiarū. sed in dō uiuo. qd p̄stat
nobis omnia. abunde ad fruendum bene agere.
diuites fieri in operibus bonis facile tribuere
communicare thesaurizare sibi fundamtu bonū
in futurum. ut adprehendant ueram uitam.

Opulcie ab opulentiae rerū dictae. Lepulcie aut simplices
in duo necessaria diuidunt pane & uictū. & duo supflua
quētra & uictū uescendi causa exquiruntur.

Capes aut regū sunt. ac pulae priuatoꝝ. Dolere p̄ inuicupate
quod his delectent̄ homines. easq̄. suauit̄ appetat̄. I.
A epulae aut̄ quando in bonā partē significationē du
cunt spiritalē gaudium scōꝝ in bonis uirtutū & sapientie
exp̄munt. **U**nde ap̄t̄ dicit. & non̄ pascha n̄m̄ immolat̄
ī xpc̄. itaq̄. ac p̄lemur non̄ in fermento ueteri neque
in fermento malitiae & neptiae. & c̄t̄. hoc ē letitia habent̄
est renouationis facta uetera fugiamus. In munditiam
omnem abiciemus a nobis. quae ē corruptio. quia sicut
fermentum totā massam corrumpit. ita & mala uita
totū hominem. **S**imilit̄ aut̄ dapes & diliciae spiritalē
diliciae bonoꝝ. actiū & sacrae scientiae significat̄. ut
quae pascunt animā. **C**ontrario aut̄ q̄ndo abutit̄
homo t̄renis diliciis & corporali cibo non animā sed
& corpori detrimentum facit. **P**ulmentū uocit̄. apulte
sive it̄ sola puluis sive quid aliud ei p̄mixtione sumat̄.
pulmentū p̄p̄t̄ dicit̄. Pulmentū enī legit̄ isaac patriarcha
exp̄t̄uisse ab eis filio suo q̄d̄ tam̄ iacob bene exp̄t̄.
quia isaac inde bene refectus benedictionē p̄coplenā
illi rependit. q̄d̄ signifīc̄ remota ante priori populo in
exteriori exercitatione populus gentiū dō patri bone
uoluntatis & innocentie simul offerent̄. aet̄nā benedic
tionis gratiā accipere p̄meruit. **S**ati & as aut̄ & sati
tas sibi differ̄. p̄ā sicut & as & c̄t̄. uero cibo dici pot̄t̄. p̄ eo
q̄d̄ satis sit. Sati & as aut̄ aliter nōm̄. accipit̄ q̄d̄
uario alim̄toꝝ apparatu cōpositū. **S**ati & as aut̄ ali
quando in bonā partē. aliquando uero in contrariā
ponit̄ in bonam quando abundantia uirtutū in p̄
senti uel plenitudine remunerationis in futuro
significat̄. unde scriptum est in euangelio.

Satiuit̄ dñs. milia hominū. & p̄pheta sc̄t̄abor inquit
dū manifestabit̄ gl̄a tua. In contrariā aut̄ partem
sati & as ponit̄ dum scriptura dicit̄. de impiis sc̄t̄abor
poenis suis. hoc ē abundantia tormentis futuris.
Similit̄ & sati & as in bonā & in contrariā partē posita
reperit̄ in bonā ubi p̄pheta dicit̄. Idem pauperes & sa
turabunt̄. & in euangelio dñs. beati qui esurunt & sit
unt iustit̄ā. quō ipsi sc̄t̄abor. In malā uero ubi de
iuda eis p̄salmit̄ dicit̄. sc̄t̄abor sunt porci & reliquos
quae sup̄fuer̄ paruulis suis. Sordibus enim peccatoꝝ
suoꝝ replebant̄ qui contrariū filio dī exiter̄ & c̄t̄. in miser
reliquas peccatoꝝ filii sui. quando clam̄. uir. sanguis
ei sup̄ nos & sup̄ filios n̄ros. **C**rapula: immoderata uora
citas. quasi cruda opula cuius cruditate grauat̄ cor
& stomachus indigestus afficit̄. Inmoderata uo
citas uirtutū. i. sectantur. idē saluus quā uirtū sustenta
tionē naturaeq̄. sufficit̄. **C**rapula. uero in allegoriā
t̄ropologiā in contrariā partē magis quā bonā accipit̄.
q̄ ad uitium magis refert̄ quā ad uirtutē. hinc dñs in
euanḡ discipulis ait̄. Attendite aut̄. uob̄ ne forte
grauent̄ corda ūra in crapula & ebrietate & curis huius
& sup̄ueniet̄ repente sup̄ uos dies illa. & c̄t̄. **P**randum
ab apparatu edendi dicit̄ p̄p̄t̄. uir ueteris prandum
uocabant̄ omnium militū cibū ante pugnā. unde ē illud
ducis alloquiū. prandem̄ tāquā apud inferos uenturū.
Caena uocari. uirtū a communione uescentiū. cū non̄ q̄ppe
greci commune dicit̄. unde & cōmunicant̄ q̄d̄ cōmunit̄
idē partē ueniunt̄. apud ueteres solitū erat̄ in p̄p̄tulo
uesca & cōmunit̄ epulari. p̄e singularitas luxuria gignere
est aut̄ cū uesperi cibis quā uesperiā. antiqui dicebant̄

Inuisit enim non erunt prandit. Prandum enim in thuce signifi-
 castu pferunt temporis ubi fideles scorum pphetaru & aptoy
 dicitur de complis pascant. unde in euangelica parabola
 scriptu: ecce seruis suis. ait. dicitur in uitas ecce prandum
 meu parati aurum & calali. occisa & omia parata sunt.
Ceterum aut finem mundi intellegere possunt. ubi dicit
 unicuique reddet secundum opera sua. unde in euangelica pa-
 rabola dignus in conuiuio recumbentibus ille qui habuit
 ueste nuptialem. pfectus: de fortio alioru in poena sibi
 condigna quia recumbentibus electis inqere supra sola
 rppbi puenit in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor
 dertan. Panis dicitur quodam omni cibo. apponit. et quod
 omne. unum. et apponit. panem. grece omne dicitur.
 Cibarius est qui ad cibum seruis datur non ad delicias. Tormenta-
 ricus fermentis confectus. Azimus pfermentat. p. a. azimi:
 sine fermento sincerus. Aer. azim leuiti fermentat. quasi a cro-
 azim. Emissum est in bona parte & in mala. accipit. laboru
 uero parte quando xpm signifi. et fermentatione ei. unde ipse ait
 in euangelio. ego sum panis uuus qui de celo descendit. & tunc.
 Panis quoque ego dabo carni. p mundi uita. hinc significat
 panis. ut in euangelio quis inquit uim habebit amicum
 & bibe ad illum ad nocte. & dies illi. amice commoda
 mihi tres panes. hinc panis caritas intellegit. unde in eu-
 angelio dicitur. quis uim panem petit panem. tum quid
 lapide dabit illi. Rursus panes decem. plenitudines om-
 nium sedy. decalogi seruantes intellegunt. & panes
 duodecim qui sup in uny ppositionis p singula sabbata
 mutabantur duodecim aptoy. obtinent sacramentum.
 In contrariu u parte p. uis ponit. ubi doctrina hereti-
 coy significat. Unde in salomone scriptu: aque sunt iux

dulciores sunt. & panis abscondit suauior. hinc ibi pcede
 fideret inquit docibus ei in quibus est panis mendaciu.
Azima sinceritate uitas signifi. absq fermento malicie
 ut in apto in azim inquit sinceritas & ueritas.
Similago fidelium multitudo puritas mentis operatio
 mite & fortitudo caritatis intellegit. unde in leuitico
 scriptu est. si aut anima offert munus sacrificium deo
 similago sit muni ei. Submeritatus panis dicitur coctus
 sub cinere. & ueritas ipse: focius. Submeritatus
 humilitatis oblatione signifi. ut in gemisi festinanter
 ait. consparge tres mensuras similaginis. & fac submeriti
 cum pane. & in ali. parte fiet: ephraim sic submeritatus
 queretur. **C**libanus uero coctus. Deo libano pane
 in leuitico scriptu: cum aut obtuleris sacrificium coctum
 in libano. de simila panes sedes. absq fermento & per sol
 oleo & ligana azima oleo lita. Rursum ergo sacrificium
 in hoc loco ut denuunt. ueritate xpi ei dicitur coctum
 in libano di genitricis uel dicitur uero. Illam libanum
 pcessarie nominat. quia & panes signemq. de sup libanum
 suscipit sic & di genitricis de sup uitae panem dm uide-
 licet uerbum in suo utero igneque suscepit p sentit sps.
 uerba ergo aptoy panes accipe. In prophetaru u ligana
 quantum panes. aliganis admittendum sunt aptores.
 tantu uerba aptoy uerbi pphetaru. utriusque azimi.
 quia & alia doctrina fermentu non habet uerbi gratia
 sapientiae secularis quod conuenit accidere. Placente
 sunt que ferunt de farre quasi in liba dicitur eo quod
 libent & placunt. Dulcia sunt genera pistoris operis
 a sapore dicta melle enim aspersa sumunt. Crusta
 superficies panis ipsa & frumenta quae daudunt in fructa.

• et laqueus inobliqua mentis fit ubi meretur populo qd
 placentia sua et uenat rogant eudi coecetum qd hereti
 col sine seism. et eos signif. qui quicquid sapientia sae
 culari inheresi excoquerentel pparant. iudo. sedm. ali
 gnis spiritibus illud offeri. & in psalmo scriptum est.
 mittit crystallum suu sicut frusta panis. Crystalli sub
 stantia obstinat. et peccatoribus merito comparat. qual
 gore pfidie districti p singulos dies congelascunt.
 hos qd dñs ueluti frusta panis emittit. quando con
 uersos sua fiet pdicare magna. unde populus
 esuriens caelesti pane uescit. frusta enim partes di
 camul corporis. alicuius significat. quippe doctrine
 diuersa doni. Quae ex peccatoribus. in se suis dñs se
 puit monstrare dignus. Fermentum a feruore
 inuicupatu qd plus una hora pperit comineri. crescendo
 omi excedit. Farina & fia fures a ferre dicte cuius f
 purgamenta. Amolu flos farinae tenuissimu pleuitate
 demola gessu. unde & appellatū quasi amola. fermtu
 fides intellogit in eu. ubi scriptū. mulier accepto fer
 mto misit in farina sara trua. It fermtu corruptionem
 signif. p peccatu ut in cocodo omnis in qd comedere fer
 mtu peribit anima ei. Farina multitudo fidelium in eu.
 mulier accepto misit in farina sara trua qd: trinitatis mi
 steriu. Farina op bonu malu sic e illud in ppheta pi
 mampulus in eis faciens farina qd & si fuerit alieni co
 medet ei. Carnes dicte qd caro siue aciendo. unde
 & agros cereas uocunt. Caro ueruntū corpus dñi in eu.
 q manducat carne meū & bibit sanguine meū. Carnes his
 storia logis ut qd uolup in cocodo aduersoru uescemq carnib.
 & mane saturabimini panib. hoc: pilluq natione fidei. & resur

rectionem dñi p riuu xpi spiritali cibo uescemini. Caro eni
 homine exteriorē signif. unde scriptū. In iplo caro eni
 concupiscit ad uisul spm. & ipf aduersus carne. & lingua ape
 ratione carnale. unde ppheta die in psalmo. libera me de
 languibus. dicit sal mer. hō. caro & lingua in gluuie uestr
 itq. luxoria significat. ut in iplo. caro in qd & lingua in qd
 di p possidebit. Crudu dñ. qd sit cruentū. e omi cū sanguine
 coctū. sed & multu p omi saliquid coctū uocit. Assum qd
 ardet qd arsum. Elixu eo qd in aqua sola decoqit. Lixa
 eni aqua dñ. ab eo qd sit soluta. unde & solutio libidinis
 luxus & nō bna locomota lixa dicunt. Inceptū nūq.
 ita in loze e de igni carnib. in patēta uescendo p comedere
 qd crudū quid p coctū aqua sed. Assum tamū igne.
 quid erude agni. carnes. nisi inconsideratū ac sine reue
 rentia cogitationis reiectū illius humanitate significat
 omne eni qd subtile cogitanti qd in me coqm. sed agni carnes
 cruda atendi. p ea aqua cocta qd redēptor p p ea purus
 homo est mandus. p qd p humanū sapientia qualiter
 incarnari dī potuit cogitandus. omnis eni qd redēptorem
 ptem purum homine credit. quid iste aliud quā agni
 carnes crudas comedit. quā si uolens coquere p diuini
 tatis ei intellogentia noluit. Omnis u qd incarnationis ei
 misteria uixt humanū sapientia discutere conatur
 carnes agni aqua uult coquere. id: dispensationis ei mi
 steriu p dissoluta uult scientia penetrare. Inuā rōno
 dictū quā uide. uide in oleo. Inuā rōno signif. timore. poene.
 unde psalmista. ut. ossa mea sic in fixone ossi uas. sic opi
 none. p spera bene meritorū. ossa uidi. anq. fortitudo pin
 guetate. qd do op. scientia felici recordatione licet.
 sic dicit salomon farina bona impinguit. ossa ita recordatione

contraria peccatorum virtus tamquam ^{re} contracta dū oblo-
 cationes hominū & conscientiae suae iudicia grauit̄ ex-
 pauescit. siue hic frigit̄ peccator quō futuro ignes inco-
 diaq. formidat. p̄m quise pauescit arsurū ipsius incendi
 terrore iam friget̄. Salsum quasi ale. asp̄. r̄. sū demptis
 emadio stillabis trib. Sal enim conlittū sapientiae
 signif. ut in euang. aplū uertat̄. iosephus salternit.
 & t̄. habere Inquit sal in uobis. R̄. sum sal in statuā
 iudicoy scientiā signif. ut in leuitio. pluū inq̄t sup̄ trā
 illā puluerem & sal. Salsugo q̄q. coris compunctionem
 designat. sicut in ob deonagris. hic monachus dicit̄
 Tabernacula ei in terra salisuginis. h̄ salisugo infide-
 litas iudicoy uel ariditas m̄tis. In plterio trā fructi-
 fera in salisugine. In scoquing. maḡtri. uure nuncu-
 pauer̄ quia ei ē lex & d̄m̄tes. hanc r̄eci. Zemā uocyt.
 Coquere ergo diligētē meditatio signif. uerbum
 d̄ni subtilit̄ in corde meditari quāte decoquere.
 q̄d in leuitico ita p̄bat̄. Comedere diuina ūba sp̄ita-
 lit̄ sumere. & p̄uē illū quid ex celo scēdit. Auide
 delectat̄. unde in iocel. & comedere scētes & t̄. tu-
 rabimini. & laudabitis d̄m̄ d̄m̄ ur̄. **P**unis gestas
 fider̄ & assumptio uerbi diuini. In eia facti: famis uali-
 di in regione illi. & ipse coepit ege. & in eia. p̄p̄t̄
 ea captiuus ductus ē populū m̄s. q̄ p̄buit scientiā.
 & nobile se in terier̄ fame. In m̄. uidece dies uenit̄
 die d̄ni. & enit̄ famem in terra. p̄se panis. p̄ eq.
 sum aquae. sed audiendi uerbi d̄i. ap̄s̄it̄. ueri-
 put̄. amorte. animas eoy. & alit̄ eos sine. De hac
 fame uerbi d̄i p̄uio iusto in p̄s̄it̄ d̄r̄. senior fui &
 p̄uio iustu derelictū. p̄e semen eius in pane.

& in salomone. non occidit d̄ns fame animā iusti.
 S̄. it̄ hoc q̄d̄ superius. ariditas cordis ubi p̄t̄ ūbū d̄i. In e-
 lua multitudo eoy. s̄m̄ occurit. & in hieremia p̄hibe-
 pede tuū. anuiditate. & gutt̄ tuū. asiti. & in bonā parte.
 beati q̄e suri up̄t̄ & s̄m̄ uirtū. Lac. a greco sermone
 diriuatū ē p̄ candore. greei enim albū gleucon dicunt.
 Lac ū & sanguis ē q̄d̄ nutrit̄ & q̄d̄ nutrit̄. p̄ lacte nutrit̄.
 uiuunt. sanguine. **U**bera unde lac p̄cedit quattuor
 euangeliy doctrinā significat̄. unde in uertico eunticoy
 scriptū. meliora subera tua uino. Lac q̄q. p̄r̄sa. lex
 p̄m̄osen p̄l̄ta intelligit̄. unde p̄dictorib. noui te-
 stam̄ti in genesi d̄r̄. pulchriores foeculi ei uino & dentes
 lacte candidiores. h̄t̄ lac simplicē doctrinā significat̄
 In ap̄to ubi dicit̄ tamquā paruuli s̄m̄ x̄po. Lac uob̄ dedit̄ potū.
 p̄f̄c̄i. n̄m̄ poteratis. hic lac sensus accipit̄. id̄ intel-
 lect̄ paruulus. h̄m̄c̄ & in eia scriptū ē deecta gen-
 tiū mamilla regum lactabent̄. hoc ē p̄dicatione sc̄oy.
 doctoy nutrit̄. h̄t̄ lac sincerit̄e m̄tis significat̄.
 In epta petri ubi dicit̄ ratione sine dol̄o lac & cupisente
 ut in eo crescat̄ in salit̄e. Nā & alibi scriptū ē. quis p̄s̄t̄
 et gregē & de lacte gregis non comedit. **Q**uactum
 q̄s̄t̄ coactū. id̄ coagulātū. acceptū in secū. alia specie coa-
 gulat̄. coagulātū & in bono & in malo ponit̄. In bono sic
 in secage simo vii. psalmo dictū ē. mons coagulat̄ mons
 pinguis. Coagulātū carit̄e concretū signif. mons senum
 uber. x̄p̄e. uel lacti. In malū uero parte ubi scriptū.
 Coagulātū ē sic lac cor eoy. q̄d̄ significat̄ ut in concretū.
Caseus sensus sp̄italis ut q̄da uolupt̄. sicut in libro regū
 p̄d̄t̄ scribit̄. dixit ei pater suus accipe ephi poleme
 id̄. trium modioy mensurā & decē formellas casei.

rationalis

fer tribuno quod tenet x. preceptorum legis figuram cum fide
 scilicet inmittatis. Butirum euangelicus sermo a lacte legis
 seduct sic ingeneti de abraham narrat. quod cum ceteris
 dapibus hoc est utulo & lacte. hoc ipsum butirum in primis
 die dno obtulit. hoc butirum fructus aetate que ex uideis
 credidit. unde in eua de dno scriptum est. butirum & mel man-
 ducauit. Est etiam saluator per butirum. hoc est fide creden-
 tum iudicorum & melle. hoc est dulcedine dilectionis fidelium
 ex gentibus. Mel grece appellatur moni est quod a pibus nom- 11
 habere potest. per apud melle se dicitur. unde autem mella de uer-
 erant in uenuebantur quod in arundinum foliis. unde & uergilius
 haerent aeri mellis caelestia dona. si quidem hucusque in india
 & arabia colligitur reperitur ramis inherens in similitudi-
 ne ^{salis} Mel quod in mithrae significat dulcedine preceptorum dei.
 Unde propheta dicit in psalmo. quia dulcia faucibus meis eloquia
 tua dno super mel effusi sunt in meo. Et mel dulcedine ipsius
 figuram exprimit saluatoris. de quo in uetico de uetero nomi-
 dictum est. sicut mel de petra. & psalmista. de petra inquit
 melle sumpserunt eos. In contraria uero parte mel ponitur ubi
 dulcedo peccati & uita uoluptuosa designatur propter quod etiam
 in sacrificio di plaga prohibetur offerri. Luum uocatur quod
 a comeditur magis quam bibit. fagere in grece comedere appel-
 latur. Luum enim mellis iuxta allegoriam caro est saluatoris di-
 uinitatis dulcedine plena. Ut in euang. & posuerunt in qe-
 coram eo parte piscis. ubi effusi sunt mellis. Et fauus scriptura
 diuina melle spiritalis repleta sapientie. ut in cantica
 canticorum comedi inquit fauim meum cum melle meo. In
 contraria uero parte fauus est positus ubi hereticorum illece-
 brosa deceptione significat. unde in puerbus legitur.
 fauus distillat in labia meretricis. Auunt autem medici

& qui de humanorum corporum scripsere futuris pro-
 cipueque gallienus in libris quorum titulus est nec cie-
 In quonamque puerorum & iuuenum ac profectae aetatis mu-
 lierumque corpora in isto calore feruere. & nocios esse
 his aetatibus. cibos qui calorem augent. spiritumque occidere
 frigida quoque in istum sumere. sic contrario sensibus
 qui putida laborant & frigore calidos cibos & uina ue-
 tera prodesse. DE POTU.

Potus a greca dictione uocatur. hunc illi potus
 dicunt. Aquam enim generaliter uocatur quod superficies ei
 aequalis sit. hinc equora quae in dextera dicitur.
 quia in utilitate uita inu. sed ista sublata & de
 flumine fonte uel puteo. hinc est enim uetusta.
 Aqua enim naturalis potus. & generaliter omnibus communis
 unde & salubrior ceteris. Potus uero aliquando signif-
 gratiam spiritus sancti. in psalmo. torrente inquit uolun-
 tatis tuae potabos. Item in alia parte. sic inquit
 regnum dei est a potus. Unum inde dicitur quod etiam
 potus uenit sanguine cito replet. hoc aliquid quod nos
 cura soluit. licet appellatur. Vetus enim uenenum
 uocabant. sed per am inuentum est. uirum letiferum
 hoc unum uocallud uenenum. Unde & hiero-
 nymus in libro de uirginitate conseruanda
 scripsit adulescens inquit hauium debere
 fugere ut uenenum. si per aetatis calore feruenti
 bibunt & pereunt. Inde est quod apud ueteres ro-
 manos femina conuuebantur uino. nisi sacrorum
 causa certis diebus. Merum dicuntur cum unum
 purum significat. Nam merum dicuntur quoque
 purum atque seruum est. sicut & aquam meram

pulli utique remixtam. Hinc conmerendi qd antiqui
 tus id temporis pueris & operariis quib; q. panis merus
 dabatur. aut quod meridie. hoc e. eo tempore id soli
 ac separatim cibum sumebant. non utiq. In prandio
 aut incena ad unam mensam. Inde credunt ead. illud
 temp; qd p. mediū diem e. meridiem appellari qd purū.
 Vinum enim plures significaciones habet. quia aliqñdo
 signif. sanguinē xpī. ut In euang. qui manducit inqt
 meum carnem & bibit meum sanguinē habet uitam
 aeternam. Aliquando gratiā spī scī. ut in euangelio
 uinū. ut nouū in utres nouos mitta debet. Aliqñdo
 sermonē diuinū siue conpūctiōnē cordis. ut in psalmo
 potasti inquit nos uino conpunctionis. Aliquando iudi
 cium diuinum. ut in apocalipsi. ipse calcavit torcular
 uini me furoris dī. Aliquando sacram scripturam
 rectamq. doctrinam. unde per uiam ad iudicōs dī.
 cupones tui miscent aqua uino. Aliquando opera
 luxoriae. ut in apoc. nolite inquit inebriari uino. In
 quo e. luxuria. & alibi luxuriosa. res; uinū & tumul
 tuosa ebris & s. Merum. aut sinceritatē iudicū. aut
 ueritatē. uel etiam calorem fidei signif. ut in psalmo.
 uini inquit meri plenū mixto. Unde beatus ambrosius.
 in imno scie epiphaniæ mirabiliter declamauit splen
 didissima luce uerborū. qd aut dixit meri sinceritatē
 designat. quod semp purū. semp limpīdū. Nam refec
 tos homines ad gloriam uirtutis non aduntum. ebrī
 etatē adducit. quod aut dicit mixto nouum uetisq.
 significat. testamentū. quae utraq. p. mixta. animarū
 efficiunt. saluberrimam. uel potationem. uinum conditū
 feruente. amorem significat. id. uirus uirtutum

pugnentis ornatum unde In canico eurticorū legitur.
 & dabo tibi poculum ex uino condito & mustū id. maloy
 granatorū meorū. Mustum e. uinū elacu statim subla
 tū dictū. aut creditur mustum qd in se limū & terrā ha
 bet mixtam. Nam mus terra unde & humus cuius
 tanta uis feruoris est ut uasa quamuis grandia ex eo
 plena absq. spiramine. repleta ilico disrumpit.
 Mustum. aut significat gratiam spī scī nouū datam. un
 de legitur in actib; apoc. iudicos e. de iplis dixisse. musto
 plenus isti. qd lucē illi prauo sensu imp. tati sunt ueracit
 tē ipsi diuina gratia s. repleti ex qua multos salubri
 ebrietate potauer. Acetum uel quia acitū ut quia
 aquatū uinum. id. aqua mixtum cito in hunc saporem
 redigit. unde & acidum quasi aquidum. Mistic. aut
 acetum puritatē corruptā mentis signif. unde in psal
 mo scriptū e. & in siti mea potauer me aceto. Matheus
 enim refert cum dñs dixisset sitio oblatū illi fel. aceto
 p. mixtum. ut reuera p. facta iudicorū. am. arduo potationis
 ipsius & austeritas indic. uer. Ille enim dixit sitio
 quia fidem in p. s. desideratā non poterat inuenire.
 Siti obtuler. am. arissimos mores suos qui nulla conpunc
 tione uersis sunt. It. aceti asperitas mentis corruptio
 intellegit. Unde in libro numerorum naz. aris qui
 se scī ficabant dño uinum simul & acētū sumere phibitū.
 Siccera e. omnis potio quae extra uinū inebriare potest.
 cuius licet pom. ebreum sit. in latinum sonat. pro eo
 quod ex lacte frumētū uel pomorū conficit. ut pal
 marum fructus in liquorē exprimit. coctisq. fru
 gib; aqua pinguior quasi succus colit. & ipsa potū sicera
 p. nuncupat. Sicera. aut ebris & tē signif. aqua omnis

Sicera

scriptura sacra nos prohibet. unde in lege dñs dixit ad aaron. uinum & omne qd inebriari potest non bibes tu & filii tui. quando intratis in tabernaculum testimonii id est ad diuinum ministerium. & ad doctrinam spiritalium tabernaculum uel testimonium celestium rerum: contractio. unde p̄solu nos ap̄t̄s prohibet inebriari. sed etiam esaias propheta simili modo ebrietas detestatur dicit. uae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandi & potestis uisq̄ ad uesperam. & cetera. Item sicca peccati dulcedine & uoluptate illecebra significat. unde de p̄cursorem dñi angelus testatur dicit. uinum & sicca p̄ bibet. quia ieiunium & abstinentiae deditus erat.

E briositas aliquando sobrietas mentis intellegitur. ut in actibus aptorum in ebriis sunt. Aliter ebriositas & crapula plenitudine significat ut in euangelio attendite ne graue sit corda uestra in crapula & ebrietate. & in laetatione uelut sispina pascatur in manu ebriosi. Ex dicta quodlibet uas emergendo adfigat. Ex enim ultimum iudicium significat. unde de feces in psalmo scriptum est. uerum fecerunt exinanita. Excessus hic p̄ sordes sedim. illa atq̄ ultima uini debent accipere. Nam quomodo feces habere potuit quod merum atq̄ purum ante declamant. sed ut ad ista fecerit cognoscerit minimum fuisse puerum redit ad poculum plenum dicit. bibet ex eo omnes peccatores terrae hic significat quod sepe diximus iudaeos in fine saeculi cum aliis peccatoribus de isto calice bibitulos quando credere meruerunt sequi ecclesiae catholice ad unita fide conuenerunt.

Vasa dicta III. DE VASIS ESCARIIS.

Vas escario dicitur quod in ea escaie apponitur cuius diminutiuum uascula quasi uascula. Fictilia dicta quod fingunt & fingantur ex terra. Fingere enim est facere formare & plasmare.

unde & figuli dicuntur. & uas fictile dicitur non fictum illud quod in daciis. sed quod formatum. ut sit & habeat aliquam formam. Unde & ap̄t̄s dicit. numquid dicitur figurati ei qui se fixit quare sic me fecisti. Fictilia uasa in summo insula prius inuenta traduntur facta ex creta & indurata igne. Unde & summa uasa p̄t̄a inuenta est rubrica addere & ex rubra creta fingere. antiquiorem fuisse usum fictilium uasorum stat. qui fundendi aeris. aut argenti. Apud ueteres uasa aurea p̄t̄a argentea sed fictilia uasa habentur sic ad uina dolis ex cogitatis ad aquas anforis hydrius ad balneas aere liquis quae in uisib; hominum aut rota sunt aut manu aptantur.

Fictilium ergo uasorum figura ad humanam conditionem forte pertinet. Unde scriptum est. forma aut dicitur hominem delinunt quae in igne spiritus sancti ad purum & cocta uasa pretiosa & adseruitum diuina habilia sunt. Uasa enim pretiosa aurea & argentea sancti sunt sapientiae splendore & eloquentiae nitore fulgentes. sic & contrarij lignea uel fictilia uasa illi sunt quae adhuc aliquid minus de perfectione habent. Unde dicit apostolus. In magno inquit domo non sunt sola uasa aurea & argentea sed & lignea & fictilia & quae uel quide sunt in honorem alia uero in contumeliam. Magna inquit domus est. & a gemulis consistens hominibus: necesse est ergo p̄t̄a sibi esse aequos. Nam & in magna domo non possunt uasa similia reperiri licet. sit domus ualde magna. sed in aurea & argentea uasa p̄t̄a uisunt. & lignea & fictilia & alia quaedam multa digna sunt honore. alia uero contemptibilia sed certum usum discreta. Deinde quantum ad uasorum diuisio. ut nequid tale. apud nos existimare. adiect. sicut quise mundauerit ab his erit uas in honore sancti factum & optatum dño ad omne opus bonum praeparatum.

S ad qd illic materia dicitur: sic habet hanc figuram quae
 se ad deterioribus segregaverit est uas utile in honore di
 alia uero in contumelia. Hoc aut in iuro e postu arbitrio &
 potestate. utrum id qd melius an qd deterius eligam.
C data uasa argenti & aurea signis in mentibus, ut uis ex
 tra ue expressa. ac uelo uocata qd: geni ferramenti qd
 uulgo cilionem uocant. Crisen dicit uasi de uirtute grecu:
A uigilia qd superiorum sunt sculpta. graeci eni: ana sursum
 glorie. scultura dicunt. ad: sursu sculpta. Uasa uero colata
 siue anaglea significat scosu. uariu uirtutu. insignis di
 stinctos. atq; decoratos. Illa aut uasa quae dauirta dicunt
 significant eos quos deo num pfecte caritatis adornunt.
 de qb; scriptu: In psalmo. Altit regina ad ornatus
 in uertu dauirta circum amicta uarietate. Auru ad ea
 ritatis debem aptare fulgorem qua uirtute circum data
 scire splendet. aetia. & uel solam ibunt ellegeres ee carna
 te. In uertu dicit dauirta iuror. Dauirtu u dicimus
 quando sup ducta species auri in aliqua materia glutunt.
I deo aut sup uirtutes alia gratia caritatis apparuit. quia
 omnia ei fulgor. excellit addit circum amicta uarietate.
P orferamur cur aetia di deo est uarietate laudet.
 cui totu simplex conuenit atq; unum. Sed hic uarietate.
 aut linguas multiplices significat. quia omnis gens se
 cundum suam patriam aetia psallit. auctori aut uir
 tutu pulcherrima diuersitate. Ornate eni auro aptoy
 argento pphetaru. gemmis uirginu. cocco martirum.
 purpura poenitentiu. Ista e ergo uarietas uirtutis quae
 oculis dñi ex omnibus gentib; pia conuisione placitura oriet.
Discus autem iscus abs pacis scuti unde scutella pax discus
 uocatus qd det etc. id: apponit. i quo & discubentes dicit.

siue. ATTO PHAUC KIN. id: qd dicitur. Parapsit quadri
 angulum & quadra litterum uasich: parib; absidit. Litena
 qd dispersis patentib; qd sit oris lincis. Dedico & pamp
 fide In euangelio legit. hoc: in decollatione sci iohannis
 disci commemoratio fit. & in passione saluatoris de pa
 rapside legit. In quib; ammonemur ut libidinem &
 crudelitatem fugamus. & fraude uel pdmonē facere
 omnino caueam omis qui luxoria herodis. & uirtu
 iudae detestamur. Mensa enim amensē dicitur. est.
 quia eode die conuiuia ritu gentiu exercebatur.
Mensa ergo ppheta ut. parasti in conspectu meo mensam.
 Aeclesiae uero mensa est beata conuiuatio. opulatio felice
 saturitas fidei. etia caelestis. Verum ista mensa aduer
 sus eos paritatem e manifestu e. qm aliqua pueritate
 demersi. aetia di suo grauit errore contristam de qb;
 apst die. qui manducat indigne iudicium sibi manducat.
 & bibit sicut iudicant corpus d. nam scilicet ad remissionē
 peccatoru. & uita ppetua possidenda. memento autem
 quod mensa & in bono & in malo ponit. sicut die apst. non
 potestis communicare mensae dñi. & mensae demonice.
Item mensa altare e. xpi a quo fideles percipiunt corpus
 & sanguinis ei misterium. Rursum mensa dñi: utriusq;
 legis intellectus epulatio in qua conuiuaru more
 pascunt. quid dilicias dñi. uirtute mentis esurunt. & sci
 sps saluberrima ebrietate impleri se desiderat. Haec
 iudaeis fuit infensid. alu sicut psalmista testat dicens.
Fuit mensa eorum coram ipsi in laqueum & in tribulationē
 & in scindilum. quando ipsi iudaei xpi spiritale detestati
 sup. I conuiuui. Praecipit ergo dñs moysi in exodo ut fa
 ceret mensam delignis sethim & pamp & in misterium et.

diuersa uasa hoc est acrobula fialis turbula & catibos
 in quibus offerenda erant libamina. &c. Mens enim
 dñi delignit sathan facta scriptura sacra ē de fialis uis
 plata. Uaria uasa quae ad offerenda sunt libamina
 facta uariae sunt distinctiones eloqui diuini p̄dispari
 capacitae audientium. Non enim una eisdemq; omnib;
 potest conuenire doctrina. aliter namq; sapientes.
 aliter insipientes. alit̄ diuites. alit̄ pauperes. alit̄ sani.
 alit̄ infirmi. aliter senes. alit̄ iuuenes. aliter uiri. alit̄
 femine. aliter colibes. aliter coniugati. aliter plati. alit̄
 subditi docendi sunt. Quae tamē uasa om̄ia ad inuentum
 tabernaculi omnia. ad offerenda libamina pertinet. I.
 quia quaecumq; prudens doctor diuersa p̄ diuersitate
 audientium loquitur. uniuersa in regula sacrae scripturae
 reperit. atq; ad offerenda dño uota bonorū opera &
 corda exant auditorum. Hinc & in libro numerorum
 scriptum: qđ principes offerrent ad dedicationē altaris
 diuersa uasa. hoc: acrobula. fialis & ortariola. quae
 unq; mysticam significationē habent. Deniq; acrobula
 quae in gustum os desup habent. angustiam latere le
 galis & obscuritatis locutionis p̄pheticae p̄ misterium
 exprimit. Fialae uero quae ex utro primus factae
 dicuntur. p̄ uiri greci hialm unum nominant. & sunt
 in summo ore latiores luciditate ac p̄spicuitate eu
 angelici sensus in quo misteria omnia logis & p̄pheta
 rum explata sunt. & planam locutionē doctrinae
 apostolicae. In qua dī quae prius in enigmate latebunt
 in luce complata & exposita sunt insinuant. & quid in me
 tariolo. uero p̄ uiri cor electorū pleni diuina sapientia
 & uirtute in se continens uirtutum significatur.

2. Cymba & ipsa poculorum & gopora. ex quibus

III. DE VASIS POTATORIIS

Poculū a potando nominatum. est enim omne uas in
 quo bibendi ē. consuetudo. Poculum enī mystice signif
 calicē sanguinis dñi qđ sic inebriat ut uirtūe sanctae ad de
 licatē p̄hibens non ad peccata p̄ducens. Haec uinolenia
 sobrios reddit. haec plenitudo malis euacuat & qui
 illo poculo non fuerit repletus. aetna reddat̄ ogesta
 te ieiunus. Inuenit̄ etiam & in malo positi ut et uas
 ait. & accipi domini tui calicē ruinae poculū meae
 & indignationis meae. addidit quā p̄clarū ē. unq;
 cum talia conferat. ut ad caelorum regna p̄ducit.

De quo poculo in euanḡ dī. qui bibent ex aqua quā ego
 do non sitis & umquam. sed sis & in eo fons aquae salientis
 in uitā aeternā. Patere fialae & dictae t̄ quod in ipsis
 portare solent. ut qđ patentes sin̄ aetla. simpla scientia
 refert. de quo in exodo. Item fialae fors in peccatorib;
 me diuinae de quo in apocalipsi inquit fialae nouissime
 me di plena. Cratera calix ē duas habens ansas & graui
 nom̄. declinat̄. ut apud eos crater. p̄ uinlame haec
 cratera dī. unde & persius sibi crateras argenti.

Virgilius crateras magnos statuit. & uini coronat.
 fieb. ut unum primum. a conuexionib; angulorum
 unde & dictae craterae a potō crater. idē qđ se inui
 cem tenent. Crathi quoq; scilicet cymba pocula
 dicta sunt & similitudine cumbae nauis. Cui
 stis species poculi quae ductum idē uno spū bibitur.

Baccae primum abacco. qđ est uinum nouitate p̄a
 musibus aquarū. transit. Calices & calathi & sca
 le poculorum genera antea ex ligno facta. inde
 & uocata greci enim omne lignum cala dicebunt.
 dispersisq; labris. Fialae doctoris & p̄p̄ta

Calix significat sacram scripturam. idest duo tes-
tamenta. ut quidam uolunt sicut in euangelio
secundum lucam. duos calices unum ante cenam
& alium post cenam in pascha dñs aplis tradi-
disse legitur. Item calix figurat exprimit sup-
plicia peccatorum. In psalmo. ignis sulphur &
spis peccellorum pars calicis eorum. Rursu calix
tribulatio e. uitae p̄sentis & uindicta in om̄s
gentes. In hieremia. accipe calicem istum & da-
bis ex eo bibere ad omnes gentes. Ampulla quasi
unpla bulla. Simile est enim rotunditate bullis
quae ex spumis aquarum fiunt atq; ita inflat̄
uento. Diximus autem superius de mystica uasoy
significatione nec necesse e denuo id repetere
quā iam plenit̄ constat explanatum esse.

V DE VASIS VINARIIS SIVE AQUARIIS

Inos forum uas ferens uinum. eno enim uinum est. de
quo est illud uertitur eno fori. fundi s̄t̄m̄t̄m̄ nobis.
Laseae eogreco uocabulo dictae haec p̄ uenchendis ac
recondendis fialis primum factae sunt. unde & nunci-
patae p̄ ea in usum uini transierant manente greco
uocabulo unde sumpserunt initium. Laguena &
situla greca nomina sunt. inflexa ex parte ut fie-
rent Latina illi chōn laguena nos laguena. illi
silice. nos situlam dicimus. Laguena cordi hominū
sapiētiaē. uinum retinentes signif. ut in p̄pheta
omnis laguncula implebitur uino. Ydria genus ua-
sis aquatilis p̄ diruationem uocata. ydros enim greca
aquam dicunt. Ydria carnem hominum significat.
ut in libro iudicūm & dicitur in iudicūm 16. 1.

ydria uacua. Et in salomone continet̄ inquit ydria
super lacum. hoc est carnalis cupiditas. de quo in
euangelio legitur. reliquit ergo ydriam suam &
abit in ciuitatem. Sex ergo ydriae in euangelio sig-
nificant. sex aetates mundi. in quib; aqua sapien-
tiaē legalis. p̄ xpm̄ conuersa ē. in unum gratiae
sp̄italis. Situla quod sitientib; apta sit ad bibendu.
quod uas greci eadum uocant. Situla mystice carne
xpi significat. unde in libro numerorum scriptū ē.
fluit aqua de situla eius. Caxinum uas fictile quod
melius p̄ uero dicit̄ quam masculino sicut & salinū dicit̄.
uas aptum salibus. Caxinum eandem significatione
habet quam diximus de parapside in quo mani-
festatus est proditor saluatoris.

Scisus in quo manus lauamus seriola ē. orearum
ordo directus. uel uas fictile uini apud siriā
primum excogitatum sicut cilices a cilia
nuncupat̄. unde primum adductae sunt.

Scisus ergo significat scientiam legis. unde in sicco
beniamin inuentus ē scisus ioseph quia in corpo-
re pauli doctrina caelestis praefulgebat eloqui.

Orea est anforae species cuius minore uocabulo
ureius diminutiuo ureiolus est. Dolium. Capos.
& cupas accipiendo id ē accipiendo aquā t̄ uinū
uocatas. unde & cauponēs. Uter ab utero uocat̄
deutere ū psalmista ait. factus sum sic uter in pru-
ina iustificationes tuas non sum oblatus. Uter in
in pruina natiuo calore uacuat̄um beneficio
conuersionis adtrahit̄. & cum sic fuerit felici-
soste maceratiū puenit qd sequit̄ ut iustificationes

dñi possint nullatenus obliuisci. Uter enim corpus mortale significat primum beneficium conuersionis ostendit. per quam euenit ut caro nra lasciuens poenitentiae trahatur. Tantum enim crescit calor fidei quanto deflamma subtractu fuerit corporalibus. de utribus quoque in euangelio nra fit. ubi dñs de p̄dicatione fidei locutus us ait. nemo mittit uinum nouum in utres ueteres. alioquin rumpuntur utres & uinum effunditur & utres peribunt. sed uinum nouum in utres nouos mittunt. & ambo conseruabunt. In utribus ueteribus carnales homines designans. & in utribus nouis spirituales qui apti sunt ad capiendum uinum gratie caelestis.

Mulgarium uas in quo mulguntur pecora. idem est & mulcerum ab eo quod ibi mulgetur lac. Mulgarium quoque uas est pastorale in quo lac fusum est. & significat ueterem legem in quo continebat lac facilis doctrinae imperiti conueniens. Labrum enim uocatum eo quod inde lauuationem fieri solent. infantium. cuius diminutiuum labellum idem & albeum quod inde alba uationem fieri solent. Labrum enim in exodo positum legitur. ante aditum templi dñi ubi sacerdotes lauabant manus & pedes quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii. & quando accessuri ad altare quod significat opunctionis lacrimarum emundationem. Duobus namque modis lacrimarum & opunctionum status distinguitur. quia primo necesse est. quisque ad dñm conuersus per his quae commisit peccatis ueniam fusis lacrimis precetur quod

quo deum comitantibus dignis poenitentiae fructibus longo tempore profecerit restat ut securior decepta peccatorum uenia effectus iam desideris inhiantibus optet uenire tempus quo mereat uideri beatissimos angelorum choros faciem uidere creatus. **P**eluis uocata quod pedes lauentur. peluis enim ubi dñs in missa aqua lauit pedes discipulorum suorum significat orationem secundum quam gratia diuina per lauuationem baptismatis mundat opera nostra a sordibus terrenis. Unde ipse dñs in euangelio ait qui lotus est non habet opus nisi pedes lauetur. sed est mundus totus. Quomodo est. utrumque & mundus totus in & pedes et lauidis. nisi quia mundus totus est. In lauacro scilicet baptismatis sed iterum puluere terrena habitationis sordidat. Unde & necesse habet iterum lauare. **P**er gratiam uero diuinam per gratiam hanc & prius eadem gratia est totus mundatus. Apto iohanne attestante si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos decipimus & ueritas in nobis non est. Cotidie igitur pedes lauit nobis qui interpellat pro nobis. & cotidie nos opus habere. ut pedes lauemus. in ipsa oratione dominica confitemur cum dicimus. **D**imittite nobis debita nostra sicut & dimittimus debita nobis. **VI. DE VASIS OLEARIIS**
Lenticula uasculum olearium. ex aere. ut argento factum obliuendo dictum his enim reges & sacerdotes limebantur. significat scripturam sanctam. In qua continetur promissio spiritus sancti per cuius gratiam ungemur & sanctificamur. **VI. DE VASIS COQUINARIIS ET PISTORIIS**

Omnia u. ita coquendi causa pariter coculi dicuntur.
 plautus aeneis coculi simbi excocti: omnis mix. Olla
 dicta pro quae bullit in ea aqua igne subiecto ut
 uti uapor emittat. Unde & bulla h. quae ma
 qua aena intus spu sustentat. Etzella qsi patella
 olla: enim oris parationibus. Mistia ergo in olla
 generis p. sapia ut quid uolunt in illo gaur.
 Unde scriptum e in psalmo. maib olla spemae. p. p.
 ruth. Item olla d. uinatio sempiterna ut in ocl uul
 uis redigent in ollam. Rursum olla e plebs iudici
 cupiditate carnali accensa de quo hieronimus olla in
 quit succensam ego uideo. Item in nomine olle p. ser
 mundus e genus humanum siue quae libet anima
 peccatrix igne tribulationis adposita notat de quo
 dñs dicit. ad zechielem pone olla sup prunas
 uicua donec incalofeat a seculi. Cuiuslibet & e ucu
 ma a sono feruoris cognominant. hinc in grecis
 & latinis communia nomina habent. sed utrum
 latinum a grecis an greci a latinis hacc uocabula
 mutuauissent incertum e. Lebetes aeneo s. greco
 labor
Lebes aeneo. Sunt enim ollae minores in usu
 coquendi paritiae. De lebeis ergo in zechiele
 ita scriptum est. haec dicit dñs. ds. pone lebetem
 & infunde super eum aquam & mitte in eo diuisi
 ones ossium & carnum. & ecce ubi sub lebeis si
 militudine urben hierusalem describit & sub os
 suum & carnum excoctione tormenta fortui
 & fragilium exprimit in ea. & p. excoctione rubi
 gum ipsius ciuitatis distractione p. p. iniquita
 tis eius significat. Iuxta tropologiam uero arbi

ista & lebes mundum istum significat qui in
 maligno positus est. hic in die iudici diuino igne
 succendit. & uitas sanguinum ponit sup carbones
 ignis ut impleatur quod scriptum e in esau ha
 bes carbones ignis sedebis super eos. & impleat
 qd scriptum e: nihil occultum quod non reuelat
 dicat se. & in die iudici p. p. a se di. praeterire
 peccata neq. parere impus nec placari uultu pe
 reunt impiorum secundum illud quod in primi
 psalmi ponit sine. & iter impiorum peribit.
Sartago ab streptu soni uocata quando ardeat in ea
 oleum. Item sartago tribulatio uitae praesentis
 in psalmo & ossa mea id e fortis a caelestae sicut
 inferiorio confixasunt. Rursum sartago zelus
 rectitudinis aduersus peccata & compunctio fra
 ternae infirmitatis in zechiel. & tu fili hominis
 pone sartaginem inter te & inter ciuitate. de
 hac sartagine loquit ap. l. qui scandali zatur
 & ego non uror. Mola d. a sui rotunditate uocata
 ut mala pomorum sic & greci. Per mola expr
 mit circuitus uitae praesentis & labor terrenus
 in euangelio. qui scandali zauerit unu de pusil
 lis istis expedit ei ut suspendat mola asinaria
 in collo eius & demergatur in profundu maris.
 Hinc in esau aduersus babilonia d. tolle mola
 & mole farina. & alibi otiosi erunt molentes
 in minuto numero. Mole d. uero duo testamta
 legis ut quidam uolunt significat unde legit
 in euangelio tu e duo erunt in molendino una
 assinet. & altera relinquet. mole duae spes

294

et formido ut ludat tero nonno non accipias loco pig
noris infirmitatem & superiore molam. Cribra quibus
currit frumtu quasi curris frum. Cribra iuxta allego
ria separatio fidelium a societate infidelium. de quo
in amos mentio fit. & in euangelio dñs ad petrum
ecce satanas oportet ut uos iteribru & sic triticu
& caeter. **DE VASIS REPOSTORIIIS**

Arcophilatiu. arca: ubi colligunt in templo ea que
ad indigentia pauperu mittunt. Compositum:
uit de lingua pſici & greci. Caza eni lingua
pſarum thesauru. filacion grece custodia inter
pretat. Mystice aut gazoophilatiu cordis scōru
sapientie diuitis plena. qd in esaiel ppheta
& in euangelio sicut demonstrat. Arca cheta
qd arca uisum phibet. hinc & archiuum
hinc & arcantium. id est secretu unde cetera arcent.
Arce aut mystica significatio in exodo plerissi
me demonstrat. ubi de constructione arce
testamenti dñi narrat. quia aut incarnatio
ne dominici significat aut scdm ecclesiam
in qua testamta diuina reconditas. Et arca
noe qd scie ecclesie typum tenent manife
stis indicis comparat. Loculus ad aliquid po
nendum in terra factus locus seu aduestes t
pecunia custodienda. Unde & p diminutione
dr. legitur enim de loculo in genesi ubi de sepul
chro ioseph narrat. & in euangelio de loculis
iudae pditoris mentio fit. Serina sunt uasa
in quib; seruantur libra thesauri unde apud
romanos illi qui libros ecclesiasticos thesauros

seruant seruari nuncupant. Saccus alio dicitur
qd eo consito efficiat. quasi saccus. potestatem
um enim se e habitus & uilium reru condi
mentu. Marsupium saccus minoru que
greci marsopa appellant. quaedam grecano
mina in latinum paulo inflectunt. ppi roma
nu eloquium. Saccarum nauarum sunt ab eo
qd sitae sunt. In uoluerum dicitur qd aliquid
in se tenet uoluerum. Fiscus saccus: publi
cus. unde & fiscellae & fiscarie dicunt hunc
habent decutores & in eo mittunt debitu publi
cum qd redditur regi. Fiscus aut primae positio
nis e. diuinitiuum fiscina diminutiui fiscilla.
Saccus mystice thesauru. Ratio e. bonoru operu
unde dñs in euangelio. facite uobis sacculos
qui non uetrescunt. & in alia parte illud
intellegit qd in salomone legit. marsupium
sive sacculi. commune possidemus id est uita
ritiam. Per uixta allegoria uetus e sollici
tudo. unde dñs praecepit dicit. nolite porta
re sacculum. neq; peram in uia. **DE VASIS**

Canistrum fisis canis contextu. unde & nuncu
patu. alii grecu asser. Canistrum aut significat
linguam doctoris. in qua offeruntur legis pcepto
panes a sanctorum hodie uerbum euangelium
sacrificium dñi sic legitur in uerbo auron est
liorum ei factum esse. Cofinus e. uis occurgul
tis contextum. aptum mundare stercore scdm
portare. de quo dicit psalmista. pſit mari ei
in cofino seruerunt. Dicitur aut cofini qd cofinis

ad quasi cuius. & hoc quam uis. ad historiā
 dia uidetur quando in egypto iulicoy popul
 diuersis necessitatib; serueb. it modo uel ac
 res facer. & modo utra cosinus exhiber. tam
 istud xpianoy partib; diligētia applicati
 a quo dorso auertit. & onera peccatorū quando
 se felici humilitate psteruunt. sic ipse dicit.
 Venite ad me omnes qui laborati & onerati estis
 & ego uos reficiam. Cofinos aut dicitur p quos
 sordium purgantia picimus. ut loci puri
 tas eluceat. manus ergo suas in eis tenent
 qui peccatorū immunditiis occupant. sed de hac
 seruitute liberamur ad dno quando scelerum
 morum sordib; expluuntur. Item duo decim co
 fini in euangelio apti intellegunt. nqb; collacte
 sunt reliquie fragmentoy ex quib; panib; &
 duob; piscib; Spofa t qd ubi spatio fieri solet
 uel qd ex parte aliquid. In euangelio quoq;
 legit qd tulerunt apti de fragmentis. vii panū
 & u sportas plenas. qd signif. apostolicos docto
 res ea quae plebes non ualent consumere de
 mysticis doctrinis sps sci hoc ipsi in e colligat.

DE VARIIS LUMINARIORVM

Hocum antiqui appellauer igne. fos enim graece
 latine ignis. Unde & iuxta philosophos calore
 quodi cuncta percreant. & reuera sine calore
 nihil nascit. adeo ut de septentrione dicit ste
 reli non quocquam frigore gignit. Jarro au
 focos. ut dicitur qd fouent ignes. uñ ignis
 ipsi flumina. quaequid. ut igni fouet

focis uocet. seu. ita sit. siue aliud quid in quo ig
 nis fouet. Lucerna alie mo dictae. unde & bre
 uis est. lu. ut per sius dispositae pingue nebula
 uomuere lucerna. Sic enim aluce dicitur non
 itar & uersus. Licinus aut quisi lucinus. Est eni
 cucendila lucerna. Lucerna aect. si desest
 uel opera iustitiae. unde in salomone scriptū.
 P ropter ea non extinguet lucerna ei p totum
 nocte. Item lucerna significat ppheticū sermo
 nem. uel pdicatores diuinae legis. unde ppheta
 ait in psalmo. lucerna pedib; meis uerbum tuū
 dno. & in euangelio de iohanne baptista scriptū.
 ille erat lucerna ardens & lucens. Candelabru
 acandelis dicitur quasi candelā foram qd can
 delam fert. Candelabru aut mystice corp; dñi
 uel scim aeclesiū aut diuinā scripturā signif.
 unde in zacharia legit. uidi adextris altaris.
 candelabra duo argentea. Nam. vii. lucernae
 candelabro suppositae ut in exodo legit septi
 formis ecclesiae sacramentū & vii. dona sps sci
 significant. Cereus per diuinationem aetna
 nomen habet & ex qua formit. de quo quidam
 hoc tibi nocturnos praestabo. cereus ignes sub
 ducta luce. altera lux tibi sum. Cereus quia d
 illuminandis tenebras noctis accendit. sig
 nificat doctrinā fidelis praedicationis quae il
 luminat. animas uerbo di credentes & obedi
 entes. Itē decera in psalmo scriptum ē. sicut
 fluit cera a facie ignis sic perant peccatores
 a facie di. & iusti epulent. Quom iudicio di a facie

ipsius sic dispareunt peccatores quem admo-
 dum cera proximo igne consumit. Lacuna-
 ria pendentia lumina sunt quasi lucinaria
 id est in aere lucentia. Funalia dicuntur quae in
 terra coram sunt dicta a funibus quos ante papi-
 rusum cera circumdatos habuere maiores
 unde & funera dicuntur. Lampas flamma est
 in uertice lucens dicta quod lambentis motu osten-
 dere uideat. De lampadibus autem in euangelio
 legitur quod quinq; uirgines prudentes lampadas
 suas cum oleo habuerunt quia electi in cordibus
 suis oleum uiae & caritatis tenent. Quod fatuae
 uirgines non habent unde in uentibus prudenti-
 bus ad nuptias fatuae repellentur quia eorum ope-
 ra quae clara hominibus foris apparuerunt in
 aduentu iudicis intus obscurantur & ad ore retribu-
 tionem non inueniunt quia peris receperunt
 ab hominibus laudes quas amauerunt. hinc lampas
 de significatione corda sanctorum splendida & serena
 luminis semper fulgida ut in carnicis carnicorum
 lampades eius. Lampas signus atque flamma-
 rum. hinc alibi legitur lampas contempta apud
 cogitationes diuinum quod significat doctores
 despectos esse in cordibus superbiorum.
 Fax dicta quod focos facit cuius diminutiuum
 facula. Lanterna inde uocata quod lucem in te-
 rris habet clausam fit enim ex utro recluso
 in uisus laminae ut uenti flatus adire non possit
 & ad praebendum lumen facile ubique circumferat.
 Pira est quae in modum uree & lignis constructa &

de lacuna in quocumque capite res

ut ardeat. hinc enim ignis est sed pira est ipsa
 lignorum congeries cum nondum ardeat. Rogus
 est cum ardeat coepertit. bustum uero iam exustum
 uocatur. Lanam est turris maxima quam greci
 usu fatum appellauerunt eo quod flammam
 in dicio longe auauigantibus uideat sic supra
 praediximus qualem ptholomeus iuxta alexan-
 driam construxisse octingentis talentis tradit
 usus eius est nocturno nauium cursu ignes os-
 tendere ad praenuntianda uada portusque introitus
 ne decepti tenebris nauigantes in scopulos inci-
 dant. In alexandria fallacibus uadis insidiosos
 accessus habet hinc igitur in portibus machinas ad
 praecipiendum ministerium fabricatas feros dicunt.
 Nam fons luxforos uisio dicitur unde & lucifer grece
 fof forus appellatur. XI.

DELECTIS ET SEL LIS

Lecta alacris herbis uocata. Stratus abster-
 nendo dicitur quasi stratus in his solis utique
 ad dormiendum accubant nondum lanceis
 stramentis repletis. Strata quod sit strata.
 Cama est breuis & circa terra greci enim cum
 breue dicitur. Delectus & stratu propheta dicit
 psalterio ait lauabo per singulas noctes
 lectum meum lacrimis meis stratum meum
 rigabo si hoc ad litteram uellis accipere
 merito uidem lectum quem noctibus pollu-
 erit lacrimis abluere sed occurrit impossi-
 bilitas ut tanta fuisset copia lacrimarum que
 non solum precem sed & lectum lauasse diceret

Qua propter melius lectū delectationē corporis
 intellegimus in qua uelut incubilē nro m. ures
 centi uoluptate remittimur quam potē homo
 lacrimis quam uis pauca lūare sicut contingat
 caelesti inspiratione deflere. Cubile ē cuban
 di locus grabatum grecum ē **B**aiandola ē
 lectus qui in itinere baiolabit abiolando idē
 deportando. Decubili autē item in palterio
 scriptū. Incubilib; uris conpungimini. **L**etarū
 domiciliū ppae cubile dī acubando. ferociū ergo
 cogitationes apte dixit cubilia quam uis hoc in
 ter dum & in bono abusiue legitur assumptum
 ut ē desē uietabunt incubilib; suis. nam qd dī
 incubilib; uris conpungimini. significat poeni
 tentiā agite. Nam conpunctione quadā anima
 rū fit optata conuersio. ac si diceret de se rite
 prauas cogitationes uitas. antequā sceleris appetre
 us. Grabatū **G**rum significat sufferentiā caritatis
 fratru. Vnde scriptū. in euangelio qd dñs dixit
 erit paralytico. a se sanato. Surge tolle grabatū
 tuum & ambula. idē relinq. peccata pristina ne
 cessitatib; fratrum succurre. & in uniuersis que
 agis. uide ne in hoc saeculo mentē figas sed ad
 uidendum faciem tuam festines redēptoris surge bona
 operando. porta grabatū diligendo pximum.
 & ambula. expectando beatam spem & aduentum
 glorie magni dī. Nam lectus iuxta allegoriam
 aut requiem scortum significat in xpo aut contem
 platiuam uitā aut infirmitatē corpoream aut ui
 tum opulentā aut deceptionem hereticorum

aut tribulationem uitae future. Lectus enim
 ecclesiae. requies est. **X**po. ut ē illud in cantico can
 ticorum. ecce lectum salomonis. Lx. fortes ambi
 unt. Item lectus requies spitalis. hoc ē uita con
 templatiua. In salomone in lectulo meo p noctē
 quiesui quem desiderat anima mea. & in eu
 gelio. tunc duo erunt in lecto. unus. assumetur
 & unus relinquet. Rursum lectus corp. hominis
 uel infirmitas carnis. In psalmo. dñs opem fecit
 illi super lectum doloris eius. & tibi lauabo p
 singulas noctes lectum meum. Lectū uita opu
 lenta sicut in auro p diuitib; huius saeculi dicit
 qui uidormitas in lectis eburneis. Item lectus in
 aetna hereticorū deceptio de quo in salomone scrip
 tum. In lecto meo fumib; hoc ē uinculis
 peccatorum. Lectus tribulatio uitae futurae hinc
 dī in apocalypsin. ecce mitto illam in lecto & qui
 mechantur eum in magna tribulatione erunt
Puluar lectus diutum; inde & puluillos. pul
 uillus enim signif. deceptionē adulatorū. Vnde
 scriptū. in ppheta. uae uobis qui consutis pul
 uillos sub omni cubita & ceruicalia ad decipi
 endas animas. Sponda autē exterior pars lecti
 pluteus interior. Gemules lecti pprie squister
 nuntur puellis nubentibus. dicta autē ageneran
 dis liberis. Canabula sunt lectuli in quib; infan
 tuli iacere consueuerunt dicta qd partui adhi
 bentur quasi canabula. Nam cine ē grece eniti
 haec saepe abusiue p infantū nutrimento po
 nunt. Teretrum dī eo qd in eo mortui deferantur.

Quod etiam mystice significat adolatorum fauores
 uel malas consuetudines hominum In quibus pecca-
 tis mortuiacere desiderat. unde dñs cū uoluit
 suscitare mortuum iussit stare feretrum quia ue-
 titur adolatoribus decipi. uel in peccatis diu-
 us morari. Scamna sunt quae lectis altioribus
 apponunt. dicta abscedendo hinc & scabelli
 qui lectis paruis uel sellis absensu apponunt
 Scabellum autē & suppedanum dī nā qđ dicit
 greci popodion dicunt Latini scabellū & alii
 dixer suppedanum quod sub pedibus sit.
 Scabellum humiliatorū subiectione significat
 ut ē illud in psalmo donec ponā inimicos tuos
 scabellum pedum tuorum. Sedis dicta qm̄ apud
 ueteres romanos honorat usus acumbendi unde
 & consedere dicebant ppter ea ut ait uarro
 de curia populi romani uiri discumbere ceper
 mulieres sedere quia turpis uisus in muliere
 accubitus. Sedis autē mystice significat habitū
 regnantis siue iudicantis. Unde dī in psalmo
 sedes tua dñs in saeculum saeculi. Et iterum
 sedes inquit super thronum qui iudicis aequi-
 tate. Et in euangelio. Dñs ad apostolos ait.
 sedebitis sup sedes iudicantes. xii. tribus
 israhel. Cathedre enim sedes doctoz sunt
 & significat mystice docendi potestate aut
 doctrinam legis moysi siue etiā hereticoz
 doctrinā. Nam cathedra doctrinae docendi
 potestas ē. In psalmo. In cathedra seniorum
 laudat eum. Cathedra doctrinae legis moysi

In euangelio. super cathedram moysi sedet scribae
 & pharisei. Cathedra hereticorum doctrina in psal-
 mo. & in cathedra pestilentiae non sedet. Sedere
 enim docere ē. Solum in quorogēs sedent ppter
 tutelā corporis sui secundum quosdam a soli-
 ditate dictū quasi solidum secundū alios
 pantefticon quasi sodium a sedendo. Unde
 & sella quasi sedā dicta: & subsella quasi
 subsedilia. Solum enim in scripturis sacris reg-
 nantis habitum & diuinae maiestatis excellen-
 tiam significat. Unde dñs in esau & in micha
 legit sedisse sup solum excelsum & eleuatum
 filius enim dī dñs n̄r ih̄c xpc hac sententia in
 regnantis habitu demonstrat qui regnat in
 aeternum & sedet sup sedem scām suam. In po-
 des scamelli sunt habentes tres pedes sed & cum
 de labra tripodae sunt quia similit̄ tres habet
 pedes. **XII. DE UEHICVLIS**

Carrum a cardine rotarum dictū unde & cur-
 rus dicti qđ rotas habere uident. Rota autem
 dicta quod ruat. & rotundum a rota uocatum.
 Rota genus uehiclei quattuor rotarum. his
 antiqui retas dicebant ppter quod habere rotas.
 Carpentū pompaticū uehiclei gen̄ qđ carrū
 pompaticū. Pluistrū uehicleum duarū rota-
 rum quibus onera deferunt. & dictū pluistrū
 quia uoluit̄ quasi pilastrū. Rota autē mystice
 aut orbem significat. ut uitā humanam
 aut uolubilitatem animae. aut instabilita-
 tem humanae mentis. p̄ in psalmo scriptū.

uox tonitruu tui in rota . In rota . id est in mundo .
 uox tonitruu eius egressa . quando dicitur ies
 xpi circulum totius orbis uerbis tuis imbutis
 impleuerit . In zecchiele aut multipliciter
 de rotis disputatum . ubi legitur et apparatus
 esse iuxta animalia rota una super terra . & post
 modum de quattuor rotis narra . quaru aspec
 tus erant & opera quasi rota in medio rotae .
 Si quis rotam cursuq . consideret & breui tem
 pore uidebit mundum esse compertum sermone
 apostolico rota q . in rota . id est duo . in uetera
 testamentorum . qd indicat scilicet iacob & for
 ceptus iuae & gladius bisacutus . tu angelia
 sibi coherentia quorum cursus estatura ten
 dit ad caelum . De plaustris ingenti scriptum .
 quod miserit phario pro ioseph plaustra subue
 hendum senem iacob & paruule ei in quo
 designat solima oportuna p . b . sse doctores .
 infirmis auditorib ; quo faciliu possint ter
 p . sentis uitae transigere . Item amos ppheta
 legit dñs dixisse . Ecce ego stridabo super os
 sicut stridat & plaustrum onustum foeno & pe
 ribit fuga uelocce . & ceter . ubi le monstrat
 dñm conquerere se grauatum e sceleribus
 iudeorum p quib ; eis uelocem induxit uin
 dicta . Item rota circuitus uitae praesentis
 In salomone & confringatur roa super isterni
 & rursum pone eos in rotam .

**XIII. DERELIQUIS QVAE IN V
 SV HABENTVR**

Baculus ab aecho repestore uitis feridre inuentus
 quo homines moti uino inuiterent sicut aut
 ab aecho . baculus ita ab aculo bacillu pdimi
 nationem . Baculus aut sustentationem imbe
 cillitatis humanae significat . unde ppheta
 ad dñm ait . uirga tua & baculus tuus ipsa me
 consolita sunt . uirga enim p . tan & ad iustitia
 & fortitudinem dñi saluatoris . sicut in alio
 psalmo dicit . uirga aequitatis uirga regni tui .
 Baculus ad adiutorium humanum respicit
 quo & pes ipse cuncte defigit & totum corpus
 nisi desup incumbendum sustinet hoc usi
 sunt patriarchae dicit enim iacob in baculo
 meo transiui iordanem istum . Item in exodo
 ait dñs filius israhel renes uros accingetis te
 nentes baculos in manib ; & comedetis festinan
 tes . Vectes dicit quod manib ; uectent . unde
 ostia saxiq . euellunt . Vectes enim significant
 aliquando scos doctores . quib ; iuxta consti
 tutione diuinam uehebatur . scilicet scilicet scilicet
 siue menta dñi . ut in exodo scriptum e . Item
 uectes aliquando significant claustra fortia
 inferni . siue peccatores quos dñs legit confre
 gisse iuxta illud portas eruas contriuit & uec
 tes ferreos confregit . Portas sunt aeneae
 hominum consuetudines uitiosae / que nos
 ita in peccatorum atris recludunt . ut ex
 uncti nequeant prebere licentia . Vectes au
 ferreos spiritus immundos . non impbe uidemur
 accipere . qui illas inuas peccatores . peccando

exire licet obserare noscuntur. **S**calae sunt
 scorum perfectus ut in genesi legitur. uidit iacob sca-
 lum in somnis stantem super terram & cacumenque
 illius tangens caelum. Scopae curae sunt super-
 stitiosae per uiam gloriam ut est illud euan-
 gelicum & ueniens inuenit domum uacantem
 scopis munditiam & ornatum. & in alia parte
 ut in esau & scopabo eum scopas terens. id est
 satisfactione poenitentiae. Forfices secundum
 & himologiam si a filo dicuntur. sicut ponitur ut for-
 fices quae sunt sartorum. si a pilo. p. ut forpices
 quae sunt tonsorum. si ab accipiendo. e. ut forci-
 pes. eo quod fornum capiunt. quae sunt fabrorum.
 formum enim dixerunt antiqui calidum
 unde & formosus. Nouacula. nouacula est
 in quadam subtilitate tensum latius ferrum
 radendis pilis acutissimum praeparatum quod
 licet & barbæ segetem metat in pressum corpo-
 ris tamen substantiam relinquit ille sum. In no-
 uacula quae firmus & dolus anti christi exprimitur.
 Unde in psalmo scriptum est. In iustitia cognauit
 lingua tua sicut nouacula acuta fecisti dolum.
 Conuenienter ergo saeuissimi hominis dolo acuta
 nouaculae comparauit. quia sicut illa homine
 non ledit. ita peccata animae iusti sub qua uis af-
 flictione peccati. potest enim radere omnia
 quae sunt foris secus attributa quasi pilos ad
 animae interna. tunc magis efficit pulchri-
 ora quando ei nihil aufert mundana.
 • Unus dicitur quod elauclat & aperit cuncta

quod capiendo tenent. Clauis enim misit ad
 apertionem spiritalis sensus signis. Unde dominus in
 angelo. id est speritose ait. accepistis clauem
 scientiae & si non introistis & eos qui intrabat
 prohibuistis & tunc clauis ista. e. m. u. e. p. e. m. q.
 uirtutes designant. In euangelio ubi dominus petro
 ait. tibi dabo clauem regni caelorum. Item clauis
 acuta scorum in praedicatione cordi hominum
 transfigens. ut in salomone uerba sapientium
 in stimuli quasi clauis in altum deficiunt. Clauis enim
 ut diximus per uos. scorum scripturarum ut
 potestas ligandi atque soluendi seu uis introdu-
 cendi ad uiam siue excludendi ad mortem sicut
 per esau in saluatore dicitur dabo clauem domus
 dauid super humeros eius & aperietur & non est qui
 claudat. & in apocalypsi habeo clauem mortis &
 inferorum. Cologium quod tibi legam horas. id est
 colligam. et in uis solarius positum ubi ad uo-
 plineis curruum tra ut quancumque diei hora
 ostendat. **XIII DE INSTRUMENTIS**
Aratrum abrando **RUSTICIS**
 terram uocari quasi arerium. Vomer dicitur
 quod uis humum eruat seu ab euomendo terram
 de quo lucretius uocatur aratri ferreus occulto
 decretesse uocatur maruis sumpsitque detrimere fil-
 gorem. Ligo est quod terra leuanti quasi leuones.
 Aratrum enim iustice signis opus praedicationis euan-
 gelicae in quo cultus agri dominici exerceatur
 ita ut uomer uerbi diuini exstirpent uicium
 & eradicent uicia desideria. sicut praeparat cordium

equi quod dicitur in eorum influentia... aqua dicitur... si enim ligatur intransuersa...

DE INSTRUMENTIS EQUORVM

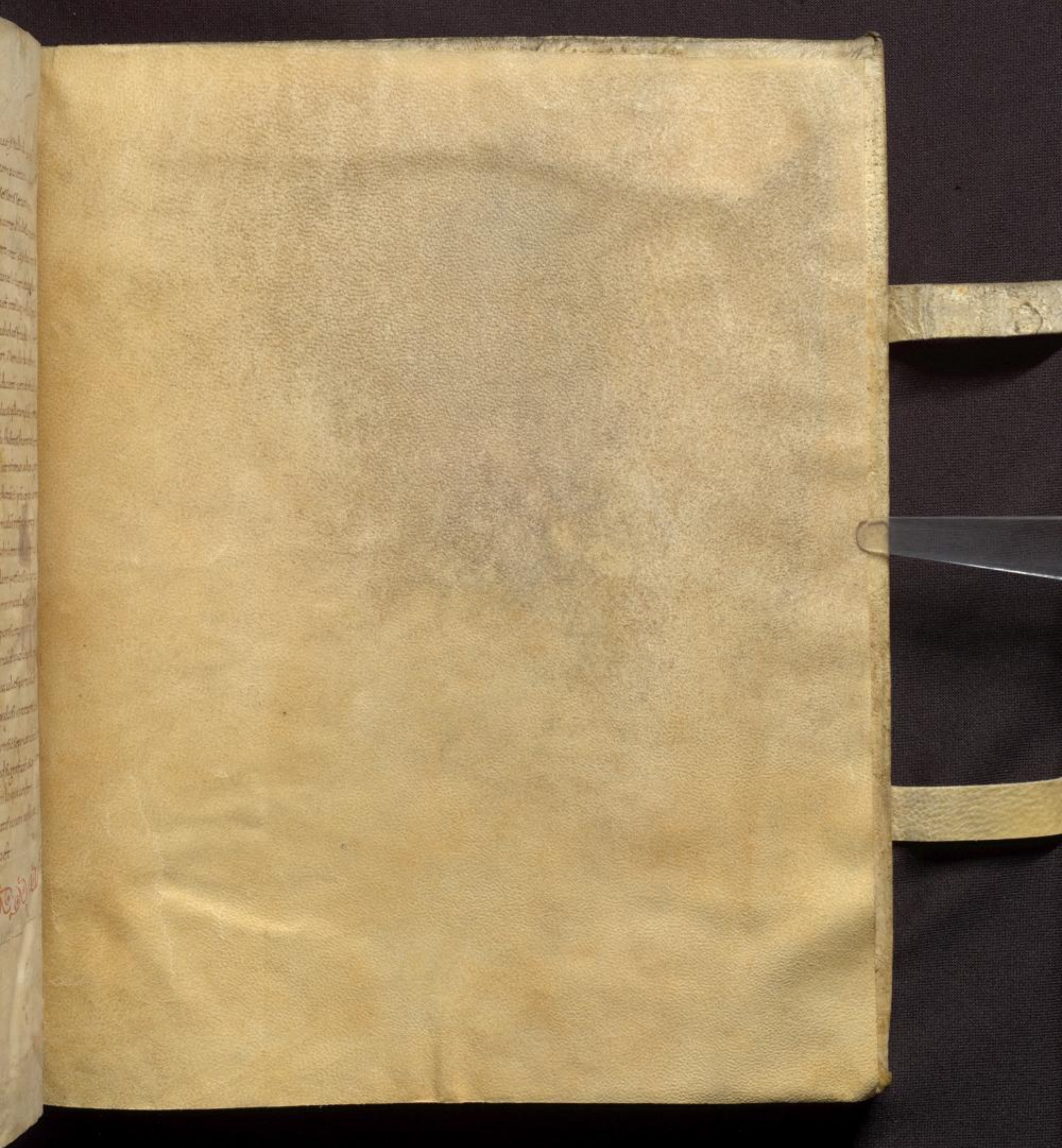
Interdum ornata equorum sunt... quia dicitur... si enim ligatur intransuersa...

humanum commone... equi sine discretionem... quocumque fuerit... accipit sarcinam...

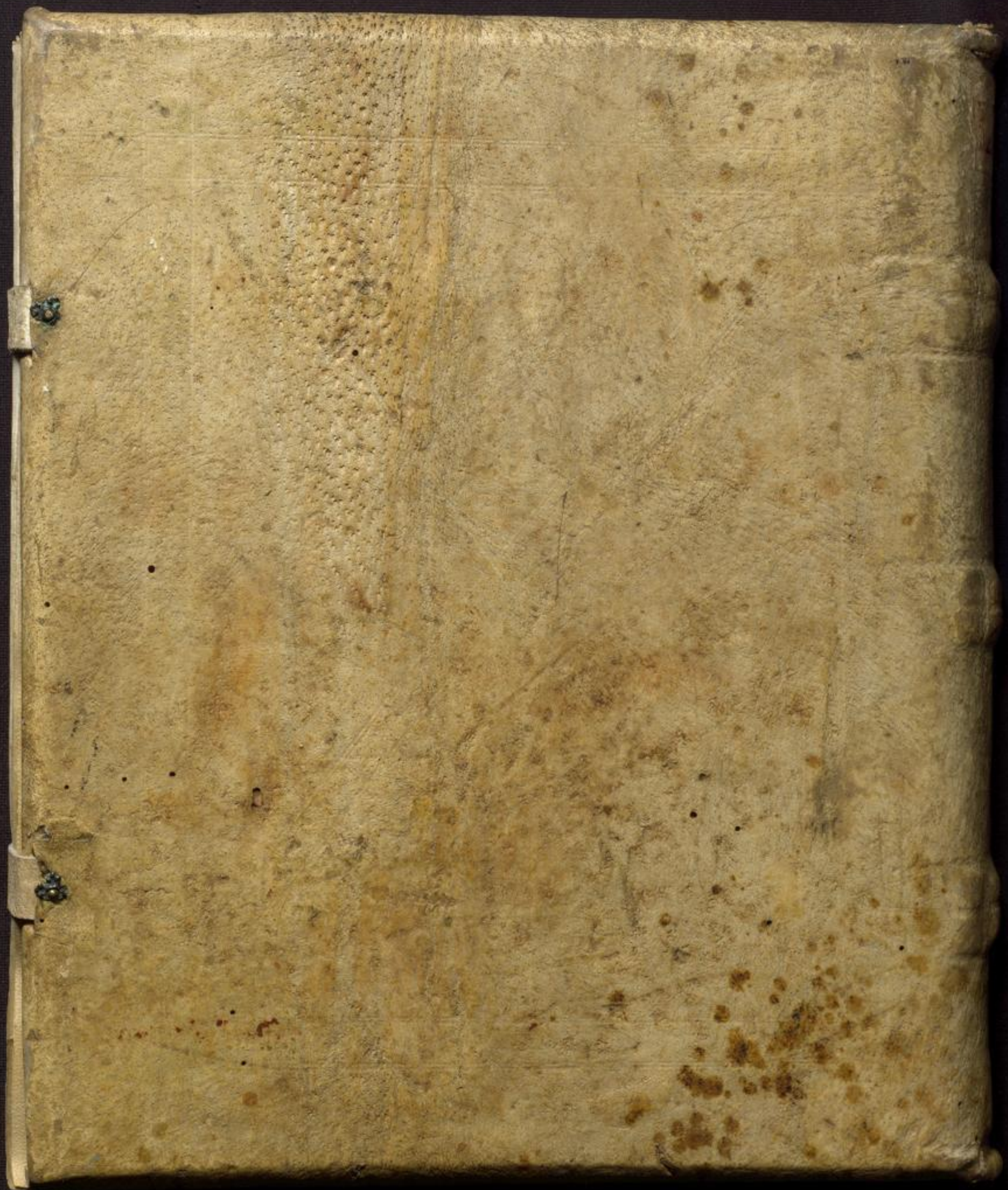
LIBRARIIS

rest markiert Sept. 1863 R. Nr.

Restauriert Sept. 1963, R. Kra

[Extremely faint and mostly illegible text, likely a manuscript page, possibly containing a calendar or liturgical text. The text is written in a historical script and is heavily obscured by damage and fading.]

restauriert Sept. 1963, R. Nr.

Fragment of an ancient manuscript page with Latin text, partially obscured by a brown leather binding and a color calibration chart. The text is written in a medieval script and is mostly illegible due to fading and damage. Some visible words include "secundum", "quod", "et", "in", "nomine", "patris", "et filii", "et spiritus sancti", "deum", "et dei", "et dominum", "et salvatorem", "et mundum", "et hominum", "et animalium", "et vegetabilium", "et mineralium", "et elementorum", "et atomorum", "et particulas", "et corpusculis", "et moleculis", "et cellulis", "et organum", "et systema", "et organismum", "et biota", "et societas", "et populus", "et civitas", "et imperium", "et regnum", "et principatus", "et dominatus", "et principatus", "et principatus", "et principatus".